

POŠTINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik 7-8

glasilo Planinske zveze Slovenije julij-avgust 2000

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

julij-avgust 2000

7-8

letnik C

izhaja od leta 1895

vsebina

Marjan Raztresen	Poenostavljeno učinkovitejše delo PZS	289
Marjan Raztresen	Davo gre s smučmi na Everest	295
	Pričevanja o gorniku Zorku Jelinčiču	297
	»Kranjska« Česka koča	300
Dr. Tanja Peterlin – Neumaier	Grossglockner praznuje 200-letnico	304
Cveto Petek	Zakaj ljudje sploh hodijo v gore	310
Dr. Janez Duhovnik	Planinstvo in turizem v gorah	314
Neva Mužič	Prenevarni solo vzponi	317
Marjan Raztresen	Dolga pot na južni zemeljski tečaj	318
Jožko Kragelj	Josip Abram-Trentar	326
Arnold Lešnik	Obljubljeni dežela smehljaja	328
Pavle Šegula	Konec sezone v gorah in druge zgodbe	331
Silvo Babič	Vzpon na Pico de Teide	334
Beno Bregant	Ponovno v Dolomitih	339
Ivanka Korošec	Prekmurska gibanica na 1180 metrih	340
Milena Ožbolt	Gor in dol po Vremščici	342
Uroš Podovšovnik	Pot skozi svetlobo	343
Franc Koderman	Poti so nas prijazno sprejele	345
Igor Zlodej	Vrh Krnice (2234 m)	347
	Odmevi	348
	Iz planinske literature	350
	Društvene novice	357

Slika na naslovni strani: **Staničev vrh**

Foto: Tone Škarja

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelínik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d.d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - sifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 2000 znaša 4500 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 2000, posamezna številka stane 500 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

REDNA LETNA SKUPŠČINA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

POENOSTAVLJENO UČINKOVITEJŠE DELO PZS

MARJAN RAZTRESEN

Komaj dobre tri ure je trajala letošnja skupščina Planinske zveze Slovenije, ki se je, kot je že običajno, zaradi prepiche zastopanosti delegatov in torej nesklepčnosti začela s polurno zamudo v veliki sejni dvorani bežigradske izpostave Mestne občine Ljubljana na Linhartovi 13. Petčlansko delovno predsedstvo pod predsedstvom **Jožeta Stanonika** iz PD Škofja Loka, v katerem so bili še **Ciril Tovšak** (PD Jakob Aljaž), **Elizabeta Martišek** (PD Matica Murska Sobota), **Vlado Treven** (PD Javornik Koroška Bela) in **Drago Kupnik** (Zbor gorskih reševalcev), je namreč ob 9.30 ugotovilo, da v dvorani ni dovolj delegatov, pol ure pozneje pa je verifikacijska komisija pod predsedstvom **Martina Aubrehta** iz PD Mozirje, v kateri sta bila še **Ivanka Komprej** (PD Prevalje) in **Miro Babnik** (PD Kamnik), ugotovila, da je od celotnega števila 267 glasov v dvorani 117 glasov, kar je več kot tretjina, ki je po poslovniku potrebna za sklepčnost (prisotnih je bilo 43,82 odstotka glasov).

Čeprav je bil upravni odbor PZS prepričan, da bo novi delegatski sistem uspešnejši od dosedanjega, ko imajo močnejša društva z več pomembnejšimi dejavnostmi več glasov, kar so izkazovali s posebej obarvanimi glasovalnimi lističi, je letošnja skupščina pokazala, da bi bilo treba »planinski skupščinski sistem« vendarle še izpopolniti. Vendar pa je sedanji sistem le pokazal prednosti pred prejšnjim: na skupščini so se v razpravah oglašali večinoma delegati, ki so razpravljali zares tehtno in ne le zato, da bi o njihovem takem ali drugačnem nastopu zvedela njihova delegatska baza.

ZDRUŽEVANJE KOMISIJ IN PODKOMISIJ

O delu upravnega odbora PZS in njegovih organov od zadnje skupščine je poročal predsednik PZS **Andrej Brvar**, ki je povedal:

»Spoštovane delegatke in delegati, planinke in planinci!

Opravljenega dela v preteklem letu ni bilo malo. Osebeno menim, da je največji skupni dosežek lani v organizaciji sprejem Vodil, ki so zorela tri leta. V njih smo obdržali načelo, da morajo biti gore dostopne čimveč ljudem, vendar ne več za vsako ceno, zavedajoč se, da je gorski prostor občutljiv in omejen. To nekoliko popravljeno načelo je ena od izvornih korenin delovanja slovenskega planinskega društva. Obenem pa smo v Vodilih tudi nakazali obrise novih odnosov med planinskimi društvi, meddruštvenimi odbori in Planinsko zvezo Slovenije. Sodim, da smo tako zadovoljivo odgovorili na najbolj ključna vprašanja tranzicijskega časa.

Vodila niso dala odgovorov na vsa vprašanja. Veliko jih je prepoznanih in njih reševanje prepuščeno planinskim organom. Zato se bomo morali navaditi, da bo poslej nekaj let vsaka skupščina imela na dnevnem redu spremembe Statuta, kjer bomo dogovorjene stvari uzakonjali v našem najvišjem pravnem redu.

Delovno predsedstvo letošnje skupščine PZS, ki ga je vodil Jože Stanonik in katerega člani so bili Ciril Tovšak, Elizabeta Martišek, Vlado Treven in Drago Kupnik.

Upravni odbor PZS je ustanovil delovno skupino za organizacijo dela v PZS. Ugotovili smo, da je potrebno analizirati obstoječo organizacijo dela in del v Planinski zvezi Slovenije in meddruštvenih odborih, pa tudi planinskih društvih, in jo prilagoditi novim razmeram. Nekatera aktualna vprašanja, s katerimi se sooča delovna skupina, so naslednja:

1. Razvejano življenje Planinske zveze se odvija v komisijah. Za tiste, ki so ključne za planinsko dejavnost, smo v Vodilih zapisali, da bomo krepili njih avtonomnost, skratka, da si oblikujejo program in njega izvajanje po svoji meri in podobi. Zavoljo različnega tolmačenja avtonomnosti pa bi morali sprejeti kodeks (poslovnik), ki bi opredeljeval najmanjši skupni imenovalec vseh naštetih področij (skupne simbole, nazive organov, funkcij, predpisov...).
2. Organizacijo dela z razvejanimi komisijami in podkomisijami imamo še iz časov, ko je bilo na pretek amaterskih kadrov. Potrebno je združevati komisije in ukinjati podkomisije, da bodo obstoječi organi lahko kvalitetno opravljali naloge.
3. Zavoljo spremenjenih družbenih razmer, ko je objektivno vedno manj časa amaterskih kadrov, je postalo jasno in razumljivo, da je potrebno izvrševanje rutinskih, administrativnih in strokovnih nalog prenesti na strokovno službo. Politika (krmilo) še vedno ostaja v rokah amaterskih delavcev in organov zveze, izvajanje pa prevzamejo profesionalci.
4. Katere naloge naj opravljajo meddruštveni odbori, da bodo lahko kvalitetno opravljali vlogo povezovalca planinskih društev v regiji, nudili pomoč novim planinskim društvom, skrbeli za kadre, mladino, pota itd. In na drugi strani prenašali interese v Upravni odbor Planinske zveze.

SPREMEMBA SISTEMA ČLANARINE

Planinska društva s kočami in potmi skrbijo za infrastrukturo. Če so poti vedno bolj obiskane čez vse leto, pa so pričele kočice, predvsem v sredogorju, zvečer sa-

Razmeroma prazna dvorana nekdanje občinske skupščine Ljubljana-Bežigrad: ali je za najpomembnejše vsakoletno zborovanje PZS med člani – planinskimi društvi res tako malo zanimanja?

mevati. Izkazalo se je, da se ne polnijo same od sebe kot nekdanj. PD ali pa oskrbniki morajo danes storiti neprimerno več, da pritegnejo pozornost obiskovalcev gorá. Svoj del obvez in odgovornosti ima tudi PZS, vendar še zdaleč ne takih, kot pričakujejo nekatera planinska društva, ki vidijo v PZS predvsem deklo za servisiranje društev. Planinska zveza bo še naprej organizirala kvalitetne tečaje za oskrbnike, ker predvsem oni ohranjajo planinsko vzdušje in red v kočah, sprejemala skupna pravila planinskega reda v kočah, zagotavljala prepotrebna investicijska sredstva za novogradnje in vzdrževanje, skrbela za razvoj in pretok znanja o tehničnih in tehnoloških rešitvah, povezanih s planinskimi kočami, organizirala izmenjavo izkušenj med planinskimi društvi, pri oblastnih organih uveljavljala specifiko in pomen planinskega gospodarstva za planinstvo in turizem.

Upravni odbor že lep čas ugotavlja, da terja spremembe tudi sistem članarine in evidenca članstva. Droben korak k zamišljenim spremembam je vezanje A-članarine na naročnino na Planinski vestnik, čeprav se zavedamo, da bomo morali, da bi povsem upravičili ta korak, tudi modernizirati Planinski vestnik. Računalniki danes omogočajo v evidencah članstva kompromisno združevanje dveh navidez različnih konceptov: centralne evidence in poverjeniško pobiranje članarine od vrat do vrat.

Pred leti smo si za enega od ciljev zadali obdržanje pozicij v družbi. Eden od kazalcev uresničevanja tega cilja je obseg letnega prometa. Lahko rečem, da je letni proračun Planinske zveze v desetih letih realno zrasel. Po zadnjih podatkih Ministrstva za šport smo šesto društvo po velikosti prometa (za NK Maribor, SD Branik, KK Olimpija, Smučarsko zvezo, Olimpijskim komitejem).

Lani se je ponovno aktualiziralo vprašanje članstva Planinske zveze v Olimpijskem komiteju Slovenije. Pred leti, ob njegovi ustanovitvi, se je PZS zavestno odrekla članstvu. Ocenili smo, da bomo planinske cilje lažje uresničevali samostojno in da bi članstvo v organizaciji, katerega temeljni cilji so pretežno v vrhunskem športu, utegnili dušiti naše interese. Poleg tega smo

bili mnenja, da Planinski zvezi ni potrebno vstopati v organizacijo, v kateri bi bili po statutu v podrejenem položaju. Nacionalne zveze, ki niso olimpijske panoge, imajo v statutu Olimpijskega komiteja omejeno volilno pravico. V nekaj letih se je pokazalo, da smo naše interese lahko direktno uresničevali v Ministrstvu za šolstvo in šport, da imamo delegata v strokovnem svetu za šport pri Vladi RS in samostojnega delegata v Fundaciji za šport. Predsedstvo PZS je ob ponovnem obravnavanju tega vprašanja ocenilo, da se okoliščine niso spremenile do te mere, da bi bilo potrebno spreminjati to odločitev.

Spoštovane delegatke in delegati, prosim, da po obravnavi poročila UO in njegovih organov to poročilo sprejmete.«

ZDRUŽEVANJE DRUŠTEV

Razprava je bila v primerjavi s tistimi na zadnjih skupščinah PZS razmeroma kratka, vendar vsebinsko tehtna. Prav malo je bilo razpravljalcev, ki so še govorili o neurejenih lastninskih vprašanjih, pa še večina teh se je lotila tega zaradi nesporazumov, ki so nastali med prizadetimi planinskimi društvom in krovno planinsko organizacijo. Samo mimogrede je bilo omenjeno, zakaj da hoče PZS društvom vsiljevati enotne cene za hrano in pijačo, po kateri je v planinskih kočah največje povpraševanje, ko to pač ni mogoče, ker so v različnih planinskih društvih pač različne razmere gospodarjenja. Omenjeno je bilo tudi, da društva svojih oskrbnikov in drugih, ki skrbijo za poslovanje društva, ne morejo pošiljati na izobraževalne tečaje, ki jih pripravlja PZS, ker za to preprosto nimajo denarja, saj je to za majhno društvo prevelik izdatek, pri čemer je bilo celo namignjeno, »ali nekdo nemara pri tem ne služi«.

V nasprotju z dosedanjimi razmišljanji v delih slovenske planinske organizacije je bila na letošnji skupščini izražena bojazen, da celo nekatera uspešna manjša planinska društva premišljujejo o tem, da bi postala sekcije sosednjega večjega društva, »ker je v tem okolju že premalo volonterske volje«. V nekaterih okoljih bi resda še vedno radi imeli svoje lastno planin-

ske društvo, v katerem bi uresničevali svoje planinske zamisli, vendar bi planinska organizacija želela predvsem društva s celovitimi programi.

TEŽKO OBVLADLJIVA ORGANIZACIJA

Danilo Škerbinek, ki že več kot tri desetletja deluje v Gorski reševalni službi, je opozoril na vse več prav balnih gorskih nesreč. Po njegovem prepričanju je treba planinsko članstvo vseskozi opozarjati, naj se na planinskih poteh obnaša skladno s priporočili GRS, organizatorji planinskih izletov pa naj udeležence na ustrezno pripravljenost ne bi samo opozarjali, ampak naj bi to od njih zahtevali, če naj bi se želeli udeležiti planinske ture. Ob tem je opozoril na to, da ob morebitni nesreči v gorah niso odgovorni samo udeleženci in vodniki, ampak sta soodgovorna tudi društveni predsednik in upravni odbor. – Ko je govoril o upadanju

planinskega članstva, je dejal, da ga skrbi vse manj organiziranih mladih planincev, in to, da niti marsikateri društveni predsednik ni A član PZS, kaj šele člani upravnega odbora društva, čeprav naj bi to članstvo tudi kazalo na še tesnejšo pripadnost slovenski planinski organizaciji.

Zadnji čas v novih slovenskih občinah ustanovljajo nova planinska društva, za kar je dal **Martin Aubrecht** konkreten podatek: »V Zgornji Savinjski dolini imamo sedem občin in torej tudi sedem planinskih društev. Župan iz Nazarij mi je pred časom dejal, da naj imamo tudi v tej občini svoje planinsko društvo – občina pač mora imeti tudi društva – in da bo iz občinskega proračuna temu društvu vsako leto zanesljivo namenjena nekaj denarja. Ob tej društveni množičnosti je poudaril, da je v Savinjskem meddruštvenem odboru kar 44 planinskih društev, od katerih pa nekatera nimajo skoraj nikakršnih pogojev za delo.

namesto komentarja

SREČNI IN MANJ SREČNI ČASI

Zelo so se spremenile planinske navade, marsikaj je popolnoma postavljeno na glavo.

Njega dni so gorski obiskovalci skrbno načrtovali ture, preden so se jih lotili; že izlet na Šmarno goro je bil vsaj poldnevna tura, izlet na Triglav nekajdnevna odprava. Zdaj se človek pripelje pod značilno ljubljansko vzpetino, ki štrli okoli 300 metrov nad mestom, zdrvi na vrh, tam morebiti popije pivo, steče do avta in je kakšni dve uri pozneje spet doma. Ali vstane v Ljubljani ob štirih zjutraj, je poldrugo uro pozneje na Gorenjskem, zdrvi proti Kredarici ali Planiki in na vrh Triglava, se obrne, v koči popije pivo in steče do avta, da je zvečer doma.

Njega dni so planinci in drugi obiskovalci gorskega sveta vstajali zgodaj, v jutranjem mraku, vsekakor pred sončnim svitom, da so bili nemara ob sončnem vzhodu že na gorskem vrhu, v vsakem primeru pa v zgodnjem popoldnevu že v planinski koči, kjer so nameravali prenočevati. Tako so morebitne poletne popoldanske nevihte gledali izpod varne strehe planinskega doma. Dandanašnji se tudi v gorah – enako kot v dolinah, kjer se delo ne začneja več tako zelo zgodaj – večinoma vstaja, ko je sonce že visoko na nebu, ker vsakdanjega bioritma pač ni mogoče podreti zaradi gorskega izleta.

Njega dni so planinci hodili večinoma preudarno, počasi, s postanki in s pozdravi mimoidočim, zdaj je hitrost adut, ki kaj pomeni, gledati pa je treba le pod noge, da nepremišljen korak ne bi preprečil rekordne hoje.

Njega dni je veljalo, naj bi planinski popotnik čim dlje zdržal brez pijače – brž ko začneš piti, boš moral vseskozi piti. Priporočljivo je bilo žvečiti pelin ali podobno zel, ki je kolikor je bilo le mogoče odganjala žejo. Zdaj je priporočljivo čimveč piti, od začetka poti in vseskozi v rednih presledkih.

Njega dni naj bi se planinec dopoldne ustavil, odvezal nahrbtnik in si privoščil pošteno malico, klobaso vsekakor, morda ribjo konzervo in pašteto, pa slanino in še kaj takega za moč. Zdaj hrana ni pomembna, človek kakšen dan skorajda zdrži brez; pomembna je pijača.

Njega dni naj bi bil nahrbtnik poln hrane, da bi si planinec privoščil tisto, kar je po njegovem okusu, da ne bi zapravljaj denarja in da ne bi nadlegoval oskrbnika in kuharice, ki imata takointako več kot preveč drugega dela. Zadovoljna sta bila oba, oskrbnik, ki mu ni bilo treba streči, in planinec, ki mu ni bilo treba zapravljati. Zdaj velja, naj bi gorski obiskovalci uživali v gorski naravi, zato naj bi bili njihovi nahrbtniki čim bolj prazni, saj je mogoče v planinski koči dobiti prav vse, kar si srce poželi. Zadovoljna sta spet oba, planinec in oskrbnik, prvi, ker mu ni treba nositi, drugi, ker zasluži.

Njega dni so gorski obiskovalci na gorskih poteh sanjali o vročem čaju, ki si ga bodo privoščili, brž ko pridejo v kočico. Zdaj sanjajo ljudje na gorskih poteh o ledenohladnem pivu, katerega steklenica se bo zaročila, ko se bo dotaknila naročnikove roke.

Njega dni je bil v nahrbtniku težak volnen pulover, zdaj je peresnolahek jopič iz termovelurja.

In njega dni so v gore hodili večinoma tisti, ki so jih imeli zares radi, zdaj tavajo po njih velik del taki, ki morajo biti kdajpakdaj tam, ker naj bi bil to nekakšen slovenski običaj.

Pa naj se odločimo, ali naj bomo zaradi teh sprememb srečni ali nesrečni!

Marjan Raztresen

PZS ima generalnega sekretarja

Planinska zveza Slovenije je dobila novega prvega moža delovne skupnosti zaposlenih v osrednji slovenski planinski organizaciji: **Srečo Podbevšek** je generalni sekretar PZS.

Rodil se je 17. januarja 1952 v Ljubljani, stanuje v Mekinjah pri Kamniku. Osnovno šolo in gimnazijo je končal v Kamniku, nato pa študiral na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani, in sicer smer zunanja trgovina. Od tujih jezikov aktivno govori angleško, pasivno pa nemško in francosko. Je poročen in oče dveh otrok, z družino živi v hiši skupaj s svojimi starši.

Pri dosedanjih zaposlitvah v podjetjih Titan v Kamniku in Induplati v Jaršah je pridobil dopolnilna znanja in delovne izkušnje z vodenjem različnih organizacijskih enot ter s poslovanjem in sodelovanjem z domačimi in s tujimi poslovnimi partnerji.

S planinstvom se je pričel ukvarjati, ko se je v PD Kamnik leta 1968 vključil v mladinski odsek. Naslednje leto je postal član alpinističnega odseka, nato pa v letu 1973 pripravnik in 1975. leta član GRS.

V vsem tem obdobju je poskušal aktivno sodelovati v društvu – bil je več let načelnik mladinskega odseka, član upravnega odbora in tajnik društva. V alpinizmu ni plezal ekstremnih smeri, je pa sodeloval pri vzgoji in plezalnih šolah in iz teh je prišlo nekaj dobrih alpinistov. V kasnejšem obdobju je predvsem zaradi službenih obveznosti svojo aktivnost omejil na delo v postaji GRS.

Ko je bil objavljen razpis za tajnika, je ocenil, kot pravi, da lahko združi svoje planinske izkušnje z delovnimi. Zato je sprejel izziv, da tvorno sodeluje pri delu in razvoju organizacije, ki jo pozna, in dela na področju, ki ga zanima.

Modro misel je povedal **Jože Melanšek**, ki ima v PZS na skrbi organizacijo dela: »Ko zdaj v planinski organizaciji marsikaj spreminjamo, planinske hiše ne rušimo, ampak jo obnavljamo. Zato naj bi združevali nekatere sorodne komisije, da bi bilo delo v organizaciji sploh še pregledno.« Dejal je, da ima PZS 16 komisij, skupaj s podkomisijami imamo 58 takih organov, tem je treba prišteti še meddruštvene odbore in nemara še kaj – »to je že tako ogromna organizacija, da jo je težko obvladovati«. V ilustracijo je povedal, da smo imeli leta 1990 le 101 planinsko društvo, zdaj jih imamo kar 231 ali po nekaterih podatkih 229 – društva hitro nastajajo in hitro odmirajo, ker nekatera od njih nimajo pravih programov. Kar pa zadeva ustanavljanje »občinskih« planinskih društev, ki naj bi jih hoteli nekateri župani, je menil, »naj taka društva kar bodo, saj bodo imela več denarja, kot bi ga te planinske skupine imele v velikem društvu; vsekakor pa je dobrodošlo povezovanje med sosednjimi in po čemerkoli sorodnimi društvi«.

OBŽALOVANJA VREDNI ZAPLETI

Hinko Uršič iz PD Bohor v Senovem je vnovič načel eno od lastninskih vprašanj in dejal, da taka vprašanja s področja planinstva v Sloveniji rešujejo na različne načine. S tem je mislil na poročilo Gospodarske komisije (GK) PZS za to skupščino, v katerem je pod točko »premoženjska vprašanja« med drugim zapisano, da »je GK do sedaj pripravila in uskladila pogodbe za planinske kočice, v katerih se vzpostavlja solastninsko razmerje, in sicer tako, da se planinski objekt kot delež v naravi določa PD, zemljišča pa ostanejo v lasti PZS«. Med tako pripravljenimi pogodbami je bila tudi »s PD Bohor Senovo za Kočo na Bohorju, kjer je PD zavrnilo podpis pogodbe za ureditev solastninskih razmerij v skladu s sklepom skupščine PZS in je proti PZS vložilo tožbo. Ta je bila na prvi stopnji zavrnjena. Na tako sodbo pa se je PD Bohor pritožilo in v pritožbi izpodbija veljavnost statuta PZS v delu, ki se nanaša na arbitražo reševanja sporov med PZS in PD. V nadaljnjem postopku bo potrebno dokazati legalnost statuta PZS.« – Uršič naj bi, kot je dejal na skupščini, poskušal posredovati med UO PD Bohor in PZS, pa naj bi mu predsednik Brvar zabrusil »pa nas tožite«, nakar so to tudi storili.

Predsednik GK PZS **Metod Kovač** mu je odgovoril, da je zaplet s PD Bohor vreden obžalovanja, ker da je PZS naredila vse, kar je bilo v njeni moči, da do tega ne bi prišlo, »seveda pa ni želel nihče tvegati in kaj podpisovati v nasprotju s sklepi skupščine PZS in dogovorjenimi stališči«.

Vsaj posredno je o tem polemiziral tudi podpredsednik PZS **Adi Vidmajer**, ki je dejal, da ljudje v društvih garajo, ker nočejo, da bi propadlo nekaj, za kar so se drugi poprej dolgo trudili, ponekod se bojujejo tudi z občinskimi strukturami. »Kjer so vsi pogoji za ustanovitev planinskega društva, za odpiranje planinskih koč in za delo z mladimi, bomo v PZS taka prizadevanja podprli, kjer pa bi šlo le za prevzem neke kočice iz čistega kori-

stoljubja in zaradi denarja, tega ne bomo podpirali.« Poudaril je, naj bi probleme reševali znotraj planinske organizacije, ne pa zunaj, na primer na sodišču.

PROSTOVOLJNO IN POKLICNO

Delegat zbora mladinskih odsekov in član PD Šostanj **Bojan Rotovnik**, predsednik Mladinske komisije (MK) PZS **Matjaž Hafner** in član PD Bled **Janez Petkoš** so govorili o delu mladih in z mladimi v PZS in PD. Prvi se je zavzel za to, naj bi planinska društva dajala svojim mladinskim odsekom priporočila za vključevanje tudi v druge zveze in dejal, da mednarodno sodelovanje nekako ne deluje, kot naj bi, drugi je povedal, da je zadnji čas manj članov C, se plavi mladincev, v tistih planinskih društvih, kjer nimajo organizirane dejavnosti mladih, in seznanil delegate s tem, da se predstavnik MK pri mnenju o včlanitvi novega PD v PZS vzdrži glasovanja (vendar ne glasuje proti), če tisto PD nima mladinskega odseka, tretji pa je izrazil obžalovanje, da PZS kljub vsemu trudu ni uspelo izposlovati, da bi bilo planinstvo v šolah obvezen učni predmet, ampak je le

interesna dejavnost. Potožil je tudi, da med šolsko mladino ni prav velikega zanimanja za šolske planinske izlete, vendar bi ga bilo vredno spodbuditi, tudi s posredovanjem medijev.

Drugi podpredsednik PZS, **dr. Janez Duhovnik**, je povedal nekaj pravzaprav kar revolucionarnih misli, ki pa vsekakor sodijo v sedanji čas. Ni opredeljeno, je dejal, kaj je v planinski organizaciji prostovoljno in kaj poklicno delo. V PZS, meni dr. Duhovnik, je marsikatero delo poklicno, medtem ko je na društveni ravni prostovoljno. Prepričan je, da morajo oskrbniki planinskih koč, na primer, svoje delo opravljati poklicno in strokovna znanja za to pridobiti na tečajih strokovnega usposabljanja. Izrazil je tudi mnenje, naj bi članom PD in PZS ponudili take ugodnosti, da bi bilo članstvo zanje zanimivo: reševanje v gorah naj bi bilo po njegovem mnenju vključeno v društveno članarino, nečlani pa naj bi reševanje v gorah plačevali.

Dragica Onič, ob delegatih ena od redkih delegatk na letošnji skupščini, se je v razpravi dotaknila izobraževanja vodnikov. Kot je dejala, je v Sloveniji samo 190

272 – kakšno število je to?

Po 43. členu Statuta Planinske zveze Slovenije z dne 24. 3. 1990 sklepa skupščina veljavno, če so prisotni delegati iz več kot polovice PD. Če ob napovedani uri skupščina ni sklepčna, se preloži za pol ure, nakar lahko sklepa, če so navzoči delegati vsaj tretjine PD.

Po drugem odstavku 35. člena statuta pa skupščino sestavljajo delegati PD in delegat delavcev PZS. Redna skupščina PZS dne 24. 5. 1999 ni mogla končati svojega dela zaradi nesklepčnosti. Nadaljevanje skupščine dne 23. 10. 1999 pa je bilo tudi ogroženo s sklepčnostjo. Skupščina je tedaj sestavljala 226 delegatov. Da bi skupščina lahko začela delati ob napovedani uri, bi bilo potrebnih več kot 113 delegatov, to je več kot polovica. Ker je bilo ob napovedani uri navzočih samo 92 delegatov, je bilo treba sejo preložiti za pol ure, da je lahko začela normalno delati.

V Obvestilih PZS št. 1 (januar 2000) je bil objavljen čistopis Vodil pri delu Planinske zveze Slovenije in planinskih društev. V točki 3.7. – Organizacija Planinske zveze Slovenije (stran 038 in 039) bo skupščino sestavljalo 272 glasov, in sicer iz 209 društev s po 1 glasom, iz 15 društev s po 2 glasovoma in iz 1 društva s 3 glasovi, ter s 30 glasovi dejavnosti – s po 5 glasovi zbora gospodarjev, mladinskih odsekov, alpinističnih odsekov, markacijskih odsekov, vodnikov in gorskih reševalcev.

Torej bo skupščino v prihodnje sestavljalo najmanj 272 glasov!

Že Vodila ugotavljajo, da taka številčnost skupščine prinaša precej nevšečnosti, ker utegne biti številčno bogata skupščina neoperativna.

V istih Obvestilih so bile objavljene (na strani 041) tudi Spremembe in dopolnitve Statuta Planinske zveze Slovenije, iz katerih pa ni razvidno niti kdo in kdaj jih je sprejel, niti kdaj začnejo veljati. Iz teh Sprememb in dopolnitev je razvidno, da sta bili spremenjeni določbi o sestavi Skupščine in o sklepčnosti (3. in 5. člen).

272 je po novem tisto magično število, ki bo krojilo usodo Planinske zveze Slovenije. Težko bo zagotoviti že primeren prostor za tako številčno telo. V poštev bi prišle le velike telovadnice ali dvorane. Če pa bo Planinska zveza Slovenije zagotavljala le manjše prostore, potem sama ne računa resno na uspešno delovanje tako številčne skupščine.

Iz statističnih podatkov je razvidno, da je veliko planinskih društev, ki imajo manj kot 100 oz. 200 članov in ki se predvsem ukvarjajo z izletništvom. Ta društva so tudi že do sedaj povzročala probleme z neudeležbo svojih delegatov, tako da so bile vedno težave s sklepčnostjo.

Po mojem prepričanju bi bilo primerno, če bi skupščina imela od 80 do 120 delegatov. Volitve delegatov bi lahko opravili v meddruštvenih odborih planinskih društev, in to tako, da bi na 1000 članov volili po enega delegata, društvom, ki imajo več kot 1000 članov, pa bi zagotavljali eno mesto. Tudi število delegatov posameznih zborov, to je 5, je preveliko. Upravni odbor PZS bi bilo treba pooblastiti, da bi najmanj 6 mesecev pred volitvami določil število delegatskih mest v skupščini, volitve pa bi opravljali v okviru meddruštvenih odborov in posameznih zborov.

Ta moj prispevek naj se šteje tudi kot predlog za ustrezne spremembe Vodil in Statuta PZS, čeprav so bili komaj sprejeti.

Lojze Cuznar

planinskih vodnikov za vodenje v zimskih razmerah, marsikateri nekoliko starejši kandidat pa te vodniške kategorije ne more dobiti, ker ne tvega bivakiranja v zimskih razmerah, kar uradno pomeni, da seveda ne sme voditi pozimi, na Bohor, na primer, ali na Peco. Izrazila je upanje, da se bo vsak vodnik loteval samo tistega, kar je sposoben narediti.

Z dvema dopolniloma so delegati s komaj enim vzdržanim glasom sprejeli poročilo o delu UO PZS in njegovih organov.

POSODABLJANJE ORGANIZACIJE

Najdaljše je bilo poročilo o izvrševanju sklepov izredne skupščine PZS z naslovom »Vzgoja in izobraževanje in vloga mladih v planinski organizaciji«. Poročal je načelnik Komisije za vzgojo in izobraževanje PZS **Rudi Sko-be**. Med sklepi, ki so jih delegati sprejeli soglasno, je bil tudi ta, da morajo vse komisije UO PZS, ki se ukvarjajo z usposabljanjem strokovnih delavcev v športu s področja planinstva, uskladiti organizacijske in vsebinske postopke, povezane s pripravo, izvedbo in analizo posameznih programov usposabljanja teh delavcev. Skladno s temi sklepi je skupščina PZS naložila Komisiji za vzgojo in izobraževanje PZS, da med drugim pripravi pravilnik o delu te komisije, strokovne podlage za

Poleg predsednika PZS Andreja Brvarja je na letošnji skupščini prvič sodeloval tudi generalni sekretar PZS Srečo Podbevšek.

razvoj enotnega sistema usposabljanja strokovnih delavcev v športu s področja planinstva v PZS s katalogom predmetov in vsebin, ki sodijo v posamezen predmet, predlog dopolnitev in sprememb sedanjega programa Planinska šola in predlog za ustanovitev učnega središča PZS znotraj strokovnih služb PZS.

Poleg tega so delegati sklenili, naj vse komisije PZS nemudoma začnejo pripravljati in posodabljati vse programe usposabljanja strokovnih delavcev v športu s področja planinstva. Naposled je Skupščina PZS naložila Komisiji za kočice in pota, naj pri prednostni razvrstitvi za razdelitev sredstev za investicije v planinske kočice med prednostne nosilce uvrsti kandidate tistih PD, ki imajo urejeno vso predpisano dokumentacijo in dovoljenja v zvezi z investicijo in ki bodo pri obnovi upoštevala možnost prilagajanja notranjosti in zunanosti kočice družinskemu planinstvu ter izvajanju usposabljanja za strokovne delavce s področja planinstva, kar bi lahko pomenilo, da bodo to nekakšna pomožna planinska učna središča.

Finančno poročilo PZS za leto 2000 so delegati sprejeli brez posebnih razprav. Generalni sekretar PZS **Srečo Podbevšek** je v obrazložitvi dejal, da je UO PZS to poročilo obravnaval, da je finančni načrt uravnotežen, da PZS sodeluje na državnih razpisih, iz katerih je mogoče za posamezne dejavnosti in programe pričakovati določena sredstva, in da v PZS pride nekaj dodatnih virov še z drugih naslovov.

Tudi spremembe in dopolnitve statuta PZS so delegati sprejeli brez posebnih razprav s pripombami, da jih je treba pred javno objavo uskladiti. Ob tem je predsednik Brvar dejal, da »se bomo morali navaditi, da v sedanjih razgibanih časih na vsaki skupščini popravljamo statut«.

Potem ko se k razpravi pod točko »razno« ni prijavil prav nihče, se je letošnja skupščina Planinske zveze Slovenije ob 13. uri končala.

Knjiga o Staniču

Planinska založba je v začetku julija predstavila eno izmed najlepših in najboljših knjig, kar jih je izdala doslej, več kot 150 strani debelo delo Valentin Stanič - prvi alpinist v Vzhodnih Alpah. Sprva naj bi bil to ponatis knjige z enakim naslovom, ki jo je napisal **Evgen Lovšin** in ki jo je ista založba izdala leta 1956. Vendar je urednik **Stanko Klinar** s sodelavci letošnjo izdajo bistveno dopolnil z novejšimi dognanji, s pogledom na Staniča v spisih eminentnih današnjih planinskih piscev, z zanimivostmi, ki so jih v svojih člankih in knjigah zabeležili o Staniču njegovi sodobniki in ki so jih v Münchnu poiskali gospa **dr. Tanja Peterlin-Neumaier** in njen krog bavorskih prijateljev, z izpopolnjeno bibliografijo o Staniču, z nekaterimi prej neznanimi prilogami (na primer Staničevim gotičkim rokopisom) in še marsičem drugim.

Kot je napisal urednik Klinar, je Stanič eden od najbolj udarnih protidokazov proti otožnemu samousmiljenju »naroda proletarca«, kot je Slovence krstil **Cankar**. Je protidokaz proti toliko pogrevanemu slovenskemu zamudništvu in odrinjenosti.

Stanič je bil prvi, ki je priplezal na najvišji vrh tedanje Nemčije Watzmann, bil je v odpravi, ki je prva priplezala na Grossglockner, vendar je imel Stanič nalogo, da je na dan prvih pristopov na vrh gore moral opravljati meritve v dolini, tako da se je na najvišjo točko gore povzpel šele naslednji dan. In kot je napisal Staničev nekoliko mlajši sodobnik in stanovski tovariš **Anton Martin Slomšek**, so sodobniki Staniča »imeli po pravici za kralja vsih tedanjih gorjanskih pešcov«.

O knjigi, ki jo je mogoče naročiti in kupiti tudi v Planinski zvezi Slovenije, bomo obširneje še pisali.

OSEMČLANSKA SMUČARSKO ALPINISTIČNA ODPRAVA NA NAJVIŠJO GORO SVETA

DAVO GRE S SMUČMI NA EVEREST

MARJAN RAZTRESEN

Davo Karničar, 38-letni alpinistični smučar z Jezerškega, se ni odpovedal svojemu sanjskemu cilju, ki si ga je bil zastavil pred leti, da bo namreč kot prvi Zemljan smučal z najvišje točke našega planeta, z vrha 8848 (ali celo 8850) metrov visokega Mount Everesta vse do baznega tabora pod to goro. Potem ko mu je prvi poskus zaradi izjemno neugodnih vremenskih razmer spodletel, bo letošnjega 30. avgusta spet odpotoval v Nepal, da bi dosanjal te svoje sanje.

To pot se je na ta svoj podvig pripravil še temeljiteje, kot se sicer pripravlja na vsa svoja vrhunska športna dejanja. Na odpravo »Si.mobil Ski Everest 2000« je povabil še sedmerico somišljenikov, ki ga bodo na gori vsestransko podpirali in v svet poslali vsakršne informacije o tem medijsko nedvomno zanimivem in odmevnem dogodku. Z njim bodo odšli alpinisti **Tadej Golob** (ki bo hkrati snemalec odprave), **Urban Golob** (ki bo ob tem še fotograf odprave), **dr. Jurij Gorjanc**, ki bo zdravnik odprave, **Franc Oderlap**, **Grega Lačen** in **Matej Flis** ter **Tone Škarja**, ki je hkrati organizator odprave. Odpravi se bodo pridružili še štirje nealpinisti, dva novinarja, filmski snemalec in tehnik, ki bosta skrbela za satelitski prenos slike in govora za potrebe medijev in interneta; vseskozi bo namreč odprava »pokrita« na internetu, tako da bodo bralci teh strani sproti seznanjeni z dogajanjem pod Everestom. Na pot bo odprava odšla 30. avgusta, domov se bo vrnila 6. novembra.

TRIGLAV IN MONT BLANC ZA TRENING

Dejanje je vsekakor še bolj tvegano, kot so že sicer tvegane vse odprave v najvišje gore sveta. »Vprašanje je, katera tveganja so v življenju potrebna in katera ne,« je na tiskovni konferenci v Ljubljani 22. junija dejal Davo Karničar. »Vsekakor sem odkril darove, ki so mi dani in jih hočem kolikor je le mogoče izpopolniti. Že zdavnaj sem razčistil s tem, katere so moje glavne obveznosti v življenju in kje je črta, ki je ločnica med najvišjo stopnjo tveganja in preživetjem. Glede na vsakršne priprave sem prepričan, da bomo letos na koncu koncev vendarle uspešni.«

Priprave so bile odlične. Letošnje prve aprilske dni se je sedemčlanska ekipa, ki je jedro letošnje odprave na Everest, z Davom Karničarjem na čelu odpravila na Triglav, da bi »spravila pod streho« prvi del letošnje načrtovane trilogije – smučati s treh najvišjih vrhov, najvišjega v Sloveniji, Triglava, v Evropi, Mont Blanca, in sveta, Everesta. Razmere za smučanje so bile slabe, snega je bilo zelo malo, tako da je moral Davo za smučanje izbrati manj ugodno grebensko smer, ki poteka v območju normalnega pristopa s Kredarice. To je bilo sicer že tretje Karničarjevo smučanje z 2864 metrov visokega Triglava.

Davo Karničar je trdno prepričan, da bo njegov sedanji podvig na Everestu uspešen.

Skoraj dva meseca pozneje, 23. maja, je bil izpolnjen tudi drugi del načrta, ko je Davo skupaj z bratom **Drejcem** odsmučal z najvišje točke Evrope, z bele kupole 4807 metrov visokega Mont Blanca.

Kako to, da se bo »pustolovščine Everest« lotil sam in ne skupaj z bratom, s katerim je sicer leta 1995 smučal čisto z vrha 8091 metrov visoke Anapurne, kar je bil prvi slovenski smučarski spust z osemstisočaka in slovenski smučarski višinski rekord? Na naše vprašanje o vzroku za solo smučanje je odgovoril, da bi sicer prav rad smučal z bratom, vendar je dobil Drejc na Anapurni tako hude omrzline, da je izgubil osem prstov na nogah, »ko je bil gentleman in je celotno ceno za oba na tej gori plačal sam«. Zdaj seveda ne sme več toliko tvegati, pa tudi noge ima od takrat preobčutljive za mraz.

Prva dva smučarska cilja, ki ju je letos že izpolnil, se po zahtevnosti seveda ne moreta meriti z Everestom, ponujata pa dobri izhodišči za spoznavanje in uigravanje ekipe ter za preizkušanje vsakršne opreme, tudi smučarske in snemalne. Na Mont Blancu so se člani odprave na Everest deloma tudi že prilagajali na bivanje v redkejšem zraku.

VSI NAMERAVAJO PRITI NA VRH

S kakšnimi smučmi bo Davo Karničar pravzaprav smučal z najvišje točke našega planeta? »Z najboljšimi, ki jih znajo izdelati v begunjskem Elanu,« pravi smučar. »To bodo posebej zame in za ta namen prirejene smuč, podobne turnim smučem, ki bodo krajše od 170 centimetrov. Za takšne smučmi sem se odločil predvsem zaradi Hillaryjeve stopnje pod vrhom gore, ki je zelo strma in kjer je zelo malo prostora za smučanje. Smučmi bodo izredno lahke, brez stranskega loka, nikakršne carving 295

smuči, ki so izdelane za teptana smučišča, in iz najboljših materialov, ki zdržijo tudi temperature pod 40 stopinj Celzija.«

Tudi smučarske vezi je Karničar skrbno izbral; odločil se je za »silvreto«, ki jo bo pripravil tako, da ne bo nikakršnih možnosti, da bi se mu odpele. Potem ko je pred leti videl, da je s severne, tibetanske strani manj možnosti za takšno smučanje, kakršnega si je zamislil, se je zdaj odločil za južno, nepalsko stran, in za pomonsunsko obdobje, ko je tam ponavadi dovolj snega iz monsunskih padavin. »Predvsem Hillaryjevo stopnjo sem že najmanj stokrat sanjal, potem ko sem natančno pregledal vse možne fotografije, in natančno vem, kako bom tam vozil,« pravi trenutno najboljši slovenski alpinistični smučar. »Vidim se že, da bodo repi smuči pri nekaterih zavojih gledali na severno stran gore in v prepade tam spodaj. Zvozil bom, o tem ni nobenega dvoma, če se bo tam izšlo nekoliko na tesno, je spodaj stro mo pobočje, kjer bo zanesljivo dovolj snega, da bom varno pristal.« Poleg tega bo imel pod goro dva meseca in pol časa, da bo počakal na najprimernejše vreme.

Bazni tabor bodo postavili na nadmorski višini približno 5300 metrov, do vrha gore bodo stali še štirje višinski tabori, ki jih bodo postavili vsi člani odprave skupaj s štirimi višinskimi nosači-šerpami.

Ali bodo alpinisti, ki gredo s Karničarjevo odpravo na Everest, v glavnem tudi njegovi »šerpe«? »Nikakor,« pravi Davo. »Vsi so izvrstni alpinisti, ki znajo bolje od mene nekatere stvari, ki jih sam ne znam dovolj dobro ali jih sploh ne znam. Ambicija vseh je, da pridejo na vrh gore, kajti skoraj vsi že imajo izkušnje z osemti-sočakov. Vsak od njih gre z odpravo na lastno željo, vsak ima svojo veliko ambicijo in poleg tega svojo nalogo za skupni cilj odprave. Denar, ki ga je treba za dovoljenje za vzpon na Everest plačati nepalski vladi, 70.000 ameriških dolarjev, je velika naložba, zdaj je za vsakega od članov odprave izjemna priložnost, da doseže svoj morda največji alpinistični cilj.«

Potem ko bodo alpinisti po načrtu 12. septembra prišli v bazni tabor pod goro, bodo takoj začeli aklimatizacijske vzpone, ko bodo hkrati postavljali višinske tabore. V začetku oktobra, ko bodo dobro aklimatizirani, naj bi se začeli ozirati po vrhu.

ZGODOVINA OSVAJANJ MOUNT EVERESTA

Čprav zgodovino vzponov na Everest kar dobro poznamo, naj osvežimo spomin na nekatere prelomne dogodke v zgodovini osvajanja.

Prvi so se gore lotili Angleži, ki so zamudili bitko za oba zemeljska tečaja in so se zato toliko bolj vneto lotili tretjega, najtežje dosegljivega zemeljskega tečaja. V letih pred drugo svetovno vojno, ko ni bil osvojen še noben osemtisočak, so na njegovo severno, tibetansko stran poslali tri odprave in tam dosegli višino 8600 metrov, vrha pa žal ne. Po drugi svetovni vojni se je za alpiniste odprla tudi južna, nepalska stran gore in poskušali so se po kitajski okupaciji Tibeta preseliti tja. Dne 29. maja 1953, po treh desetletjih resnih prizadevanj, je človek stopil še na najvišjo točko našega planeta. Novozelandski **Edmund Hillary**, ki mu je za ta podvig

angleška kraljica podelila plemiški naziv (na koncu koncev je bila osvojitelj vrha darilo novo okronani angleški kraljici), in šepa **Tenzing Norgaj** sta bila prva zmagovalca mogočne gore.

Prva Slovenca, ki sta priplezala na »vrh sveta«, sta bila **Andrej Štremfelj** in **Nejc Zaplotnik**, ki sta 13. maja 1979 uspešno končala dvomesečna prizadevanja številne slovenske odprave. Jugoslovanska (pravzaprav slovenska) smer po Zahodnem grebenu sodi še zdaj med najtežje smeri na najvišjo goro sveta. Dva dni pozneje so se na isti odpravi na vrh povzpeli še **Stane Belak-Šrauf**, Hrvat **Stipe Božič** in vodja šerp na tej odpravi **Ang Phu**.

Slovenci smo eden od redkih narodov, ki se lahko pohvali z ženskim vzponom na vrh Everesta. To je uspelo **Mariji Štremfelj**, ki je vrh (skupaj s svojim možem Andrejem, ki je bil to pot že drugič na vrhu te gore) dosegla leta 1990. **Pavle Kozjek** pa je leta 1997 postal prvi in je še vedno edini Slovenec, ki se je (s severne, tibetanske strani) na najvišjo točko sveta povzpел brez uporabe dodatnega kisika iz jeklenk.

Skoraj pol stoletja po prvem vzponu na vrh gore potekajo po njegovih grebenih in stenah številne smeri, Everest pa je postal tudi prizorišče za nekatere druge podvige. Tako je z vrha uspešno poletel jadralni padalec, preleteli so ga s toplozračnim balonom, doživel pa je tudi že nekaj smučarskih poskusov. Glede tega sta bila doslej najuspešnejša Francoz **Pierre Tardivel**, ki je jeseni leta 1992 odsmučal z južnega vrha gore približno sto višinskih metrov pod glavnim vrhom, in Južnotirolec **Hans Kammerlander**, ki je spomladi leta 1996 odsmučal z glavnega vrha, vendar ga je pomanjkanje snega na severni strani gore, kamor je smučal (enako kot je imel pred leti namen tudi Davo Karničar) že kmalu prisililo, da je snel smuči in potem velik del poti do baznega tabora opravil peš.

Iste leta se je Everesta z iste strani lotil tudi Davo Karničar, vendar je pri poskusu vzpona na vrh v silovitem viharju, v katerem je umrlo več članov komercialnih odprav, omrznil in se je moral z višine 8200 metrov umakniti v bazni tabor. Tam zgoraj je pustil v sneg zapicene smuči, ker se je imel namen vrniti, toda omrzline, ki jih je dobil med vzponom, so bile tako hude, da se je moral odpovedati cilju. Tako je ostalo neprekinjeno smučanje z vrha Everesta v bazni tabor pod goro eden od zadnjih velikih pustolovskih izzivov na našem planetu. Letos se bo Davo Karničar gore lotil na podlagi svojih izkušenj iz leta 1996 in izkušenj drugih odprav. »Proga«, po kateri bo smučal, je večidel znana, delna neznanka je edinole Hillaryjeva stopnja tik pod vrhom, strm skalnat del, ki ga jeseni prekriva sneg in ki ga je po Karničarjevem prepričanju mogoče presmučati.

Vsaj eden od smučarjev, ki so doslej poskušali smučati z Everesta, je imel s seboj jadrarno padalo, da bi tako lažje in hitreje prišel v bazni tabor, če mu smučanje ne bi uspelo. Davo Karničar take »navlake«, kot pravi, ne bo nosil s seboj, ker ima namen samo smučati in nič drugega: »Zanesem se samo na svoje smuči ter na svoje smučarsko znanje, sposobnosti in izkušnje,« pravi.

ZAJAVNOST NAJBOLJE »POKRITA« ODPRAVA

Odprava se imenuje po glavnem pokrovitelju, slovenskem operaterju mobilne telefonije GSM »Si.mobil Ski Everest 2000«, ki bo poskrbel za telekomunikacijske potrebe odprave. Organizacije odprave sta se lotila uredništvo revije Grif in agencija Prestige, ki je prevzela financiranje, trženje in komuniciranje odprave. Zdaj je znano, da bo kot član spremljevalne ekipe šel z odpravo snemalec Videoprodukcije Kregar, ki bo snemal predvsem do baznega tabora, medtem ko bo za filmske posnetke višje na gori, po možnosti tudi prav z vrha, poskrbel Tadej Golob.

Tako bo po prepričanju članov odprave »Si.mobil Ski Everest 2000« medijsko doslej najbolje spremljana odprava v zgodovini slovenskega alpinizma. Agencija Prestige bo slovenskim in tujim medijem omogočila popolno poročanje o vseh dogajanjih, povezanih z odpra-

vo. Tehnik, ki bo prav tako član spremljevalne ekipe, bo skrbel za tekoče spremljanje odprave na spletnih straneh pod www.everest.simobil.si. Od prihoda odprave v bazni tabor bo mogoče na internetu vsakih nekaj ur videti sveža dogajanja v sliki in besedi, smučanje z vrha pa bodo na svetovni spletni strani prenesli tudi s filmskim posnetkom treh kamer, ena od njih bo na čeladi Dava Karničarja. Ti posnetki bodo na spletnih straneh že nekaj ur po Davovem smučanju in prihodu v bazni tabor.

Odprava bo, kot je predvideno, posnela 45-minutni dokumentarni film, ki bo nastal v koprodukciji Agencije Prestige in studia VPK; produkcijo ima na skrbi član odprave Tadej Golob. Z odprave bosta nastala tudi knjiga in koledar, ki bosta naprodaj že približno mesec dni po vrnitvi odprave v Slovenijo. Avtorji knjige in koledarja bodo Davo Karničar, Tadej Golob in Urban Golob.

SPOMINSKI VEČER SPD TRST

PRIČEVANJA O GORNIKU ZORKU JELINČIČU

V okviru različnih prireditev pri nas in v zamejstvu, posebej 100-letnici rojstva **Zorka Jelinčiča** in skupno poimenovanih »Jelinčičevo leto«, je Slovensko planinsko društvo Trst 9. marca organiziralo spominsko slovesnost. Tamkajšnja Gregorčičeva dvorana v Ulici sv. Frančiška Asiškega je spriča številnih obiskovalcev postala kar pretesna. Znano je, da je pomen Zorka Jelinčiča v narodnostni zgodovini Slovencev vsestranski (glej prispevek v februarški številki PV pod naslovom *Mož, ki je bil gornik in še kaj več*). Ta večer pa je bil posvečen predvsem Jelinčiču – gorniku.

Kulturno obarvano srečanje je vodila **prof. Marinka Pertot**, duet klarinetov (**Davor Berdon** in **Luka Carli**) pa je poskrbel za prijeten glasbeni vložek na začetku in koncu prireditve. Odlomke iz Jelinčičevih del je občuteno prebrala **g. Loredana Gec**. Potem ko je prof. Pertotova za uvod podala kratko biografijo, je predala besedo **Žarku Rovščku** iz Tolmina. Iztočnica njegovega izvajanja so bili znani Gregorčičevi verzi: »Dolžan ni

samo, kar veleva mu stán; kar more, to mož je storiti dolžan...« Tega važnega napolila se je v svojem življenju držal tudi Jelinčič, čigar prispevek slovenskemu gorništvu je govornik označil v nadaljevanju. Pri tem se ni mogel ogniti odnosu dveh gorniških in stanovskih tovarišev, **Juga** in **Jelinčiča**, na katerega naletijo vsi preučevalci njune zapuščine. Botanik **prof. dr. Tone Wraber** je v svojem zgodovinskem pregledu strokovne botanične in planinske literature poudaril pomen objektivnosti v znanstvenem delu. Znanstveni prostor je torej široko in brezmejno polje (dobesedno in v širšem smislu) človekovega udejstvovanja brez političnih pregrad. Kljub temu, da prispevek prof. dr. Wraberja ni bil prav ozko povezan s počastitvijo rojstnega jubileja Zorka Jelinčiča, je na tem spominskem večeru izzvenel kot neko širše in pomembno sporočilo. Navsezadnje je treba reči, da so politične pregrade med narodi utesnjevale tudi Jelinčiča.

Omizje – z leve proti desni
g. Loredana Gec, Žarko
Rovšček dr. vet. med.,
dr. Sonja Mašera, prof.
dr. Tone Wraber in prof.
Marinka Pertot

Foto: Davorin Križmančič

Zahvaljujemo se g. Križmančiču, ki nam je odstopil fotografiji za objavo, in dr. Dušanu Jelinčiču za posredovanje tonskega zapisa s spominskega večera.

Najbolj avtentično pa je lik Zorka Jeliničiča orisala dr. Sonja Mašera, ki ga je lahko dodobra in neposredno spoznala v dolgih letih skupnega dela v Slovenskem planinskem društvu v Trstu. Danes, petintrideset let po smrti te karizmatične osebnosti, po kateri je za več let tudi sama prevzela krmilo društva, ni več veliko živih ljudi, ki so imeli možnost sodelovanja z njim. Njena pripoved ima zato svojstveno dokumentarno vrednost in smo jo po tonskem zapisu priredili za objavo v našem glasilu.¹ Nekaj dodatnih informacij in pojasnil smo za lažje razumevanje vsebine strnili tudi v opombah.

***
Za objavo pripravil Žarko Rovšček

Dragi moji planinci, planinke in dragi gostje, ki ste prišli, da počastimo spomin na 100-letnico rojstva Zorka Jeliničiča in da obudimo spomine na njegovo delo ob 35-letnici njegove smrti, ki je prav tako letos! Petintrideset let je pravzaprav dolga doba, v kateri lahko vsi spomini tonejo v pozabo, če gre za navadnega človeka; če ni oseba, ki je, kakor on, zaznamovala vso zgodovino naše Primorske.

Bil je srednje rasti, suh, ampak klen. Takoj se je videlo, da gre za človeka, ki je zmožen tudi fizičnega napora. Njegov obraz je bil kot izklesan iz skale, poteze trdo resne; njegove oči so bile črne, skoraj bliskajoče. Če te je pogledal, se ti je zdelo, da ti vidi v dno duše. Poznala se mu je samozavest, odločnost in zaupanje v svoje delo. In kljub temu je znal biti, skoraj bi rekla, mil, dobrega srca. Razumel je tudi človeka, ki je bil v stiski. Bil je res človek, s katerim si lahko govoril o vsem.

Samo o svojem življenju ni govoril nikoli. Nikoli ga nismo slišali, da bi kdaj omenil vso to trnjevo pot, ki jo je prehodil; da bi kdaj omenil kaj o svojih italijanskih ječah in o groznih izpraševanjih v njih; da bi kdaj potožil zaradi svojih družinskih nesreč. Tudi če smo ga kdaj poskušali izzvati, da bi kaj povedal, je zamahnil z roko, rekoč: »Ah, kar pusti to!« Kakor da je to nekaj osebnega, kar ni treba, da zanima druge. Za njega je bilo glavno, da skrbi in dela in da drugim ni treba skrbeti zanj. Njegovo življenje je bilo – lahko bi rekla – žalostno; ampak tega ni dal nikoli čutiti, saj se je na naših izletih sprostil, se posmejal. Tudi hudomušen je bil. Dovolite mi, da vam povem majhen dogodek. Vračali smo se z izleta in se ustavili na planini, kjer so se pasle krave. Pod gozdom je bilo veliko borovnic, po katerih smo se pasli. Zdelo se mi je strašno lepo in sem mu rekla: »Kaj ni lepo? Kaj nam sploh manjka? Ali ni zares lepo?« Dvignil je glavo in pogledal s tistimi bistrimi očmi in dejal: »Rep, da bi nam podil muhe!« Pomislila sem na to, da je to sicer bila hudomušnost, ki pa je pokazala, da je on v vsaki stvari takoj dobil tudi napako. V vsem je bil tako natančen. To je bila prav njegova značilnost. Pri njem je moralo biti vse natančno in resno. Delo je bilo zanj nekaj svetega.

Kadar so ga prosili, naj postane predsednik planinskega društva, je v nekaj mesecih pripravil vse; ni pripravil samo za naše planinsko društvo, ampak je raztegnil

svoje tipalke po vsem primorskem ozemlju. Povsod je potipal, kjer so bila stara planinska društva. Videlo se je, da je star ilegalec, ki ima svoje tipalke povsod in vse pozna.

Na našem prvem (obnovljenem) občnem zboru² leta 1946 so bili prisotni vsi predstavniki planinskih društev.³ Vse je bilo organizirano, kot bi bilo namazano. Naš prvi občni zbor je bil nekaj tako navdušujočega, da se ga tisti, ki so še živi, gotovo še spominjajo. Malo je govoril, ampak njegov govor so bile odsekane besede – ne tako kot jaz, ki se lovim. On je z odsekano besedo povedal vse, kar je mislil, v nekaj stavkih. V nekaj stavkih je povedal zgodovino planinskega društva in program. Z volitvami je bilo vse končano in popoldne smo šli že v Glinščico. Tam je bilo že vse organizirano. On in vsi ti naši stari tržaški planinci so tam naredili – skoraj bi rekla po moderno – en »šou« s plezanjem. Takoj je bila pripravljena tudi plezalska šola.⁴ Že prej je bilo vse pripravljeno tudi za prvi sestanek organizacije vseh planinskih društev Primorske.⁵ Drugi sestanek je bil že občni zbor Zveze planinskih društev.

On ni nikoli gledal samo na eno postojanko, recimo na našo tržaško. Vedno je bilo vse globalno pripravljeno; zanj je bilo vse slovensko. Vse je moralo biti v stiku in držati skupaj. Koče so bile podrtje, poti niso bile markirane, vsega je manjkalo. Ampak vsi smo hodili delat na vse postojanke in tudi nam so drugi pomagali. To je bilo res tako vzdušje, kot bi moralo vedno biti. On je bil potem vedno tudi v zvezi z ljubljanskim planinskim društvom.

Kakor hitro je bila ustanovljena zveza vseh planinskih društev Slovenije, smo bili takoj vključeni tudi tam.⁶ Organizacijski čut je imel v krvi. Vse je začel organizirati takoj. Tako smo kmalu imeli plezalno šolo, smučarski odsek, jamarski odsek, komisijo za stike z vsemi društvi, komisijo za izlete in ne vem še kaj. V prvem odboru nas je bilo kakih dvajset.⁷ Vso problematiko je obravnaval v enem večeru, tako da smo velikokrat s seje, ki se je pričela ob osmih zvečer, prišli domov šele ob dveh ponoči.

² Obnovljeno Slovensko planinsko društvo v Trstu je zrastle na temeljih predvojnega Tržaškega podružnice SPD, ustanovljene 7. 5. 1904. Ustanovni občni zbor obnovljenega društva je bil 5. 5. 1946. Dušan Jeliničič: Zgodovina SPD Trst, 1904–1984. Trst 1984, str. 23 in 64.

³ Verjetno so mišljeni predstavniki primorskih planinskih društev.

⁴ Na izletu v Glinščico na ustanovitveni dan novega društva so odprli tudi alpinistično šolo, ki jo je vodil znani primorski alpinist **Sandi Blažina** (Ibidem – str. 64).

⁵ Jeliničič je takoj po ustanovitvi Planinskega društva Trst, kasnejšega Slovenskega planinskega društva Trst, dal pobudo za ustanovitev Zveze primorskih planinskih društev in ob **Boštjanu Žagarju** kot predsedniku postal podpredsednik. Ustanovni občni zbor je bil na binokostnem shodu primorskih planinskih društev na Nanosu (9./10. 7. 1946). Zveza je bila razpuščena 28. 5. 1947, po podpisu mirovne pogodbe med Italijo in Jugoslavijo, saj njen obstoj ni bil več smiseln, ker so po dokončni priključitvi Primorske matici domovini društva to stran meje prešla pod okrilje slovenske krovne planinske organizacije (Ibidem – str. 64–65. Prim.: **Žarko Rovšček**, *Razvoj planinske organizacije v Tolminu po drugi svetovni vojni*. V zborniku: *Stoletje planinstva na Tolminskem*. Tolmin 1996, str. 49).

⁶ Slovensko planinsko društvo Trst (to ime je PD Trst dobilo šele leta 1954) je imelo že od ustanovitve naprej stike s tedanjim Fizikurno zvezo Slovenije. Po ustanovitvi PZS (6. 7. 1948) je bil Zorko Jeliničič v njej kot predstavnik tržaškega društva (Ibidem, str. 73). PZS mu je na 3. redni skupščini 7. 4. 1954 v Mariboru podelila zlati znak št. 8.

⁷ Člani prvega odbora: Zorko Jeliničič (predsednik), **Alojz Dolhar**, **Stanko Jug**, **Ivo Klarič**, **Sonja Mašera**, **Daniilo Micheluzzi**, **Bojana Modrijan**, **Marcelo Nadlišek**, **Boris Ostan**, **Mirko Pavlovič**, **Jakob Renko**, **Milan Švab** in **Stanko Tomažič** (Ibidem).

¹ Tonski posnetek spominskega večera je predvajal Radio Trst A v nedeljo, 12. 3. 2000.

Občinstvo na spominskem večeru v Gregorčičevi dvorani

Vsakokrat je kdo zmanjkal in tako se je tudi odbor malo skrčil in zmanjšal. Ampak njegova vnema je bila nalezljiva. Vsi smo delali. Res smo bili prisotni pri vsem in vse je tudi »klapalo«.

Seveda so bile takrat razmere v Trstu precej živahne.⁸ Zato je bilo tudi planinsko društvo ustanovljeno šele leta 1946, medtem ko so bila druga, na primer v Gorici,⁹ že leta 1945. Mi smo bili šibka točka vseh teh mirovniških pogodb in pri nas je bilo vse malo preveč živahno, da bi imeli v prvem povojnem letu pa tja do poletja 1946 čas za miroljubno planinsko društvo. Ampak kadar se je potem vse uteklo, je bil (Jelinčič; op. Ž. R.) res človek na mestu, ki ni gledal samo na naše društvo, ampak je vedno vključeval vse tudi v druga društva.

Imeli smo pa seveda tudi krize, ampak vedno je našel kakšno rešitev. Začela se je slabšati udeležba na izletih. Naši izleti so bili v začetku množični. Hodili smo po Krasu, na udarniška dela. S starim kamionom smo se peljali tudi na daljše izlete. Že leta 1946, mislim, da smo šli na neko slavje pod Triglavom.¹⁰

Počasi je začela aktivnost upadati. Prišlo je leto 1954, prišla je Italija in stvari so bile drugačne.¹¹ Začelo se je tudi blagostanje in ljudje so postali bolj samostojni. Poprej, če ni bilo avtomobilov, smo imeli vsaj naš kamion, potem tudi avtobus, čeravno smo več hodili kakor se vozili. Enkrat ni bilo bencina, drugič je bilo prestrmo, da

bi kamion lahko potegnil. Ampak na izlete smo še vedno hodili. Bili smo tudi na plezalnih turah. Zorko je bil na izletih vedno drugačen kakor na sejah.

Na sejah je bil strog. Seja je seja in na njej se ne govori drugega. Čim je kdo rekel kaj drugega, je rekel: »*Prosim, ostanimo pri stvari!*« Ali pa je kdo znil kakšno italijansko besedo. »*Prosim, govorimo slovensko, ker smo Slovenci!*«

To je bilo res potrebno in prav. Njegova ljubezen do slovenskega jezika je bila takšna, da je bila res nalezljiva. Vedno smo pazili, da stvari nismo mešali in da smo bili pri stvari.

Sčasoma pa so se v delovanju – kakor pri vseh družtvih – tudi pri nas menjale razmere. Prišli so tudi slabi časi in on je vedno našel kakšen nov pripomoček, da bi dal društvu malo več energije. Začel je s fotografskim odsekom in potem s fotografskimi izleti, nato z jamarskim odsekom, z otvoritvami jam.

Začelo pa se je slabšati tudi njegovo zdravje. Videli smo že na izletih, da je – čeravno je plezal kot maček in hodil tako, kot smo hodili mi – jedel zelo malo. Razmere in hrana v ječah in internaciji so mu gotovo načeli jetra. Čeravno domov ni nikoli pisal, da bi bila tam hrana slaba, smo preko drugih izvedeli, kakšna je bila. Bila je bolj strup kakor hrana. Ko v teh letih ni mogel več hoditi, si je takoj našel drugo delo.

Že takoj po petdesetem letu, ko je bil še pri močeh, si je zadal nalogo, da poišče vsa ledinska – stara slovenska imena po Tržaškem Krasu. Začel je hoditi okoli po Krasu, spraševal je in govoril z ljudmi. Večinoma so bili samo starčki in starke, ki so mu še lahko dajali podatke o starih imenih. Skrbno je vse zapisoval. To je bila njegova največja skrb. Rekel je: »*Ta imena ne smejo iti v pozabo. Moramo jih rešiti, ker pričajo, da je bila ta zemlja naša in mora ostati naša.*« In to je tisti zemljevid, ki ga je on s takim trudom delal vsa svoja zadnja leta.

Kot podpredsednica društva sem vsake nekaj časa hodila k njemu. Spominjam se, ko sem bila zadnjikrat pri 299

⁸ Dr. Mašerova označuje s to besedo razmere, ko je leta 1945 v Trst vkrakala jugoslovanska ljudska armada in za štirideset dni prevzela upravno in politično oblast, kar pa je bilo v navzkrižju z zavezniškimi sredozemskimi interesi. Potem ko so se jugoslovanske oborožene sile morale umakniti, je oblast prevzela anglo-ameriška vojaška uprava in po oblikovanju Svobodnega tržaškega ozemlja (Mirovna pogodba med Jugoslavijo in Italijo 10. 2. 1946) je Trst postajal vse bolj italijanski. Zavezniška vojaška uprava je predstavljala veliko omejitev v delovanju društva. Za vsak organiziran izlet ali manifestacijo so morali izposlovati dovoljenje, ki ga niso vedno takoj in brez pogojev dobili.

⁹ Obnovljeno in takrat poimenovano Slovensko planinsko društvo v Gorici je bilo ustanovljeno 16. 12. 1945 – *Teh naših petdeset let 1945–1995 – jubilejni zbornik SPD Gorica (Uredil Vlado Klemše)*. Gorica 1995, str. 12.

¹⁰ Gre za planinsko slavje, ki ga je organiziralo takratno Planinsko društvo Slovenije pri Aljaževem domu v Vratih 10. 8. 1946. Prim.: **Uroš Župančič**: Uspelo planinsko slavje »Svobodni Triglav«. PV 1946, str. 212–213.

¹¹ V oktobru leta 1954 je bil podpisan Londonski sporazum med Jugoslavijo in Italijo. Coni STO sta bili razdeljeni med Italijo in Jugoslavijo.

njem, da je ležal na postelji z zvezkom in svinčnikom in rekel: »Veš, pišem, ampak ne bom končal tega zemljevida. Se trudim, ampak sem utrujen. Bojim se, da ga ne bom končal. Veš, tudi za predsednika, daj, bodi ti namesto mene.« Rekla sem mu: »Ja, dragi moj, o tem pa odloča odbor.« Kar naenkrat je dobil močan glas in je rekel: »Te prosim, bodi ti predsednica!« Rekla sem: »Dobro, Zorko, bom povedala ostalim.«

Do zadnjega je bila to njegova skrb. Pravzaprav kratak čas po tem so ga odpeljali v bolnišnico in je odšel.

Ampak ta zemljevid ga je strašno skrbel. Strašno mu je bilo žal, da ga ni končal in kdo – če ga bo kdo – ga bo dokončal.¹² Rekel je: »Veš, to je naš jezikovni zaklad.« In v resnici smo premalo naredili vsa ta leta, ker je ta

¹² Posmrtno natisnjen *Etnografski zemljevid Tržaškega ozemlja z ledinskimi imeni* (Lj.-Trst 1978) z imenskimi delom več avtorjev (Petaros, Levak, Budal) je bil krona Jeliničevega petnajsetletnega dela na področju slovenskega imenoslovja. Najboljši dokaz obsesnosti so še neobjavljeni zapiski, ki jih hrani zgodovinski odsek Narodne in študijske knjižnice v Trstu. O Jeliničevem delu na področju toponomastike in njegovem nadaljevanju je na simpoziju »Zorko Jelinič v slovenski preteklosti« (Tolmin, 20. maja 2000) spregovoril prof. Robert Petaros, eden od soavtorjev omenjene izdaje. Njegov referat bo natisnjen jeseni letos v »Jeliničevem zborniku«.

zemljevid res zaklad. Starih ljudi ni več in imena izginjajo. Res bi ga morali malo bolj ovrednotiti. V knjigarnah ga sploh nimajo več, je le še v žepih naših članov. Njegov spomin je v tistem njegovem delu, v tisti njegovi skrbi. Morali bi to nalogo dati naši mladi generaciji. Ali bi ne bilo lepo, da bi si ti športniki, taborniki ali skavti – ne samo planinci – porzdelili to delo in bi delali skupaj!

Nikdar ni hotel deliti Slovence na bele in rdeče. Obravnaval jih je vse enako. Ta ideja se morda spet bolj oživlja. In ta skrb za ves slovenski narod – ne glede na barvo, vero ali stan – je res prav Jeliničeva. Samo skupaj lahko kaj dosežemo. To smo videli sedaj tudi mi sami: če smo skupaj, mogoče kaj dosežemo v Rimu, čeravno je tudi tam trda. Da bi se naša mladina navadila, da bi vsi, društva različnih vrst športa in različnih idej, lahko delala skupaj!

Lepo bi bilo, da bi skupaj spet valorizirali ta zemljevid; da bi lahko en dan organizirali skupni izlet in hodili po tistih njegovih poteh ter dokazali, da ni delal zastonj. Njegovo delo je bilo res zlatá vredno. Spominjajmo se ga tudi v prihodnjem tisočletju!

IZ KRONIKE »100 LET KRANJSKEGA PLANINSTVA«

»KRANJSKA« ČEŠKA KOČA

Usoda lastništva Češke kočé na severni strani Grintovcev je bila dokaj razgibana. Leta 1899 so kočó zgradili s pomočjo češkega kapitala v okviru Češke podružnice SPD in Jezerskega, saj je občina brezplačno podarila zemljišče ter dovolila gradnjo. Mrtvo obdobje kočé je bilo v času 1. svetovne vojne, ko je bilo prepovedano zahajanje v gore. Po 1. svetovni vojni in vse do leta 1941 je bila kočá v lasti in upravljanju Osrednjega odbora SPD, nato pa od leta 1945 do 1949 v upravljanju PD Kranj.

Leta 1945 se je v maju končala strahotna 2. svetovna vojna, ki je slovenskemu planinstvu prizadejala strahotne škode na planinskih domovih in opremi. Škoda je bila na planinskih objektih ocenjena na 37,326.254 dinarjev. Kranjska podružnica oziroma povojno planinsko društvo je izgubilo dve postojanki, Prešernovo kočó vrh Stola in Valvasorjev dom, ki so ju požgali Nemci. Zakupni dom PD, Gostišče na Šmarjetni gori, in mežnarijo na Joštu, ki je bila priljubljeno planinsko zatočišče, pa so požgali partizani. Vloženo delo štirih desetletij je bilo tako v pepelu.

POVOJNO PROSTOVOLJNO DELO

V povojnem razdelilniku sta bila 1. maja 1946 kranjskemu PD dodeljena planinski dom na Krvavcu in Češka kočá. V prvem povojnem Planinskem zborniku iz leta 1945, ki ga je Slovensko planinsko društvo namenilo planincem, ki so žrtvovali svoja mlada življenja za svobodo slovenske domovine, je na strani 23 v spisju o planinskih postojankah omenjena tudi Češka kočá: »Češka kočá pod severno steno Grintavca je najbolje

Češka kočá na Spodnjih Ravneh

prestala vojno dobo. Oskrbnik Tepina je kljub številnim nevarnostim rešil pretežni del opreme, tako da bo v poletni sezoni 1946 zopet mogoče oskrbovati to postojanko.«

Na ustanovnem občnem zboru PD Kranj 26. novembra 1946 je kranjsko PD imelo 476 članov, in sicer 284 rednih članov, 116 fizikulturnikov in mladine ter 41 članov aktiva PD Kranj na Jezerskem. V zapisniku ustanovnega občnega zbora PD Kranj so zapisali: »Češka kočá – v tem kratkem času smo jo obnovili, kar je bilo pač najpotrebnejše, popravili smo streho, vsa vrata, okna, očistili vso nesnago, katera je bila v in na prostem pred kočó in izvršili druga manjša popravila. Dalje smo obnovili dohod do kočé, ker je bila vsa pot zaraščena in na več krajih neuporabna. V Češki kočí je ostal del inventarja po zaslugi sedanjega oskrbnika ohranjen, ka-

terega je za čas okupacije spravil v dolino. Manjka pa vse posteljno perilo, žimnice in odeje. Naloga bodočega odbora bo, da bo tudi Češko kočjo oskrbel z najpotrebnejšim inventarjem. Skupna ležišča so še zdaj brez slamnjač. Češko kočjo smo svečano otvorili dne 29. marca 1946. Kočjo je posetilo od otvoritve pa do 30. septembra, ko smo kočjo zaprli, 660 obiskovalcev. V tem času je kočja izkazovala 9.948 dinarjev pribitka. Prenocnin je bilo 101 in 297 obiskovalcev je plačalo v fond za obnovo; na reševalnem prispevku pa se je pobralo 606 din. Poudariti moram, da so se tudi na Češki kočji izvršila glavna dela s prostovoljnimi delom in vsa zahvala odboru in članom sindikata Jugobruna, ki so se res s požrtvovalnostjo lotili dela in ga tudi izvršili. Na Češko kočjo smo organizirali tudi pet masovnih izletov, katerih so se udeležili številni ljubitelji planin. Za investicije in za nakup inventarja smo izdali din 3.496.«

Za načelnika je bil izvoljen **Črtomir Zorec**, za tajnika pa **Franjo Klojčnik**. Oba sta prišla službovat v Kranj po dekretu, Črtomir z Dolenjske, Klojčnik pa s Štajerskega.

Dohodki Češke kočje v letu 1946 so znašali 32.806 dinarjev, stroški in vzdrževanje pa 26.399 dinarjev. Nabavljenih je bilo 50 odev v vrednosti 20.000 dinarjev. Oskrbnik Češke kočje na Ravneh (1543 m) je bil Vinko Tepina z Jezerskega, ki je uporabljal za prenos tovorov (oskrbovanje kočje) konja, za katerega oskrbovanje s koruzo in otrobi je planinsko društvo zaprosilo Okrajni ljudski odbor, Odsek za preskrbo v Kranju (leta 1947).

PRVI KORAK K PRENOSU UPRAVLJANJA

Češka kočja na Dolenjih oziroma, kakor se danes reče, na Sp. Ravneh je ena od redkih planinskih postojank, ki je razmeroma dobro prestala vojni čas. Vse zasluge za to grede prav gotovo predvojnemu, medvojnemu in povojnemu oskrbniku kočje Vinku Tepini (posestnik in medvojni župan na Jezerskem), ki je bil tudi predvojni in povojni gorski reševalec. Leta 1940 je bil vodja reševalnega moštva na Jezerskem, ki je bilo vključeno v kranjsko podružnico SPD. To reševalno moštvo je bilo na najimenitnejšem seznamu reševalnih moštev Slovenije. Tako je znameniti planinec in gorski reševalec z Jezerskega Vinko Tepina vodil tudi gorsko-reševalni okoliš Kranj-Jezersko. Ta mož je kljub številnim nevarnostim rešil pretežni del opreme v Češki kočji, tako da je bila po vojni v poletni sezoni 1946 kočja že oskrbovana. Obratovanje Češke kočje je bilo v sodelovanju s krajem, z domačini, za tisti čas kot tudi za današnje čase izjemno vzorno.

Kmalu se je na Jezerskem pričelo gibanje za planinsko osamosvojitve in tako je Jezersko v letu 1948 dobilo lastno planinsko društvo. Poleg Vinka Tepine, **Ludvika Virnika**, **Andreja Volca** in **Anice Šinkovec** je bil duša in generator planinske osamosvojitve **Tone Ekar**, prvi predsednik planinskega društva Jezersko. Reševalna skupina z Jezerskega, ki je bila ustanovljena v letu 1946 in so jo sestavljali **Franc Štiren**, Vinko Tepina, **Peter Povšnar**, **Miha Štular**, **Franc Sušnik** in **Josip Tepina**, se je v letu 1947 začela širiti. Vanjo so se aktivno vključiti tudi **Tone Ekar** (predsednik PD),

Marjan Murovec, **Andrej Volc** in **Ludvik Virnik**, v petdesetih letih pa se jim je pridružil tudi kamniški alpinist **Pavel Kemperle**.

Jezerska planinska enotnost, polna energije, je spodbudila predsednika Toneta Ekarja, da je 25. 12. 1948 poslal na PZS prošnjo za pridobitev upravljanja Češke kočje: »V zvezi s točko 2 Vašega dopisa od 16. 12. 1948 št. 2783/48 LP vam sporočamo sledeče: Članstvo tukajšnjega PD-a se je na svojem rednem letnem občnem zboru 29. 11. t.l. soglasno izreklo in poverilo odboru nalogo, da izposluje pri Glavnem odboru PZS oziroma od Plenuma PD-ov LRS planinsko postojanko Češko kočjo, ki se nahaja na teritoriju našega društva, v letu 1949 pod svoje nadzorstvo. Ta zahteva članov PD Jezersko je bila po delegatu Virniku Ludviku na zadnjem plenumu PD-ov LRS dne 12. 12. t.l. v Ljubljani javno in pismeno predložena, za kar se je plenum izjavil, da zadeva o nadzorstvu Češke kočje za leto 1949 pride pod Gospodarski svet. V zvezi s tem in v zvezi Vašega dopisa vam zaenkrat ne moremo citirati količinsko, koliko bi kočja potrebovala ene ali druge stvari za gospodarsko leto 1949, ker v tej zadevi do sedaj nismo vodili računa in nimamo nikakršnih podatkov o prometu tega leta. Vsled tega Vas prosimo, da se kontingent, ki ga bo za Češko kočjo prav gotovo predložilo PD Kranj in ki bo vsekakor realen, vzame na znanje. Prosimo pa, da se pri zabeleži kredita planinskemu društvu Kranj za Češko kočjo pristavi opomba, da se isti ob ugodni rešitvi Gospodarskega sveta o dodelitvi kočje PD-u Jezersko prenese na PD Jezersko. Prosimo, da vzamete naš dopis na znanje in ga upoštevat. Vse za razvoj planinstva!«

SPORAZUM MED PD KRANJ IN PD JEZERSKO

PZS z dopisom 306 vžame pobudo Toneta Ekarja na znanje: že s prejšnjim dogovorom med PD Kranj in PD Jezersko je bil okvirno urejen prevzem Češke kočje:

»Planinska zveza Slovenije, Glavni odbor (G.o.št. 141/49.TP.), Ljubljana 8. 1. 1949 – Planinskemu društvu Kranj

Priloženo pošiljamo prepis dopisa Planinskega društva Jezersko z dne 25. 12. 1948, v katerem predlagajo, da bi PD v Kranju pristalo, da PD Jezersko oskrbuje Češko kočjo v letu 1949. Prosimo, da se tozadevno dogovorite neposredno z odborom PD Jezersko, kjer se naj razčisti stališče obeh prizadetih društev. Primerno bi bilo, da bi se tozadevni meddruštveni sestanek vršil pred sestankom PD Gorenjske, ki bo v nedeljo, dne 16. t.m. Na tem sestanku na Jesenicah bi mogla PD Kranj in PD Jezersko že staviti konkretne predloge. V vsakem primeru pa pričakujemo najkasneje do 15. 1. 1949 poročilo o stališču tamošnjega društva na predlog PD Jezersko. Smrt fašizmu – svoboda ljudstvu! Predsednik **Fedor Košir**, podpredsednik **Ljubo Filipič**«

Temu je sledil naslednji dopis:

»Planinska zveza Slovenije, Glavni odbor (št. 2327/49 TŠ), Ljubljana, 4. 4. 1949 – Planinskemu društvu Jezersko

Vzeli smo na znanje, da je bil dosežen sporazum med PD Kranj in PD Jezersko, da bo PD v Kranju v letu 301

Tone Ekar, prvi predsednik prvega planinskega društva, ustanovljenega po 2. svetovni vojni v Sloveniji, PD Jezersko.

Foto: Arhiv PD Kranj

1949 opustilo oskrbovanje Češke kočice na Ravneh. Glavni odbor PZS je radi tega sklenil, da izroči Češko kočico z vsem v njej se nahajajočim inventarjem v upravo Planinskemu društvu na Jezerskem, in to od 1. aprila 1949. Primopredaja navedene planinske postojanke naj se izvrši najkasneje do 15. aprila 1949 ter je treba sestaviti tozadevni zapisnik s spiskom inventarja, oboje v trojniku, od katerega pripada en izvod GO PZS, en izvod PD Kranj in en izvod PD Jezersko. PD Jezersko mora kot skrben gospodar čuvati ljudsko imovino ter Češko kočico upravljati po enotnih smernicah PZS, ki more upravo kočice dodeliti drugemu PD, ako se izkaže, da PD Jezersko postojanke ne upravlja pravilno. Pripominjamo, da je brezpredmeten dogovor med PD Kranj in PD Jezersko dne 8. 2. 1949 glede raznih pogojev za prevzem postojanke med Planinskimi društvi.

Smrt fašizmu – svoboda narodu. Upr. sekretar **Rado Lavrič**«

Primopredaja Češke kočice med PD Kranj in PD Jezersko naj bi bila 24. aprila 1949:

»PAD Jezersko (št. 43/49), Jezersko, 19. 4. 1949 – Planinskemu društvu Kranj

Z ozirom na Vaš dopis oziroma dogovor glede prevzema Češke kočice in o predlogih, stavljenih od strani Vašega PD-a, pošiljamo prepis tozadavnega dopisa

GO PZS št. 2327/49 TŠ od 4. aprila 1949 in prosimo, da pridete na primopredajo Češke kočice. Pripominjamo, da radi dodelitve inventarja čakamo še točnih pojasnil od GO PZS. Planinski zdravilo!

Predsednik **Tone Ekar** in tajnik **Anica Šinkovec**«

Na rednem občnem zboru PD Kranj 14. 12. 1949 je bil sprejet sklep: »Iz gospodarske dejavnosti smo izločili oskrbovanje Češke kočice, katero smo odstopili mlademu društvu na Jezerskem.«

EKSPEDICIJA POD DOLSKE ŠKRBINE

Zanimiva je tudi komunikacija oskrbnika Češke kočice s PD Kranj:

»Oskrbnica Češke kočice, Preddvor 7. 1. 1949 – PD Kranj

Na vaš dopis z dne 22. 12. '48 vam o nepravilnostih s strani odgovornih prirediteljev Majnikovega slaloma pri Češki kočici podajam poročilo.

Radi slabih izkušenj iz leta '47 sem pred prireditvijo stopila v stik s takratnim predsednikom aktiva tov. Volc Andrejem, da se dogovorim vse potrebno z ozirom na uporabo kočice za tiste dni. Tako mi je takrat obljubil od njihove strani pomoč pri pobiranju reševalnega fonda in prenočnin za zamudo časa v dneh slaloma. Za porabo drv za kuho in gretje prostorov se mi izplača din 800 odškodnine, kočico pa naj aktiv očisti udarniško. V resnici pa je bila stvar čisto drugačna. Takoj ko sem prišla v Češko kočico, sem videla, da sem tu odveč. Kdo so bili takratni odgovorni funkcionarji, niti ne vem, ker so mene enostavno vsi popolnoma prezrli. Ker niso hoteli stopiti z menoj v stik in niso nudili nobene pomoči, sem pobiranje reševalnega fonda morala sploh opustiti. Takrat pa sem se tudi lahko prepričala, da odgovorni prireditelji ne poznajo hišnega reda ali pa jim ni mar za lastnino planinskega društva. Tako so gostje kljub temu, da je jedilnica dovolj prostorna, plesali v moški spalnici in kvarili pod z okovanimi čevlji ter ob isti priliki uporabljali tudi postelje v svojo zabavo. Prireditelji proti temu niso ukrenili ničesar, ko pa sem goste opozorila jaz, so mi enostavno odgovorili, da je današnji prireditelj F. A. Jezersko.

Kočica je bila po prireditvi za silo očiščena, ostalo pa je precej zelo umazanih brisač, katere sem pozneje oprala, seveda z milom. Izposodili so si tudi 8 kom. steklenic (zelenk 1,4 l), katere so bile odnešene v dolino in niso bile vrnjene. Istotako je bil takrat zlomljen ključ v ženski spalnici in ni bil nadomeščen.

Za zamujeni čas mi aktiv ni izplačal nikake odškodnine, za drva pa so se pozneje obvezali, da jih še pred začetkom letne serije nadomeste, kar pa kljub večkratnim opominom niso storili, tako da mi še danes dolgujejo dogovorjenih 800 din.

S.f.-s.n. Oskrbnica Češke kočice.«

Narejena pa je bila tudi razmejitev planinskega območja:

»PAD Jezersko (št. 55), Jezersko, 30. 6. 1949 – PD Kranj

Radi dela markacijskega odseka prosimo, da nam Vaše PD-markacijski odsek sporoči mejno črto med

Vašim in našim delovnim področjem. Planinski zdravilni Predsednik Anton Ekar, tajnik Anica Šinkovec.«

Sodelovanje med PD Kranj in PD Jezerško je bilo še naprej aktivno, še posebno na področju gorskega reševanja. Tudi za alpiniste je bila Češka koča za takratni čas »eldorado klasike«. Določene motnje pa je nemalokrat povzročala dokaj težka prometna komunikacija. Poglejmo, na primer, prvo povojno gorsko reševalno akcijo 14. septembra 1946, ki so jo Jezerjani sami razrešili in natančno popisali:

»PDJ, Jezerško, 1. 11. 1946 – ekspedicija:

Na zahtevo vodje Ekspedicije dne 14. 9. 1946 smo šli reševati pod Dolske škrbine nad Zg. Ravni vojnega ubežnika sledeči reševalci: **Štiren Franc, Štular Mihael, Prešern Peter, Tepina Vinko, Tepina Joža, Sušnik Franc**. Prosimo, da bi se nam odmerjena vsota za naše delo izplačala.

Zamuda časa je 10 ur na vsakega reševalca. Minimalna plača gozd. delav. je 14 din na uro. Prosimo, da se upošteva napornost in še nevarnost pri reševanju, tako, kakor je bilo v prejšnji Jugoslaviji – na minimalno plačo 100 % poviška.

S tovariškim pozdravom člani.« (podpisani člani reševalne akcije)

PRVI PREDSEDNIK JE BIL TONE EKAR

Češka koča je še danes na pogled takšna, kot je bila zgrajena. Zasluga za to gre tudi Vinku – Cenetu Tepini, ki je bil znan tudi po tem, da je na vrh Grintovca zahajal z vsem znano jazbečarko »Fjolco«, in Tonetu Ekarju, prvemu predsedniku PD Jezerško (ki je bilo prvo slovensko PD, ustanovljeno po vojni), prvemu povojnemu »županu« – predsedniku Ljudskega odbora Jezerškega in vodju GRS Jezerško. Tone Ekar je na Vratcih in nad Češko kočo skupaj z **Marjanom Murovcem** zasadil planike. Bil pa je tudi neutrujen pri vzdrževanju in upravljanju Češke koče, pri napeljavi vodovoda in drvarjenju. V letu 1946 je ponesel novo vpisno knjigo vrh Velike Koroške Babe. Ob Češki koči je bil pobudnik postavitve spomenika jezerskim alpinistom, ki so v vojni izgubili življenje (**Krč, Grabner, Majnik**). Poleg članstva v skoraj vseh organizacijah mu je bilo planinstvo najbolj sveto. V petdesetih letih je bil prvi Jezerjan, ki je preplezal Severno triglavsko steno s Pavlom Kemperlom, opravil pa je tudi precej plezalnih vzponov v drugih ostenjih. Prijateljaval je tudi z **Mihom Potočnikom, Jožetom Čopom** in **Ferdom Koširjem**.

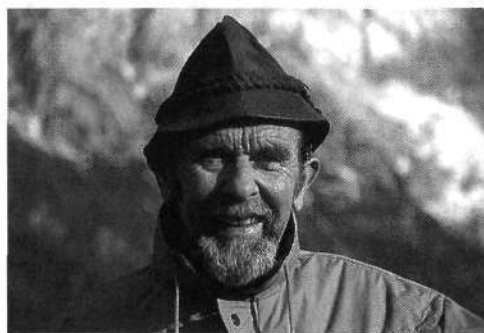
Anton Ekar se je rodil v letu 1899, torej v letu, ko so administrativno ustanovili kranjsko podružnico SPD in zgradili Češko kočo. Pri 15 letih se je zaposlil kot gozdni delavec v Kokri, leta 1915 pa je bil poklican na italijansko bojišče v 1. svetovni vojni. Leta 1919 se je kot ranjenec vrnil domov in se po okrevanju zaposlil pri Dolencu v Kokri. Nato je delal pri **Fuksu Deteli**. Gozdnil je na Putrkofu pri **Bornu**, zatem pa pri grofu **Lamezaniju** v Kokri. V tridesetih letih je delal pri **Francu Muriju** na Koroškem (Bela). Pri **Ivanu Ofnarju** je bil delavec, voznik – »furman« in hlapec. V času druge svetovne vojne je bil ilegalec – vezist, kurir, obveščevalc

Sto let Češke koče ✓

V knjici, kjer so našli zavetje zeleni jezerski macesni, so Jezerani z veliko podporo Češke podružnice Slovenskega planinskega društva pod vodstvom **dr. Chodounskega** in **dr. Prachenskega** ob izteku devetnajstega stoletja zgradili leseno hišo, ki vas že na prvi pogled toplo vabi v svoje zavetje. Toplino in domačnost koče dopolnjujejo – zelo se trudimo za to – prijazen nasmeh in prisrčen pozdrav, izročilo oskrbnika **Andreja Karničarja**, ki je našo planinsko postojanko s svojo skrbjo za vsakega planinca privedel med najbolj priljubljene.

Češka koča letos praznuje svoj stoti rojstni dan, ki ga je pričakala s skoraj enako zunanjo podobo, kot jo je imela na dan svete Ane leta 1900, ko jo je požegal triglavski župnik **Jakob Aljaž**. Letos bosta svoj blagoslov koči in vsem njenim obiskovalcem podelila pomožni ljubljanski škof g. **Jožef Kvas** in Aljažev naslednik g. **France Urbanija**. Slovesni maši in kratkemu kulturnemu programu s častnimi gosti bo sledilo veselo popoldne s pesmijo in – upamo – veselimi smehom.

Dragi prijatelji, veselimo se lepega dne 30. julija 2000 ob naši jubilejki, ki se bo začel ob 10. uri s slavnostno sveto mašo, vsakega med vami pa bomo ta dan še posebej prisrčno pozdravili z Aljaževim pozdravom: »Boglonaj, k' smo pr'jatlji!«

Andrej Karničar, dolgoletni oskrbnik Češke koče

valec pod partizanskim imenom Petelin. Po drugi svetovni vojni je opravljal vrsto funkcij: predsednik sindikata lesnih delavcev, odbornik KLO, predsednik LO.

Rojen je bil v Novi vasi nad Preddvorom, pod Zaplato in Storžičem. Njegova žena je bila Jezerjanka **Helena – Lenčka Teul**. Imel je pet bratov, trije so se izselili v Ameriko in izmed njihovih sinov sta se dva povzpela do senatorstva.

Tonetovo delo za ustanovitev planinstva in GRS na Jezerskem je trajno in nepozabno. Po njegovi zaslugi je PD Jezerško dobilo v upravljanje Češko kočo. Za planinske zasluge kot tudi za delo in vodenje GRS so mu v šestdesetih letih dodelili najvišja planinska priznanja, zlati znak Planinske zveze Slovenije in Planinske zveze Jugoslavije.

Anton Ekar in ostali planinci in reševalci z Jezerskega so bili do ustanovitve lastnega planinskega društva člani kranjske podružnice SPD in nato povojnega PD Kranj.

Najiskrenejše besede o danes pozabljeni planinski osebnosti so bile besede gorskega reševalca in alpinista Pavleta Kemperla v sedemdesetih letih na pokopališču v Ravneh na Zgornjem Jezerskem: »Ko smo leta 1948 ustanavljali planinsko društvo na Jezerskem, prvo po vojni v Sloveniji, si bil ti, Tone, med najvzdržljivejšimi poborniki za ustanovitev te organizacije in njen prvi predsednik.

Spominjamo se vsi, kot bi bilo včeraj, s kakšno vnemo in veseljem si se lotil dela, ko smo leto dni zatem dobili

v upravo Češko kočo. Bil si njen najzvestejši varuh in skrbel si zanjo kot za svoj lasten dom.

Če bi te neprizanesljiva smrt ne odtrgala od nas, bi se midva še in še pogovarjala o najinih plezalskih turah v skupni navezi v steni Kalške gore, v severni steni Dolških škrbín, v severni steni Kalške gore, v severozahodnem delu Kočne in še o tem, kar si plezal z drugimi. Vedno novi in vedno ljubi so nama bili ti pogovori. Tudi tvoja največja želja, preplezati Severno triglavsko steno, se ti je izpolnila. Spominjam se, s kakšno jekleno odločnostjo si vstopil v steno in kako otroško si se veselil uspeha.

To je bila tudi najina zadnja skupna pot v gore – Nemška smer v Severni triglavski steni.«

PRVI POSKUSI IN KONČNO USPEŠEN VZPON V LETU 1800

GROSSGLOCKNER PRAZNUJE 200-LETNICO

DR. TANJA PETERLIN-NEUMAIER

Grossglockner ali Veliki Klek (3798 m) na meji Koroške, Salzburške in Tirolske ni samo najvišji vrh Visokih Tur, temveč celotne Avstrije. Šele na jugozahodu ga po višini prekašajo italijanski Dolomiti in Ortler ter daleč na zahodu vrhovi Srednjih in Zahodnih Alp z Mont Blancom na čelu. Ob lepem vremenu je viden že od daleč, tako tudi z vrhov slovenskih gora. Pristop nanj za izurnjenega gornika z dobro kondicijo dandanašnji ne predstavlja večjih težav. Edini res nevaren del poti s plezalnimi odseki II. stopnje, ki ni za vrtoglavce, je na vrhu Malega Kleka in v ostri škrbini med Malim in Velikim Klekom. Ob lepem poletnih dnevih se na njegovem vrhu kar tre gornikov, takrat ne gre brez čakanja pri vzponu in sestopu, kajti brez števila je ponosnih nad svojim uspehom, ki uživajo nepopisno lep razgled, kakršen se jim nudi z vrha tega ošiljenega velikana. Baje je le z vrha Mont Blanca razgled lepši in bolj očarljiv. Pri svojem vzponu le malokdo pomisli na prve poskuse plezanja na to goro, na skoraj nepremostljive težave, ki so jih morali premagati prvopristopniki. 28. julija letos pa bo minilo že točno 200 let, odkar je prva človeška noga stopila na sam vrh, na katerem so se dotlej po mnenju vraževernega ljudstva zbirale le čarovnice.

POTOVANJA V GORE

Šport, telesne vaje in gorništvó so bile ob prelomu med 18. in 19. stoletjem komajda znane dejavnosti. Odnos do narave, njene flore, favne, morfologije in njenih lepote se je sicer v 18. stoletju bistveno spremenil. Če so bili v minulih stoletjih le pastirji tisti, ki so po gorah iskali izgubljeno živino, pa divji lovci, ki so zasledovali divjačino, romarji, ki so se iz pobožnosti podajali do znamenj in kapelic na vrhu hribov, ter rudarji v visokogorskih rudnikih zlata in srebra, ki so zahajali višje v gore kot večina kmečkega prebivalstva, so zdaj počasi dobivali tekmece iz vrst gosposke in meščanstva.

Potovanje ne samo v Italijo, deželo antične kulture, temveč tudi v neznani gorski svet je začelo prihajati v modo. Vse več je bilo potopisov, predhodnikov naših sodobnih potovalnih vodnikov. Potniki, ki so bili seveda petični ljudje, so jih uporabljali na svojih izletih, na katerih so občudovali naravne lepote gorskega sveta, trepetali od strahu na nevarnih poteh, ki so jih vodile po ozkih soteskah, pod navpičnimi stenami, nad globokimi prepadi in po strmih »cestah« čez visoke gorske prelaze. V duhu prosvetljenstva so začeli učenjaki vedno pogosteje zahajati v naravo, torej tudi v gore, da jim izrgajo še zadnje skrivnosti. Botaniki so iskali nove rastline, geologi so preučevali sestavo gorskih kamnin – Alpe so bile bogate z rudami, tako z železom in svincom kot svetlečim se zlatom in srebrom –, geometri (to so bili takrat matematiki, fiziki in astronomi) so merili lego in višino krajev, rek in gora za boljše in natančnejše zemljevide, drugi so spet želeli preveriti, če zakoni fizike veljajo tudi v višavah.

Želja po novih doživetjih in ukaželjnost sta vabili ljudi v gore, ne pa želja po športnem, alpinističnem udejstvovanju. Zato tudi posebne obleke za gore niso poznali; nosili so trpežna potovalna oblačila in temu primerne čevlje ali škornje. Pogosto so jezdili, če so bili peš, jim je prišla prav kakšna palica z ostro železno konico ali pa ročno kovane dereze, ki so jih kmetje od davna uporabljali pri košnji na travnikih na strmih gorskih pobočjih.

Nemirni duh in ukaželjnost sta gnala **Belsazarja Hacqueta** (1739–1815), zdravnika, fizika, botanika in mineraloga (ki je v naših krajih od leta 1766 do 1787 preživel 21 let svojega življenja), na dolga potovanja po evropskih deželah, o katerih nam je zapustil številne izredno zanimive popise. Na enem od takih potovanj mu je leta 1777 uspelo doseči vrh Malega Triglava (2725 m), leto pozneje, 26. avgusta 1778, pa so se štirje Bohinjci povzpeli na sam najvišji vrh (2864 m). Šele osem let pozneje, 8. avgusta 1786, sta kmečki fant **Jacques Balmat** in zdravnik **dr. Michel Paccard** stala na vrhu Mont Blanca (4807 m). S tem se je uresničila

Grossglockner, pod njim ledenik Pasterze

dolgoletna želja ženevskega fizika in geologa **Horaca Benedicta de Saussurja** (1740–1799), ki je 26 let ponujal nagrado tistemu, ki najde pot na vrh. Leto pozneje se je z veliko odpravo in številnimi inštrumenti tudi sam povzpel na vrh, kjer je 3. avgusta 1787 štiri ure opravil različne fizikalne meritve.

Novica o tem neverjetnem znanstvenem dosežku v Zahodnih Alpah je hitro odmevala po Evropi in vzbudila druge, da ga posnamejo. Vse oči učenega sveta so bile odtlej uperjene v monarha Vzhodni Alp, v sloki Grossglockner, po naše Veliki Klek.

VELIKI KLEK OČARA ZNANSTVENIKE

Kot ena od redkih visokih gora je imel že v 16. stoletju ime »Glockener«, ki ga je dobil bodisi zaradi svoje oblike (Glocke = zvon), bodisi zaradi pridobivanja zlata (Gold-klocken = kopati zlato) v izredno visoko ležečih rudnikih. Najvišji dnevni kop je bil v Kleine Fleiss ob robu ledenika na gori Sonnbluck z rudarskim poslopjem na višini 2740 metrov. Klekov strmi večno zasneženi dvojni vrh, ki je blestel v daljavi, pa še dolgo ni zamikal nikogar, da bi se podal nanj.

Prvi, ki se je navdušil nad njim in izrazil željo po pristopu, je bil Hacquet, ko je leta 1779, sedem let pred osvojitvijo Mont Blanca, obiskal Heiligenblut: »Še nikoli v svojem življenju nisem videl tako visoke in tako ošiljene gore kot je ta... Menim, da bi, če bi imel čas, po dobro preudarjenem načrtu moral uspeli in priti na vrh, da ga premerim, ker ima nekaj grebenov, ki so poleti brez snega.« Ker letni čas ni bil primeren in tudi prave opreme ni imel, se je povzpел samo do ledenika Pasterze.

Šele dvanajst let pozneje je Veliki Klek spet očaral dva znanstvenika. V Celju rojenega grofa **Sigmunda pl. Hohenwarta** (1745–1825), generalnega vikarja krškega knezoškofa **Salma** in predanega botanika ter raziskovalca gorskih višin, in botanika **Reinerja** sta preučevanje alpskih rastlin in lov na metulje leta 1791

privedla do ledenika Pasterze. Hohenwart je sicer menil: »Zelo ostri špičasti vrhovi, pošastni prepadi in z večnim snegom pokrite zelo nevarne ledene skale bodo prestrašile in odvrnile vsakega še tako neustrašnega Saussura od njegovega namena.« Kljub temu je nagovarjal in navduševal svojega škofa za podvig na Veliki Klek.

Grof **Franz Xaver pl. Salm-Reifferscheid** (1749–1822), ki je nesebično podpiral umetnost in znanost, predvsem botanične raziskave v gorskem svetu in vzdrževal prijateljske stike z znanimi učenjaki doma in v tujini, je bil takoj pripravljen iz lastnega premoženja financirati znanstveno odpravo na Veliki Klek. Toda komajda so začeli delati načrte in so se začele prve priprave, so jih že prekinile napoleonske vojne; leta 1797 so francoske čete na poti iz Italije na Dunaj čez Karavanke vdrle na Koroško. Šele po njihovem odhodu leta 1798 so se v Celovcu lahko dokončno posvetili Velikemu Kleku.

LETO 1799: SALMOVA ODPRAVA SE POVZPNE NA MALI KLEK

Po nasvetu rudarskega svetnika **Dillingerja** in s pomočjo upravnika **Kussiana** je Salm poslal take kmete, ki so bili tudi tesarji – torej navajeni vrtoglavega plezanja – kot izvidnike na goro. Podobno kot Saussure je obljubil nagrado tistemu, ki bo našel pot do vrha. Brata **Sepp** in **Martin Klotz**, gorska kmeta in tesarja, sta še istega leta odkrila možnost težavne, a verjetno izvedljive poti po dolini Leitertal in naprej preko ledenika Leiterkees (Kees pomeni v stari nemščini ledenik). Junija in julija 1799 sta se lotila dveh poskusov, a zaradi snežnih metežev, ko so enemu omrznili prsti na nogi, in manjkajočih pripomočkov sta se morala pod vrhom obrniti in vrniti v dolino.

A pot je bila začrtana in ker je bila predolga za enodnevno turo – od Heiligenbluta do vrha Kleka je 2500 metrov višinske razlike – so ob robu ledenika Lei-

terkees na višini 2653 metrov, šest ur ježe od Heiligenbluta, do konca julija iz lesa zgradili prvo planinsko zavetišče v Vzhodnih Alpah, ki so ga pozneje imenovali Salmova koča (stala je kakšnih 630 metrov severozahodno od današnje, tretje Salmove koče).

Vreme veliki odpravi, ki je 16. avgusta zapustila Celovec, ni bilo naklonjeno. Čisto premočeni so po treh dneh prispeli v Heiligenblut, kjer so v dežju pripravili vse za pot: proviant, pri katerem ni manjkalo vino, popolno lekarno, merilne instrumente, dereze, palice z ostro železno konico, čez 100 metrov dolge vrvi in komarčo za pomoč pri vzponu na vrh.

Ob lepem sončnem vremenu se je 19. avgusta karavana 30 ljudi, Salm z 9-članskim spremstvom na konjih, 19 kmetov z otovorjenimi konji in škofov kuhar, peš odpravila na goro. Vreme žal ni držalo, od časa do časa se je sicer zjasnilo, a večinoma je pihal mrzel veter in divjali so snežni viharji, ki so odpravo začasno pregnali v dolino. Šele 25. avgusta – izjemoma je sijalo sonce – je bratoma Klotz in Hohenwartu uspelo priplezati na vrh Malega Kleka (3783 m). Zakaj niso šli dalje, ni znano. Verjetno so se ustrašili tveganege prehoda čez škribno, ki je bila to leto zelo globoka, s pomočjo prekratke, le kakšnih 15 metrov dolge komarče. A povzpeli so se na sprednji nižji vrh in ko so kmetje sem privlekli še težek železni križ ter ga postavili, so ta dogodek iz doline pozdravili s strelji iz moznarjev.

Po vrnitvi pogumnih mož je čestitanje in nazdravljanje Salmu in učenemu svetu trajalo dolgo v noč. Novica o tem pomembnem dogodku se je hitro razširila, slavili so jo kot vrhunski znanstveni dosežek stoletja. Salm ga je dal celo obeležiti s kovanjem spominskih kovancev.

SALM NE ODNEHA

Salm je bil zelo zadovoljen z uspehom odprave tega leta, manj pa z znanstvenimi izsledki, kajti meritve je oviralo slabo vreme. Zato ni hotel odnehati, dokler ne bo osvojen sam najvišji vrh, do katerega se je bilo treba povzpeti preko strašljive škribine med Malim in Velikim Klekom. Kmalu po vrnitvi so začeli priprave na novo, večjo odpravo, za katero so že jeseni leta 1799 poleg obstoječe Salmove koče zgradili dodatno kamnito poslopje, ki so ga spomladi še povečali, da bo lahko prva koča služila samo gosposki. Poleg tega so leta 1800 na grebenu v Hohenwartovi škribini na višini 3270 metrov zgradili kamnito kočo, dovolj veliko za 14 do 15 oseb, ki je dobila ime Hohenwarte, a je danes ni več.

V Celovcu so po Salmovem naročilu izdelali skoraj štiri metre visok železen križ, na katerega so bile pritrjene štiri pozlačene plošče, ki so se v vetru vrtele okoli svoje osi, in pozlačen petelin, da kaže smer vetra. Hohenwart je pripravil celo vrsto merilnih instrumentov, med drugim tri barometre, nekaj termometrov, higrometer, elektrometer, teodolit z merilno mizico in merilno verigo, več daljnogledov, dve libeli itd.

LETO 1800: SALM SE Z VEČJO ODPRAVO ZNOVA PODA NA KLEK

Na Salmova vabila se je to pot odzvalo bistveno več znanstvenikov kot prejšnje leto. Udeleženci odprave so

Takole oblečeni in opremljeni so takrat »turisti« osvajali najvišje alpske vršace – tale alpinist iz ene od knjig Luisa Trenkerja je na vrhu Matterhorna.

se 26. julija zbrali v Heiligenblutu. Salm, Hohenwart, botanika **Wulfen** in **Seenus** ter risar **Marcher** so prišli iz Celovca, na poti sta se jim pridružila še župnika **Orasch** iz Döllacha (Dolj) in **Hautendorfer** iz Sv. Petra. Botanik **Hoppe**, pedagog **Vierthaler** s prijateljem **dr. Schallhammerjem** ter matematik in fizik prof. **Ulrich Schiegg** s svojim pomočnikom **Valentinom Staničem**, ki je takrat v Salzburgu študiral bogoslovje, so prispeli iz Salzburga. Zadnja dva sta zaradi občutljivih merilnih instrumentov, ki sta jih nosila s seboj, iz Salzburga v Heiligenblut pripotovala peš. Že na poti sta opravljala meritve, saj je bil Schieggov namen natančno premeriti Salzburško deželo.

Po prihodu – prispela sta že ob 10. uri, medtem ko so bili Celovčani tam šele proti večeru – sta takoj začela z meritvami; zabeležila sta temperaturo, višino živega srebra v barometru in določila geografsko širino vasi z meritvijo kota, ki ga tvori sonce na svoji najvišji točki s horizontalo.

Celotna odprava je štela 66 oseb: 12 gospodov, škofovega kuharja in komornega strežaja ter dve slugi, kuhinjsko deklo, 28 nosačev in vodnikov, 5 tesarjev in 16 konjarjev s 16 jahalnimi in tovornimi konji. Vsi razen Staniča, ki je moral ostati v Heiligenblutu, da bi opravljaj meritve z barometrom in termometrom ob istem času kot Schiegg na gori, so se v nedeljo, 27. avgusta,

odpravili na Klek. Schiegg je odšel peš ob 4.30 zjutraj z dvema kmetoma, ki sta mu nosila merilne instrumente, ostali gospodje pa na konjih dobre tri ure kasneje.

Ob prekrasnem sončnem vremenu – Veliki Klek se je kazal v vsej svoji bleščeči belini – je Schiegg že pred popoldnevom prispel do Salmove kočice, tako da je lahko določil njeno geografsko širino. Izmeril je temperaturo in zabeležil stanje barometra in higrometra, kar je počenjal ves čas bivanja na gori, nato pa sta se s Hohenwartom posvetila trigonometričnim meritvam.

Medtem je »zlati«¹ škofov kuhar **Karg** pripravil čudovit obed za lačne planince, ki vse od ranega jutra niso ničesar zaužili. Ob petih popoldne jih je čakala bogato obložena miza; manjkalo ni nič, ne redkega južnega sadja, ne dobrih sladice, ne izbranih vin in šampanjca. Salm je z veseljem opazoval, kako družini tekne. Razvozlali so se jeziki, ogrele so se duše, prepričanje, da se bo odprava to pot uspešno končala, je prevzelo vse. Dobro razpoloženi so na senu, postlanem po tleh, sladko zaspali.

28. JULIJA KONČNO NA VRHU

Tega dne so štirje tesarji že zgodaj zjutraj zapustili kočico, opremljeni s krampi, lopatami in drugimi pripomočki, da na nevarnih mestih naredijo zasilne stopnice

in pritrjuje vrvi za pomoč pri plezanju. Pozneje so jim sledili gospodje, ki za prečkanje ledenika niso potrebovali samo derez, temveč tudi vsak svojega vodnika, brez katerega si nihče ni upal napraviti niti koraka. S to večjo pomočjo so se uspešno povzpeli do kočice Hohenwarte, čeprav spotoma ni dosti manjkalo, da bi kdo za vedno padel v razpoke, pokrite s snegom.

Od tu so ob pol devetih zjutraj ob lepem sončnem vremenu, ki ga je le tu in tam kazil kakšen oblak, opazovali, kako tesarji plezajo na vrh Velikega Kleka in obenem pripravljajo pot za druge in za prenos železnega križa. Le Hohenwart, Hoppe, oba župnika, Seenus, Schallhammer in Vierthaler z vodniki so nadaljevali pot proti Malemu Kleku. Zadnji trije so se podali le do njegovega vznožja, ker se jim je zdela nadaljnja pot prenevarna, Vierthalerju in Schallhammerju pa se je poleg tega še mudilo nazaj v Salzburg. Ostali štirje so s pomočjo vodnikov in treh vrvi, ki so bile pritrjene na strmem pobočju Malega Kleka, priplezali nanj. Župnik Orasch je plezal enakomerno počasi in je bil zato prvi na vrhu, medtem ko so drugi izmenoma hiteli in počivali, zato so tudi počasneje napredovali.

Ko so končno stali na vrhu, so bili ponosni in srečni, da so prišli tako daleč in tako visoko. Naprej jih ni mikalo, raje so opazovali štiri prvopristopnike, med katerimi sta

Nesreča vlakov na Zugspitze

Človeški faktor je krivec za hudo železniško nesrečo pod goro Zugspitze s 64 ranjenimi. Policija in državno tožilstvo lahko po preiskavah izločita tehnične napake. S hitrostjo po 40 kilometrov na uro sta se na letošnjo binokostno soboto pri vzhodu v enotirni predor Katzenstein čelno zaletela dva belo-modra električna vlaka podjetja Zugspitzbahn AG.

»Nenadoma sem zaslišal pok,« se spominja Münchenčan **Hans Gründel**, ki se je ta dan odpravil na sprehod okoli jezera Eib ob vznožju Zugspitze. Potem je vsenaokrog nastala zmeda: »Potrgalo je vse sedeže, police za prtljago so visele s stropov, vsi ljudje so ležali na tleh.« Neki poslovnež iz Erdinga je o nesreči po mobilnem telefonu obvestil policijo.

Vlak, ki je peljal navzgor in ki je nekoliko pred tem odpeljal s postaje v Garmischu, je bil komaj dva kilometra na poti. S 65 potniki je bil polno zaseden, vsi razen dveh pa so bili poškodovani. Najhujše ranjeni so skoraj vsi dobili globoke rane in hude zlome kosti. Samo eden je bil do naslednjega dne v smrtni nevarnosti, strojevodja vlaka, ki je peljal navzgor. Bil je sam v svojem oddelku.

»Natančno je bilo čutiti, kako se vagoni pod pritiskom stiskajo. Potem se je naokrog razširila nekakšna megla, vsepovsod je bila kri,« se je spominjal **Andreas Nolde**, ki je bil tega dne enako kot drugi nemški, ameriški, japonski in južnoafriški turisti na poti na najvišjo goro Nemčije.

Josef Bader, ki je le nekaj metrov od nesreče

izkoriščal lep dan za spravilo sena, je okoli 10.50 zaslišal »močan pok«. Potem se je vse začelo zelo hitro odvijati. Komaj osem minut potem, ko so sprožili alarm, so na kraj nesreče prišli njegov sin **Seppi** in drugi gasilci iz Garmischa. Z reševalnim helikopterjem so najhujše poškodovane odpeljali v bolnišnico v Garmischu in Murnau.

Nobenega dvoma ni: polno zasedeni vlak, ki je peljal navzgor, je odpeljal iz Garmischa po voznem redu, drugi vlak pa ne bi smel biti na progi. »Ne vemo še, zakaj je odpeljal,« je nekaj dni po nesreči pojasnil predstavnik železnice na Zugspitze **Peter Hirt**. Državno tožilstvo je seveda natančno pregledalo zapisovalec dogajanj med vožnjo in tonski zapis pogovorov med vožnjo. Železniški promet iz Garmischa na Zugspitze je spet stekel čez dva dni.

Po nesreči je bilo najpogostejše vprašanje, kdo je pravzaprav kriv zanjo. Po prvih izsledkih je krivec izključno človeški faktor, kajti kakršnokoli tehnično napako so takoj izključili. Na 70 let stari železnici, ki letno prepelje pol milijona potnikov in ki jo je neka angleška agencija s pridihom romantike imenovala »an old-style mountain railway«, ni bilo nobenih signalov, ki bi bili napačno vključeni ali ki bi jih strojevodja lahko spregledal.

Reševanje je bilo po policijskih poročilih težje, kot so si reševalci sprva mislili. V ozkem vzhodu v predor sta se namreč oba vlaka dobesedno trdno zagozdila drug v drugega.

Zugspitze je z 2964 metri najvišja gora Nemčije in hkrati najvišje nemško smučišče.

bila brata Sepp in Martin Klotz, kako skušajo sprožiti velikansko snežno opast: eden jo je s krampom od strani spodkopaval, ostali so ga držali z vrvo na vrhu Kleka. Ko se je končno odlomila in se ob skalah razbila, je tako zagrmelo, da so to slišali celo v Heiligenblutu, od koder so v odgovor zadoneli možnarji.

Po izjavi župnika Orrascha se je tesarjem iz skupine, ki je samozadovoljno počivala na Malem Kleku, posrečilo pregovoriti le župnika **Franza Hautendorferja** iz Sv. Petra v Rangersdorfu, da jim je sledil na vrh Velikega Kleka. Nič ne vemo, kakšne strahove je preстал pri prečkanju grozljive škrbine; mogoče se sploh ne bi podal na to pot, če se ne bi bal razočarati svojih faranov, ki so ga z iskrenim navdušenjem vabili na sam najvišji vrh.

Na poti navzdol se je družina ustavila v koči Hohenwarte, kamor sta medtem prišla še Salm in Schiegg, ki je tudi tu opravljal različne meritve. Navdušeno so čestitali zelo zadovoljnemu Salmu za uspešno odpravo in nazdravljali njemu in znanstvenemu svetu.

Okrepčani z vinom in kruhom so okoli druge ure začeli sestopati. Tu (nad Hohenwartkeesom) jim je prišel nasproti Stanič, ki po končanih jutranjih meritvah ni več zdržal v dolini. Hohenwart pravi: »Zelo žalosten je bil, ko je videl, da se vračamo z gore. Na vsak način se je hotel še isti dan povzpeti na Klek in le s težavo ga je profesor pregovoril, da se vrne z nami v kočo. Tam mu je moral svečano obljubiti, da mu bo dovolil, da se bo naslednji dan povzpел na goro s tesarji, ki bodo postavili križ, in da bo tam opravljal barometriške in termometriške meritve.«

Vdati se je moral volji nadrejenih in zatajiti svojo gorečo željo, da bi še ta dan splezal na Klek, kar bi mu zlahka uspelo, kajti do vrha sta bili samo še dve uri hoda.

V Salmovi koči je prišleke pričakovalo slavnostno kosilo. Miza se je spet šibila pod obilico dobrot. Gosposki planinci, utrujeni od naporov dneva, so se kmalu odpravili spat. Nekateri pa so le stežka prišli do zaslužnega počitka, kajti močno višinsko sonce je terjalo svoj davek. Skoraj vsi, posebno pa tisti, ki si niso pokrili obraza s tančico – krem proti sončnim opeklinam in očal, ki bi ščitili pred ultravijoličnimi žarki, še ni bilo (Schultes je sicer priporočal uporabo očal z zelenimi stekli, a jih nihče iz odprave ni imel) – so dobili opekline. Najbolj sta trpela Schiegg in Orrasch, ki sta imela čisto zabuhle obraze, zadnji pa tudi neznosne bolečine v očeh. Malo je manjkalo, da ni izgubil vida.

29. JULIJA: STANIČ NA VRHU PLEZA NA KOMARČO

Naslednjega dne so se štirje tesarji že pred sončnim vzhodom podali na Klek, da postavijo križ in strelodov, kar so že prejšnji dan prinesli na vrh. Ob štirih jim je sledil Stanič s številnimi instrumenti in enim tesarjem-vodnikom. Ob osmih je tudi on stal na vrhu. Schiegg, ki je pred Salmovo kočjo opravljal primerjalne meritve in z daljnogledom opazoval dogodke na vrhu, poroča:

»Lani prinešeno komarčo, ki naj bi služila pri vzpenjanju ter sestopanju skozi škrbino in ki je bila letos

zaradi obilnega snega nepotrebna, so zdaj po Stanigovem navodilu postavili na najvišjem mestu, na katerem je ležala še najmanj ena klaftra (okoli dva metra) zelo trdega snega.« Hohenwart nadaljuje: »Videli smo s pomočjo daljnogledov, kako je gospod Stanig plezal na to komarčo in ko smo ga po vrnitvi vprašali, zakaj je to napravil, je dejal, da zato, da lahko reče, da je bil višje, kakor je Klek visok in da ni bil nihče od prisotnih tako visoko.«

Nato pa Schiegg piše: »Na senčno stran (komarče) je zdaj obesil svoje instrumente in je na tem najvišjem do pred kratkim neosvojenem vršičku Velikega Kleka 29. julija 1800 ob pol devetih prvi opravljal meritve z barometrom, termometrom in higrometrom.« Te je ponavljal vsakih 20 do 30 minut vse do 11.40 ure. Ob 11. uri je stal železni križ, kar so iz doline pozdravili s strelji iz možnarja.

Ko je Stanič z niveliranjem libele ugotovil, da je Wiesbachhorn nižji od Kleka, je napolnil štiri steklene cilindre z zrakom s Kleka za poznejšo analizo njegove čistosti ter pod križ pritrdil leseno omarico z barometrom in termometrom, ki naj bi služila poznejšim obiskovalcem. S tesarji in svojim instrumentarijem se je še pred bližajočo se nevihto srečno vrnil v Salmovo kočjo. Tu so še hitro pokosili – Salm je tesarjem v zahvalo za njihov trud v skledo, iz katere so jedli crmoke, vrgel nekaj srebrnih kovancev –, nato pa so pohiteli nazaj v dolino.

Namen odprave je bil dosežen: osvojili in izmerili so Veliki Klek. V Salzburg, kamor sta se vrnila 9. oziroma 10. avgusta, je Schiegg iz podatkov, ki sta jih zabeležila s Staničem, izračunal višino Velikega Kleka na 11.988 pariških čevljev (po **Juriju Vegi** je en pariški čevlj 0,3248 metra), to je 3894 metrov, kar je le 96 metrov več od dejanske višine 3798 metrov, izmerjene z današnjimi instrumenti. To je bil za tiste čase prav izvrsten rezultat.

O KRONISTIH, PLANINCIIH IN STANIČU

Vest o dokončnem uspehu in neverjetnem dosežku Salmove znanstvene odprave, o zmagi nad visokim ledenim vršacem, se je hitro razširila. K temu so veliko pripomogli štirje udeleženci: Hoppe, Schiegg in Vierthaler so neposredno po odpravi objavili svoje dnevnike, zadnji ga je ponatisnil v obširnejši obliki leta 1816, Hohenwart pa leta 1804 skupaj z opisom tretje in zadnje Salmove odprave, s katero se je tudi on končno povzpел na vrh. Ti članki so med sodobniki širili slavo o odpravi ter njenem organizatorju in mecenu, škofu Salmu, ki je zanjo zapravil večino svojega zasebnega premoženja. Bili so skoraj dve stoletji edini vir neprecenljivih informacij o prvem pristopu na Veliki Klek, medtem ko je Orraschev rokopis ležal v Salmovem družinskem arhivu v Brnu, dokler ga ni tam odkrila **dr. Klemunova**. V kratkem bo izšel neokrnjen in komentiran v njeni monografiji o odpravah na Klek 1799–1800.

Salmova odprava je bila v očeh udeležencev in vsega učenega sveta vrhunski znanstveni, nikakor pa ne alpinistični dosežek. Hoja v gore je bila neke vrste nujno zlo, ker brez nje niso mogli opraviti meritve v višinah.

Zato je bilo tudi precej vseeno, kdo in kdaj je prišel prav na vrh. Salm je bil popolnoma zadovoljen s tem, da ni prišel višje od Hohenwarte.

Učenjaki so bili takrat bolj strahopetne narave. Schiegg so morali vodniki večkrat dati pogum, da je prečkal nevarna mesta, in zelo prav mu je bilo, da je šel Stanič namesto njega na vrh. Hoppe je prostodušno priznal, da se samo zato ni vrnil v kočo Hohenwarte, temveč je šel naprej na Mali Klek, ker so bili samo v tej smeri na voljo vodniki. Vierthaler je bil tak bojazljivec, da je potreboval pomoč celo dveh vodnikov.

Hohenwart, eden izmed najbolj večjih planincev iz odprave, piše: »Vsak je imel svojega vodnika in spremljevalca in nikomur ne svetujem, pa naj bo še tako izurjen plezalec (Bergkletterer), da se loti Kleka brez vodnikov. Pod vodstvom teh sposobnih vodnikov se ne bojiš skoraj nobene nevarnosti, če se njihovem vodstvu popolnoma zaupaš.«

Tiste, ki so prišli na vrh Malega Kleka, ni mikalo dalje. Hautzendorfer je moral na vrh, ker ga njegovi farani niso pustili pri miru. Edini, ki je gorel od želje priti na vrh, biti višje od drugih, je bil Stanič. Prepričana sem, da ga Schiegg zaradi skrbi za njegovo življenje ni pustil iti samega na vrh, ker bi se po njegovem brez vodnika podajal v smrtno nevarnost. Niti sanjalo se mu ni, da Stanič pomoči ni potreboval, da se je v gorah počutil tako kot riba v vodi. Žal sta Schieggova bojazljivost in skrb, ki je bila sicer dobro mišljena, krivi, da Staniča ne moremo šteti med prvopristopnike. Splošno priznано pa je, da je bil prvi turist, ki se je povzpел na vrh Velikega Kleka.

Nihče od udeležencev odprave razen Staniča ni bil gornik. Res je, da so bili skoraj vsi gospodje navajeni dolgih pešpoti z botaničnih, geoloških in drugih znanstvenih izletov, a te poti so jih vodile po manj napornem terenu, po dolinah in hribovju, ki se ne da primerjati z visokogorskim. Celotni tisti, ki so se imeli za plezalce, niso bili to v današnjem pomenu besede, kajti brez pomoči vodnikov si niso upali napraviti niti koraka. Pri visokogorskih podvigih so na strmih pobočjih težko dihali in se pri hoji vedno znova ustavljali, kar so pripisovali redkemu zraku. V resnici je bilo temu krivo pomanjkanje kondicije, ki so jo imeli le Stanič in kmetje-vodniki. Toda ti so se podajali v te nevarne višine samo zato, ker so bili za svoje delo plačani. Niti enemu od njih niti na kraj pameti ni prišlo, da bi sam iz lastnega veselja in nagiba plezal po gorah.

Staniča pa je neka notranja sila gnala v gore. Bal se ni ne nevarnih prehodov, ne ostrih globokih škribin in visokih strmih skal, ne vratolomnega plezanja; ravno nasprotno, izzivali so ga in mu bili v veselje. Želel se je povzpeli na vrhove, od tam uživati razgled na okoliške vršace in na pokrajino pod seboj, prosto vdihavati čist gorski zrak. Seveda je tudi on pridno meril višine gorá, a po celotnem svojem pristopu do njih je bil gornik in s tem začetnik modernega alpinizma v Vzhodnih Alpah. O njem je pred kratkim izšla knjiga, ki jo je uredil **Stanko Klinar**.

LITERATURA

Hacquet, B., 1783 (ponatis 1784): Mineralogisch-botanische Lustreise, von dem Berg Terglou in Krain, zu dem Berg Glockner in Tyrol im Jahre 1779 und 81. – 2. verenderte und vermehrte Auflage. Wien.

Haffner, Dr. A., 1999: Der Grossglockner im Jubiläumsjahr 2000. Alpenverein, št. 6. Str. 7–13.

Hohenwart, S. v. in Reiner, J., 1792: Botanische Reisen nach einigen Oberkärnthner und benachbarten Alpen. 1. Theil. Klagenfurt.

Hohenwart, S. v., 1804: Tagebuch des Herrn Sigmund von Hohenwart, Generalvicars des Herrn Fürstbischofes von Gurk; geschrieben auf seiner Reise nach dem Glockner im Jahre 1800.

Poglavje v knjigi: **J. A. Schultes**, Reise auf den Glockner, II. Theil. Wien. Str. 196–258.

Hoppe, D. H., 1801: Glockner Reise: Bericht über meine diesjährige Alpenreise. Botanisches Taschenbuch, Band 23. Regensburg. Str. 154–166.

Klemun, M., 1993: Die ersten Glocknerbesteigungen. Poglavje v katalogu k razstavi: **Franz Xaver von Salm**. Universitätsverlag Carinthia, Klagenfurt. Str. 116–132.

Klemun, M., 2000 (v tisku): ... Mit Madame Sonne konferieren. Die Grossglocknerersexpeditionen 1799–1800.

Archiv des Landes Kärnten, Band 25. Klagenfurt.

Klinar, S., 1999: V. Stanič, prvi alpinist Vzhodnih Alp. Planinski vestnik, št. 6. Ljubljana. Str. 246–251.

Klinar, S. (uredn.), 2000: Valentin Stanič, prvi alpinist v Vzhodnih Alpah. Nova in predelana izdaja knjige iz leta 1956. PZS, Ljubljana.

Peterlin-Neumaier, T., 1999: 200-letnica prvenstvenega vzpona. Valentin Stanič, turist, ki je prvi priplezal na najvišjo goro Nemčije. Planinski vestnik, št. 6. Ljubljana. Str. 242–246.

Saussure, H.-B., 1779: Voyages dans les Alpes, Vol. I. Neuchatel.

Schiegg, U., 1801: Schreiben des Hrn. Prof. Schiegg in Salzburg, an den Herausgeber über seine Reise auf den Berg Grossglockner, heil. Blut am 31. Juli 1800. Derselbe an den Herausgeber. Salzburg am 11ten August 1800. Jahrbücher der Berg- und Hüttenkunde, Band V. Salzburg. Str. 417–432.

Vega, G., 1800: Beytrag zur Französ. Mass- und Gewichts-Vergleichung. Monatliche Correspondenz zur Beförderung der Erd- und Himmelskunde, 1. Band. Gotha. Str. 460–477.

Vierthaler, F. M., 1816: Die Reise auf den Grossglockner. Poglavje v knjigi: Meine Wanderungen durch Salzburg, Berchtesgaden und Österreich, II. Theil. Wien. Str. 247–280.

Zoppoth, J., 1799: Tagebuch einer Reise auf den bis dahin unerstiegenen Berg Grossglockner im Jahre 1799. Jahrbücher der Berg- und Hüttenkunde, Band IV/2. Salzburg. Str. 161–224.

ZAKAJ LJUDJE SPLOH HODIJO V GORE

CVETO PETEK

Na Fakulteti za šport sem med študijem opravil raziskovalno nalogo, katere namen je bil ugotoviti nekatere socialne in motivacijske dejavnike gorništvu in pohodništva. V vzorec je bilo zajetih 700 naključno izbranih gornikov v Kamniško-Savinjskih Alpah in Karavankah. Uporabili smo anketni vprašalnik, ki je spraševal po nekaterih socioloških karakteristikah gornikov, v drugem delu pa po motivih, zaradi katerih ljudje zahajajo v gore.

Po pregledu osnovnih statističnih podatkov ter povezav nekaterih socialnih in demografskih spremenljivk s posameznimi motivi za gorniško dejavnost je raziskava pokazala, da se v gore podajajo gorniki srednjih let, od katerih je še veliko nečlanov planinskega društva. Z gorništvom in pohodništvom se ukvarjajo predvsem višje izobraženi ljudje, ki zahajajo v gore predvsem iz primestnih in mestnih središč. Glede na to, da bi moralo biti gorništvu vtkano v naš vzgojno-izobraževalni sistem, smo na tem področju storili premalo, da bi ga približali mladim ljudem, saj je odstotek mladih, ki zahajajo v gore, majhen. Vloga šole in gorniške organizacije pri popularizaciji gorništvu ni zadostna. Večjo vlogo ima družina, ki močno vpliva na posameznika in s katero gorniki – poleg prijateljev – največ zahajajo v gore.

Veliko je motivov, zaradi katerih ljudje zahajajo v gore, zato so bili obdelani podrobneje. Nesporno je vodilno vlogo in s tem tudi prvo mesto dosegel estetski motiv (naravne lepote...). Sledita mu zdravstveni in socialni motiv, ki pomeni druženje, razvedrilo, sprostitvev... Povezanost socialnih in demografskih spremenljivk s posameznimi motivi je pokazala, da na izbiro motivov vplivata tako spol in starost kot članstvo v planinskem društvu.

PREDMET IN PROBLEM TER NAMEN DELA

Slovenija je alpska dežela z zelo bogato alpsko kulturo. Del te kulture prav gotovo zajema tudi razvito gorništvu. Zato lahko trdimo, da je gorništvu del identitete slovenskega naroda, je del njegove psihološke podobe (Kristan, 1993).

O gorništvu je bilo do sedaj opravljenih več študij. Tudi ta študija je poskus, da s statističnim načinom-anketo pridobim določena spoznanja, ki bodo imela delno teoretičen, predvsem pa praktičen pomen organiziranja in navajanja na to vrsto dejavnosti v šolah ob sodelovanju družine kot primarne družbene skupine in okolja, v katerem otrok živi. Družina je tista, ki igra pri otrokovem razvoju zelo pomembno vlogo, saj s trajnimi odnosi in navadami oblikuje otrokovo osebnost zlasti na začetku njegove poti, mu približa naravo, da jo vzljubi in jo ima rad do konca življenja. Tudi šola s svojimi različnimi

Kamniško sedlo s Planjavo

športnimi dejavnostmi deluje na otroka, da pozitivno doživlja svoje telo, preko tega gradi pozitivno predstavo o sebi in si povečuje samozavest, kar je podlaga za uspešno nadaljnje zorenje. Zato je s takšno vzgojo potrebno pričeti čim prej.

Z višjo stopnjo civilizacije in z rastjo življenjske ravni istočasno naraščajo tudi nekateri negativni pojavi: slabšanje medsebojnih odnosov, življenje v naglici na robu zmogljivosti, izpostavljanje stresnim situacijam. Zato se vedno več staršev zaveda, da je šport tisti dejavnik, ki zelo pomembno vpliva na kakovost življenja.

CILJI PREUČEVANJA

V naši raziskavi smo postavili naslednje cilje:

1. Ugotoviti starost, spol in izobrazbo ljudi, ki se ukvarjajo z gorništvom.
2. Pomembnost posameznih motivov za gorniško dejavnost.
3. Povezava nekaterih socialnih in demografskih spremenljivk med seboj.
4. Povezave nekaterih socialnih in demografskih spremenljivk s posameznimi motivi za gorniško dejavnost.

METODE DELA

Pri zbiranju podatkov za kasnejšo obdelavo je bil uporabljen anketni list. Prvi del ankete naj bi podal nekatere sociološke karakteristike gornikov, dal odgovore o ukvarjanju z drugimi športnimi dejavnostmi ter odgovore o izobraževanju in teoretičnih informacijah, ki naj bi jih poznal vsak gornik.

Drugi del pa zajema motive, zaradi katerih ljudje zahajajo v gore. Anketa je bila anonimna, namenjena le za interno uporabo, zato v resničnost podatkov ne gre dvomiti.

Z raziskovalno nalogo sem ugotavljal pomembnost posameznih motivov za gorniško dejavnost v povezavi z nekaterimi socialno - demografskimi spremenljivkami. Moje področje delovanja oziroma razdeljevanja anketnih listov je zajemalo Kamniško-Savinjske Alpe in Karavanke. V enajstih planinskih postojankah sem razdelil 700 anketnih listov. V Kamniško-Savinjskih Alpah so bile zajete naslednje postojanke: Koča v Grohotu, Frischaufov dom na Okrešlju, Kocbekov dom na Korošici, Koča na Kamniškem sedlu, Kranjska koča na Ledinah in Češka koča. V Karavankah pa: Dom na Zelenici, Roblekov dom, Koča na Dobrčih, Dom na Kofcah in Prešernova koča na Stolu.

Anketne liste sem v mesecu septembru pobral. V obdelavi podatkov je bilo ugotovljeno, da je 622 vprašalnikov pravilno izpolnjenih, 78 pa ne. To pomeni, da je pravilno izpolnilo vprašalnik 88,85 odstotka anketirancev.

To je zelo visok odstotek in najverjetneje so vzrok natančna navodila, ki so jih dobili oskrbniki, in pripravljenost gornikov za sodelovanje v anketi.

Podatki so bili obdelani na oddelku za računalniško obdelavo podatkov Inštituta za kineziologijo Fakultete za šport v Ljubljani.

RAZPRAVA

Po pregledu osnovnih statističnih podatkov, povezav nekaterih spremenljivk ter povezav socialnih in demografskih spremenljivk s posameznimi motivi za gorniško dejavnost sem ugotovil naslednje:

- *V gore se podajajo gorniki srednjih let.* Če primerjamo obiskovalce gorá po starosti, ugotovimo, da je kar 66,6 % anketirancev starejših od 30 let, mladih do 25. leta starosti pa je samo 22 %. V raziskavi, ki jo je opravil **S. Burnik** leta 1976, je bilo ugotovljeno, da v gore zahaja kar 58,1 % gornikov, starih do 25 let.

Prioritetna naloga vseh zagovornikov gorništvu mora biti, da se zamislijo in storijo vse, da v svoje vrste privabijo čim več mladih ljudi – potencialnih obiskovalcev gorá v prihodnosti.

- *Veliko število gornikov obiskuje gore, od teh je 40,2 % nečlanov PD.* Članstvo v PD pomeni pripadnost neki organizaciji. Biti član ne pomeni obveznosti, temveč prednost, ki jo lahko izkoristimo – popusti pri plačevanju nočitev. Ker člani PD pogosteje zahajajo v gore, v gorah tudi večkrat prenočijo. Ugotovljeno je: večje ko je število dni, ki ga gorniki preživijo v gorah, višji je odstotek članov in manjši odstotek nečlanov PD.

Manjše ko je število dni, ki ga gorniki preživijo v gorah, višji je odstotek nečlanov PD.

- *Z gorništvom in pohodništvom se ukvarjajo predvsem višje izobraženi ljudje.* Ugotovljeno je bilo, da ima kar 68,3 % anketirancev najmanj srednjo izobrazbo. Trendi izobraževanja so vedno višji, saj je vedno več ljudi s srednjo in višjo izobrazbo. In ravno to so ljudje, ki gore potrebujejo za kompenzacijo, za zdravje, da se umaknejo v svet tišine in miru.

- *Z gorništvom se ukvarjajo ljudje, ki ocenjujejo svoje materialne razmere za dobre oziroma zelo dobre.* Kar 90,5 % anketirancev je ocenilo svoje materialne razmere z oceno od 5 do 10. Sklepamo lahko, da je gorništvu vse bolj domena ljudi, ki imajo urejen socialni status (dobra služba, zagotovljene osnovne materialne dobrine), zato je tudi njihova ocena pri izbiri materialnih dobrin višja. Mislim, da pri ukvarjanju z gorništvom materialni pogoji ne igrajo bistvene vloge, pomembnejše je ozaveščanje in propagiranje gorništvu.

- *Vloga šole in planinske organizacije pri popularizaciji gorništvu ni velika.* Ugotovljeno je bilo, da je kar 42,6 % anketirancev, ki z gorništvom niso bili seznanjeni v šoli ali preko PD. Glede na to, da je gorništvu integralni del identitete slovenskega naroda, da je vtakano v naš vzgojno-izobraževalni sistem, smo na tem področju storili premalo, da bi gorništvu približali mladim ljudem, ki so potencialni obiskovalci gorá in kasnejši propagatorji gorništvu. To pomeni, da je treba mladega človeka že

Slap Rinka v Logarski dolini

Pogled iz Robanovega kота na Ojstrico

zelo zgodaj seznaniti z osnovnimi gorniški dejavnostmi, da bi lahko oblikoval kulturne in spoštljive odnose do narave, da bi jo vzljubil in se ji zapisal za vse življenje.

- **Gorniki najraje oziroma najpogosteje zahajajo v gore s prijatelji ali z družino.** Na začetku naše življenjske poti nas v gore spremljajo starši, vzgojitelji-ce, učitelji-ce, vodniki Planinske zveze itd. Starši imajo pomembno vlogo v otrokovem razvoju, ker s trajnimi in intimnimi odnosi oblikujejo otrokovo osebnost, posebno v predšolskem obdobju. Vpliv staršev je zelo velik, tako da ga otrok sprejme vase. Z estetskim doživljanjem narave se izoblikuje tudi kulturne odnose do nje. Kdor se bo zgodaj zapisal goram, bo to dejavnost ljubil do konca življenja. Tudi če primerjamo gorništvu z drugimi športi, vidimo, da se največ ljudi navduši za določeno dejavnost preko prijateljev. V raziskavi se je kar 70,2 % anketirancev odločilo za ti dve možnosti.

- **Pravih gornikov, ki zahajajo v gore, ni malo;** iz raziskave je razvidno, da se kar 44,9 % anketirancev združuje v gorah več kot 15 dni v letu, kar 30,1 % pa je takih, ki hodijo več kot 7 ur na dan.

- **Vsak gornik potrebuje teoretične informacije o varni hoji in o nevarnostih v gorah.** Prav gotovo so gore nevarne, o tem ni dvoma. Če bi želeli podrobneje analizirati vprašanje nevarnosti v gorah, bi morali razčleniti različne nesreče, poiskati vzroke zanje itd. Šele na podlagi podrobne razčlenitve bi lahko objektivno ocenili, v kolikšni meri je gorništvu resnično nevarno. Ker pa

je gorništvu vtakano v naš vzgojno-izobraževalni proces, je največje poslanstvo šolske športne vzgoje odpravljanje gorniške nepismenosti s tem, da poskrbimo za ustrezno gorniško vzgojo. Tudi slovenska gorniška organizacija ima svoj lasten izobraževalni sistem (planinske šole, šolanje vodnikov, mentorjev, alpinistične šole), ki deluje na različnih ravneh. Le z izobraževanjem in informiranjem vseh, ki zahajajo v gore, lahko preprečimo, da bo nesreč manj. Zato se v tej anketi kar 98,4 % anketirancev strinja z ugotovitvijo, da je potrebno poznati določene informacije o varni hoji in o nevarnostih v gorah.

- **Število samohodcev, ki so člani PD, je veliko.** Pri povezavi članov in nečlanov PD z družbo, s katero zahajajo gorniki v gore, je odstotek samohodcev, ki so člani PD, zelo visok, kar 82,4 % (anketirancev je 79,4 %, anketirank pa 20,6 %). Vzroki in motivi, da gorniki sami zahajajo v gore, so lahko različni: življenje v naglici na robu zmogljivosti, želja po samopotrjevanju, umik v svet tišine in miru, plezanje po nenadelanih poteh itd. Nevarnosti, ki jih v gorah ni malo, se pri samohodcih še povečujejo, saj jim v primeru nesreče največkrat ne more nihče pomagati (Strojin, 1999).

- **Lastna ocena zdravstvenega stanja anketirancev je dobra.** Najbolj pogosta ocena trenutnega zdravstvenega stanja je dobra, zelo dobra in odlična. Po primerjavi podatkov je bilo ugotovljeno, da je kar 80 % gornikov, ki hodijo na dan več kot štiri ure. Iz tega sklepamo, da so fizično dobro pripravljene in v dobrem zdravstvenem stanju.

- **Motivi za gorniško dejavnost so bili široko zastavljeni.** Prvi motiv zaradi naravnih lepot in pristnejšega stika z naravo, ki ga lahko imenujemo tudi estetski motiv, je vodilni v razporeditvi. Z izbiro tega motiva so gorniki potrdili resnico, ki pravi, da je lepota v očeh tišega, ki opazuje. Nekateri prisegajo na estetsko lepoto narave, drugi pa so usmerjeni v osebno svobodo, da lahko neobremenjeno izbirajo svoje cilje in poti. Tretji zopet prisegajo na lepoto gora.

Zdravstveni razlogi so tisti motiv, kateremu so anketiranci namenili drugo mesto med motivi. Sledi mu motiv umik iz vsakodnevnih službenih, družinskih in drugih obremenitev v svet tišine in miru.

Četrto mesto je dosegel motiv družbe. Danes je skupina ljudi najbolj izražena organizacijska oblika v gorah. Oblike družbe so lahko prijateljske, družinske, srečanje dveh skupin, izlet planinskega društva itd. Na petem mestu je motiv, ki govori o zmagi človekove volje: uživam, da kljub naporom, z voljo in lastnimi silami premagam veliko razdaljo in višino. Sledi motiv zaradi plezanja po nenadelanih poteh.

Ostali motivi so slabše zastopani. Omeniti velja motiv poklicne dolžnosti, za katerega se je odločilo zelo malo anketirancev (nihče ga ni postavil kot vodilni motiv na prvo mesto). Samo trije anketiranci so se odločili, da v gore ne bodo več zahajali.

- **Pri povezavi nekaterih socialnih in demografskih spremenljivk s posameznimi motivi za gorniško dejavnost je bilo ugotovljeno naslednje:**

Skoraj vsi motivi, ki so jih izbrali anketiranci, govorijo v

prid članom PD, kajti določeni motivi dosegajo visoka razmerja. Iz tega lahko sklepamo, da ima članstvo v PD velik vpliv na izbiro motivov. Ugotovljeno je bilo, da člani PD radi zahajajo v gore, ker poznajo različne pristope, imajo zaradi tega več izkušenj, obiskujejo gore tudi po nenadelanih poteh.

Pri povezavi spola z motivi ugotovimo, da so nevarnosti, izpostavljanja, samopotrdivet veliko pomembnejši anketirancem kot anketirankam, zato je tudi več moških samohodcev. Za ženske pa lahko sklepamo, da so v gorah manj samostojne, ne uživajo v nevarnostih, v gore hodijo organizirano. Zaradi večje obremenitve pri vzgoji in dela v družini se rade umaknejo v svet tišine in miru, v gore.

V starostni skupini do 15 let je največ anketirancev izbralo četrti motiv – zbiranje žigov za transverzalo – kot vodilni motiv v svoji skupini. Zaradi tega lahko sklepamo, da tudi šola s svojimi aktivnostmi na področju gorništvu in pohodništva (izleti, Ciciban-planinec...) prispeva svoj delež pri vzgoji mladih gornikov.

Starostna skupina nad 60 let zahaja v gore predvsem zaradi zdravja, saj je v svoji skupini temu motivu namenila vodilno vlogo.

Prispevek končujem z mislijo **dr. Toneta Strojina**, ki je zapisal: »Vsak nosi svojo resnico o gorništvu v sebi.«

LITERATURA

1. **Burnik, S.** (1976). *Nekateri socialni in motivacijski dejavniki planinarjenja*. Diplomsko delo, Ljubljana: Fakulteta za šport.
2. **Dobnik, J., Jordan, B., Raztresen, M., Salberger, M., Šegula, P., Škarja, T., Škerbinek, D., Vengust, B., Vogelcnik, F.** (1922). *Stoletje v gorah*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
3. **Ficko, P.** (1982). *Kamniške in Savinjske Alpe*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije.
4. **Klinar, S.** (1991). *Sto slovenskih vrhov* (str. 136–139). Ljubljana: Prešernova družba.
5. **Kristan, S.** (1987). *Delež OŠ pri usmerjanju in navduševanju učencev za izletniško in planinsko delovanje*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
6. **Kristan, S.** (1993). *V gore... izletništvo, pohodništvo, gorništvu*. Radovljica: Didakta.
7. **Kristan, S.** (1993). *Koliko je gorništvu res nevarno?* Šport, (1/2) 24–25.
8. **Kristan, S.** (1997). *Športni program zlati sonček*. Ljubljana: Zavod za šport Slovenije.
9. **Kristan, S.** (1997). *Kako izdelam diplomsko delo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
10. **Kristan, S.** (1998). *Šola v naravi*. Radovljica: Didakta.
11. **Ledinek, D.** (2000). *Nekateri socialni in motivacijski dejavniki gorništvu in pohodništva*. Diplomsko delo, Ljubljana: Fakulteta za šport.
12. **Petrovič, K., Doupana, M.** (1996). *Sociologija športa*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
13. **Petrovič, K., Ambrožič, A., Sila, B., Doupana, M.** (1997). *Športnerekreativna dejavnost v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

14. **Strojin, T.** (1987). *Oris zgodovine planinstva*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije.
15. **Strojin, T.** (1995). *Odgovornost in etika v gorah*. Radovljica: Didakta.
16. **Strojin, T.** (1999). *Gorništvu*. Ljubljana: Tuma.
17. **Tuma, H.** (1930). *Pomen in razvoj alpinizma*. Ljubljana.
18. **Tušak, M., in M.** (1997). *Psihologija športa*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
19. **Tušak, M.** (1999). *Motivacija in šport*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
20. **Zakšek, T.** (2000). *Nekateri socialni in motivacijski dejavniki gorništvu in pohodništva*. Diplomsko delo, Ljubljana: Fakulteta za šport.

Na Kumu zberemo se vsako leto

VINKO HROVATIČ

*Na Kumu zberemo se vsako leto
v avgustu, ko je praznik svete Neže,
saj mnoge od nekod zaveza veže,
svetnico videti v novost odeto.*

*V planinskem raju tákrat vsak postrže
z besedo dobro, z željami prežeto,
da v mislih mu na to daritev sveto
v tegobah dnevnih, težkih vse odleže.*

*Kaj, tudi ti prišel si sem ves plašni,
ko davno si zapustil svete prage,
da tu sedaj boš pri daritvi mašni?*

*Oja! Zdaj tu sem našel svoje drage
in čuj me, kaj ti rečem dan današnji:
naj s tabo bom, vesel sem tvoje zmage.*

Jutro pod Kočno

VERONIKA VILTUŽNIK

*Mesečina spreminja se v jutranjo zarjo,
nad grebeni gorá oblak leno tava,
nad Kočno prepadno sonce zasije,
z vrha se barva škrlatna razlije.*

*Skoz macesne in smreke prameni svetlobe,
ki drobijo roso kot bisere v soncu,
prepadi pobarvani s temno so senco,
pod skalami v sedlu stoji Češka kočja.*

*V majskem se jutru prebuja narava,
napita je z roso vsa gorska planjava,
vse tiho počiva še – spava.*

PLANINSTVO IN TURIZEM V GORAH

DR. JANEZ DUHOVNIK

Turistična zveza Slovenije in Ministrstvo za okolje in prostor – Urad za prostorsko planiranje sta letošnjega 30. maja v Ljubljani pripravila posvetovanje Prosti čas, rekreacija, turizem in upravljanje s prostorom. Na posvetu, ki se je začel z uvodnim predavanjem dr. Matjaža Jeršiča s Filozofske fakultete v Ljubljani, so kot poročevalci sodelovali še predstavniki obeh organizatorjev, Lovske zveze, Ribiške zveze, Triglavskega narodnega parka, Urbanističnega inštituta, Združenja slovenskih žičničarjev in Planinske zveze. Avtor tega prispevka se je posveta udeležil kot podpredsednik Planinske zveze Slovenije, ki ima na skrbi področje Koče, pota in gorsko vodništvo. Za posvet je pripravil prispevek, ki ga nekoliko prirejenega objavljamo. (Op. ur.)

PLANINSTVO IN GORSKI PROSTOR

Prispevek obravnava soodvisnost urejanja prostora in gorskega turizma v Sloveniji. Omejen je na tisti del gorskega turizma, ki je povezan z dejavnostjo Planinske zveze Slovenije (PZS), planinskih društev (PD), članov PD in drugih, ki gore obiskujejo kot planinci, pohodniki in gorniki, alpinisti in plezalci ter turni in alpinistični smučarji. V nadaljevanju bom vse navedene imenoval planince, njihovo dejavnost pa planinstvo. Prispevek se nanaša na vplive zaradi občasne navzočnosti planincev v gorskem prostoru in na vplive planinskih koč in poti. Ne nanaša se na visokogorske smučarske centre, glede katerih planinci pričakujemo, da se ne bodo več bistveno širili. Kot gorski prostor štejem predvsem peš dostopna območja v gričevju in sredogorju ter celotno visokogorje. Kljub velikim razlikam imajo ta območja pri obravnavi vprašanj, na katera se nanaša ta prispevek, marsikaj skupnega.

VARSTVO OKOLJA JE STALNA SKRB PLANINCEV

Planinska organizacija je od svojega nastanka naprej stalno skrbela tudi za »grajeno« okolje v gorskem svetu. Na razpored planinskih koč in potov ter njihovih zmogljivosti so poleg gorskih ciljev močno vplivale tudi geopolitične razmere v preteklosti. Zato koče in pota niso do podrobnosti domišljen in brezhibno delujoč sistem. Prej bi jih lahko šteli za dediščino, ki jo je vredno ohranjati prav zaradi nekaterih za sedanje čase neložnih lastnosti, zaradi katerih je še bolj zanimiva. Koče ob vršički cesti na gorenjski strani so, na primer, na krajih nekdanjih vojaških in obmejnih objektov. Predvsem s prvo svetovno vojno so povezane številne poti na Bovškem in Tolminskem. Obstajajo številne vezne poti (transverzale), ki predstavljajo vabjive cilje za številne planince. Del teh poti je navezan tudi na mednarodne poti, za še eno mednarodno povezavo pa se pravkar dogovarjamo.

Kljub omenjenim nepopolnostim mreže planinskih koč in poti smo se planinci v okviru PZS že v sedemdesetih letih odločili, da v visokogorju ne bomo več gradili novih koč in potov, ampak bomo le vzdrževali in izboljševali obstoječe. Ta odločitev je prispevala k temu, da so trenutno številne koče temeljito obnovljene, razen izjemo- ma pa nismo pretirano povečali njihovih zmogljivosti. V začetku devetdesetih let smo se zavedeli škodljivih vplivov koč na okolje in v preteklem desetletju smo te vplive pri nekaterih kočah bistveno zmanjšali. Pri tem smo dobili pomoč tudi v Franciji in Avstriji, trenutno pa izvajajo projekt v okviru programa Phare. Vseskozi smo pri tem dobivali sicer skromno, vendar pomembno pomoč slovenske države.

Zmanjšujemo porabo čiste vode, gradimo naprave za čiščenje odpadnih vod, zmanjšujemo hrup in smrad v okolici planinskih koč z zamenjavo dieselskih generatorjev s fotoelektričnimi celicami, omejujemo polete helikopterjev za oskrbo planinskih koč na stalne koridorje in sodelujemo pri zapiranju alpskih dolin za individualni promet z motornimi vozili. Prizadevamo si za tak način zapiranja cest, ki bo spodbujal obiske gorá in preprečeval mešanje motornih vozil na makadamskih cestah s pešci, željnimi sprehodov po svežem in čistem gorskem zraku. Podpiramo omejitve letalskega prometa nad gorami in uvedbo prevozov po alpskih dolinah in gozdnih cestah z manjšimi avtobusi. Prizadevamo si za ureditev protiprašnih prevlek na cestah po alpskih dolinah, čeprav bi bile kasneje namenjene le javnemu prometu.

Parkiranje na začetku planinskih poti je skoraj povsod velik problem. Zato planinci podpiramo urejanje parkirnih prostorov na primernih krajih. Obnova železniškega prometa po nekdanjih progah bi bila za nas idealna rešitev.

BLIŽNJICE SO EROZIJSKA ŽARIŠČA

Vse, kar počnemo pri obnovah koč in potov, skušamo delati tako kot v dolini. Lahko si je predstavljati, kaj to pomeni ob nedorečenih predpisih in zapletenih ter dolgotrajnih postopkih. Prizadevanja gradbene podkomisije pri Gospodarski komisiji PZS, ki že desetletja prepričuje vse planinske graditelje, da je v skladu s predpisi dobro pripravljena in hitro izvedena gradnja najcenejša, niso vedno uspešna. Pogosto pa se tudi izkaže, da za dolino predvidenih predpisov v gorah ni mogoče smiselno uporabiti.

Po osamosvojitvi in spremembi družbenega sistema so se začele pojavljati številne težave v zvezi s planinskimi potmi, ki pogosto potekajo po zasebnih zemljiščih. Zato je Komisija za pota pri PZS sprožila postopek za pripravo zakona o planinskih poteh in njihovih oznakah. Podoben zakon je veljal že v Dravski banovini. Komisija za pota se zaveda, da so planinske poti, zlasti pa bližnjice, erozijska žarišča, ki jih bo potrebno čimprej odpraviti. Prve sanacije bližnjic že izvajajo.

Planincem so na voljo številni planinski in plezalni vodniki (knjige) in planinski zemljevidi z vrisanimi označenimi potmi različnih težavnosti, ki jih izdaja Planinska založba pri PZS in drugi. Le nekaj knjig pa je na voljo tudi v tujih jezikih. Med njimi je precej takih, za katere so poskrbele tuje založbe. Del vsebine v vseh publikacijah je namenjen tudi vzgoji bralcev na področju varstva okolja.

Sedaj veljavni predpisi za gostinsko dejavnost ponujajo visokogorskim kočam nekaj olajšav pri obratovanju. Upoštevati morajo poseben pravilnik, ki so ga sprejeli znotraj PZS, priznavajo pa ga tudi oblasti. Te olajšave so sad sodelovanja PZS pri pripravi teh predpisov. Za tiste kočice, ki stojijo v sredogorju in gričevnatem svetu in so dostopne z motornimi vozili, veljajo običajni predpisi.

PZS je v lanskem letu pričela usposabljanje oskrbnikov planinskih koč. Tečaj traja en teden. Vsi, ki uspešno opravijo preizkus znanja, dobe posebno potrdilo, ki bo v skladu s predpisi PZS postopno postalo pogoj za opravljanje tega dela. Vsebinska tečaja zajema tudi varstvo okolja in ukrepe, s katerimi čimbolj zmanjšamo škodljive vplive planinskih koč na okolje. Računamo, da bodo postopno uveljavljene take oblike upravljanja planinskih koč, kakršne so v navadi v drugih alpskih državah. Oskrbniki koč bodo predvidoma postali najpomembnejši spodbujevalci povezovanja planinstva in turizma.

PRISPEVEK VODNIKOV K OKOLJSKI OZAVEŠČENOSTI

Za slovenski gorski svet je značilno, da vanj zahajajo številni planinci predvsem na območjih najbolj privlačnih gorskih ciljev in v konicah poletne turistične sezone. Planinci prihajajo najpogosteje iz Slovenije in iz sosednjih ter bližnjih držav, le malo planincev prihaja iz bolj oddaljenih držav. Sicer pa gorski svet sameva in v njem so številne neizkoriščene možnosti. Te bi lahko s tesnejšim povezovanjem turizma in planinstva primerno izkoristili.

Večina planincev hodi v gore v majhnih skupinah ali posamezno. V gore zahajajo v krogu družine ali skupnih znancev. Veliko planincev v gore zahaja v okviru izletov, ki jih prirejajo planinska društva pod vodstvom prostovoljnih vodnikov PZS. Nekaj planincev pripeljejo v naše gore tuji gorski vodniki, čedalje več pa tudi slovenski gorski vodniki.

Planinska društva namenjajo v planinskih šolah za mladino in odrasle pomembne dele vsebin varstvu okolja. Člani planinske organizacije se tega vprašanja močno zavedajo. Posledice bodo postopno vidne tudi v drugih okoljih, kjer živijo planinci.

Vsi prostovoljni vodniki PZS se med usposabljanjem spoznajo s problematiko varstva okolja in njihova najpomembnejša vloga je vzgoja svojih varovancev na tem področju. Posledice so vidne. Na planinskih poteh skoraj ni najti odpadkov, ki bi tam ostajali za planince, ki so se za hojo v gore usposabljali v planinskih društvih.

Predlog PZS in Savinjskemu meddruštvenemu odboru

Predstavniki enega izmed planinskih društev, Planinskega društva Zabukovica, ki ga je **Martin Aubrecht** ob stoletnici SPD imenoval za neposrednega naslednika Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva, predlagamo, da bi ob otvoritvi Pavličevega sedla na zgradbi, ki bo na sedlu, vzdali spominsko ploščo Savinjski podružnici SPD, **Franu Kocbeku**, **dr. Johannesu Frischaufu** in **Janezu Piskerniku**, ki so že v 19. in v začetku 20. stoletja načrtovali cesto iz Logarske doline na Koroško.

Dr. Frischauf in Kocbek, načelnik SP SPD, sta bila prvobranitelja za cesto v Solčavo, naprej v Logarsko dolino in še čez Vrh v Železno Kaplo. Gradnja ceste v Solčavo in naprej v Železno Kaplo je zaradi I. svetovne vojne in državne meje odpadla. Cesto v Logarsko dolino so zgradili leta 1922, cesto na Koroško pa so odprli letos, po 100 letih prizadevanja zanjo! S spominom na Janeza Piskernika se bomo spomnili vseh tistih domačinov, ki so urejali planinska pota in pomagali, da je ta predel ostal slovenski.

Vrnimo se k cesti na Koroško!

Že leta 1898 je profesor Frischauf preštudiral traso proti Koroški, ki si jo je zamislil Piskernik. Piskernik je bil rojen na Koroškem in je poznal ta predel. Prof. Fri-

schau je napravil natančne meritve na trasi proti Pavličevemu sedlu in še na nekaterih drugih trasah. Napravil je posebno študijo.

Leta 1912 (po nekaterih podatkih leta 1910) je bila na terenu posebna komisija, ki je preučevala dva predloga. Korošci so bili za cesto čez Pastirkovo sedlo neposredno v Kaplo. Obnovili bi staro vozno pot, ki je nekdaj vodila preko tega sedla. Savinjšani pa so želeli, da bi cesto gradili čez Pavličovo sedlo in bi se v Beli združila s cesto Jezerski vrh-Železna Kapla. Danes imamo cesto čez Pavličovo sedlo, gre po Lesnikovi cesti in se pred Belo priključi cesti Jezerski vrh-Železna Kapla.

Zgodovina nas uči, da so prizadevanja za ceste že zelo stara in da so bili prebivalci Zgornje Savinjske doline že velikokrat razočarani. V časopisih smo prebrali, da so prizadevanja stara 30 let; ali je res tako?

Ob otvoritvi plošče se bomo spomnili 70-letnice smrti Frana Kocbeka (Gornji Grad, 7. 8. 1930), spomnili se bomo dr. Johannesesa Frischaufa, graškega profesorja, borca za slovenske Savinjske Alpe, velikega ljubitelja alp, savinjskega **Kugyja**. Spomnili se bomo domačinov, ki so v boju za slovenstvo stali v prvih vrstah in očevali, kot so oni dejali, Solčavske Alpe slovenske.

Franc Ježovnik

Gorski vodniki so svojo poklicno dejavnost začeli intenzivneje razvijati leta 1993. Od lanskega avgusta to dejavnost ureja Zakon o gorskih vodnikih, februarja letos pa se je Združenje gorskih vodnikov, ki je bilo ustanovljeno kot društvo, preoblikovalo v poklicno združenje, ki deluje kot druge poklicne zbornice. Za dejavnost gorskih vodnikov je pristojno Ministrstvo za malo gospodarstvo in turizem, s katerim dobro sodelujemo. Potrdilo o opravljenih izpitih za gorskega vodnika je javna listina. Najpomembneje je, da za usposabljanje novih gorskih vodnikov del sredstev na podlagi določb Zakona o gorskih vodnikih prispeva država. Trenutno se za gorske vodnike usposablja 25 kandidatov. Tudi pri usposabljanju gorskih vodnikov je varstvo okolja pomemben del vsebine tečajev. Štejemo, da gorski vodniki, ki imajo pogosto opravka z neukimi obiskovalci gorá, veliko prispevajo k njihovi okoljevarstveni vzgoji.

Komisija za varstvo narave pri PZS je v preteklosti veliko prispevala k vsestranski vzgoji planincev z izdajo več zgibank z okoljevarstveno vsebino.

PLANINSKE KOČE IN POTI ZA TURISTE

Slovenski gorski svet ima kljub sorazmerni majhnosti še precej možnosti za razvoj gorskega turizma. Območja zunaj okolice najbolj privlačnih in vabljivih gorskih ciljev ter vsa območja zunaj poletnih sezonskih konic lahko ob primerno vzgojenih obiskovalcih prenesejo bistveno večji obisk od sedanjega.

Planinske koče in poti omogočajo ob smotnem izkoriščanju tudi večjemu številu obiskovalcev doživeti vse tisto, kar ljudi privablja v gore. Številni zgledi v svetu nas o tem zlahka prepričajo. Zato bo PZS nadaljevala okoljsko sanacijo planinskih koč in poti, pri čemer pričakuje izdatnejšo pomoč države.

Veliko je neizkoriščenih možnosti za razvoj popotniškega in trekinškega turizma, za katerega vlada v svetu veliko zanimanje. Skoraj v celoti so neizkoriščene možnosti, ki jih ponuja sodelovanje turističnega gospodarstva v dolinah pod gorami in planinskih društev, ki upravljajo planinske koče.

Premalo je tudi prostorov za taborjenje, ki so okolju neprimerno manj škodljivi kot drugi stalni turistični objekti. Ti bi zaradi tesne povezanosti turizma in gospodarstva v primeru morebitnih gospodarskih kriz večjih razsežnosti nedvomno samevali in propadali, prazen prostor za taborjenje pa je v okolju najmanj moteč. Taborjenje je zlasti za mlade planince mnogo zanimivejše kot bivanje v kočah, zlasti, ker mora biti cenejše. Kdor je kot mlad taboril v gorah, se bo namreč vanje vračal tudi, ko bo odrasel.

Turisti se v slovenskem gorskem svetu zadržujejo krajši čas, ker jim večinoma ne ponujamo obiska naših gorá peš, ampak le z avtobusi čez nekatere gorske prelaze ali pa si gore ogledujejo celo le od daleč. Dejavnosti, ki bi bile posledica primerne ponudbe, pripravljene v sodelovanju z vsemi, ki so usposobljeni in voljni sodelovati, so lahko brez škodljivih posledic za okolje.

Sodobni turisti so večinoma nagnjeni k aktivnemu preživljanju prostega časa. Redki so turisti, ki bi jih zanimalo štirinajstdnevno ukvarjanje z eno samo dejavnostjo, zlasti če se z njo tudi sicer ne ukvarjajo v prostem času. Take zanima čimbolj pisana ponudba, ki poleg klasičnih turističnih storitev in posebnih osebnih storitev, kot je vodenje po gorah, vsebuje tudi izposajo opreme.

SODELOVANJE VSEH PRIZADETIH

Slovenski gorski svet z naravnim in grajenim okoljem (planinske koče in pota, drugi objekti) bo za obiskovalce zanimiv, če nam bo uspelo njegove posebnosti ohraniti čimbolj nespremenjene. Primerne so le take spremembe, ki zmanjšujejo vplive na naravno okolje. Uspešno urejanje gorskega prostora je mogoče le s sodelovanjem vseh prizadetih. Na novo se porajajoče dejavnosti ne smejo omejevati tradicionalnih, jih motiti ali jim celo škoditi. Tradicionalne dejavnosti, kot je na primer planinstvo, so namreč gorski svet v preteklosti odprle, mu dodale nove vrednote in ga naredile zanimivega tudi za druge dejavnosti. V prostorskih dokumentih je treba jasno določiti, kaj je v gorskem svetu prepovedano početi. Postopke za dovoljevanje posegov v prostor je treba skrajšati, vendar ne na račun vsebine, pač pa z zmanjšanjem formalnih zahtev na najnižjo možno mero. V predpisih je potrebno upoštevati posebnosti gorskega sveta.

Še naprej je treba spodbujati povezave med planinstvom in turizmom. Vnaprejšnje odklanjanje določenih dejavnosti, ne da bi bile dokazane škodljive posledice, ni primerno. Omejitve bodo potrebne šele, če se bo pokazalo, da gorski svet privablja preveč obiskovalcev.

Pri snovanju predpisov za urejanje prostora bi morali opustiti naštevane nedovoljenih dejavnosti, ki jih trenutno poznamo. Formulacije bi namreč morale biti povezane s škodljivostjo vplivov. Sicer pa je bistvenega pomena, da obiskovalci gorskega sveta sami sprevidijo, da so določene omejitve potrebne. To pa je mogoče doseči le z ustrezno vzgojo.

Muzej ekstremnih vzponov

Reinhold Messner, 55-letni južnotirolski in svetovno najbolj znani alpinist, si je uresničil življenjsko željo. Na višini 2180 metrov na gori **Monte Rite** v bližini severnoitalijanskega mesta Belluno nastaja pod njegovim vodstvom najvišji gorniški muzej v Evropi. Od pomladi leta 2002 si bodo obiskovalci z nekdanje utrdbe v kamenju s pogledom preko Dolomitov lahko ogledali še kaj drugega. Kot posebna atrakcija tega muzeja naj bi bili predstavljeni objekti, ki jih je Messner zbral na svojih odpravah na vrhove vseh osemtisočakov. Stroški za gradnjo in ureditev »mednarodnega gorniškega muzeja« bodo znašali približno šest milijonov mark.

FILMSKI PREGLED K TRENUTNO AKTUALNI ALPINISTIČNI TEMI

PRENEVARNI SOLO VZPONI

NEVA MUŽIČ

Filmski festival v Trentu se zdi nekaj tako pozitivnega, da se na njem lahko na kritični ravni vzpostavijo tudi problemi, za katere je jasno, da se bodo razrešili šele s tokom in v toku časa, ker zdaj za to enostavno še ni napočil trenutek; manjka namreč objektivna distanca. Ali je mogoče s pomočjo, recimo temu tako, nekaterih drobnih dogodkov sklepati, da se pod krinko molka in odmika vendarle pripravlja premik mejá alpinističnih podvigov navzgor oziroma premik v razmišljanju o tem? Do zdaj je bilo v zgodovini pač tako, da so se stvari najprej dogodile, potem pa je bilo potrebno dejanje še opredeliti in umestiti v antropološko-socialne okvire. Za takšna dejanja je seveda potreben proces, ki se imenuje premagovanje strahu, ene od najelementarnejših arhetipskih reakcij na vse novo in neznano.

Kot vsak proces ima tudi ta začetek, vrh in konec, ki hkrati pomeni tudi začetek novega procesa. Dolžina procesa je odvisna od različnih dejavnikov, a tudi tu se čas sprememb krajša. Postmoderna, ki vzpostavlja individualizem in subjektivizem kot osnovni pogled na stvari (in Slovenci sodimo naravnost vanjo), si pač ne more privoščiti dolgega zadrževanja enega samega subjektivnega pogleda, kar je lepo pokazal in dokazal tudi letošnji trentski filmski festival.

Če so se na besednem polju vsi prisotni močno izogibali izgovarjanju posameznih imen in dejanj, pa so s fizičnim obnašanjem vse svoje besede v trenutku razvrednotili. Tako so, na primer, fotografije dogodkov kazale eno resnico, besedila in odločitve pa drugo. Nekateri avtorje in protagoniste filmov so, na primer, predstavljali na odru, drugih pa ne, čeprav so v Trentu bili. Tako je bil, na primer, v ospredju Everest in ne Anapurna, čeprav poteka prav zdaj obletnica prve osvojitve kakšnega osemtisočaka. Čeprav je bil ves čas očitno v ospredju slovenski alpinistični vzpon, pa je zmagal italijanski, še ožje, trentski.

Lahko smo brali pravilnike žirij, razlaga njihovih ravnanj pa je bila popolnoma osebna (tudi v petčlanski žiriji je bil en sam alpinisti, **Christophe Profit**). Gibali smo se torej na športnem področju, kjer je menda potrebno popolno zaupanje v rezultat, dokler se ne dokaže drugače, že prvi dan pa je prišel udarec suma (**Messner** versus **Maestri**). Nagrade so sicer podprle izključno timsko delo, Messnerjev pregled prelomnih dogodkov v Himalaji pa se je končal s podporo solo vzponu (Daulagiri), ki je očitno najbližje ideji o sožitju med naravo in človekom (še posebno v ekološkem smislu), ki jo podpira Messner sam in je trenutno ena od vodilnih tem v Evropi in moto letošnjega EXPO.

Tako je Polartec (podjetje za izdelavo oblačil in drugih potrebščin za bivanje v naravi) nastopil s promocijskim programom, v katerem so njegovi italijanski predstav-

Vedno bolj drzno in vedno nevarnejše plezanje, ki ga poskušajo ujeti tudi na filmski trak: za film *Big Stone* je dobil letos v Trentu Valerio Folco Srebrni encijan za najboljši film italijanskega avtorja.

niki poudarjali sponzorsko podporo predvsem in zlasti navezam, v istem času pa se je njihov italijanski varovanec **Simone Moro** pripravil na solo prečenje dveh himalajskih gigantov.

In ne nazadnje: čeprav se je še toliko govorilo proti (pre)nevarnemu solo plezanju, je v zraku visel poskus šerpe **Babuja Chirija**, ki je prav kmalu po festivalu res postavil nov hitrostni rekord na najvišjo goro sveta. S tem je že odprl novo področje za strah: kaj bo namreč, ko se bodo šerpe pričeli resno ukvarjati z alpinizmom. Že zdaj se ve, da bodo uspehi drugih – vsaj na višini – v primerjavi z njihovimi redki.

Zatorej velja zaključiti, da smo lahko glede skorajšnje-ga mišljenjskega zasuka o alpinizmu optimisti. Ne le, da ima vsaka akcija svojo reakcijo, ampak prav ta reakcija vsako akcijo šele vzpostavlja kot takšno. Čim večja je reakcija, tem večja je očitno bila akcija. Sta pa v vzročno posledičnem sožitju, če to hočemo priznati ali ne. Obotavljanje v tem smislu pomeni le eno: tudi alpinisti so le ljudje z dobrimi in slabimi lastnostmi.

V tem smislu je treba razumeti tudi pred kratkim v Chamonixu (v okviru praznovanja petdesete obletnice vzpona na Anapurno I) postavljeno vprašanje (spremlja pa ga menda celo knjiga), kako je mogoče, da je ob tem vzponu tako malo omenjena vloga **Louisa Lachena**, ko vendar vsi vedo, kakšen fantastičen občutek za gore je imel (in se ve, kaj to pomeni pri iskanju novih in pravih prehodov).

Tako. Še en dokaz, da vse, kar se v določenem trenutku še ne more izgovoriti, enkrat moramo izgovoriti, četudi s cmokom v grlu.

Da pa bi vzpostavili še primeren antipod drugim tudi na

filmskem področju, ne bi bilo slabo, ko bi tudi mi imeli kakšen festival, še zlasti, ker imamo v tem smislu že lepo tradicijo. Tako bi hitreje in plodneje stekla tudi kritično teoretska beseda in literatura, saj bi imeli referenčni objekt, brez katerega sicer ne more nobena resnejša analiza. Morda je leto gorá, ki se nam naglo bliža, dovolj primeren čas za soočenje resnice in želja, preteklega in prihodnjega, vse v okviru temeljne človeške pravice do svobode gibanja.

Trento kot filmski festival in sodelujoča alpinistična telesa za to slavno leto 2002 načrt že imajo. Zdaj smo na vrsti mi.

ALPINIST STANE KLEMENC SE JE LETOS UDELEŽIL ŽE DVEH MRZLIH PREIZKUŠENJ

DOLGA POT NA JUŽNI ZEMELJSKI TEČAJ

MARJAN RAZTRESEN

Skoraj povsod, kjer se dogaja kaj ekstremnega, so Slovenci kmalu zraven. Tako so se od 11. do 17. marca letos že tretje leto zapored udeležili najdaljšega smučarskega teka na svetu, 444-kilometerskega Rajalta Rajalle, teka preko Finske od ruske do švedske meje. Medtem ko se je predlanskim tega teka, ki je bil letos že 17., udeležilo 13 slovenskih državljanov in lani 18, jih je bilo letos že 23 – 19 Slovencev in štiri Slovence so v sedmih dneh na smučeh premagali to razdaljo, vsak dan od 44 do 76 kilometrov, povprečno pa dobrih 63 kilometrov dnevno, vsak dan v tednu torej na tekaških smučeh razdaljo od Ljubljane do Celja. V slovenski skupini so bili tudi štirje alpinisti: Ljubljančani **Rafko Vodišek**, **Viki Grošelj** in **Stane Klemenc** so bili že nekajkrat skupaj na polarnih pustolovščinah, lani, na primer, na Severnem tečaju in predlanskim na najvišji gori Antarktike, na 5140 metrov visokem Mt. Vinsonu, na smučanju preko Finske pa se jim je pridružil še **Silvo Jošt** iz Žalca.

65 KILOMETROV DNEVNEGA TEKA

Letošnji dolgi smučarski pohod se je začel 12. marca. Iz kraja Kuusamo, kjer stoji udoben hotel, so nekaj nad sto udeležencev z avtobusi odpeljali 60 kilometrov daleč do kraja Saunavaara tik ob ruski meji, ki se s tako visokim turizmom, ki bi premogel hotel, ne more pohvaliti, vsak je svojo prtljago pustil v enem od dveh avtobusov, ki sta tekače vseskozi spremljala na poti, in vzel s seboj le majhen nahrbtnik ali pa še tega ne, stotnija si je pripela smuči na noge in začel se je dolgi tek.

»Zame je bila to prva taka izkušnja, saj sem se doslej udeležil le nekaj smučarskih maratonov, pred 15 leti bloškega in dupljanskega,« nam je pripovedoval Stane Klemenc. Ko se je odločil za smučarsko prečenje Finske, je lanskega decembra kupil tekaške smuči in čevlje ter v treh mesecih za trening pretekel približno 350 kilometrov, predvsem po odlično pripravljenih progah v Bohinju, in se tako pripravljen lotil tega podviga.

Stane Klemenc, mož, ki se je zadnja leta popolnoma posvetil polarnim pustolovščinam.

Prvi dan je bil za smučarje verjetno najtežji: premagati je bilo treba 65 kilometrov smučine, kar je pomenilo devet ur teka in hitre hoje na smučeh. »Zvečer sem bil bolj utrujen, kot če bi dva dni neprekinjeno hodil po hribih,« priznava Stane Klemenc, večina drugih pa bi mu zanesljivo tudi pritrdila. Vendar so najprej savna, nato izvrstna večerja, kaj ena, dve ali tri, in slednjic krepčilni spanec tekačem do naslednjega jutra vlili dovolj moči za naslednjih 65 kilometrov poti.

Tisti teden so udeleženci trikrat spali v osnovnih šolah, dvakrat v turističnih bungalovih in trikrat v hotelih – Fin-

Ponekod so se smučarjem do tal priklanjala na debelo zasnežena drevesa.

cem ni bilo prav nič nerodno mednarodni družini ponuditi taka prenočišča. Vreme in temperature so bile ves čas ugodne za tek, vseskozi je bilo med tremi in devetimi stopinjami pod ničlo, le dva dni je močno snežilo in enega od teh dni je poleg tega pihal še močan veter, sicer je sijalo sonce, tako da so bile vremenske razmere za tek ugodne, le predzadnje jutro je bilo kar 19 stopinj pod ničlo. Organizatorji so pred začetkom tega supermaratona priporočali, naj bi udeleženci tekli v skupinah najmanj po trije skupaj, da se kdo ne bi izgubil, ker je tod vsepovsod veliko smučarskih tekaških prog; čeprav je bila Rajalta Rajalle izvrstno označena z rumenimi tablicami in še rdečimi trakovi, so trije ali štirje vendarle tekli nekaj kilometrov vstran, preden so ugotovili, da oznake na progi niso več prave – in so tisti dan pač imeli v nogah nekaj kilometrov več kot drugi.

UTRUJENI TEKAČI BREZ POŠKODB

Za hrano in pijačo je bilo med potjo odlično poskrbljeno; ob poti so bila 10 do 20 kilometrov vsaksebi bodisi v vaseh, bodisi sredi zasnežene pokrajine urejena počivališča in čajnice, ki so bile vse na prostem, da se tekači tam ne bi predolgo zadrževali. Na voljo so bili čaji in sokovi, koščki čokolade, pomaranče in kislih kumaric ter rozine. Vsak dan so na tridesetem do štiridesetem kilometru organizatorji pripravili lahko kosilo, tudi z juho in predvsem z večjimi količinami toplih pijač. Za vse to je bilo treba organizatorju plačati nekaj več kot 100.000 tolarjev – za prenočevanja s savno vsak večer, za vso hrano in vse prevoze.

Kot za vse drugo je bilo izvrstno poskrbljeno tudi za varnost: vsak tekač je dobil nekaj telefonskih števil, kamor naj bi poklical, če bi se mu kaj zgodilo ali če bi omagal, veliko udeležencev pa je imelo s seboj mobilni telefon. Vsako pozno popoldne so se organizatorji po progi peljali z motornimi sanmi, da bi pobrali koga, ki bi nemara zaostal ali ki bi se mu zlomila smučka. Edine

zdravstvene težave, ki so bile opazne, so bili rahli prehladi, nekateri so morali vzeti tableto ali dve zoper razbolele mišice, nekateri so imeli ožuljene noge. Le neki Švicar je na enem od strmih spustov tako nesrečno padel, da si je nalomil nekaj reber in se je moral četrtri dan vrniti domov. Skoraj vsi po vrsti so bili sicer prve dni zelo utrujeni, zadnje dni pa so že z lahkoto premagali 60-kilometrsko razdalje, kar seveda velja tudi za

Taka je značilna zasnežena finska pokrajina, večinoma ravninska in romantično bela.

Proti severnemu tečaju: najprijetneje je bilo, kadar je bila pokrajina ravna, kadar ni bilo premrzlo in kadar ni pihal premočan veter.

vse štiri slovenske in za nekaj manj kot 20 vseh smučark, kolikor jih je bilo letos na tem teku.

Finska je sicer večinoma ravninska dežela, vzponi, kolikor jih je bilo na progi, pa so bili na tako dolgih razdaljah, da strmine niso bile skoraj nikjer prehude. Prve tri dni so smučarji tekli po gričevnati pokrajini, zadnje štiri dni v glavnem po ravnem. Večinoma so tekli po borovih, brezovih in nizkih smrekovih gozdovih prečudovite zimske pokrajine, vseskozi po robu Laponske, se pravi tik pod polarnim krogom. Poleti je ta pokrajina velik del močvirnata, zdaj je bila zamrznjena in zasnežena, maratonska proga pa je bila speljana tudi po nekaj zamrznjenih finskih jezerih ter po zamrznjeni reki in po delti reke do mesta Tornio tik ob švedski meji, kjer je bil cilj te dolge smučarske poti.

IZ FINSKE V RUSIJO

Na dolgi finski smučini je bilo največ ljudi starejše generacije – največ tekačev je bilo starih od 45 do več kot 75 let. Najbolje pripravljene so potrebovali za dnevno etapo pet do šest ur, najpočasnejši več kot deset ur, tako da so nekateri včasih prišli na dnevni cilj že v temi. »Sam sem bil na poti od dobrih šest ur do osem ur in pol,« je dejal Stane Klemenc, »za najdaljšo etapo, za 75 kilometrov, pa sem potreboval devet ur. Sicer pa je objektivno naporno dan za dnevno sedem dni zapored opraviti pot, ki je precej daljša od klasičnega maratona. Toda telo se od večera do jutra tako regenerira, da je pripravljeno na nov enak napor naslednjega dne.«
Za Staneta Klemenca je bil ta smučarski supermaraton ena od priprav na načrtovan še mnogo težavnejši podvig, ki se ga namerava lotiti: s smučmi na nogah in s sanmi za seboj v približno dveh mesecih prehoditi več sto kilometrov z obale celine do Južnega tečaja.

To je za tega alpinista, ki »ima v žepu« najvišje vrhove vseh celin razen Mount Everesta in že vrsto polarnih pustolovščin, tudi smučarsko prečenje Kontinentalnega ledu v Patagoniji, edini turizem, ki ga zdaj zani-

ma; že mesec dni pozneje je že tretjič v treh letih odšel na 80-kilometrski zadnji del poti s smučmi na Severni tečaj. Letošnjega 9. aprila se je odpravil tja, tokrat s drugačno skupino sopotnikov kot lani in predlanskim. Zbral je šest ljudi, ki dotlej še niso imeli ne polarnih in ne odpravarskih izkušenj – na pot so šli **Minka Kahrič**, **Lenart Skok** in **Bojan Lenič** iz Ljubljane, **Jože Lorbek** iz Izole, **Metod Bobnar** iz Škofje Loke in **David Brezigar** iz Solkana – slednji se je odločil samo s helikopterjem poleteti na tečaj, ostali so tja smučali.

Iz Ljubljane so odleteli v Moskvo ter se tam sestali s francoskim delom odprave, ki ga je vodil Klemenčev stari znanec – vodnik **Ben Francois**; ta je pripeljal s seboj tri francoske kliente, Švicarko in Japonca.

Deset klientov z dvema vodnikoma je z moskovskega vojaškega letališča z vojaškim iljušinom odletelo v Hattango v Sibiriji, kjer so dobro preizkusili opremo, predvsem še čevlje, smučmi in vezi, pripravili vsak svoje sani, dobili dehidrirano hrano za sedem dni bivanja na odpravi na ledu in gorivo za kuhalnice ter 11. aprila s transportnim vojaškim letalom v peturnem poletu iz Hattange čez Srednji otok prileteli v Ledeno bazo 120 kilometrov pred tečajem. Tja so prišli ob belem dnevu ob treh zjutraj, kajti okoli Severnega tečaja je aprila že dan in noč svetlo. Postavili so šotore, za nekaj ur prespali in se potem s helikopterjem odpeljali še 40 kilometrov dalje, ker so že poprej načrtovali, da bodo hodili »samo« 80 kilometrov.

Tam se je začela njihova petdnevna hoja. Startali so 12. aprila, 16. aprila ob 16.40 po sibirskem času so prišli na tečaj.

PRIPRAVE NA JUŽNI TEČAJ

Temperature so bile letos nižje kot lani in predlanskim, od minus 25 do minus 37 stopinj, tudi veter je bil močnejši kot zadnji dve leti, 5 do 10 metrov na sekundo; drugi dan hoje je bilo najhladneje z najmočnejšim

vetrom do 15 metrov na sekundo, kar temperature zniža do minus 50 stopinj. Zaradi mraza so bile letos razmere za hojo zelo dobre, ko ni bilo vodnih kanalov in grebenov iz narinjenih ledenih plošč.

Stane Klemenc je imel za svojo letošnjo pot na Severni tečaj dva vzroka: na tečaj je hotel pripeljati prvo Slovenko in preizkusiti sani, drugo opremo in sebe – kako je vleči težje sani, kar bo potreboval pri svoji naslednji polarni odpravi že letošnjega novembra in decembra, ko bo šel prav z obale na Južni tečaj. To ga bo stalo 40.000 dolarjev, ki jih še nima in še ne ve, kje jih bo dobil. Pridružil se bo kateri od mednarodnih odprav, morda danski, ki gre na pot 1. novembra. Če bo zbral toliko denarja, da ga po dveh mesecih hoje s smučmi odpeljejo s tečaja nazaj s helikopterjem, bo pot trajala do novega leta, »samo« dva meseca, saj je pot dolga kot iz Slovenije v Grčijo, 1350 kilometrov; če ne bo imel dovolj denarja, bo pač moral iti peš še nazaj s tečaja na obalo, kar pa bo vendarle hitreje zaradi vetrov, ki pihajo v to smer in je mogoče s to pomočjo jadрати na smučeh. Obstaja še možnost, da bi šel s tečaja peš na drugo obalo, da bi torej prečil Antarktiko, kar je 2500 do 2850 kilometrov daleč – **Reinhold Messner** je za to pot potreboval skoraj sto dni, **Borge Ousland** 62 dni, ker je imel izredno dobre pogoje za jadranje, saj je naredil v enem dnevu največ 226 kilometrov, medtem ko je enodnevni rekord celo 279 presmučanih in prejadranih kilometrov. Na saneh vozijo tisti polarni popotniki, ki se odločijo za prečenje, 150 do 180 kilogramov opreme in hrane, povprečno pa napravijo dnevno 45 kilometrov, kar je mogoče le s pomočjo jader.

PRVA SLOVENKA NA SEVERNEM POLU

Minka Kahrič, 26-letna absolventka geografije in nemščine na ljubljanski Filozofski fakulteti, doma iz Ljubljane, je bila udeleženka sedanje Klemenčeve polarne odprave in je prva Slovenka, ki je stala na Severnem tečaju.

»Popolnoma brez polarnih izkušenj sem bila,« je povedala, »edine popotniške izkušnje sem si pridobila, ko sem pred tem veliko potovala po daljnih deželah: doma sem kupila samo letalsko karto ter se potem po tuji deželi odpravljala sama in po svojih načrtih, brez pomoči potovalne agencije.«

Sponzorji in donatorji Minke Kahrič na poti na Severni tečaj so bili Šou v Ljubljani, trgovina Vrh, grad Štatenberg, Fructal, Farmedica, avtovleka Sukič, Radio Dur, SGN, Cvetje in darila Maja in Mlinar & Slovenc;

donatorji in sponzorji Staneta Klemenca pa Mobitel, Adria Airways, Avtotehna biro Canon (na tej poti je Klemenc posnel enourni film z novo Canonovo kamero XM1, ki je delovala tudi pri temperaturi 37 stopinj pod ničlo), AMS-Flight, Dia studio, Image & Information – Fuji film.

Doslej je največ potovala po jugovzhodni Aziji, deloma tudi kot turistični vodnik: po Vietnamu, Laosu, Kambodži, Tajski, Maleziji, Indoneziji in Šrilanki, sredi februarja pa je prišla iz Burme, kjer je bila poldrugi mesec. Vseposod je potovala z javnimi lokalnimi prevoznimi sredstvi in se je vedno trudila, da bi imela čimveč stikov z domačini; tako se je kar pogosto zgodi-

Minka Kahrič, prva Slovenka, ki je peš prišla na severni zemeljski tečaj, ko ni bilo prav mraz.

Vodja slovenskega dela odprave je s sedanje poti posnel enourni film.

lo, da so jo povabili domov in je spoznavala, kako domačini v resnici živijo.

Pot na severni tečaj je bil zanjo nov popotniški in pustolovski izziv, »tudi sem želela zamenjati celino in razen tropskih krajev spoznati še kaj polarnega; hotela sem tudi preizkusiti svoje telesne in psihične sposobnosti.«

Občutki na »vrhu sveta«? »Bilo je veličastno, predvsem prvo doživetje dolgega polarnega dne, ko je sonce 24 ur na dan enako visoko na nebu. Prijetna je hoja po polarnem mrazu, ko se človek toliko ogreje, da ga ne zebe, posebno doživetje prvobitne narave je, ko ni slišati nobenih telefonov, ampak samo zvoke smuč in sani za seboj in ko je zrak dobesedno kristalno čist; razen tjujnja, ki se je pojavil dvakrat, ni bilo vsenaokrog videti nobenih naselij in nobenih živih bitij, ampak okroginokrog le brezkraino obzorje. Vse to daje občutek, da si v resnici na vrhu planeta. Poleg tega je veliko zadovoljstvo, da pri tako nizkih temperaturah samo z

Ledena in zasnežena prostranstva, ki jih prekinjajo samo narinjene plošče ledu.

Foto: Stane Klemenc

lastnimi močmi prideš tja gor, da te mraz ne spravi s tira, da zmoreš vse dni pri takem mrazu narediti osnovna opravila. Tako veliko željo sem imela priti tja gor, da me ni moglo nič spravi s tira, niti to, da sem si z zmrznjeno čokolado in figo polomila dva zoba. Še enkrat bi šla, četudi bi si spet dobesedno polomila zobe.«

Najlepši Minkin spomin pa je vendarle z »vrha«. »Tisti dan, ko naj bi prišli na tečaj, smo bili od zgodnjega jutra vsi nestrpni in smo svoja vodnika, ki sta imela naprave za satelitsko navigacijo, neprestano spraševali, kako dolga je še pot. Približno 200 metrov pred tečajem smo odpeli sani in šli samo na smučeh dalje, kakšnih 50 metrov pred točko, ki označuje severni tečaj, pa smo se postavili v vrsto in vsi hkrati stopili na najsevernejši košček Zemlje. Stane je označil to točko, tam smo v krog zapicili smučarske palice, si čestitali in nato hodili ob tem krogu, da smo bili v minuti ali kaj v vseh zemeljskih časovnih pasovih.«

Za Staneta Klemenca je bila pot na severni zemeljski tečaj pravzaprav že rutinsko opravilo. Predvsem je preizkusil svoje nove sani, ki so mu jih izdelali v AMS-Flight v Begunjah, delu Elana, kjer izdelujejo tudi jadralna letala. Odlično so se obnesle, čeprav so bile precej težje od tistih, ki so jih imeli drugi udeleženci te odprave. S temi sanmi bo novembra ali decembra letos odpotoval tudi na jug sveta, na njih bo imel prav vse, kar bo potreboval na svoji doslej najdaljši, najtežavnejši in najbolj tvegani polarni preizkušnji. Pripravam nanjo posveča ves svoj prosti čas, vse kondicijske priprave so prilagojene temu podvigu.

POGOVOR S HIMALAJSKO KRONISTKO ELIZABETH HAWLEY

OBISK V KATMANDUJU

CHRISTINE KOPP*

Ameriška novinarka **Elizabeth Hawley** (77) živi in dela že štirideset let v prestolnici Nepala Katmanduju, kjer leto za letom pripravlja kronike himalajskih odprav. Podatke iz teh kronik objavljajo več ali manj vse znane gorniške revije. O tem se je z njo za švicarsko revijo *Die Alpen* pogovarjala **Christine Kopp**.

SPECIALISTKA ZA KRONIKO HIMALAJSKIH ODPRAV NI GORNICA

»Zakaj naj bi hodile v gore?« me je skoraj zgroženo vprašala velika ostarela gospa. Dama, pri kateri se ob prihodu in odhodu javljajo vse himalajske odprave, ni še nikoli bila na kaki gori, čeprav se ukvarja skoraj izključno z odpravami v gorski svet. Seveda strogo poklicno in na zelo profesionalen način. Elizabeth Hawley je prišla v Katmandu leta 1960, kjer že ves čas živi v istem stanovanju. Že polnih 35 let pripravlja kar najbolj natančna poročila, ki pričajo o delu odprav v Nepal in Tibetu.

Kdorkoli je že kdaj prišel z odpravo v Katmandu, ne bo nikoli pozabil njenega nastopa ali obiska v njeni skromno opremljeni pisarni. Njen svetlomodri hrošč, ki na mestnih ulicah takoj zbudi pozornost, se ustavi pred hotelom. Izstopi ona – fina, starejša dama s pokončno hojo in vedno brezhibno naličenimi ustnicami, skrbno oblečena v krilo in bluzo. Komaj sedete z njo za mizico s čajem, že prične z vprašanji, ki izdajajo njeno novinarsko bit. Na michiganski univerzi je študirala zgodovino in najprej delala kot asistentka na fakulteti za zgodovino. Leta 1946 je nastopila pot novinarke pri nekem časopisu v New Yorku, pisala reportaže in raziskovala. Leta 1957 je zapustila časopis in se podala na velika potovanja, potem pa tri leta kasneje postala dopisnica za Time Life in Reuters. Številna poročila, ki jih je poslala Reutersu, so obravnavala dejavnosti gornikov. Potem je nekega dne v tistem obdobju začela sistematično intervjuvati vse odprave, ki so prihajale v Nepal ter kasneje, ko se je odpravam odprl tudi Tibet, še tiste, katerih cilj so bile gore na meji med Nepalom in Tibetom.

PRI DELU NOVINARJA SO ČUSTVA NEZAŽELENA

Kadar govori o začetkih poročanja o odpravah, ne more mimo **Jimmyja Roberta**. Kot ustanovitelj znane »Agencije Mountain Travel« je tako rekoč »praoče« trekinga v Nepal. Pomagal ji je, da je osvojila gorniško izrazje in se seznanila s pojmi. Posredoval ji je znanje in čut za presojo in oceno vzponov. Tako je sčasoma postala strokovnjakinja za gorniške posege v Himalaji. Sedaj že 40 let spremlja tamošnje dogajanje in osebno pozna vse pomembne osebnosti s tega področja. To pove hkrati s pripombo, da jo z gorniki veže novinarska dejavnost, ne pa prijateljstvo. Tako jo tudi nesreče le zelo redko hujše prizadenejo. Izjema je bila smrt ruskega alpinista **Vladimirja Baškirova** na Lotseju. Zanj pravi, da je bil »odličen človek, ki sem ga zares rada srečala,« in pripomni, da je sama kot taka nesentimentalno bitje brez velikih čustev. Po njenem je le tako mogoče pripraviti stvarna in do zadnje podrobnosti točna poročila. »Če se prepustim čustvom, ne morem biti dobra novinarka.«

KRITIČNA KOMENTATORKA

Kot človek, ki ne zahaja v gore in stvari opazuje s strani, se Elizabeth Hawley prav nič ne boji analizirati dogajanje in ga komentirati: do teženj in tudi do obnašanja določenih glavnih nosilcev je kritična in jim ne verjame kar tako, ko govorijo o vzponu na vrh. V tej zvezi se ponorčuje iz »zbiranja vzponov na vseh 14 osemtisočakov«.

»To smešno, neumno "zbiranje vrhov" naj bi bilo plod "nore ideje" **Reinholda Messnerja**. Njega se ne da pozabiti!« vzklikne in pripoveduje o njunem prvem srečanju leta 1972, ko se je vrnil z Manasluja. Takrat je govoril še zelo slabo angleščino, njegovo obnašanje in nastop sta se v letih, ki so sledila, z vzponom na položaj enega od najbolj znanih predstavnikov tega prizorišča bistveno spremenila. Meni, da je bil Messner

že od nekdanj skrajno ustvarjal in poleg **Sir Edmunda Hillaryja** ena od dveh pojav, ki sta nanjo naredili največji vtis.

S Hillaryjem je imela opravka kot vodilna sodelavka ustanove »Himalayan Trust« – dobrodelne ustanove, ki ji je dal življenje ta Novozelanec in ki se ukvarja s projekti, ki zadevajo zdravstvo, vzgojo, kulturo in pogozdovanje. Z njim jo veže tudi pravo prijateljstvo. Hillary je najboljša osebnost, ki jo je kdajkoli spoznala, za delo z njim ji ni nikoli žal časa.

LJUDJE SO SE KOMAJ KAJ SPREMENILI

Hillary se odlikuje po tem, da sam sebi zastavlja visoke etične zahteve. Na vprašanje, če so času njegovega aktivnega delovanja v teh visokih gorah vladale kaj drugačne navade, meni Hawleyeva lakonsko, da se ljudje niso bistveno spremenili. Razprave so bile tudi tedaj podobne tistim, ki se tu in tam med velikimi odpravami ali na koncu teh razvzemajo še dandanes. Morda je pri nekaterih skupinah zares manj tovarštva – v nasprotju z razmerami v minulih časih so dandanes pritiski na gornike hujši, ti imajo za svoje početje na voljo tudi manj časa. Gospe Hawley se zdi povsem normalno, da osemtisočaki in visoke gore očarajo in vabijo mnoge ljudi. »Preskušanje sposobnosti, zbiranje doživetij, kopičenje uspehov in izkušenj je človeško. Ljudje bi kako stvar radi počeli drugače, radi bi dosegli in zbrali več vtisov.«

KOMERCIJALNE ODPRAVE NISO PREPROSTO NEKAJ SLABEGA

Gospa Hawley komercialnih odprav preprosto ne jemlje za slabe. Vsakdo, ki bi se rad povzpел na kako goro, naj to tudi stori; pod določenimi pogoji naj bi mu bilo omogočeno sodelovati v odpravi. Komercialne odprave se ji zdijo koristne za ljudi, ki nimajo časa ali izkušenj, da bi sami organizirali odpravo. Vendar pa bi morali organizatorji po možnosti skrbneje izbirati udeležence odprav, kot se je pogosto dogajalo doslej. Poleg tega bi se morali na visoki gori odpovedati nesmiselnemu konkurenčnemu boju. Rivalstvo med dvema vodjema takih odprav – **Fischerjem** in **Hallom** – je po mnenju gospe Hawley eden od glavnih vzrokov za katastrofo na Everestu maja 1996.

Komercialne odprave morajo strankam nuditi največjo možno varnost, k čemur spadajo po njeni presoji tudi umetni kisik in višinski nosači. Predloga, ki prihaja z raznih strani, da naj ne bi priznali vzponov na osemtisočake, opravljenih z umetnim kisikom, ne razume. Ima ga za povsem nepraktičnega, saj o vzponih na vrhove – z umetnim kisikom ali brez njega – poročajo organizacije, internet in zasebniki. Vpraša se tudi, kako naj bi potem vrednotili prejšnje vzpone.

Hawleyeva poudarja pomen nekega drugega dejavnika: poštenja vsakega posameznega gornika. Vsak gornik bi moral po pravici povedati, če in kako je prišel na vrh. In potem preleti primere »slavnih plezalcev«, ki niso priplezali na vrh, čeprav vztrajajo pri svojih trditvah. Pri tem je neizprosna, saj še leta po dogodku išče

resnico. V ta namen zasipa prizadete gornike in neštete druge vpletene osebe z vprašanji o podrobnostih, ki bi jih ji kot ženski, ki ni gornica, kar ne mogel pripisati: o času in smeri pristopa, o razgledu, taktiki in o drugih odpravah, ki so takrat oblegale goro. Konec koncev sta temelj vrednosti in enkratnosti dela gospe Hawley njeno neznansko znanje o teh gorah in njihovi zgodovini.

RAZSODNICA IN DUŠNA PASTIRICA

Gospa Hawley je mnogim gornikom nekakšna žirija; svetovna javnost jemlje njene izjave zelo resno. Lahko pa bi jo imeli tudi za nekakšno mešanico razsodnice, dušne pastirice in novinarka.

In kje ostaja pri vsem tem Elizabeth Hawley kot zasebnica?

Sprva ironično vzklikne: »Nimam zasebnega življenja!« Nato pa se zamisli. Poleg svojega dela (ja častna konzulica Nove Zelandije in članica vodstva Potovalne agencije Tiger Mountain) ima v resnici komaj še čas za kaj drugega. Prijatelj nikoli ni imela mnogo, sedaj pa doživlja tragiko, skupno ostarelim ljudem, o kateri ji je nekoč pripovedovala mati: »Prijatelj umrejo, postala boš vse bolj sama!«

Sama in tudi utrujena!

Kadar Hawleyeva v enem samem dnevu opravi pogovor s štirimi odpravami in s svojo drobno pisavo izpolni kartončke, je resnično zelo utrujena. Glavo si beli tudi z vprašanjem, kdo bo nadaljeval njeno delo. Res je naučila Nepalce, da znajo pridobiti podatke od odprav, vendar pa vzponov še niso sposobni ocenjevati. Dodatno nastaja vprašanje, kako zagotoviti financiranje poročevalca.

O tem bi mogoče morali razmišljati alpinisti, ki so spoznali in se naučili ceniti Elizabeth Hawley kot vir podatkov o odpravah v Himalaji.

V tej fazi gospodična Hawley sklene svoj odkrit, večkrat dokaj drzen pogovor z besedami: »Sedaj sem povedala dovolj, zares dovolj!«

Ob slovesu nastopi občutek, ki mi prinaša zadovoljstvo ob misli, da si je Elizabeth Hawley, ki se ima za nepotpežljivo, vzela toliko časa za pogovor.

PRIPIS PREVAJALCA

V prijetno zadoščenje mi je zavest, da sem gospodično Hawley imel priložnost osebno spoznati leta 1975, ko smo šli po člane uspešne VI. JAHO, ki so se novembra vračali z Makaluja. Mislim, da bi kateri od naših »himalajcev« o srečanjih z njo lahko napisal marsikaj zanimivega. Kolikor mi je znano, jih je cenila, zaslužila bi si nekaj izvirmih vrstic našega pisca!

O SLOVENSКИH GORAH SO PISALI ŠTEVILNI, A O TEM KOMAJDA KAJ VEMO

K VIŠINAM IN TIŠINI

ZDRAVKO KECMAN

Poznam vse Raškove poti, celo hodil sem po njih, toda veliko prej, preden sem bral njegovo knjigo; a ko sem jo bral, sem imel za seboj že večletne izkušnje s planinarjenjem, alpinizmom, celo z gorsko reševalno službo...

Naključje je hotelo, da po večdnevem pohodu, vzpenjanju in spuščanju po Karavankah ob sestopu v njihovem vznožju pridem v neko majhno vas (žal se ne spomnim imena, čeprav je pomembno), da bi se odpočil in nato nadaljeval pot. Pravzaprav sva nadaljevala, saj je z mano E. T., ki predlaga, da bi se povzpela na Kepo in sestopila na drugi strani v Avstrijo. Brez ustreznih dokumentov bi bila to prava avantura s tamkajšnjimi cariniki in policijo. E. T. jih ima že kar nekaj z železničarji, ko se je namerno vozil brez vozovnice in so ga na silo zvelikli iz kupeja, čeprav se je upiral in se oprjel vsega mogočega.

Nisem šel na Kepo niti takrat niti pozneje, vse do današnjega dne, kajti v glavi se mi je vse postavilo narobe, čeprav je to v hribih pogubno: nikamor sam, nikoli, nikoli. Kajti lahko si zlomiš nogo, in kdo ti bo pomagal ali sporočil drugim, lahko nastane neurje, mnogo velikih in majhnih stvari se lahko zgodi, da potrebuješ pomoč, a ostaneš nemočen. Staro pravilo pravi, da ne hodi nikoli sam.

Zaidem na majhno vaško pokopališče, urejeno in čisto, ob njem je majhna, belo pobeljena cerkev, vhodna vrata so, tako kot je treba, priprta, ograja vsenaokoli cela (drugače kot pri meni, ko je podrti ali je sploh ni, ko rastejo grmovje, konjska griva, trava, robidovje in drugo), in zamišljeno stopam. Ne vem, ali me vodi kakšna čudežna sila, kakšna nevidna steza, torej sam ne vem, zakaj grem proti robu pokopališča, kjer začnem prepoznavati nekakšno človeško podobo, ki vse bolj dobiva barvo brona. Vse svetlejša je in svetlejša, dokler se povsem ne izlevi iz nekega v metaforo ujetega bitja. Potem se zasvetijo črke: **Joža Čop**.

Najprej majhen vrtinec misli, nato pa se iz njega nena doma kot sama od sebe izlušči knjiga daleč naokrog slavnega in znanega beograjskega profesorja književnosti **Raška Dimitrijevića**, ki ga nikoli nisem videl, a so mi o njem pripovedovali **Kolja Mićević**, **Ranko Ri-sojević**, **Nikola Tomović** in drugi, ki so ga poznali, bili njegovi študenti, slušatelji, znanci, kar sem jim seveda zavidal.

Morda nisem šel k njemu tudi zato, da bi ostal v meni kot znanec iz nenapisanega romana. Očaranosti so čudežne, če od njih ne zahtevaš česa več. Toda pred mano je razprta knjiga Raška Dimitrijevića »K višinam in tišini« in njene besede se ponovno strastno berejo; moja nenadna odločitev, da spremenim smer pohoda,

še kako preseneti E. T., toda jaz odidem po Raškovi poti, po knjigi, v Julijske Alpe. E. T. ve, kako dolga je ta pot, in ko me od nje ne more odvrniti, mi dá nekaj svoje obleke in opreme, da ne bi bilo nesreče.

Poznam vse Raškove poti, celo hodil sem po njih, toda veliko prej, preden sem bral njegovo knjigo; a ko sem jo bral, sem imel za seboj že večletne izkušnje s planinarjenjem, alpinizmom, celo z gorsko reševalno službo (končane tečaje poletnega in zimskega alpinizma), smučanjem, a sem vedel, kar vem tudi danes, da vse to brez kondicije, s katero se ne bi mogel hvaliti, saj sem se zaradi branja in pisanja zasedel, blede. Toda zakaj ne; Raškova knjiga, ki je veliko več od navadnega opisovanja njegove tretje obsedenosti – planinarjenja in alpinizma (prva je književnost, druga glasba), prav ona me z nevidno nitjo vleče za seboj. Če vem prav, so bile njegove izkušnje zgodnje, od 1931. in prej, od 1917., in vse dokler so ga lahko noge nosile na te podvige.

To ni navadna knjiga, v njej ni zanimivo samo doživljanje gorá, marveč je v njej vsa tista metafizičnost planinarjenja, ki je ni mogoče izpovedati z besedami, kakor se tudi poezija ne pojasnjuje z besedami, marveč se bere z izkušnjo, spoznanjem, mirom in tišino, globokim prenicanjem v molk, ki je v gorah nenapisano pravilo. Mnogo več je od neskončno lepih opisov, mnogo lepše od videnega na lastne oči, saj je vse sežeto, naenkrat in na enem mestu, kjer so se skoncentrirali znoj, kri v mišicah, misli, strast, občutenje. Grozeča tišina smrti je prešla v smisel življenja. Kot nit se vleče skozi vso knjigo, nanjo je treba misliti, na grozeče nevarnosti, prežeta je kot vodilna nit na plezalni vrvi, ki določa njeno brezhibnost. Če je nit s pikicami kje načeta, se vrv zavrže, čeprav je videti povsem cela in močna. Treba je okusiti doživeto pred mnogimi leti.

(V spominu so ostali: Severna stena, tisti vakuum na njenem vrhu, ko greš počez, ki odvrča pogled od nje, dokler se ne premaga ta nevarna vizura, ta neživljenjski prostor neskončne višine, strah pred zdrsom in vse drugo. Spominjaš se, kako si nekje drugje, pod Rombonom, premagoval neko razpoko in lahkomišelnost zabil dvajset klinov, in ko si že zabil dva čvrsta klina in mislil, da si steno premagal, sta se izruvala, nato pa še vseh drugih dvajset, tebe pa, kot da te je stena priselala k sebi, vsaj tak je bil občutek: druga vrv te je zadržala na dveh klinih, ki sta bila na srečo dobro »učvrščena«, da sta lahko vzdržala osemsto kilogramov.

Če imaš izkušnje s snežnim plazom, če imaš za seboj drsenje po zasneženi steni, na kateri si se komaj ustavljal s cepinom, še posebej pa plezanje v kaminu, ko se ti je prah izpod dlani prvega plezalca vsul naravnost v zenice, medtem ko si mu pomagal pri varovanju, nato pa reševalce, ki so te sneli, bolnišnico v L., kjer so ti na očesnem oddelku sedem dni izpirali oči; to so bile grozne bolečine zaradi drobnega kamnitega prahu, pa solze, ki so tekle ves dan po obrazu in si ponovno spregledal šele po mesecu dni. Poleg tega so bile še drugačne izkušnje.)

Odidem na pot z Raškovo knjigo, prav z njo. Da jo ponovno »preberem«, sedaj z rokami in nogami, kakor je

knjigo o gorah tudi treba brati, na svoj, povsem drugačen način. Dolga zgodba je bila to, k sreči brez prejšnjih dram in izkušenj, razen morda v nekem trenutku, ko ti sredi občutka popolne varnosti pod nogami »spodrsne« drobnost kamenje in te odnese v brezno – ne le eno, v več; takrat si bil že v družbi dveh planincev, moškega in ženske, in videla sta, kako si se zvil v pasu, prenesel težišče telesa in se tako izognil pogubnemu padcu. Nato sedem dni vzpenjanja, sestopanja, vzpenjanja, sestopanja... Bil si na nekem vrhu, pa pod njim, pa na drugem, in spet pod njim, tisti občutek slasti, zmage, ko si premagoval samega sebe, premagoval strah, ki ga nikoli ni mogoče premagati, ki je vedno nespremenljiv in isti ne glede na to, koliko si ponavljal ista dejanja in gibe.

Če je **Julius Kugy** duh planin, kar zagotovo je, pa v Julijcih preprosto ne morete, ne da bi pomislili na njega, na Jožo Čopa, strastnega alpinista, človeka, ki je znal uživati v nevarnostih, človeka z močjo, da se preizkuša z nepredvidenimi čudesi, in še posebej prijatelja »na vrvi« Raška Dimitrijeviča; naš profesor je vse, kar je treba vedeti o tem nevarnem športu, na metafizičen način povedal v svoji knjigi. In zato se nikoli, kadar grem v hribe, ne prečenjumem; vračam se k njegovi knjigi, ki že v naslovu pove vse o sebi: K višinam in tišini. To niso abstraktnosti, hodiš z njimi, držiš se njihovih nevidnih niti, z njimi se vzpenjaš in sestopaš. Razmišljaš o novem gorskem vodniku, Rašku Dimitrijeviču, ki si ga doživel z njegovo knjigo ne kot navaden poslušalec in gledalec, kako je svoje izkušnje prenašal na druge z lepoto besede, žarom in smislom, marveč s popolnim doživetjem tiste vrste zmage nad notranjim strahom, ki ga je doživel on sam, a si ga prepoznal tudi v sebi, v svojem lastnem telesu, a si kljub temu šel in spet greš.

Nepretrogoma sedem dni v hribih, in vreme, kot da te hoče osrečiti, je popolnoma čisto in jasno. Zaradi te jasnosti ne vidiš, marveč spregledaš stvari. In doživljaš njihove podobe. Odšel si s prvim jutranjim svitom, reklo bi se prežgodaj, na nekem vrhu si, megla se zdi kot nepregledno morje, vse je potopljeno v njeni nevidnosti, vrhovi pa kot otoki, ki jih obliva modrikasta morska gladina.

Vprašanje

VERA PIPAL

*Mrzlo goro bom vprašala,
morda ve, kje zdaj si Ti.
Te pogreša? Je opazila,
da Te nanjo nič več ni?*

*Nič ne bo odgovorila,
to vnaprej prav dobro vem.
Med oblake se bo skrila,
tiho pela rekviem.*

Po sedmih dneh sestopaš po svoji zadnji turi. Spuščaš se v dolino med ljudi. V naselja in kakšno mestece, ki prav tako leži med hribi. Pa vendar se spuščaš navzdol. Hodiš, a kolena ti klecajo. Noge ti drhtijo, a vse bliže si zemlji. Kakšen občutek, ko si že sestopil! Po sedmih dnevih bivanja, kot se ti zdi, v nebeških prostorih, prav v njih, si zdaj na tleh. Prej nisi imel takega občutka, kajti imel si vse na dlani, čisto sedemdnevno nebo, brez kančka oblaka, in pogled pred sabo, vse do morja, Tržaškega, Piranskega ali katerega drugega zaliva, sto kilometrov akvamarinske daljave. In sonce, nanj si pozabil; ko jutraj padejo njegovi žarki na vrhove otočkov, je videti, kot da bi jih oblačilo v barve starega zlata.

To je sestop z neba na zemljo.

***

Opomba: Pisatelja in pesnika **Zdravka Kecmana** iz Banjaluke je knjiga Raška Dimitrijevića K višini in tišini,

ki je izšla leta 1982 v Beogradu, tako prevzela, da je ob stoletnici avtorjevega rojstva v banjaluškem časopisu Glas srpski objavil tukaj prevedeni esej. Raško Dimitrijević, rojeni Beograjecan (1898–1988), znameniti profesor svetovne književnosti, ljubitelj glasbe in občudovalec gorá, je veliko časa preživel v slovenskih hribih in prijateljeval z Jožom Čopom. Omenjena knjiga, ki je sicer nastala že v letih 1946/47 in je imela delovni naslov Trojica na Jalovcu, je povsod po Jugoslaviji močno odmevala in je bilo prodanih pet tisoč izvodov. Predsednik planinskega društva Očnica **Peter Štiglic** je avtorju v Beogradu izročil častno plaketo kluba in zlato častno značko Planinske zveze Slovenije. Tudi leta 1938 v Beogradu objavljena »Knjiga o planini« (ki pa je v Sloveniji ni dobiti) se dogaja v Bohinju. Njegovo videnje lepega in gorah bi v Sloveniji zaslužilo večjo pozornost.

Opomba in prevod:
Milan Vogel

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

JOSIP ABRAM-TRENTAR

iz literaturne

JOŽKO KRAGELJ

Ob 125-letnici rojstva **Josipa Abrama-Trentarja** je v založništvu Ognjišča kot 5. knjiga v zbirki Graditeljji slovenskega doma v začetku letošnjega leta izšla izpod peresa **Jožka Kraglja** knjiga o življenju in delu tega duhovnika, planinca, bojevnika za pravice primorskih Slovencev in vsestranskega izobraženca. Kar je bil ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja v Zgornji Savski dolini **Jakob Aljaž** in še višje, v Ratečah, **Josip Lavtižar**, je bil v Trentu Josip Abram, rojen leta 1875 v Štanjelu na Krasu. Z dovoljenjem založnika objavljamo nekatere odstavke iz življenjepisa tega planinca klasične dobe slovenskega planinstva, ki zadevajo izključno planinstvo, kot ga je popisal največji poznavalec in preučevalec življenja in dela svojega mnogo starejšega kolega Abrama pisec knjige Jožko Kragelj, in v branje toplo priporočamo celotno delo tistim, ki jih zanimajo izviri slovenskega planinstva. (Op. ur.)

***

Prič se je srečal s pravimi, visokimi gorami, ko so ga po novi maši z dekretom poslali za dekana v Bovec. Presenečen je bil. V spisu »Pot na Grintavec« takole pravi: »Ko sem dobil dekret, sem se ustrašil. Nisem bil navajen gora; vedno sem se gibal, sicer najraje v prosti naravi, a le po dolinskem svetu. Dekret v Bovec me je osupnil. No, le za kratek čas, ker tukaj sem vzljubil gore in spoznal njihov čar in lepoto. Ko sem jih ogledoval, mi je padla v oko zlasti ena gora, katero je razen Kanina prvo pobelil sneg. Bil je to Grintavec, tam zadaj za Bavšico na meji med Bovcem in Trento. Trenta!«

Gore so postale njegova ljubezen. V njegovih spisih ni sledu o Krasu. Goram pa je zapel čudovite hvalnice.

***

Tri leta je preživel kot trentarski vikar. Trenta mu je ostala neizbrisno v spominu. Tu si je pridobil veliko

prijatelj in se je vse življenje rad vračal mednje in v svoje gore, ki jih je križem kražem prepešal, saj je poznal vse steze in bližnjice. Pozneje je zapisal o sebi: »Sam sem planinec, hribolazec, in ljubim gore iz srca. V planinah nehajo razlike, človek se z nepokvarjenim bratskim srcem bliža človeku.« Hodil je počasi, opazo-

Josip Abram-Trentar: takega so poznali župnika in planinca Trentarja vsi njegovi sodobniki.

val naravo, planinsko cvetje, potočke, skale, previse, vse mu je govorilo o veličini Stvarnika.

Ni sam želel iz Trente, zato ga je dekret še bolj prizadel kot po novi maši dekret za kaplana v Bovec. Sam je zapisal: »V oktobru 1904 me je doletela iz Gorice silno neprijetna vest, da sem premeščen v Novake pri Cerknem. Na jok mi je šlo, čeprav ga skoraj ne poznam.« Dokaz, kako so mu ostali pri srcu ti kraji, o katerih je zapisal deset let pred smrtjo:

»Trenta! Kako naj izrazim svoja čustva ob tebi? Lepa, divje lepa, strašno lepa si! V tebi sem užil najlepše dneve svojega razburkanega življenja. V tebi počivajo moje misli, ti si magnet mojih želja. Moje srce se umiri in najde zadoščenje v tvojih globokih, ozkih dolinah in v vencu tvojih nebotačnih gora. In zopet in zopet se vračam v duhu vate ter vzletavam kot orel v tvoje vrhe. In srečnega se čutim v tvojem kraljestvu, ko da prihajam domov na svatbo, in vsako leto te obiskujem ter se vzpenjam na tvoje in tvojih sosedov zračne velikane in ljubo mi je, tako milo, tako svečano, ko da bi prišel v mirno, ljubeče materino naročje, od koder si srce več ne želi...«

***

Leto 1905 ga je spomnilo na desetletnico Aljaževega stolpa. Čutil je dolžnost, da to proslavi s posebno pesmico »Aljaževemu stolpu«, v kateri pravi:

*Tebi pojem slavo,
mogočni naš Triglav,
in tebi, stolp Aljažev,
pošiljamo pozdrav!*

*Ti krona si orjaku,
ti kralju si nakit,
ti tabor si mogočen,
slovenski zemlji ščiti!*

Pesmico je objavil Planinski vestnik. Podpisal se je **Trentar**.

***

Leta 1907 je zapustil Novake in se preselil v Bilje v Spodnji Vipavski dolini. Tam ga je presenetila žalostna vest, da se je v Trenti ponesrečil gorski vodnik **Mota**, s katerim sta bila prijatelja. Zato je leta 1909 za Planinski vestnik napisal članek »Planinskega cvetja na grob našemu Motu«.

Tudi na Zlatoroga ni pozabil. Že v Trenti, ko je prišel v stik z divjimi lovci, se je začel zanimati za pravljice in pripovedke, ki so govorile o belih ženah, belih kozah in zlatorogu. Igro je začel snovati že v Novakih in jo je v Biljah dokončal. Sprva je imela štiri dejanja. Skladatelj **Vinka Vodopivca** je naprosil, da mu je uglasbil več motivov za ženski in moški zbor. Med temi je pesem trentskih lovcev »Najlepši stan je lovski stan«. Vodopivec mu je 12. decembra 1910 pisal iz Kromberka: »Tako torej mislim, da je stvar v redu. Prepisano je, pregledano in popravljeno. Preglej pa Ti še enkrat prav gotovo ves tekst pri kompozicijah; prav gotovo! Postavi pike in vejice! Lahko se je vtihotapila kakšna napaka – da ne bo disharmonije s knjigo. Kdaj in komu daš tiskat? Informiraj me nekoliko! Srčen pozdrav! Tvoj Vinko.«

Prijateljska trojka, vsi prepričani Slovenci in narodnjaki, pa tudi prijatelji planin Josip Abram, Anton Breclj in Ciril Vuga.

***

Potem je bil premeščen v Obloke nad Hudajužno in Slovensko planinsko društvo je mislilo nanj tudi takrat, ko je bil tam. Potrebovali so njegovo pomoč. Dne 20. aprila 1914 mu je načelnik pisal iz Ljubljane: »Danes sem prejel iz Trente poročilo našega vodnika **Antona Tožbarja**, da je na novo izvoljeni občinski odbor prodal nemškemu društvu na Kriških Podih svet za novo kočo, in sicer 400–500 m za 300 K. Sedaj je baje župan nemški vodnik **Anton Čotov** (menda **Zorč**). Usojam si Vas o tem obvestiti, da bi se interveniralo v Trenti in ta prodaja če mogoče preprečila. Eventuelno bi se naj preglasovani občinski odborniki in drugi posestniki proti temu sklepu pritožili. Mi v Ljubljani nimamo informacij glede krajevnih razmer, zato bi bilo pač potrebno, da se z goriške strani ukrene potrebno v obrambo Kriških Podov...«

Naslednje leto, 13. oktobra 1915, pa so se mu zahvalili: »Izrekamo Vam, velečenjeni gospod župnik, za Vaše uspešno posredovanje v Trenti najtoplejšo zahvalo. Odobrujemo Vaše korake in dogovore ter upamo, da bo ta zadeva sedaj prišla v pravi tek. S prisrčnim planinskim pozdravom, načelnik **Tominišek** in tajnik **Planinšek**.«

***

Leta 1922 je v Mladiko napisal dolg članek »Naše planinstvo«, v katerem pove, kakšen je bil namen SPD: »Namen SPD in njenih podružnic ni bil samo v turistik kot taki, v razvedrilu; ta organizacija si je namreč stavi-la predvsem vzvišeno nalogo, ustavljanje, zajezovati tuji,

zlasti nemški vpliv po naših deželah, po naših planinah. Tujec se je šopiril po njih, bil je po naših gorah malone neomejen gospodar. Vse planinske kočice so bile izključno nemške, vse izdelane poti in zaznamovane steze nemške, povsod so bile le nemške table, nemški napisi, povsod nemški in tuji turisti, tuja govorica – in Slovenec je bil na lastni zemlji – tujec. Slovensko planinsko društvo je s svojimi podružnicami dalo našim prelepim planinam kmalu drugo lice in v malo letih spet prvotni značaj – slovenski.«

Ker se je zavedal, kam smo padli, je pozval vse planinske podružnice na Goriškem in Tržaškem: »Trebalo bi pa, da bi se vsa omenjena društva takoj zbudila iz spanja ter začela spet krepko delovati, da se ne zbudimo v dolini, ko bo že velik dan in bodo drugi že na planini.«

S člankom »Planinski cvet« je v Mladiki hotel zapeti hvalnico planinam in planinskemu cvetju. Čim bolj je pritiskal tujec v deželo, tem bolj je hrepenel po gorah, kjer je bilo vse tako čisto in neomadeževano. Zato je zapisal: »Pozabil sem na svet, na doline, ljudi – na vse... Okrog mene je vse oživilo in z očmi, s katerimi nisem še nikoli gledal, sem uzrl v teh sončnih višinah nov svet, po katerem sem vedno hrepenel, ker mi je o njem ljubka pravljica govorila o deveti deželi in si mi ga ti zdaj odkril, ljubi planinski cvet...«

In prav planine so bile vzrok, da je okusil pelin, ki ga je začel tujec deliti našim ljudem. Ko se je leta 1923 vračal s Triglava, ga je zajela nevihta in je pohitel v Bohinjsko Bistrico, da se je vrnil z vlakom v Podbrdo. Tam pa so ga ustavili in ga do skrajnosti ponižali. Vsega so pregledali in pretipali. S sabo je imel dve knjigi, ki sta postali »corpus delicti«. Obtožili so ga, da je hotel širiti propagando proti Italiji. Šlo je tako daleč, da je pre-

Znameniti dr. Julius Kugy je imel o Josipu Abramcu same pohvalne besede.

fektura zahtevala od Ordinariata, naj ga odstrani s Sv. Lucije, ker je nevaren element.

Prijatelj dr. Anton Breclj se je Josipa Abrama spominjal takole: »Bil je zgleden duhovnik, ki ni nikogar odbijal, pač pa vse pridobival, najrajši najbolj zapuščene in zanemarjene. Prav posebno je ljubil mladino; vzgajanje v šoli in izven nje mu je bila prava srčna zadeva... V Trenti se je navdušil za naše gore in je zanje gorel do smrti. Postal je znan kot pionir Slovenskega planinskega društva, ki je po Triglavskem pogorju na goriški strani ustanavljal postojanke, delal pota in reševal vrhove pred grabežljivim tujcem, prav tako kakor njegov prijatelj dovški župnik Jakob Aljaž na kranski strani. V zapiskih SPD v predvojni dobi se blešči Abramovo ime in požrtvovalno delo.«

SKRITKI KOTIČKI NEOPISNO LEPEGA GORSKEGA SVETA

OBLJUBLJENA DEŽELA SMEHLJAJA

ARNOLD LEŠNIK

Najin stan sva poiskala že v petek zvečer. Kljub trdi temi to ni bilo posebno težko, saj nisva bila tukaj prvič. Pot mimo pustega planinskega doma in dalje skozi temen gozd naju je po urah naporne hoje pripeljala naravnost v obljubljeno deželo. Polni nahrbtniki pred hišo tete Majde so ostali samo še pozabljeno trpljenje. Na hitro sva povečerjala in nemalo preznojena, stiskajoč se na ozki postelji v zgornjem nadstropju, padla v nemiren spanec.

KOT SANJE

Že zgodaj zjutraj sva vstala in se s popolno plezalno opremo podala v odročno steno. Tukaj ni ekstremno dolgih ali ekstremno težkih smeri. Je mir in sproščenost. Ljudje so redek pojav in slaba volja tudi. Idila je v veliki meri všteta v ceno, ki sva jo plačala, da sva po pravi poti prišla v ta raj. Smeri so samoti primerno

zaraščene in redki klini prav nemarno rjavi. Skala je dobra, čeprav razširjena notranja zavest ne potrebuje dobre skale. Žal sva prihitela v deželo smehlajja v oklepih civilizacije. Nepotreben balast nama dodobra greni žitje z naravo. Doma sva že ves teden razmišljala, kako bova preplezala čimveč smeri; le za eno ali dve kratki pleži se pač ne splača prihajati v te odročne kraje. Kakšna zmota! Še ko v prvem raztežaju hitim strumno navzgor, že razmišljam o naslednji smeri. Res je lepo, si pravim, in potem bova še eno in še eno. Kakšna nemurnost! Kakšno bedno hlastanje za novimi in novimi dosežki! Tipična bolezen zahodne kulture. Vse ženske tega sveta te ne morejo zadovoljiti, če v eni ne najdeš jutranje zarje. Ni ga denarja, s katerim bi si lahko kupil zdravje ali mladost, ljubezen, srečo, veselje. En sam grabež in nič drugega. Koliko planetov potrebuje današnji človek za srečo? Koliko veselij?

Nekaj se premakne v meni. Moj bog, kako diši ta zrak! Pobožam nebo. S prsti vpijem pogumne bilke v drobni

skalni razpoki, kjer ni zemlje niti za majhen naprstnik. Dovolj je! Dovolj je, si rečem. Z užitek splezava zadnjo smer. To je smer, ki jo čutim bolj kot vse smeri, ki sem jih splezal do sedaj. Potem počiva. Ustaviša korak in prisluhneva duši in naravi, v kateri se ta zrcali. Slečeva se do spodnjih hlač, ker nama malomeščanska sramežljivost brani kazati gole riti, in se do onemoglosti predajava meditacijam.

Ko v začasnem domku (dom je tam, kjer si) nekoliko utrujena in pošteno oznojena odloživa opremo, najbolj godi skoraj obredno kopanje v iskrivem potoku, ki ga v pašni sezoni uporablja živina, da se odžeja. Izredno skopi odmerki mila, a vseeno mila, enega od sodobnih zastupljevalcev okolja, brez katerega tako klinično čisti ljudje ne moremo, in huronsko kričanje zaradi mrzle vode pod naravnost neverjetno prostranim zvezdnatim nebom samotno noč prijetno ogrejejo.

V nedeljo naju sproščenost dokončno premaga. Najprej zjutraj nekoliko dlje poleživa. Potem brez ihte vstaneva, se dodobra pretegneva in občudujeva mir na planini. Ni še bilo dolgo tega, kar so krave zapustile skrito dolino in od številne živine lahko zdaj občudujeva le gamse, ki se visoko v ostenju kot drobne pike suvereno pomikajo nad mogočnimi prepadi. Plezalno opremo sem že včeraj zvečer nekoliko sramežljivo potisnil v najtemnejši kot stanu in če zdaj prav pomislim, je odločitev o današnji popolnoma brezskrbni svobodi preživljanja planinskega dne v meni vzniknila že včeraj, ob vodenem čaju in peščici zdrobljenih keksov, s katerih je kdove kdaj odpadla skoraj vsa že davno stopljena čokolada.

Tako se šele sedaj, ko sončni žarki že krepko božajo ta skriti gorski biser, daleč od ponorelih mestnih množic s skoraj praznima nahrbtnikoma odpraviva na slabi dve uri oddaljen vrh. Pot med redkimi macesni je precej romantična, nikakor pretežka, in tik pod prevalom ostro zavijeva v levo ter se po nemarkirani, komaj vidni gruščnati potki odpraviva čez južno ostenje navzgor. Ker s seboj ne nosiva težke opreme, tudi pretirane zadihanosti ni in z vsakim metrom pridobljene višine vznikajo drug za drugim globoko spodaj kot majcene hiške v Kekčevi deželi drobni romantični stanovi. Še sam postanem Kekec in moje srce je polno ljubezni. Hudo neroden korak bi seveda prinesel stop v prazno in srečanje s Stvarnikom, a če si vesel in skozi življenje hodiš iskreno zaljubljen, potem se te nesreča in hudobije tega sveta pravzaprav ne morejo dotakniti.

OBLJUBLJENA DEŽELA

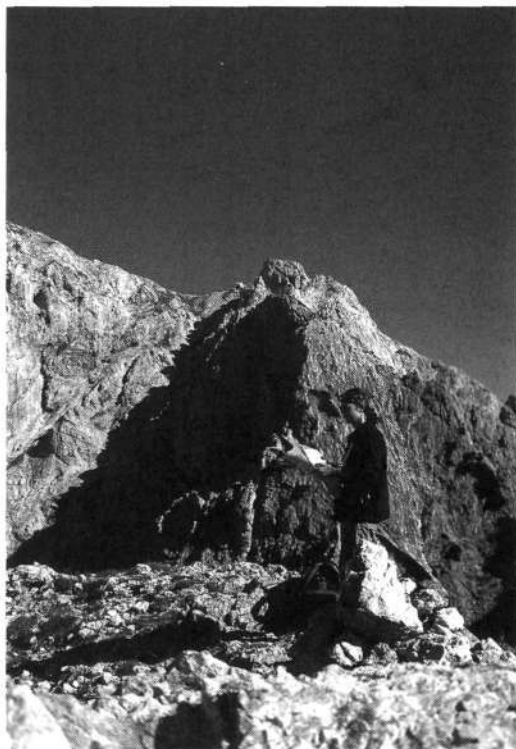
Drobna sitna škrbina je tista, za katero sem mislil, da nama bo povzročila največ skrbi. Škrbina je tisto mesto, ki slabše pripravljene gornike odvrne od obiska osrednjega vrha in se potem zadovoljijo kar s predvrhom. Tako je bilo takrat, sredi februarja, ko je poleg vsega snega ponoči še deževalo. Naredila se je hudobna požled in obisk vrha je padel v vodo – no, ja, bolj na led. Kakorkoli že, tisti vrh bi bil morda le jagoda na vrhu kremne torte, kajti že ko sva se vzpenjala navzgor, sva na dolgem zasneženem grebenu v daljavi

poleg Krna ugledala še morje in to je bila takrat resnična poezija. Sredi vsega tistega mraza, snega in vetra – veliko modro morje. Prav takšno, kot ga poznamo poleti, zato je bilo celo tam, sredi snežne puščave, v najnižih srih prijetno toplo.

A zdaj je pozno poletje in o ledu ni nikjer sledu. Malo previdnosti in pot proti vrhu je odprta. Prostran plato, poraščen s travo – to je edina resnica, in nekoliko neugledna vpisna knjiga, ki jo je kdove kdo kdove kdaj pustil tam zgoraj. O, da, ljudje smo kratkomalo obremenjeni s tem, da v času svojega bivanja puščamo sled. Nekako se nam zdi življenje potem veliko bolj

Sredi mraza, vetra in snega... veliko morje

Brezskrbna svoboda preživljanja planinskega dne

Mesečeva pokrajina sameva pod večernim nebom.

smiselno. Naj bol! V knjigo so iskreni ljubitelji gorá zapisali nekaj svojih skritih misli.

Udobno se spraviva v ležeč položaj in za sprejem kozmične energije v položaju lahnega dremuckanja ni več ovir. Tako minevajo ure, zdi se mi da tedni in meseci, medtem ko mesečeva pokrajina v daljavi sameva pod

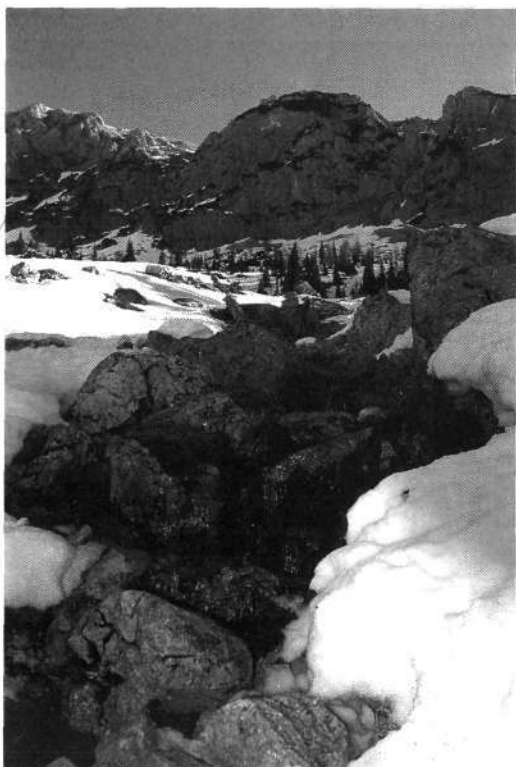
nebom, prepređenim s cirusi, pod katerimi se kot bele žogice podijo iskrivi kumulusi. Gole skale, prostrana melišča ter tu in tam kakšen cvetnat simbol kratkomalo so.

Odhod naju vrača v sivo realnost vsakdana. Mi, ki hodi-mo pokončno, neprenehoma nekam odhajamo. Morda zato, da bi prišli tja, od koder bi morali potem spet drugam. Večno gibanje nam pomaga ustvarjati smiselnost našega bivanja na tem planetu.

A midva se z gore vračava modra in notranje umirjena. Verjetno tudi malce ožgana od toplega sonca. Dolge sence segajo v dolino, kjer so na vse strani razmetani stanovi, ki bolj kot kdajkoli prej kažejo podobo drobnih biserov. Zdaj je poldne in še vedno nisva srečala človeka. Čudovit dan, čudovit svet. Samota včasih tako godi!

LEDENI SPOMIN

Pozimi je planina videti pusta in neprijazna. A samo navidez. Potok, ki teče skozi izgubljeno dolino, je deloma ujet v leden oklep, čeprav droben tolmunček ne zamrzne. Plastična školjka turnih pancarjev ni primer-no obuvalo za golo nogo, še posebno, če se sneg udara do kolen. Prav vsakič, ko se mi udre pod nogami, se potem z vedrom, polnim hladne planinske poezije, polijem po hlačah. Potem sočno zakolnem in vsa zgodba se po nekaj korakih ponovi. Od daleč je vse skupaj vi-deti že skoraj kot obred. Na planini ni drugih poti, le najina je, ki vodi od majcane hiške do izvira vode in je vsak dan vedno širša, predvsem pa vedno globlja. Tudi golo tuširanje sredi ledenomrzle februarske zime ni največji in zadnji užitek tega sveta, za mehkužce pa popolnoma neprimeren način odstranjevanja plasti zgrešenega ovoja civilizacije. Čeprav je leseno korito ujeta v debel oklep ledu, se na najbolj upornem delu potok vendarle ne da in veselo žubori. Prihajajoči sončni dnevi vidno osvobajajo potok ledu in snega. Nočno nebo ima spet tisoče zvezd in pozimi smo ljudje še bolj

Potok kljub snegu in ledu veselo žubori.

Foto: Arnold Lešnik

ranljivi. Dneve preživljamo med štirimi stenami. Zviti v gube čemimo pred televizorjem, tem modernim zasluževalcem širokih ljudskih množic, ter izgubljamostik z realnostjo.

Vsake toliko časa se ustavim in prisluškujem. Pride morda medved? Ris? Kakšna druga zver? Množični morilec? Ali so tu vampirji in druge pošasti? Gotovo. Prinesel sem jih s seboj. Če bi lahko, bi jih pustil daleč zadaj, tako pa so tu, ob meni.

A dnevi minevajo in stvori se počasi razblinjajo, dokler se ne spremenijo v en sam gromozanski nič. Potem šele udari lepota na plan. Lepota miru, tišine, nočnega neba, drobnih stanov in hladnega zraka, ki spreminja sneg v podlago, pod katero veselo škrtá ob vsakem koraku, in prav ta hlad čisti možgane nepotrebne navlake. Upam, da ne bom nekoč ugotovil, da sem spoznal in poznal resnično pomembne stvari tega sveta, a sem se ob poplavi nepomembnega peska v očeh pustil zavesti in sem pozabil nanje, ker se jih nisem naučil dovolj ceniti.

KRALJESTVO STANÚ

Odhajanja v jutranjem mraku so veličastna, potem uživanja v snegu in soncu in prvobitnosti – ter po isti smučini nazaj, v toplo zavetje. Dan za dnem – in nikjer žive duše. Vmes je hrib, katerega strmina strašljivo izginja pod menoj, drugje vrh, ki je skromno označen s kupom kamenja, iz katerega štrli visoko v zrak dolga, posušena palica, orkanski veter okoli ušes, zasnežene poti, posute z brez števila iglic, ter neroden korak v ledenem snegu in krvava brada.

Tudi sekanje drv ter suhi treningi z lavinsko žolno. Neumno ali lahkomišelnó prečenje nepomembnega podedenelega pobočja, kjer se ne zgodi prav nič, čeprav bi se lahko vse in je novo rojstvo opaženo šele ure zatem. Zvečer zakuriva v drobnem gašperju, kuhava juhe in čaje, pečeva palačinke na olju, ki ga ukradeva konzervi sardin, meljeva posušen ananas ter se ob sveči in plešnivem česnu pogovarjava dolgo v noč.

Ko smukneva v posteljo in ugasneva luč, kraljestvo stanú prevzame drobna miška, ki živi tukaj vso zimo, midva sva pa le trenutna okupatorja njene majhne domovine, ki se za tenko leseno steno tako dramatično končuje in se potem začenja ledena puščava, ki drobni živalci prinaša lakoto in smrt. Zato je ne preganjava. Še več, ljubezniva prijateljica nama je v hladnih nočeh in odlično se zabavava, ko poslušava korake njenih drobčenih nožic v temi, ki hitijo nama neznanim opravkom naproti.

Odhajanja so vedno podobna. Nekje na pol poti izgine sneg in nastopi prava pomlad. Trava kot da je ozelenela in martinčki živahno skakljajo povsod naokoli. Takrat romajo smuči na nahrbtnik in najini postavi se vedno bolj šibita pod velikim tovorom. Turni čevlji postajajo blatni, kamni na stezi izdajalsko spolzki. Vračava se v domačo deželo, v gnilobo mestnega življenja. A tukaj so ostali tudi ljudje, ki jih pozna in imava rada. Zdaj bolj kot kdajkoli poprej.

Lahko rečem, da sva očiščena in polna novih moči. Kdo ve za kako dolgo.

KAJ VSE SE PRIMERI ŽIVEMU ČLOVEKU NA GORSKIH POTEH IN V KOČAH

d. z gora ✓

KONEC SEZONE V GORAH IN DRUGE ZGODBE

PAVLE ŠEGULA

Kmalu bodo planinske poti spet polne gornikov vseh vrst, na vrhovih se bodo zvrstile trume navdušenih ljubiteljev višin, vmes bo morda tudi marsikak guncvet, ki gleda samo na to, kako bi ošpičil kakšno neumnost.

Planinci nismo samo nedolžni častilci gora. Tam počnemo tudi neumnosti in lumparije, kar dokazuje, da nismo nič boljši od drugih ljudi, zato bi pošten kronist ob najrazličnejših planinskih dosežkih ne smel pozabiti temnih plati hoje v gore, ki jih ni tako malo.

Prideš na vrh in se hočeš vpisati v knjigo, zabeležiti, od kod prihajaš in kam si namenjen, kot te k temu spodbujajo v planinski šoli, na tečaju in v obvestilih GRS. Pa najdeš v škatli olupke in ogrizke, o knjigi in žigu pa ni sledu. Seveda so možne tudi vsakovrstne različice. Knjiga je vsa razcapana, manjkajo listi, nekateri so čezincez poštempljani, da skoraj ne najdeš prostora, kamor bi odložil svoj podpis. Ponekod se šopirijo kvante in druge beležke dvomljivo vrednosti. Pred to usodo so varne samo knjige na težko dostopnih vrhovih. Tam boš naletel na lepo ohranjene primerke, stare več desetletij, pa brez ene same spake, s prijaznimi pripom-

bami in urejenimi podpisi. Znak, da svinjarije po vrhovih ne delajo alpinisti, temveč neukročena in nevzgojena drhal, ki ji v gorah nihče ne gleda pod prste in tja prav zaradi tega tudi zahaja.

ZIMSKE IN DRUGE SOBE

Namerilo se bo, da se boš podal v hribe pozimi, računajoč na lepo urejeno in za silo opremljeno zimsko sobo s suhim ležiščem, nekaj odejami in, če je pri roki tudi kurišče, nekaj poleni. Ko pa boš premražen in preznojen priromal do koč, te bodo najprej osupnila na stečaj odprta vrata, iz temačne izbe pa prav nič mikavna dobrodošlica v obliki snežnega zameta. Ker ti drugega ne preostaja, boš vendarle vstopil, kolikor mogoče odstranil sneg in si nato komaj, komaj upal sesti na pograd. Vse je razmetano, po tleh in na mizi so ostanki malice, ki so jih pustili predhodniki: prazne konzervne škatle, zamašeni papirji, zmrznjene luže. Prava jama razbojnikov! Polena ni nobenega, čeprav se je zima komaj začela. »Barabe,« vzdihneš sam pri sebi in pomisliš, če bi se ne bilo bolje vrniti, saj tu o pravem počitku ne more biti govora, za nameček pa se bojiš, da se naležeš garij in še česa neprijetnega.

Seveda so tudi izjeme, a še te le redke in spet le tam, kamor ni preveč lahko priti. Zgodi se pa tudi, da je na silo odprta cela koča, ki ji je nekdo po nasilnem prihodu ob odhodu »pozabil« zapreti vrata, še prej pa nekoliko pretipal notranjost in si privoščil malico iz tamkajšnje zaloge. Koliko imajo pri tem zaslug alpinisti, mi ni znano, povsem nedolžni verjetno tudi niso.

Tretja cvetka, ki bi jo morali vzeti pod drobnogled, je popivanje in vse, kar ima opravka z alkoholnimi pijačami. Pijančevanje je, žal, poleg kajenja ena od najtrpežnejših razvad sodobnega zemljana. Slovenci na lestvici zasvojenosti gotovo nismo na zadnjem mestu.

Dokler sem še redno zahajal v visokogorje, sem se znanih koč precej izogibal. Morda je sedaj kaj bolje, ko je kajenje v javnih lokalih prepovedano. Nekdaj, pred desetimi leti, si se v nekaterih kočah, tudi na Kredarici, zaradi cigaretnega dima v jedilnici komaj prebijal od mize do mize. Ob glasnih pogovorih, vrvenju gostov in rogoviljenju kakšne posebno vesele skupine je bila prava, žlahтна družabnost praktično nemogoča: oči so pekle zaradi obilice dima, v hrupu si sosedu samo z vpitjem v ušesa lahko povedal, kar se ti je zdelo potrebno. Nekatero koč, ki so bile odprte tudi jeseni in pozimi, so ob sobotnih večerih nekako okupirali pripadniki različnih »regimentov« in podobnih združenj, katerih glavni cilj je bilo čim večje število izpraznjenih steklenic in visok odstotek zaužitih maliganov, manj pa ime in stopnja težavnosti smeri v kaki bližnji steni. Ob tej razvadi moram z žalostjo ugotoviti, da so bili »ta glavni« v glavnem mlajši alpinisti, fantje v obdobju formiranja, nekateri starejši pa v fazi »iskanja« samega sebe.

Našel bi lahko še marsikaj, a sem se v tem prispevku omejil na nekaj glavnih grehov, ki jih opažam kot apostol varne hoje v gore. Morda se je od mojega zadnjega zimskega pohoda, poletnega obiska v planinski koči ali počitka na vrhu že kaj izboljšalo; če je tako, se za neupravičene trditve v svojem pamfletu opravičujem, hkrati pa bi rad še opisal davno, okoli štirideset let staro doživetje s Kokrskega sedla.

TELOVADBA NA SKUPNEM LEŽIŠČU

Bil je tisti čas jeseni, ko oskrbniki in gospodarji koč preštevajo pluse in minuse in ko skupaj z inventurno komisijo zaključijo poslovno leto.

S sinom Andrejem in prijateljem Miho smo se namenili na Grintovec in, če bo priložnost, morda še na Kočno. Vreme je kazalo lepo, oktobrski dnevi so bili še prijetno topli, zoprna poletna vročina pa že davno pozabljena.

Ob dobrih nasvetih svojcev smo sedli na kolesa in že slabi dve uri kasneje ubirali pot proti sedlu. Na tleh je šumelo listje, ki so ga prizadevno mešali trije pari nog. Vrhovi, ki so se sprva še kopali v poznem popoldanskem soncu, so počasi ugašali, ob prihodu v kočjo je jarka svetloba še poslednjič oblistnila konice najvišjih gora, potem pa se poslovila z obetom, da naslednji dan ne bo nič slabše.

Koča je bila precej polna in vabljivo topla, vladal je živahen živčaj, nekatera lica so bila že precej razgreta, glasovi – vsaj za moje pojme – nepotrebno glasni, nekateri tudi hrpavi in za spoznanje opotekavi. Videli

smo nekaj znancev, za kakšno razpravo pa spričo hrupa ni bilo priložnosti. Sprijaznili smo se s stanjem, kakršno je bilo.

»Za pomenke bo dovolj priložnosti jutri,« smo si mislili, naročili in popili svoj čaj, si privoščili večerjo iz nahrbtnika in se spričo mladoletnega pobiča že kmalu podali na skupna ležišča.

Bila so že kar zasedena, spodnji pogradi niso bili več prosti, zato smo ob soju žepne svetilke šepetaje zlezli na »galerijo«, kar nam tistikrat ni delalo težav. Po stari navadi je pobič legel med Miho in mene, nahrbtniki pa k zggljavju. Ob umiku iz jedilnice smo se znebili odvečnih telesnih balastov, s čimer naj bi si prihranili nočno tavanje in iskanje določenih prostorov. Bili smo nared za spanje, vendar pa smo pričakovali, da se poprej razvije uvodna debata oziroma veseli del – običaj, ki je gostem na skupnih ležiščih pogosto pričaral nepozabno doživetje, ko smo bili od sproščenega smeha vsi objokani.

Tokrat so bila pričakovanja jalova. Nekateri so že smrčali, nekaj nas je bilo takih, da smo pričakovali pobudo drugih, sami pa zabave nismo znali izzvati. Nekaj spodnjega doma je bilo ravno prav omamljenega od maliganov, ki so pridišali tudi k nam v nadstropje. Dva

Kanadska transverzala

Kanada je po površini za Rusijo največja država na svetu: Rusija (nekdanja Sovjetska zveza) je merila 22.402.200 kvadratnih kilometrov, samo evropski del 5.571.000 kvadratnih kilometrov, Kanada pa meri 9.970.610 kvadratnih kilometrov. Po podatkih iz leta 1990 ima Kanada približno 30 milijonov prebivalcev, prebivalstvo pa je skoncentrirano v južnem delu v mejnem območju z Združenimi državami Amerike, medtem ko so na severu slabo obljudeni gozdovi in nekaj milijonov kvadratnih kilometrov tundre.

Od svoje ustanovitve leta 1867 in formalne ločitve od Velike Britanije je Kanada ves čas stremela za tem, da bi čimbolj povezala svoje prebivalce, razseljene po teh ogromnih prostranstvih. Konec 19. in v začetku 20. stoletja so intenzivno gradili železniške proge, dokler niso potegnili transkontinentalne proge, ki povezuje atlantsko obalo s pacifiško. Čeprav je bil to velik napredek, posebno še za gospodarstvo države, je bilo ugotovljeno, da so najbolj poseljeni predeli še nadalje ostali ločeni drugi od drugih in še predvsem od nenaseljenih območij.

Med drugo svetovno vojno so zgradili mrežo modernih avtomobilskih cest, ki so jo kmalu po vojni dopolnili s številnimi letalskimi programi. Velik del države, predvsem še severno od najbolj razvitih predelov, je še dandanes dostopen samo z letali. Prebivalstvo je še nadalje ostalo ločeno po predelih, v katerih živi. Zato so zaradi zblíževanja prebivalstva leta 1992, ob proslavljanju 125-letnice obstoja Kanade, prišli na zamisel, da bi uredili Kanadsko transverzalo pot, ki naj

ognjeviteža pa sta imela v načrtu drugačno zabavo: vrtele in cmokala sta, da je bilo joj.

Staremu moralistu, kakršen sem že od nekdaj, so te olimpijske igrice dramile jezo. Ne da bi bil športnikoma pod seboj nevoščljiv, skrbelo me je za pobiča, ki je neznanne šume in ritme gotovo tudi vlekel na ušesa in razmišljal, kaj se dogaja.

Ko hočeš spati, pa te nekaj zdrami in vrže iz ravnotežja, postajaš vse bolj buden in hkrati razkačen, če ti nekdo preprečuje nočni počitek.

Oglasil sem se: »Ali bo že enkrat mir?« in dodal, da nas jutri čaka Grintovec, skratka, pot v hribe. »Sedaj bi radi spali, za takšno in drugačno miganje bo tudi jutri še dovolj časa!«

Spodnji dom je za kratek čas utihnil. Par, ki je kalil nočni mir, si je verjetno mislil: »Kateri teleban pa je to, da se vtika v stvari, ki ga nič ne brigajo?«

Sledila je tišina, ki so jo le tu in tam motili nekateri smrčavci, sicer pa je kazalo, da se končno obeta mir.

Čez čas se je škripanje pod nami obnovilo, nemarneža sta se obračala kot na ražnju, v meni se je spet dvigal srd.

»Če ne bo miru, pridem dol in vsakemu primažem eno čez pevsko društvo!«

bi povezovala kanadske pokrajine od vzhoda na zahod in z juga na sever ter poleg tega še vse tri oceane, Atlantski, Tihi in Arktični.

Čeprav je zvezna vlada sprejela odločitev, da bo tudi sama sodelovala pri realizaciji tega projekta, prispevajo več kot polovico stroškov različne gospodarske organizacije, ki sodelujejo kot sponzorji, in še predvsem darovalci prostovoljnih prispevkov, ki so kajpada prebivalci Kanade. Kdor je hotel, je lahko »kupil« del te poti, ki je plačal 40 dolarjev za vsak meter, imena vseh darovalcev pa so trajno zapisana v paviljonih, ki so postavljeni ob poti – v vsakem paviljonu so imena 12.000 darovalcev. Vse preostale metre bodo financirali iz denarja zvezne vlade in gospodarskih organizacij.

Vendar te poti, dolge več kot 16.000 kilometrov, ne urejajo za avtomobilski promet (avtomobilom je vožnja po njej celo strogo prepovedana) ampak je pot predvidena, da bodo po njej hodili pešci ali potovali po njej ljudje, ki bodo jahali na konjih, smučali, vozili s kolesi, se vozili s sanmi, ki jih bodo vleкли arktični psi, samo izjemno pa bo po nekaterih odsekih dovoljena vožnja z motornimi sanmi.

Slavnostno odpiranje poti je zaupano lokalnim oblastem in prebivalstvu, tako da ti v resnici smatrajo pot za nekaj svojega. Pot je trasirana po obstoječih stezah, nekdanjih železniških progah, ki so jih iz različnih vzrokov demontirali, rudarskih in gozdnih poteh, samo izjemoma pa so obstoječe poti povezali z novimi stezami, ki so jih potegnili, ker jih poprej ni bilo.

Velika slovesnost uradnega odpiranja celotne poti je predvidena za 9. september 2000. Predvideno je bilo in tudi uresničeno, da so na nekaterih skrajnih točkah, na primer v treh oceanih, v začetku letošnjega leta vzeli iz vseh treh morij in iz največjih kanad-

Prizadeta sta se brez vsakega jezikanja umirila, groznja je zalegla, jasno je bilo, da me ne poznata, sicer bi me gotovo ne ubogala. Ne na pogled, ne v deranjih nisem in nisem bil silak, ki bi komu rahljaj kosti, še najmanj pa v gorah na skupnem ležišču.

»Kaj pa je, oči? Ali moramo že vstati?« se je oglasil Andrej. Brž sem mu hitel pojasnjevati, da sem nekomu »razlagal, kje se grem na Grintovec«. Kaj pa otroka brigajo te stvari, ki se tičejo odraslih! Obrnil se je in zadržal, nato pa me je pocukal Miha in predlagal: »Pusti reveža, morda nimata stanovanja ali pa bi si rada privoščila skok čez plot!«

Stvar je bila torej urejena, končno se je ponudila priložnost za spanje. Malce sem še odškrnil okno, da bi vonjave preznojenih teles, nogavic in nog imele ponoči kam uhajati, nato pa zavzel lego, ki te najhitreje zaziblje v spanec.

SAMO NE V KOČO, KO JO ZAPIRAJO!

A že spet sem delal račun brez krčmarja. Danes se vendar zapira kočja, to pa je edinstvena priložnost, da se ga ljudstvo temeljito naseka.

Iz pritličja se je začelo oglašati razglašeno petje, ki je prešlo v crescendo, čim je kdo odprl vrata, ko se je bilo treba iti olajšat viška tekočine.

skih rek vodo ter jo v Ottawa, glavno mesto Kanade, pripeljali z različnimi prometnimi sredstvi. V Ottawi so zgradili vodnjak in vodomet, v vodnjak zlivajo vse te vode in tako simbolizirajo stičišče države, 9. septembra pa bo vodomet s tako premešanimi kanadskimi vodami začel delovati. Pri nošnji vode iz oceanov in rek do Ottawe sodeluje mladina iz vseh pokrajin. Akcija seveda že poteka, ta štafetna nošnja pa bo trajala vse do 9. septembra. Seveda je ta dolga kanadska pot nov velikanski izziv za pohodnike.

Ratimir Stefanovič, Toronto

Eden od paviljonov na dolgi kanadski transverzali: poti bodo vzdrževali lokalni prebivalci.

Vrata je seveda odpiral vsak sam, tu pa so prišli do veljave maligani v krvnem obtoku, ki pač nekoliko otopijo reflekse in občutke. Tečajsi so škripali, vrata loputala, skozi špranje so se prebježali zvoki harmonike in hripavi glasovi razgrajačev.

Vse skupaj je bilo podobno talnemu plazju.

Hrušč je bil čedalje večji, treskanje vrat pa takšno, da se je kdaj pa kdaj stresla cela bajta. Hudiča, saj jo bodo še podri!

Okoli enih – jasno, da sem nenehno škilil na uro – so orgije dosegle vrhunec, nato so tudi najhujši junaki v pritličju onemogli in odnehali. V bajto se je postopno selil mir, ki ga je uvodoma zmotilo le štorklanje gojzarjev in škripanje stopnic, ko so se utrujeni zaspanci razhajali po sobah k zaslužnemu počitku in za slovo še nekajkrat glasno treščili z vrati. S tem je bila folklor za leto dni zaključena...

Nekaj podobnega sem preživel dokaj let kasneje, jeseni 1966, v Tamarju pod Jalovcem. Ta čudovito lepo oblikovana koča je, žal, tako lahko dosegljiva, da se v njej znajde prav vse, kar se šteje med planince, če pa se zgmejo na kup še alpinisti, da bi zalili dosežke poletne plezalske sezone, postane vzdušje v poznih nočnih urah dobesedno eksplozivno in za normalne ljudi nevzdržno. Ni bilo prvič in tudi ne zadnjič, ko je koča bobnela, kot bi šla skozi njo divja jaga. Če bi bil veren, bi gotovo vzdihnil: »Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo!«

Zjutraj smo bili nekateri zaradi različnih vzrokov nekoliko mačkasti, zeleni v obraz in neješčji. Nihče ni omenjal nočnega kravala, pomagalo bi tako in tako nič, lahko bi celo prišlo do kakšnega prepira ali še česa hujšega, pri čemer bi bil jaz zagotovo v veliki manjšini. Je že tako, da se razsoden hribovec zapiranja koče udeleži samo kot aktivna stranka, če pa mu to ne leži,

se konec sezone poprej z mobitelom pozanima, kakšna klima se obeta v koči in če je morda ne kanijo zapreti. Pritrdilen odgovor naj nepriljudnega puščobneža ne moti, na voljo so še druge bajte. Vseh hkrati menda vendar ne zapirajo!

Dan je bil, kot smo pričakovali, lep. Ubrali smo jo v breg in lepo napredovali, čeprav me je kake pol ure dajala nekakšna slabost. Ko se je telo ogrelo, smo zavili na odcep proti Kočni. Stezica, po kateri dotlej še nisem hodil, mi je ugajala, bila pa je malce slabo zaznamovana. Kljub temu smo brez težav prišli v Dolce in od tam čez utrujajoče šodre na vršno pobočje Kočne. Andreju se je dobro zdelo, da lahko spet prime za kakšen klin in pazi, da mi ne sproži kamna na glavo. Miha je hitel pred nama, imel je neznansko kondicijo – veliko je delal na terenu, veliko je bil na kolesu, veliko je hodil po gorah.

Kočna se je za obisk oddolžila z lepimi razgledi. V dobro ohranjeni knjigi smo pustili svoje avtograme, malce pomodrovali o rdečkasti zemljin in skalovju, ki boja vleče nase strela, in se nato po nizko obokani polici zmuznili na Dolško škrbino ter od ondod navzdol po poti, ki vodi na Grintovec.

Hoja je bila začuda lahkotna, da smo bili kar mimogrede na vrhu, kjer se je metalo precej planincev.

V ne pretirano čistem ozračju smo si v glavnem ogledovali samo bližnje gore: rdečkasto Kočno, s katere smo ravnokar prispeli, še bolj pa vrhove od Dolgega hrbta do špičaste Ojstrice, Mrzle gore in Bab onkraj državne meje. Časa je bilo dovolj, da smo si privoščili še Mlinarsko sedlo in Dolgi hrbet z zračnimi razgledi na Ledine, Križ in strma ostenja nad Okrešljem.

Štruci in Skuti smo tokrat prizanegli in jo mimo podov čez Kokrsko sedlo ubrali nazaj v Kamniško Bistrico.

NA NAJVIŠJEM VRHU ŠPANIJE, 3718 METROV VISOKI GORI NA OTOKU TENERIFE

VZPON NA PICO DE TEIDE

SILVO BABIČ

Kdor bi s prstom na zemljevidu iskal najvišji španski vrh v osrčju Pirenejev, bi si pri zemljepisu Evrope nedvomno opeknel prste. Španiji je med ozemlji, ki jih je v stoletjih osvojila in si jih podjarmila, uspelo v svoji posesti obdržati Kanarske otoke, atlantsko otočje pred obalo Afrike. Zato se Španci na potep pod najvišjo točko domovine ne odpravljajo v Čile, Bolivijo ali Peru, svoje nekdanje kolonije, ampak mnogo bližje. Samo nekaj ur vožnje je z letalom iz Madrida ali z ladjo iz saharskega Maroka do Kanarskega arhipelaga.

POIMENOVANJE KANARSKEGA OTOČJA

Mnenja o izvoru poimenovanja Kanarskega otočja so deljena. Tako kot večina ljudi oziroma turistov, ki vsako leto, še najbolj pa pozimi, v trumah obiskujejo Kanarske otoke, sem tudi sam mislil, da so otoki dobili svoje ime po kanarčkih, majhnih ptičkih pisanega perja in

razposajenega vedenja. Divji kanarčki prvotnega izvora (*serinus canarius*) so majhni ptički rjave barve z nekaj rumenimi in zelenimi peresi. Še danes živijo in žvrgolijo na otokih. Španci so jih s krvavih osvajalskih pohodov sredi 15. stoletja prinesli tudi v Španijo. Tako je ta droben ptič pevec z različnimi križanji v stoletjih dobil današnje raznobarno perje in postal najbolj priljubljen ptič evropskih domov.

Vendar so ljudje s celine poznali in raziskali Kanarske otoke že v antiki. Imenovali so jih dežela večne pomladi, zato ni čudno, da so še danes tako priljubljeni. Rimski pisec **Plinij** poroča, da je približno tisoč let pred našim štetjem raziskovalna ladja iz daljnje Mavretanije, ki je bila v tistem času rimska provinca, pristala na obali kanarskega otoka Gran Canaria. Raziskovalci so tam našli bujno zeleno deželo z visokimi gorami, polno eksotičnih rož, čudovitih dreves in – psov! Takšnih, kot jih še niso nikoli videli. Psi so bili povsod. Sicer divji, vendar inteligentni in lepega videza, zato so jih nekaj

pripeljali s seboj domov, otoke pa imenovali Cane islandes (lat. cane, can, canis – pes).

Španski pisci v 19. stoletju zagovarjajo zgodbo o Cranusu in Crani. Ta vazala italijanskih kraljev naj bi se naselila na enem izmed otokov in ga poimenovala Cranaria.

Ne glede na to, od kod izvira njihovo ime, ima večina današnjih turistov, ki se na otoke zgrinjajo v velikih trumah, o njih že oblikovano lastno predstavo. Najverjetneje so si jo, če ne drugače, pridobili med prelistavanjem številnih turističnih prospektov. Dileme o poimenovanju otočja jih niti najmanj ne zanimajo.

Mit in stvarnost pa se na Kanarskih otokih zelo razlikujeta. Splošna slika o stalnem soncu in neskončno razsežnih plažah je tako zakoreninjena, da mnogi ne verjamejo, da je tam še kaj drugega kot samo neskončna betonska turistična naselja. Resnica pa je kot v večini primerov drugačna. Pravzaprav sta morje in sonce samo podlaga vsega, kar nudi otočje.

OTOK TENERIFE

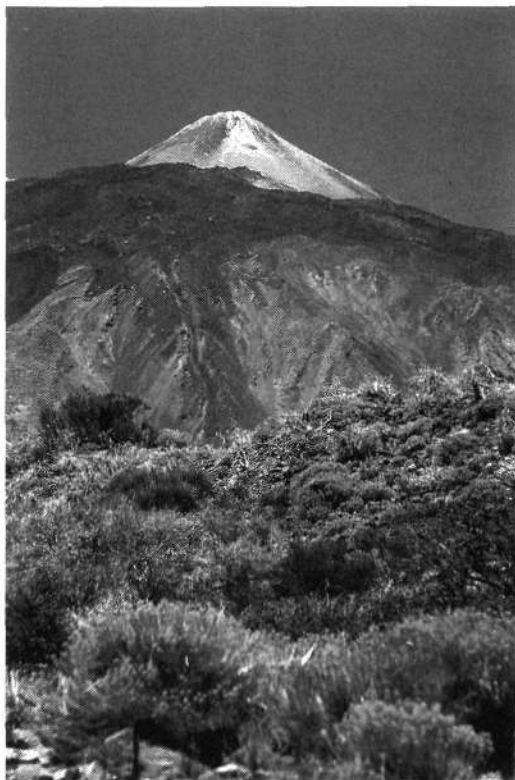
Kanarski samostojni provinci pod okriljem matične Španije sestavlja sedem zelo različnih otokov vulkanskega izvora. Tudi upravno in politično so razdeljeni v dve skupini. V vzhodno, ki je bližje Afriki, sodijo Gran Canaria, Fuerteventura in Lanzarote, v zahodno, ki sega dlje v Atlantski ocean, pa Tenerife, La Gomera, El Hierro in La Palma. Med potepuškimi raziskovanjem lahko na skoraj vseh naletimo na naravne skrajnosti: na eni strani bujno zelena subtropska vegetacija, na drugi pa vulkanska polpuščava. V prvem zalivu se obala strmo dviga v črn klif, v naslednjem pa se proti morju zlagoma spušča peščena sipina.

Tenerife z značilno trikotno obliko je znatno večji od vseh drugih otokov Kanarskega otočja. Letovišča so tukaj malo manjša kot na Gran Canarii, čeprav so tako na južni kot na severni strani otoka. Prav sredi otoka se dviga pogosto zasnežen mogočen ognjenik Teide, ki ga obdaja prelepa vulkanska polpuščavska pokrajina in je prvi simbol Kanarskih otokov.

Teide je bil še delujoč vulkan, ko je tukaj mimo leta 1492 plul **Krištof Kolumb** s svojimi ladjami proti Ameriki. S svojimi 3718 metri višine je danes speči vulkan tudi najvišja gora celotne Španije.

Otok obiskujejo Evropejci že od 19. stoletja in marsikdo se je po zdravniškem nasvetu ali pa v iskanju toplih dni pozimi odpravil sem na dopust. Severna obala je privlačna zaradi strmih gorā in čudovitega rastlinja, južna pa je bolj vroča in suha. Zaradi modernih letovišč, množice zabavišč, diskotek in zanimivega nočnega življenja se mlajši turisti raje odločijo za dopust na južni strani otoka, več starejših obiskovalcev pa lahko srečate v severnih krajih, kot je na primer Puerto de la Cruz.

Za vzpon na vrh gore Pico de Teide je potrebno dovoljenje. Vzpon prav na vrh Teida je navadnim turistom in vsem ostalim, ki se pripeljejo z gondolo do zgornje postaje kabinske žičnice, na višino 3555 metrov, ali pa pridejo tja iz doline peš, strogo prepovedan. Na koncu kamnite poti vas bodo ustavili zaposleni čuvaji Narod-

Mogočni tritisočak, kot se kaže od daleč z otoka Tenerife.

nega parka Teide, ki budno opazujejo gibanje vseh obiskovalcev. Dosledno ne spustijo nikogar, ki nima posebne dovolilnice za pot proti vrhu in niso pripravljeni na nikakršen kompromis in dogovor. Opozarjajo vsakogar, da ni dovoljen niti korak, ki ga želite narediti izven označene poti zaradi fotografiranja ali česar koli drugega in so lahko v svojih zahtevah zelo strogi, špansko uradni in neprijetni. Ne svetujem vam, da pridete z njimi v kakršenkoli spor. Kazni za kršilce so namreč zelo visoke.

Prost dostop do kraterja na vrhu ni dovoljen iz varnostnih razlogov in zaradi varovanja narave. Na vrhu, ki ima obliko vulkanske krone, je moč še vedno čutiti delovanje vulkanskega žrela. Zrak je nasičen z žvepleno paro, iz rumenih tal pa se ponekod kadi in smrdi po gnilih jajcih. Opozorili so me, naj ne sedem na skale, ker bodo agresivne snovi iz zemlje čez nekaj časa obleko malo razžrle, ne da bi to sam prej opazil. Na vrhu se lahko zaradi lastne varnosti zadržite največ eno uro.

PREPOVEDANA POT NA VRH

Uradno posebno dovoljenje za obiskovalce, ki imajo srečo, da so se o tem natančno pozanimali že prej (ali pa so prebrali pričujoč članek), je mogoče dobiti zelo preprosto že v nekaj minutah na sedežu Uprave Narodnega parka Teide v Santa Cruzu. S seboj morate 335

Vesoljska pokrajina: ta krater je bruhal ogenj in žveplo in ustvaril pokrajino, kakršna se zdaj kaže na kanarskem otoku Tenerife.

Foto: Silvo Babič

Imeti fotokopijo potnega lista, povedati morate datum svojega vzpona na vrh, približno uro vzpona od zgornje postaje gondole do vrha in podpisati morate izjavo. Vsak dan med tednom poslujejo v Santa Cruzu na ulici Emilio Calzadilla 5 v četrtem nadstropju. Edina neprijetnost je ta, da se morate po dovoljenje v Santa Cruz pripeljati osebno.

Če ste se odločili za dopust na južni strani otoka, pa vam predlagam, da združite dvig dovoljenja z obiskom ene od najlepših plaž na celotnih Kanarskih otokih, Playa Las Teresitas. Od urada je plaža oddaljena samo nekaj kilometrov.

Dokler niso pred šestimi leti uvedli posebnih dovoljenj za vzpon na vrh, so se v upravi Narodnega parka Teide srečevali z nevsakdanjimi zapletmi. Skoraj vsak izmed tisoč turistov, ki jih kabinska žičnica lahko vsak dan skozi vse leto pripelje do zgornje postaje na višini 3555 metrov, se je potrudil in se v pol ure povzpel še na sam ognjeniški vrh. Kmalu pa je v navado vseh obiskovalcev prišel običaj, da so s seboj kot spomin in dokazilo o vzponu odnesli vsaj kamenček če že ne celega kosa vulkanske skale z vrha Teide. V nekaj letih se je zato vrh zaradi odnašanja kamnine znižal kar za nekaj metrov, tako vsaj pripovedujejo, v grobem pa veljajo ocene, da turisti odnesejo iz celotnega narodnega parka celo do 30 ton kamnja letno. Predstavljajte si, da bi vsak, ki se povzpne na Triglav, s seboj odnesel kamen!

Čez desetletje bi morali Aljažev stolp prestaviti mnogo nižje, če ne bi že prej kar sam padel s spodjedene podlage.

Vsi turisti, ki se v kratkih hlačah, poletnih oblekah in čevljih z visoko peto pripeljejo sem naravnost z obale, vedo za prepoved vzpona na vrh ali pa jih na to opozarjajo velike napisne table pri blagajni žičnice. Šele ko kupijo vozovnico za gondolo, pa dobijo tudi listek z obvestilom, da je mogoče dobiti dovoljenje za vzpon na vrh v Santa Cruzu. Tako je urejeno, da samo tisti, ki se resnično zanimajo za vzpon na vrh, tega tudi opravijo. Zastonj in brez zapletov, pa če se do vršne kupole ognjenika pripeljete z gondolo ali pa pridete iz doline Las Canadas celo peš. Vsi preostali v oblačilih, neprijetnih za višino nad 3000 metri, se morajo zadovoljiti s kamnito ograjeno sprehajalno potjo v bližini žičnice.

GOZDOVI KANARSKEGA BORA

Na starem zvoniku cerkvice je odbilo dve zjutraj, ko se z avtom odpeljem iz oblačnega in zaspanega Santa Cruzu. Strma štiripasovna avtocesta, ki pelje do La Lagune, je nevsakdanje prazna in tiha za razliko od popolne gneče v času dnevnih prometnih konic. Zato je kratka razdalja do nekoč glavnega mesta Tenerife kmalu za menoj. Potopim se v gost gozd kanarskega bora, ki se začne že nekaj kilometrov za mestom. Tudi skozi avtomobilske šipe začutim mir, ki ga izžareva gozd, in vonjam prijeten vonj borove smole.

Kanarski bor je znamenitost otoka. Vsi pravi, značilni leseni kanarski balkončki ter vhodna vrata hiš in stanovanj so izdelani iz lesa kanarskega bora. Gozdovi evkaliptusa in bora, ki prevladuje, se raztezajo okrog vulkanskega stožca Teide od višine 1000 do 2000 metrov nad morjem.

Domačini so me opozorili, naj bom posebno pozoren na njegovo enkratno lastnost. Zadnji gozdni požar je na otoku pred nekaj leti uničil več kot dva odstotka vseh gozdnih površin na otoku. Prizanesel ni niti gostim gozdom kanarskega bora. Obupanim reševalcem, ki so v požaru izgubili tudi šest svojih tovarišev, ker se je neki dan nenadoma spremenila smer vetra, se je po opustošenju kazala kaj klavrna slika: črna tla, vulkanski pesek in zogleneli štrclji ožganih drevesnih debel. Na splošno začudenje pa so si drevesa že po nekaj mesecih opomogla. Požgana borova debla so znova ozelenela, tako rekoč mrtev bor je pognal iglice in nove veje. Na požarno katastrofo pa spominjajo vidni sledovi ožganih debel, ki med lubjem in pod zelenimi vejami skrivajo temne ogljene brazgotine.

To lastnost pripisujejo vulkanskemu delovanju na otoku. Preživeli so namreč le tisti borovci, ki so po številnih vulkanskih izbruhih pred stoletji znova hitro ozeleneli in so nekako prilagojeni na nenavadne razmere.

Žarometi tipajo med obcestnimi oznakami, debli in varnostnimi ograjami strme ceste. Zagrnila me je megla, iz gostih oblakov pa neprijetno prši. Na mokrem cestišču upočasnim vožnjo kljub temu, da cesto že nekoliko poznam. Vsake toliko časa preplašim par ali samotnega majhnega gozdnega zajčka, ki urno odskaklja z roba ceste globlje v gozd. Zaradi dežja pa se nič ne

jezim, saj mi ne more preprečiti vzpona na vrh. Takšno nestabilno vreme je za ta letni čas namreč tukaj običajno. Vem, da tudi v najslabšem vremenu sega plast oblakov, ki se razteza okoli otoka, samo malo nad višino 2000 metrov.

Preden se pripeljem pod višino observatorija Izana, se na nebu res že pokažejo zvezde, polna luna pa hiti svojo pot proti obzorju. Danes mi bo spremljevalka.

Mimo vstopa v Narodni park Teide in Centra za obiskovalce El Portillo se odpeljem še nekoliko kilometrov naprej. Asfaltna cesta preči celotno območje, imenovano Las Cañadas, kar je vulkanološki izraz za razmeroma raven, prašen predel, ki je bil nekoč krater ugaslega ognjenika. Nihče natančno ne ve, kaj se je s kraterjem zgodilo; po nekaterih domnevah se je razstrelil in se sesedel sam vase, tako da je nastala široka pokrožna dolina, po kateri se peljem.

VZPON NA VRH

Na pol poti med Centrom za obiskovalce narodnega parka in spodnjo postajo žičnice je majhno parkirišče s tablo. Napis na njej vas opozarja, da ne puščajte ničesar pomembnega v avtu, če boste pustili avto dalj časa brez nadzora. Posebno ne na vidnem mestu, ker so kraje in vlomi v avtomobile kar pogosti.

Tukaj se odcepi planinska pot, ki pelje na vrh. Takoj ko stopim na prosto, se hitro oblečem, saj zunaj neprijetno piha, pa tudi temperatura je prav pomladna. Kot v puščavah, kjer so noči hladne, ogromen star krater Teide, v katerem sem, pa je pravzaprav nekaj takega, so tudi tu noči lahko zelo hladne. K vsemu moram pristiati še višino nekaj čez 2200 metrov. Zadosten razlog torej za preobuvanje v planinske čevlje, za dva puloverja, dolge hlače, kapo in še rokavice.

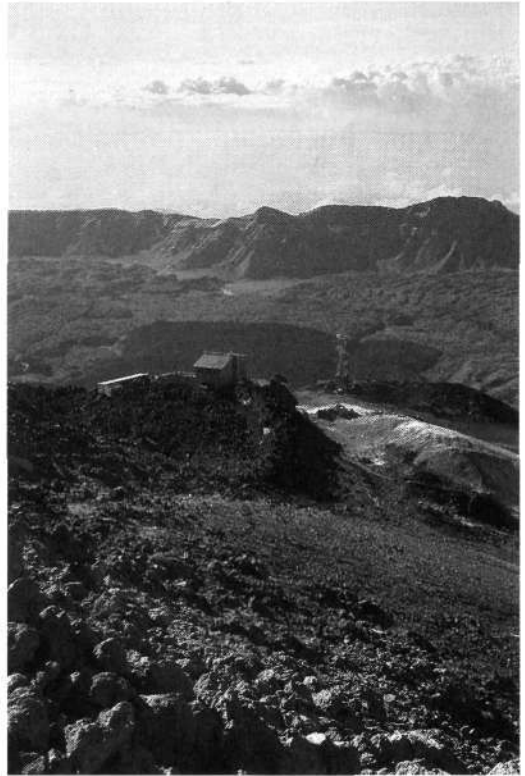
Luna meče dolge sence na luni podobno pokrajino ob makadamski cesti, zato mi ni treba prižgati čelne svetilke. Pepe, nova Štefova igračka, me spremlja v nahrbtniku; da ga ne bi zeblo, mi nagajivo odgovarja, ko se pogovarjam z njim, tako da mi čas hitreje mine. Prašna cesta pelje zložno proti zahodu, nato pa se po nekaj zavojih od nje odcepi široka in dobro označena planinska pot. V jutranji temi je še ravno toliko svetlo zaradi lune in zvezd, da lahko preberem napise na tabli, ne da bi izvlekel baterijsko svetilko.

Previdno hodim, da se v blodnjaku vulkanskih kamnov ne izgubim. Pot se sedaj v ključih vzpenja navzgor in dovolj dobro je vidna, da se po njej brez težav vzpenjam v mraku prihajajočega dne.

Več kot dve uri je minilo, odkar sem na samotnem parkirišču za seboj zaklenil vrata najetega avtomobila. Pri koči je vse mirno in tiho, zato se sploh ne ustavljam. Hitim naprej in pogledujem proti vzhodu, kdaj bodo oblaki pod menoj rdeče zažareli.

NA JUGU JE VEDNO LEPO VREME

Nazadnje se zariše rdeča črta veliko bolj proti severu, kot sem pričakoval, zanašajoč se na svoj občutek za orientacijo. Na obzorju se zariše paleta pisanih barv, preden se sramežljivo pokaže tudi prvi sončni žarek in

V tej koči prenočuje večina obiskovalcev najvišje španske gore.

za njim žareča kroglja. Nekaj časa porabim za fotografiranje, potem pa z urnimi koraki, kolikor mi dovoljujeta višina in utrujenost, odhitim naprej. Noč je ravno pred jutrom najbolj hladna, pa tudi veter je vse močnejši, tako da se mi pošteno zanohta, ko po neumnosti znova brez rokavic spravljam stativ.

Naredil se je že dan, ko sem na kraju, kjer se pot priključi na razgledno turistično pot, ki pripelje sem od gondolske postaje. Luna, zvesta spremljevalka, počasi zahaja za La Gomero, Tenerifi najbližji sosednji otok. Prepustim se zavetju ograjene kamnite poti in mimo zgornje postaje gondolske žičnice, imenovane La Rambleta, odkrevsam proti zadnji etapi vzpona.

Steza je tukaj tlakovana z velikimi ploščato obdelanimi vulkanskimi kamni. Prirejena je pač za vzpon pisanih turističnih množic, ki pa že nekaj let ne smejo (če si seveda ne uredijo dovoljenja) tako preprosto kot nekoč na vrh. Stopajoč s stopnice na stopnico sem vedno višje, hkrati pa se vedno bolj širi razgled. Žal ga zakriva množica kipečih oblakov, ki se bohotijo na vsej zgornji, severni strani otoka. Samo na jugu, proti kraju Los Cristianos, je kot vedno lepo in sončno.

Ognjeniški vrh Teide ima premer približno 50 metrov z ravnim, poševno nagnjenim dnom. Na škrbini me sprejmejo zelo močan veter, žveplene vulkanske pare in skupina španskih planincev, ki se skrivajo v zavetju. Očitno so premraženi, zato se sedaj nastavljajo soncu

Prava lunina pokrajina, ki jo je ustvaril ognjenik.

in toploti. Kaže, da jim ni preveč do pogovora, saj se po kratkem pozdravu znova zazrejo v dolino in potisnejo gole roke globoko v žepe vetrovk in bund. Razgled je kljub kipečim oblakom prelep. Na vzhodu lahko sicer samo slutim obrise Gran Canarie, drugega največjega otoka, ker se skriva v oblaki kopreni. Na jugu se med oblaki vidi Tenerifi najbližji otok La Gomera, na zahodu pa se riše obris La Palme. Povsem jasno je vidno celotno območje narodnega parka Teide, saj so oblaki pod njegovimi mejami. Ogromne količine okamenela lave se valijo z vrha na vse strani v desetinah odtenkov barv od rumene, oranžne in rdeče do vseh odtenkov rjavih skal in sivočrnih bazaltnih ostankov zadnjih izbruhov.

Tja v reber je palico svojo prislonil

VINKO HROVATIČ

*Tja v reber je palico svojo prislonil,
ko s Kuma zaslišal je zvon,
počil je, se kot ponavadi priklonil,
do vrha pred njim je bil vzpon.*

*Veš, tukaj sva včasih prav rada se vsedla,
ko težka postala je pot,
v besedi sva misli vse svoje razpredla,
kaj vse se dogaja drugod.*

*V vejah se bukovih spev je oglašal,
potem sem ti šopek nabral,
če rože so prave, sem té še povprašal,
ko sem ti v naročje jih dal.*

*Zdaj tjakaj se v daljno dolino oziram,
med mnogimi tiho tam spiš,
jaz dalje v reber sam pot si utiram,
ti z mano si, v meni živiš.*

VISOKOGORJE SREDI ATLANTIKA

Posebno lep je pogled na krater manjšega vrha na jugu, ki se imenuje Pico Viejo ali Chahorra. Za pogled proti njemu se moram z glavnega vrha spustiti nekoliko proti jugu, po ostro nazobčanem grebenu, kjer pa je hoja sicer strogo prepovedana. Ne vem, kaj bi bil večji greh, splezati teh nekaj metrov preko razbitega grebena ali pa se odpovedati težko pričakovanemu razgledu.

Veter je na tej strani mnogo močnejši, tako da me na sedelcu med skalami skoraj prestavlja. Celotna južna stran otoka mi je sedaj kot na dlani. Držim se za skale, ko s solzami v očeh zaradi vetra uživam v razgledu, čeprav me že močno zebe. Kar stal bi tukaj in užival, potem pa bi v trenutku odločitve razprl krila in kot ptica odjadral topli dolini naproti. A želje so eno, prepoved letenja v narodnem parku in visoke kazni za kršilce drugo; sestop po dolgi prašni poti me zanesljivo čaka in veselim se vseh lepot, ki so bile v temi zgodnjega jutra skrite mojim očem.

***

Približna oddaljenost na poti vzpona: Parkirišče na Las Canadas–planinska kočica Refugio alta vista: 2–4 ure hoje; planinska kočica–zgornja postaja žičnice La Rambleta: 1–2 uri hoje; zgornja postaja žičnice (3555 m) – vrh Pico de Teide (3718 m): pol ure hoje.

Koristni nasveti: Povratna vozovnica za gondolsko žičnico, ki vas v približno 10 minutah dvigne za več kot 1300 metrov, stane 3000 pezet, enosmerna za enostaven vzpon ali hiter sestop pri povratku pa 1700 pezet. Žičnica obratuje od 9. do 16. ure, to pa je tudi čas, ko obisk vzpona na vrh Pico de Teide nadzorujejo nadzorniki narodnega parka. Po starem kanarskem običaju vzponov na vrh se lahko zgodaj zjutraj proti kraterju povzpnete tudi brez dovoljenja za vzpon, samo dovolj zgodaj morate peš na pot. Ob močnejšem vetru zaradi varnostnih razlogov žičnico ustavijo. Zaradi morebitne gneče in številnih obiskovalcev na spodnji postaji vam priporočam, da načrtujete obisk Teida v času delovnih dni in ne ob sobotah in nedeljah.

Običajno za vzpon planinci porabijo dva dni, ker po prvi etapi prespijo v planinski koči Refugio da Altavista in se drugo jutro zgodaj zjutraj povzpnejo na vrh. Spanje na skupnih ležiščih v koči vas bo stalo 3000 pezet, z mednarodno planinsko izkaznico pa 2000 pezet. Priporočam vam, da imate s seboj toplo spalno vrečo. To zimo na vrhu ni zapadlo nič snega, kar ni običajno. Pred načrtovanim obiskom v zimskih mesecih ali pa tudi sicer je zato pametno poklicati na sedež uprave narodnega parka in se pozanimati za višino snežne odeje na vrhu in glede splošnih vremenskih razmer. Vzpon z derezami in cepinom po smeri zimskega dostopa je posebno doživetje, pa tudi pogled na zasneženo belo kapo stožčastega vrha je še posebno lep.

Naslov sedeža uprave Nacionalnega parka Teide: Parque nacional del Teide C/Emilio Calzadilla 5, 38002 Santa Cruz de Tenerife. Tel. 00 34 922 29 01 29 in 00 34 922 29 01 83.

VRH PATERNKOFLA MERI 2746 METROV, PREMAGALI SMO LE 426 VIŠINSKIH METROV

PONOVNO V DOLOMITIH

d. z. gora

BENO BREGANT

Enodnevni izlet in tura v Dolomite zahtevata maksimalno navito budilko ter po vojaško pripravljen nahrbtnik z vso bingljajočo opremo. Ture v Dolomite so se nam tako priljubile, da v programu PD Radovljica najdejo enkrat letno svoje tradicionalno mesto. Vedno je zanimanja več kot dovolj. Pot seveda ni kratka, a če se planinci ne znajo kratkočasiti, potem se ne zna nihče. Obilje krajevnih znamenitosti, zgodovinskih dogodkov in legend spremija naše potovanje, razlagata pa jih naša že prekaljena vodnika **Joža Varl** in **Franc Hribernik**. Na avstrijsko-italijanskem mejnem prehodu Sillian je vse kot izumrlo, a ker smo še tujci v Evropi, nas budno oko italijanskih stražmojstrov že za prvim ovinkom preveri.

Prvi postanek pri jezeru Misurina (1754 m) nam je v čudovitem jutru odstrl trikilometrsko (v višino!) kuliso skupine Sorapis. Tukaj se obrnemo in skrenemo proti ploščadi pod Tremi Cimami, kjer je razkošno parkirišče pod kočo Auronzo (2320 m).

Pod južnimi stenami Cim (Mala, Velika in Zahodna) nas široka pot pelje mimo planinske kapelice in koč Lavaredo na sedlo Lavaredo. Tu se je treba odločiti, kako naprej: ali po široki oskrbovalni poti do koč pri Treh Cimah (Rif. Locatelli alle Tre Cime – 2438 m), kjer je dobro izhodišče za okoliške izlete, ali po nezahtevni poti čez melišča pod zahodnim ostenjem Monte Paterna (Paternkofelgruppe) do omenjene koč. Za tretjo možnost pa je že treba poseči po samovarovalnem sistemu z obvezno čelado in svetilko. (Ne gre za obujanje tradicij dolomitske fronte, ko so vojaki seveda imeli čelade in so si svetili z živim ognjem.)

Najbolj zagnani smo se spopadli ravno s to strmino. **Matjaž Ambrožič**, sicer eden od naših klenih vod-

nikov, je v to navpičje pognal ves svoj družinski ženski kordon, se pravi, mam Renato in najmlajši (8 in 11 let) plezalki tistega dne.

Ferrata, zavarovana plezalna pot, ki smo se je lotili, vodi skozi rove prve svetovne vojne in se imenuje po domačinu iz Innerkofla **De Lucu**, znanem južnotirolskem gorskem vodniku; pot je posvečena njemu in padlim italijanskim vojakom, ki so v teh skalah našli svojo smrt.

S sedla Lavaredo smo se torej zagrizli v kratko strmino in se tudi takoj srečali s prvim rovom, ki nas je položil na kolena ali na vse štiri, da smo ga zmogli. Nekaj ostankov snega v grapah nam je dajalo občutek nevarnosti, toda misel, da je duh **sv. Bernarda Mentonskega**, zaščitnika popotnikov in planincev, vedno z nami, nam je vlivala samozavest. Bolj nas je motilo poziranje številnih tujih planincev, ki jih preveva edinstven občutek, da se fotografirajo na Luni ter otežujejo srečevanja in prehitevanja drugih gornikov.

Čeprav je skupino Monte Paterna mogoče prehoditi v štirih urah v tej ali obratni smeri, se ta čas podaljšuje v odvisnosti od števila plezalcev. Zlasti malo pod vrhom, kjer so skale navpične, nastane ozko grlo, a če je vreme lepo, se da videti kaj zanimivega. Vrh brez križa meri 2746 metrov v višino, premagali pa smo le pičlo višinsko razliko 426 metrov.

Idealno vreme je prebujalo v vsakem od nas posebej nekaj čudovitega. V takih edinstvenih trenutkih življenja si duše šepetajo: poglej, tamle smo že bili; katera pa je tista gora tam zadaj levo; no, tja pa še moramo, čeprav se svet podre...

Fantastičen relief sten, melišč in prevalov, v njihovem objemu pa smaragdno jezerce, čigar imena na današnjih zemljevidih ni.

Paternkofel Izpred koč pri Treh Cimah.

Foto: Beno Bregant

Spust z vrha poteka po isti poti do sedelca, kjer se smer prevesi proti koči pri Treh Cimah. Osojna stran gore hrani za poletje ostanke ledu, ki ob pesku, grušču in poredko sidrani žični vrvi zahteva previdnost.

Spodnji del sestopa vodi skozi sistem rovov, ki niso markirani, zato smo kar nekajkrat zašli in po občutku našli pravo pot. Vojaški rovi so temni, tudi zelo strmi in dolgi. Ob prepišnem izhodu smo srečali Italijana, ki je vstopal.

»Se da priti skozi?« je veselo pobaral.

»Sahurno!« smo enako veselo odgovorili.

A čez nekaj minut se je vrnil okrvavljen.

»Morda kdaj prihodnjič!« je žalostno ugotovil.

Strop v rovih je poln ostrih robov, zato sta čelada in močna svetilka na vso moč dobrodošli. Vendar je rove

treba doživeti. V njih je še moč videti ostanke vojaških pogradov, vse to pa nas ponovno opominja, kako hudi in brezsmešni so vojni časi.

Ker nas čas na enodnevnih pohodih vedno priganja, sva s prijateljem Francom čisto sama užgala posebno varianto po poti št. 105, imenovani Alta via delle Dolomiti, da bi preliščila kolege, ki so se odpravili po poti št. 101 čez Büllelejoch po južni strani do izhodišča pri koči Auronzo. Hodila sva čez hrib in dol pod veličastnimi Cimami, mimo jezerc in pašnikov, kjer je odzvanjal pravi koncert kravjih zvoncev. Krave so se zdele prav prijazne, ne samo lepe.

Končno smo se natepli skupaj z obeh smeri, nato pa hajd v dolino, seveda v Cortino. Toliko časa, da se ustavimo tam, se pa že mora najti! Vse to se je zgodilo 17. julija 1999.

VALVASORJEV DOM POD STOLOM

PREKMURSKA GIBANICA NA 1180 METRIH ✓

IVANKA KOROŠEC

Poletje je tukaj; to je čas, ko nas izmed štirih sten nezarčno vabi narava, zlasti pa še gore.

Planinsko društvo Radovljica ima tri planinske postojanke: Valvasorjev dom pod Stolom, Roblekov dom na Begunjsčici in Pogačnikov dom na Križkih podih. Najlaže dostopen je Valvasorjev dom. Stoji na travnatih terasi v južnem pobočju Belščice zahodno od podnožja znanih melišč Sveče in Monštrance. Za slednjo pravijo, da je edini sakralni predmet, ki ni delo človeških rok, ampak narave same. Vzhodno nad domom kraljuje mogočni Stol. Tudi Valvasorjev dom daje vtis mogočnosti. Prvotno je tam stala rudarska upravna stavba, ko so tod okoli še kopali železno rudo. Opuščeno poslopje je pred prvo svetovno vojno uporabljalo Nemško-avstrijsko planinsko društvo, po vojni pa je prešlo v last kranjske planinske podružnice in leta 1939 so ga prenovljenega odprli kot Valvasorjev dom. Dne 1. maja 1943 je bil dom požgan obenem z Roblekovim domom. Na novo ga je pozidalo PD Radovljica in ga spet odprlo leta 1954.

PREKMURCA NA GORENJSKEM

Valvasorjev dom ni tipična planinska postojanka, saj do njega pripelje dobra in v lanskem letu popravljena cesta. Dom je prehodna oziroma odskočna točka za vzpone na Stol in za prehode k domu na Pristavi v Javorniškem rovtu ali čez zatrep doline Završnice mimo Tinčkove lovške kočice do Roblekovega doma. Dom upravlja tričlanska ekipa: gospodar **Darko Korošec**, oskrbnik **Matija Pinterič** in kuharica **Ani Pinterič**.

Darko Korošec, letnik 1968, je funkcijo gospodarja doma prevzel v maju 1999, prej pa je bil pomočnik. Dela v Elektrarni Moste, z družino živi v Podnartu. V predsezoni in posezoni pride do doma vsaj enkrat te-

Matija in Ani Pinterič, oskrbnika Valvasorjevega doma

denko, med sezono in v času kakšnih delovnih ali drugih akcij pa še večkrat. Njegovo delo je pestro: vsa nabava in oskrbovanje, redno vzdrževanje, pozimi urejanje ceste za sankanje, dogovarjanje za pluzenje, organiziranje tekmovanj ipd. »Valvasorjev dom je odprt od 1. maja do 10. oktobra, a prava sezona se začne v juniju, ko se odpre tudi kočica na Stolu. K nam prihajajo pohodniki od vsepovsod, tudi gorski kolesarji imajo do nas svojo turo, dobro sodelujemo tudi s sosednjima planinama, potoško in zabreško,« pravi.

Oskrbnika sta zakonca Pinterič. Že pred desetletji sta prišla iz rojstnega Prekmurja na Gorenjsko; spoznala sta se v Kranju, poročila sta se in si ustvarila družino. Matija, letnik 1942, je bil zaposlen v kemični industriji

Eksoterm, njegova mlajša žena Ani pa je bila tkalka v IBI. Ani je z beneficirano delovno dobo dosegla pogoje za upokojitev, Matija pa je postal odvečna delovna sila. Na čakanju je napisal célo vrsto prošenj, saj se človek ne počuti starega in bi rad v življenju še kaj naredil. Njuna hčerka, ki prav dobro pozna svoja starša, je videla razpis planinskega društva Radovljica in ju prijavila. Bila sta izbrana in zdaj je Valvasor že drugo leto njun drugi dom.

ZAKAJ BI PONUJALI SAMO JOTO?

»Kar precej se je olepšala okolica, naredili smo škarpo, tudi voda je urejena. Lani je bila sezona kar zadovoljiva. Planinci so prihajali iz Hrvaške, Anglije in Italije, od domačih pa je največ Štajercev in Dolenjcev. V sezoni nama pomagata tudi sin in snaha. Prednost kočje je v tem, da povezava z dolino sploh ni problematična in lahko skočim domov ali pridejo otroci sem, ko je potreba. Na začetku sva bila oba z ženo zelo razočarana in celo osupla nad premajhno ozaveščenostjo obiskovalcev. Človek bi pričakoval, da so planinci ljudje z razvito srčno kulturo, kar pa ni vedno res. Mnogim, ki se štejejo za planince, niti malo ni mar za onesnaževanje okolice ali notranjih prostorov. Brez vsake vesti in občutka uničujejo inventar in se, skratka, obnašajo naravnost vandalsko.

Zelo dobro pa se razumemo z gospodarjem doma in tudi s člani Upravnega odbora Planinskega društva Radovljica. Posluš za pripombe in mnenja je osnova za dobro sodelovanje, to pa se vsekakor odraža v poslovanju doma.«

Ani je odložila kuhalnico in stopila izza štedilnika, da je povedala nekaj misli tudi sama. »Zakaj bi ponujali samo joto in ričet? To dobi planinec povsod. Zakaj ne bi ponudili gostom tudi prekmurske hrane? Doma sem vedno kuhala pristno domačo prekmursko hrano in jo rada kuham tudi tukaj, saj sem tega vajena. Postrežemo z bogračem, bujto repo, domačo prekmursko gibanico. Na štedilniku na drva je kaj takega sicer malo teže peči, a iznajdljiva kuharica se že znajde. Lani so uredili tudi prostor za pripravo hrane v kleti. Tako imamo sedaj za rezanje mesa poseben prostor, da meso lepo razkosam in ga ne prenašam po kuhinji. Sedaj je tam potrebno položiti samo še ploščice in bo gotovo.

PESTRA GOSTINSKA PONUDBA

Nisem planinka, še manj skalarka. Le malokrat sem prej zašla v gore, za Valvasorjev dom prej še vedela nisem. A zdaj mi ni žal, da sva ga prevzela. Venomer se tukaj nekaj dogaja, vsak dan je kaj novega, v stiku si z ljudmi. To pa je za naju nekaj pozitivnega, vsekakor mnogo več kot kakšna negativna izkušnja. Te vsekakor so, te nujno pridejo ob stikih s toliko ljudmi. Treba je znati oceniti, kdaj je bolje molčati, a včasih se je treba postaviti zase, saj mora vladati pošten odnos človeka do človeka, in sicer povsod, ne samo v planinah. Ugotavljam pa, da je dandanes vse preveč materializma in egoizma. Delo je tukaj precej naporno, ves dan sva gostom na voljo; truduva se, da nudiva planincev prija-

zen sprejem in čimbolj pestro gostinsko ponudbo. Imamo telefon (0609/628-648) in zaželjeno je, da se skupine prej najavijo, da jim lahko pripravimo jedi po njihovih željah. Naši obiskovalci, planinci, so zelo pozitivno sprejeli ponudbo, zlasti bograč radi naročajo in seveda tudi gibanico. Lahko se dogovorimo tudi za druge jedi, za brezmesne enolončnice ali za kaj drugega. O vsem se da dogovoriti, saj lega doma in tudi njegova opremljenost dopuščata marsikaj, česar bi si obiskovalci v visokogorju ne mogli privoščiti. V domu ne pustimo kaditi. Kadilcem to ni preveč všeč, toda to prepoved vztrajno in dosledno upoštevamo.«

V prostorni jedilnici v čistem zraku dobrote iz kuhinje gospe Ani še bolj teknejo.

Kdor bo obiskal Valvasorjev dom, naj se spotoma povzpne še na Ajdno (1046 m), ki je znana po arheoloških najdiščih. V zgodnjem srednjem veku ali ob koncu antike je tam stala cerkev in nekaj drugih objektov.

Do vrha Stola je potrebno še tri ure in pol hoje, manj zagnani planinci pa se lahko odločijo za prehod k domu na Pristavi ali za vrnitev v dolino v Moste ali na Koroško Belo.

Tolmuni srečnih samot

HELENA GIACOMELLI

*V dotiku dlani,
v odsevu pogleda,
v trepetu srca —
rože, trave, drevesa,
steze in gore.*

*Svetli tolmuni
srečnih samot.*

Potuhnjenec

SLAVICA ŠTIRN

*Potuhnjeno
šumljanje
se razliva
čez samot
gora.
Spreminja se
v penasto
hropenje zveri.
Zažira v meso
in v tla:
trga,
podira,
kotali.*

*Ko se nadvija,
brezbržno
potone.*

GOR IN DOL PO VREMŠČICI

MILENA OŽBOLT

Komaj že čakam, da se znova odene v cvetje. Potem pobožno poromam gor, čudeč se vrtičkom potonik, uživaje v pomirjajočih planotastih prostranstvih in pogledih na modrine vseh vrst. Spet bo vsa sončna, vsa zračna, še veter bo spet pihal nekako sladko dišeče... Če bom vzdržala do takrat... Če ne pojdem gor, kot prvič, kar tako rekoč sredi zime; vsaj na Notranjskem je takrat še bila – tam na primorski strani pa je bilo sončno in jasno in lenobno toplo.

KRSTNE PRIGODE S STOPNICAMI IN JAGRI

Začetek tiste prve poti na Vremščico je bil poln presečenj: najprej kakih sto stopnic v Dolnjih Vremah, po katerih je bilo treba zlesti gor do proge in menda še čez; potem na gozdni cesti jager z nabito puškico, ki je nič kaj stabilno sedel na občestnem kamnu, a je v svesti si moči in pomembnosti strumno zaklical »holt«, ko nas je zagledal, in pobaral, kam da rinemo. Ko smo ponižno pojasnili, da na Vremščico, je oznanil, da danes že ne, ker jagajo. Nemo in nemočno smo se spogledali; zelo usmiljenja vredni smo se morali zdeti, saj se je »oblast« nazadnje premislila:

»Pojdite, ampak hitro! In pazite!«

Šli smo torej naglo in pazili, kakor smo vedeli in znali, videli pa nismo nobene živali ali lovca več. Tisti na kantonu je bil edini.

Tako smo srečno prišli gor in se po utečenem ceremonialu z razgledovanjem, čajem in malico prešerno zavalili na debelo suho travo tik pod vrhom ter obležali kot zadovoljni siti pujsi. Sonce se je prijazno upiralo v majhno kotanjo, nikjer ni bilo oblaka, veterc je tu in tam dahnil od vzhoda, da so zašuštelala semena v posušenih mešičkih škrobotka med travo... Mižali smo in molčali in si na primorskem soncu zastoj greli premražene notranjske kosti.

KAKO SMO SE IZGUBILI IN NAŠLI NARCISE

Nekaj po tistem sem se kljub daleč naokoli znani nardarjenosti za zgubljanje znašla v vlogi vodiča, ki naj bi prijateljem pokazal potonike na Vremščici. Seveda se svojemu slovesu nisem izneverila: že začeli smo nekam prvopristopniško – v Gornjem Ležečem. Prijazen ata nam je z roko pokazal, naj gremo kar tja gor, čez cesto, »pa boste sehurno pršli. Je skuzi staza«. In smo šli. Bilo je lepo in senčno in prijazno sveže vonjavo, žvrgoleče zeleno in cvetoče; če se prav spomnim, so tam dišale celo šmarnice, ki jih doma še nekaj časa ne bo... Seveda me je imelo, da bi se obirala pri vsakem cvetu – ampak dostojanstvu vodiča se to pač ne poda preveč.

Na robu grape, kmalu onkraj ceste, ki jo je bilo treba prečkati, pa je steze zmanjkalo... Kajpak sem zašla in

Lepotica z Vremščice

Foto: Janez Šeme

vska skupina z mano: zaideš enkrat, zaideš zmeraj (če ne celo za zmeraj!).

A ženska zadrega je za kavalirje izziv in uspešno premagana tudi vir večne hvaležnosti, ki jo potem uživajo. V moje veliko olajšanje se je tudi tokrat oglasilo:

»Nimaš boljšega kot hoditi po brezpotjih!« – in kremeniti Gorenjec se je skozi redk gabrov in akacijev gozd zapodil naravnost v hrib, da smo ga komaj dohajali... Kariero vodiča in zaupanje skupine sem seveda zapravila, dobre volje pa si niso pustili pokvariti, hvala Bogu.

Tu in tam smo se potem pretaknili čez razpadajoč trnov plot med drevesi, eden in še eden pa menda še eden – in se nazadnje znašli pred položno planjavo, nad katero se je bočilo milo jasno nebo in je neumorno nekje visoko pel škranec, med travo pa se je belilo stotine narcis. Osupli nad nepričakovanim prizorom – kajti kdo je vedel, da rastejo tudi na Vremščici narcise – smo hodili naprej, spoštljivo pazeč, da ne bi katere pohodili.

KJE PA SO PTONIKE?

Toda kje so vendar potonike? Hodimo in hodimo – pa nič. Saj me menda poznavalci, ki sem jih spraševala o njih, niso nehacali? Sem jih res dobro razumela? Pa tako daleč izpod Alp so ljudje prišli zaradi njih!

V zavetrni vboklini nekje pod vrhom se potem vendarte pokaže zelen grm z okroglimi beti, ki nakazujejo, da se bo iz njih razvilo nekaj rdečkastega. Vrtnarsko oko prepozna potoniko, eno edino. Končno – čast je rešena, čeprav pravega zadoščenja ni.

Na vrhu potem srečamo znanca iz Ljubljane, s katerima smo si v klepetih med čakanjem na vrsto že zdavnaj obetali nekoč nekje tudi kakšen skupen pohod v hribe – a ga nismo nikoli uresničili. Pač pa smo takole po dolgih mesecih vsak zase in po drugi poti prišli istega dne ob istem času na isti hrib, ne da bi se o tem dogovorili eno samo besedico...

Dol gremo potem po drugi strani, ne čisto razočarani, malce pa že. Ljudje pač včasih kaj hudo napihnejo, na primer to o potonikah, ki da jih je ogromno... Nisem preveč zgovorna danes, žre me zadeva s tisto edino še ne razcvetelo rožo.

KAJ VSE SMO SPREGLEDALI

Potem pa naenkrat v zatišju dreves: rožnat grm, ves pravično razcveten, bohoten, lep kot slikanica. Malo naprej še eden in še in še! Vmes desetine belih velikih zlatih korenov na ponosnih visokih steblih. Vzklikamo, vriskamo, cvilimo – nekateri se tudi samo dostojanstveno, a srečno smehljajo –, tekamo od enega vrtička do drugega, fotografiramo in poziramo drug drugemu med razkošnim cvetjem. Bolj pri tleh je prav tako vse polno pisanega rastlinja, tudi takega, ki bi zaslužilo več pozornosti; šele pozneje na posnetkih se pokaže, da je bila tam tudi kaka perunika, tista nizka z velikimi modrovijoličastimi cvetovi, a smo jo v svojih brezglavi inih potonični evforiji spregledali.

POZNEJŠA ODKRITJA

Pozneje sem na Vremščici odkrivala nove poti in še drugačne lepe koticke. Na tistih zleknenih 1027 metrih nad morjem se vedno najde kaj: včasih se mi še sanja o gozdiču s skoraj črnimi debli in senčnimi krošnjami ter že kar neresnično živo zeleno travo – takih celo na Notranskem nimamo; lepo je tudi nastavljeni obraz vzhodniku, ki svež in močan piha z oblih travnatih pobočij; občudovanje zaslužijo razviharjene in skrivence šopaste bukve, ki pokrivajo vrh Vremščice s severa in vzhoda... če bi znali slikati – kakšen motiv bi bil to! S kakšnim karakterjem! Nekoč smo celo reševali jagnje

(kajti na Vremščici so tudi ovce), ki se je očitno na begu pred nočnim risovim pokolom zapletlo v žice električne-ga pastirja.

KAM SO ŠLI OBLAKI?

Ne spomnim pa se oblakov na Vremščici, niti enega samega ne. Saj ne, da bi znala iz njih razbirati fantastične podobe in jih z izbranimi besedami pesniško opisati ali da bi pogrešala kakšen nenaden nalič s treskanjem... Le lepo jih je gledati, posebno tiste bele kopaste, krotke in igrive, kako potujejo, se grmadijo, čarajo z oblikami in barvami. Z Vremščice pa se spominjam le sonca in jasne modrine. In škrjancev. Vedno kakšen poje visoko, visoko, da ga komaj zaznaš. Kroži in prepeva in se potem molče kakor kamen spusti k tlom. A že čez trenutek spet zažvrngoli in se spiralasto dviguje k nebu. Kakšno obredje!

Tišina na Vremščici zna biti prav gosta, če veter in ptiči za trenutek potihnejo. Takrat slišiš le svoje korake, sopenje in – če ga premoreš – celo škrtanje v kolenih. Najbrž zaradi vsega tega na oblake preprosto pozabim.

Ampak naj bo, Vremščica je pač posebna in tako naj ostane. Je kot nevesta, tudi ko cvetije ovne. Ni čudno, da se je Nanos s svojih višin nikoli ne naveliča gledati nežno in ljubeče kakor mladenič svojo izbranko; da jo z zahoda zapeljuje Slavnik in ji z daljnega juga sporoča svoje simpatije Snežnik. Ona pa ždi mirno, ne meneč se zanje in v naročju varuje tista dva bora, sama samcata na goličavi, ki mrmrata v vetru in sta videti kakor ljubeč in podpirajoč se par, malce nagnjen naprej v svojem trdnem in neomajnem kljubovanju življenjskim vihram.

V ZGODNJEM JUTRU PROTI VRHU GROSVENEDIGERJA

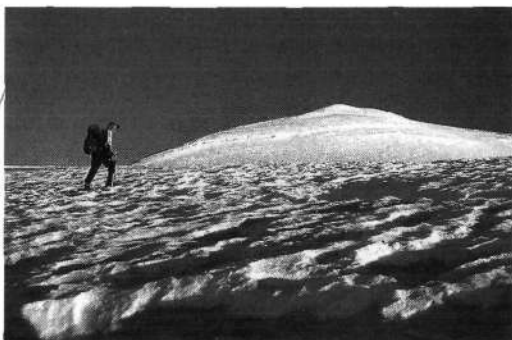
POT SKOZI SVETLOBO

UROŠ PODOVŠOVNIK

Skozi komajda zaznavno megličasto kopreno šine prvi jutranji žarek. Oranžna svetloba se razlije po ledeniku kakih sto metrov višje od naju. Tudi midva bi bila deležna te poživljajoče sončne kopeli, če je ne bi zadržal sosednji Rainer-Horn in naju skril v svojo modro senco. Z občutkom pritajenega strahu pospešim korak. Povsod okoli zija polno razpok. Nekatero so tako globoke, da se še pred koncem izgubijo v črnini teme. In ravno tu so najbolj gosto posejane. Nisva navezana. Oče nekje spodaj ubira svoj korak, sam mrzlično iščem prehode čez varne mostiče. Ponekod moram ob razpoki daleč naokrog. Ko se dovolj zoži, jo preskočim. Vedno bolj hitim. Grizem v breg. Zasvojen sem s to svetlobo. Komaj čakam, da se ji predam. Še malo... Tukaj sem... Ahhh! Na temo vajene oči moram kar malo pripreti, da me ne zaskeli preveč. Zdaj si lahko oddahnem in počakam očeta.

Vrh, katerega sva si prejšnje popoldne ogledovala s terasastega roba nad ledenikom in ga imela za najin današnji cilj, ni bil pravi. Šele od tod se vidi najvišja točka gore. Nad prostranim sneženim platojem se vzdiguje na prvi pogled nedolžna bela kopa, katere pobočje je v vsej dolžini prerezano z ledeniško razpoko. V stranski svetlobi, ki močno poudari drobno razbrzdano površino, se lepo razloči sled korakov, ki vodijo proti vrhu. Ozrem se okoli. Sama sva. V koči pod hribom še vedno gorijo luči. S pogledom iščem ljudi spodaj na ledeniku. Kar ne morem verjeti, da za nama res še ni nikogar. Splašalo se je vstati prej. Izognila sva se gneči. Iz kočice sva se pobrala vsaj dve uri pred ostalimi. V zameno lahko zdaj vpijava vtise samotne nedotaknjenosti, ki se bo proti dopoldnevu prelevila v pokrajino, polno pisanih vetrovk in nahrbtnikov.

Loteva se me stanje zamaknjenosti. Nebo nad goro se brez prostorskega vtisa izgublja v modrini vesolja. V pastelni preliv vijoličastih megljic nad zahodnim ob-

Na ledeni ploščadi pod Grossvenedigerjem

Foto: Uroš Podovšovnik

zorjem se slikajo sence vršacev, ki so se kot Rainer-Horn nastavili svetlobi na pot; nekateri obrisi so koničasti, v drugih se komajda prepoznajo oblike zaobljenega hribovja. Črta na ledeniku, ki predstavlja ločnico med rumeno svetlobo in mračnostjo na drugi strani, se z vsako minuto spušča vedno nižje. Najprej preide velike površine večnega, razbrazdanega ledu, nato se vzpne na rob korita ledenika, kmalu je tudi mimo planinske kočice, ki kot drobna svetla pikica izstopa iz pustih barv metamorfnihih pečin.

344 Znamenje na gori: na vrhu Grossvenedigerja

Vsakič, ko obiščem te gore, poskušam razvozlati dvom o njihovi vsečnosti. Nekaj mi ne ugaja v teh barvah in razmetanosti skladov. Od daleč so videti osupljive; od blizu so le kup nametanih blokov in drobirja. Oko ne najde tiste celovitosti in beline, ki se zrcali v naših stenah. Drugačne gore so to. In drugače so. Morda jih prav zato ne morem in niti ne smem sprejeti za nelepe, za nevredne občudovanja. Že zaradi fantazijskih trenutkov, ki jih ponujajo, to ne bi bilo pošteno.

Stopiva naprej. Kamorkoli usmerim pogled, povsod se v trdem kontrastu bijeta nebo in zemlja. Na zaobljenem hrbtu, ki predstavlja začetek ostrega grebena, se umaknem v senco. Postavim se tako, da sonce, razbito v posamezne žarke, pokuka izza roba. V um si zarišem okvir. Diagonala, ki teče od zgornjega levega kota k spodnjemu desnemu, je lok med ledenim pobočjem in nebesno neskončnostjo. Sonce postavim v zgornji kot. V spodnjem se zariše postava očeta, oprta na dolg cepin. Bolj ko se bliža vrhu okvirja, bolj je podobna silhueti. Ko končno le prestopi sonce, njen obris zažari v svetlem odsevu. Trenutek zatem zapusti okvir. Spet sta tam samo lok in sončeva zvezda, ki se je med tem časom pomaknila višje in je močnejše zažarela.

Naenkrat se pobočje nič več ne vzpenja. Pokrov kope se z vsakim korakom navzgor spusti nižje k horizontu. Za ostrim slemenom se v srebrnem lesku pokaže znamenje. Vrh! Zaradi tega koščka na zemlji sva prišla sem. Tu naj bi se zgodil vrhunec današnjega dne – izpolnitev ene izmed množic želj, ko se stopalo dotakne najvišje točke gore. Poskušam se predajati zadovoljstvu. Ne uspeva mi najbolje. Od nekod se pojavlja slutnja, da je s tem trenutkom izginila vsa prvinskost občutenja poti. Odstrl sem zaveso neznanega – vse do vrha. Čaka me še pot nazaj, skozi prostor, ki sem ga pri vzponu že vtisnil vase. Svetloba bo drugačna in manj izrazita, brez dolgih senc, ki dajo pokrajini prav poseben čar.

Dovolj je bilo sončenja. Odpraviva se. Danes naju čaka še dober zalogaj poti. Pa tudi misel na vrh Rainer-Horna se nama je vtihotapila v glavo. Splača se malo potruditi, zagristi v breg na oni strani in si točko, na kateri stojiva zdaj, ogledati še z drugačnega zornega kota.

Po prvih korakih, ki lahko stečejo navzdol, se oko naenkrat zdrzne: pogled te pikice! Pogled te kolone pikic, ki se premikajo proti nama! Ne morem jih prešteti. Predaleč so. Ogromno jih je. Bolje se razločijo posamezne gruče teh pikic. Tudi tem ni konca in kraja. Izza roba ledeniške globeli se pojavljajo nove in nove. Srečali se bomo prav na belem platoju. Prepočasna sva, da bi se jim izognila in skrenila proti sosednji gori. Nič kaj dosti mi ni do mrkih pogledov domačih vodnikov.

Neham razmišljati. Po zmečkanem snegu se poženeva v strmino. Kmalu sva na izravnavi. Prvi dve skupini planincev sta že mimo naju. Po obrazih sodeč jih večina prihaja z Daljnega vzhoda. Pozdravimo se. Šest do sedem jih je navezano na eni vrvi. Spredaj hodi vodnik. Opremljen je z derezami in smučarskimi palicami. Ničče od njih nima cepina. Prav zato se samo smejim vodniku tretje naveze, ki me brez pozdrava besno oz-

merja z nemškimi žaljivkami. Vprašam ga, če v angleščini to pomeni biti neumen ali podobno. Pritrdi mi. Njegov glas je še naprej neprijazen. S skoraj renčečim tonom me sprašuje, kje imava vrh. Ko mu še vedno nasmejan s kretnjo pokažem, da je v nahrbtniku, še močneje izlije na plan ves svoj srd. Dovolj mi je. Nočem, da mi pokvari tako lep dan. Obrnem se proč. Ne zdi se mi smiselno razlagati, da je ledenik povsem kopen, da pač ne vidiva potrebe po varovanju in da bi se ob primeru padca kakega člana njegove naveze v razpoko ob taki opremi, ki jo imajo, verjetno vsa skupina znašla na dnu ledenika. Iskreno pa me ima, da bi se mu opravičil, ker sem tako nepričakovano oskrnil napihnjene pravljice o grozni nevarnosti, ki jih je prejšnji večer po vsej verjetnosti natrosil svojim klientom. Po nekaj korakih se mi vseeno zazdi, da je prav, če se poslovim. Obrnem se in mu zakričim v pozdrav.

Na drugi strani platoja ponovno zagrizeva v breg. Še malo prej je bil videti skorajda navpičen, zdaj pa niti ni tako strm. Kljub temu s premislekom zastavljam korak. Led je siv, skorajda črn. Konice derez se komajda naslonojo v plitve jamice. Zdrs po tem gladkem toboganu ne bi bil prijeten.

Ponovno vrh. Tokrat brez znamenja, a s povsem novimi in drugačnimi razgledi: vrhovi, ledeniki, doline, nebo, pa spet vrhovi in tako naprej. Oblike se ponavljajo, vse dokler se v daljavi ne zlijejo z meglo. Kar se del bi in gledal, se čudil in razmišljal.

Nimava več časa. Sestopiva na drugo stran hriba. Tako se izogneva obljudeni poti. Pa še bolj zanimivo je tavati preko neznanega ledenega prostranstva proti skalnemu grebenu, ki naju bo pripeljal nazaj do koč. Od tam se bom še enkrat ozrl nazaj in poiskal pred nekaj urami prehojeno pot.

POLETNE VISOKOGORSKE TURE V AVSTRIJI

POTI SO NAS PRIJAZNO SPREJELE

FRANC KODERMAN

Dolgi zimski meseci so čas, ko lahko urejam vtise o izletih po visokogorju. Z visokih vrhov, kamor sem lansko poletje naredil nekaj uspešnih tur, se vračajo spomini. Lani sem se lotil vrhov, opisanih v knjigi Šestdeset vrhov prijateljstva po Italiji, Avstriji in Sloveniji. Niso me mikali dvatisočaki, kot izkušen planinec sem se lotil vrhov, visokih nad tri tisoč metrov. Takih pa je pri severnih sosedih kar nekaj.

SAULECK (3085 M)

Bilo je zgodnjega popoldneva zadnji konec tedna v juniju na Eggeralmu (Dosener Tal). S Sašom in Bredo smo se namenili na triurni pohod 2281 metrov visoko, do koč Arturja A. v. Schmidta. Naši nahrbtniki so bili nekoliko težji, saj smo morali vzeti s seboj tudi dereze in cepine, kajti visoko v gorah je še vedno ležal sneg. Daleč v snegu se je bleščal naš končni cilj, 3085 metrov visok Sauleck. Od njega nas je ločilo »borih« 1600 višinskih metrov.

Pot se je začela v smrekovem gozdu, ki nas je spremljal do zatrepna doline. Tam nas je pozdravilo majhno pretočno jezero. Prečkali smo ledeniški potok in se zagrizli v hrib. Nahrbtnike smo obtežili z dodatnim bremenom, vsak je nesel še po eno poleno, da bi bilo v koči bolj toplo. Naglo smo za seboj puščali prehojeno pot, vijočo se med številnimi potoki, ki se penijo v dolino. Pozdravil nas je prvi rododendron.

Na višini 2000 metrov se je pred nami razprla kake pol ure hodá dolga dolina. Koraki so obstali, pred nami se je odprl čarni svet s poljanami rododendrona, prepreženimi z ledeniški potoki, z zemljevidom lepote, ki ga določajo skrivne koordinate gorskih osamelcev in ga obrobijo beli oblački ovac, pasočih se na zaplatah sočne gorske trave.

Dolina se je iztekla v veliko ledeniško jezero, ob njem je koč.

Po večerji nas je oskrbnik za prinešena drva prijazno nagradil s šilcem domačega.

Prvi sončni žarki naslednjega dne so nas že našli na poti. Pod nami je ostalo jezero, ogledalo visokih okoliških gorá, ki svojo podobo lomijo ob ledeni plošči, plavajoči na kristalni gladini. Sprva smo hodili po skalah, prav kmalu pa smo morali na sneg. Snežna odeja je držala, saj je nočni mraz opravil svoje. Čevlji so zato dobro prijemali in derez nismo potrebovali, čeprav je sonce postajalo vedno močnejše. Hitro smo napredovali, od vrha nas je ločilo le še 150 višinskih metrov, kar je malo in hkrati mnogo. Pot, ki je bila v tem delu že kopna, je vodila po skladovnicah granita.

Trud je bil na vrhu poplačan z lepim razgledom daleč naokoli. Bil je čas za gledanje, pa tudi za malico in požirek krepkega iz Bredine zaloge.

Sprva smo nameravali sestopiti po isti poti, toda kmalu nam je postalo jasno, da bo sestop terjal mnogo več časa kot vzpon. Druga pot je vodila po snegu, v katerega so bile vrezane smučine. Stopil sem v eno izmed njih, cepin je izginil v snegu do okla. Pogled po zasneženi strmini navzdol je bil vse prej kot prijeten. Medtem ko sta Breda in Sašo čakala, sem se prepričal, kako bi naj bilo najbolj varno. Sonce je svoje delo opravilo, derez ne bomo potrebovali, sem ugotovil. Ko sem prišel do obrata, sem poklical sopotnika. Sneg je postajal vedno bolj mehak, dereze bi bile že nevarne, postale bi cokle.

Prišli smo do dna, pospravili cepine in jo mahnili proti koči. Po kratkem počitku smo sestopili v dolino. Ozrli smo se na prehojeno pot in na goro, ki nas je prijazno sprejela.

HOCHALMSPITZE (3360 M)

Sredi julija smo si Breda, Lanika, Sašo in jaz zastavili kar visok cilj, kraljico Visokih Tur, 3360 metrov visoko

Stena in greben Hochalmspitze

Hochalmspitze. S težkimi nahrbtniki, tudi tokrat smo vzeli s seboj dereze in cepine, smo krenili na goro od Thomanbauerja. Po uri in pol smo prišli do kočice Giesner, 2218 visoko. Tu smo visoko nad snežišči prvič zagledali slavno steno Hochalmspitze. Sašo, ki zna nemško, se je pri oskrbniku kočice pozanimal, kakšna je pot čez steno. Oskrbnik je pojasnil, da je pot le za alpiniste, da pa je dobro zavarovana. Odločili smo se, da gremo: če bo šlo, bo šlo, če pa ne, se vrnemo. Pregledali smo dereze, da na snežišču ne bi bilo kaj narobe.

S prvimi sončnimi žarki smo se odpravili proti štiri ure hodá oddaljenemu vrhu. Pot nas je vodila med granitnimi balvani, preskakovali smo številne ledeniške pottočke, hrupno drveče v dolino, se za hip s pogledi ustavljali na gorskem cvetju, ki se med skalovjem bori za obstanek. Na Tripkeesu smo si pripeli dereze, v nahrbtnike so romale palice, roke so se oprijele cepinov. V tihoto je zarezalo škripanje derez in cepinov.

Ko je pobočje postajalo vse bolj strmo, se je Sašo odločil, da se vrne in nas počaka v koči. Ostali smo nadaljevali v vedno hujšo strmino in lezli po vseh štirih. Končno smo priplezali do majhne ledene uravnave. Spravili smo dereze in cepine in plezali ob ohlapni jeklenici. Ni bilo stopov, noge so iskale oporo na majhnih, za prst ali dva širokih poličkah. Pogled navzdol je bil grozljiv: globoko spodaj so zevale ledeniške razpoke, žrela, ki čakajo plen. Še dobro, da nismo vrtoglaví.

Po treh obratih ob jeklenici smo dosegli greben. Odahnili smo si in niti pomislili nismo, da bo treba tudi nazaj, ko pa je bilo prej treba še na vrh, ki je bil še daleč, čeravno smo bili le 250 metrov pod njim. Hoja po robu Hochalmkeesa je bila prijetna, toda kratka, saj so nas

oznake prav kmalu napotile med sklade granitnih plošč, kjer je bilo težko hoditi. Za balvan smo spravili dereze in cepine in potem je bilo lažje.

Kmalu smo prispeli do petnajst- ali dvajsetmetrske navpičnice. Jeklenica je poskrbela za občutek varnosti, vse ostalo je bilo odvisno od znanja planinca. Preplezali smo ta detajl in že smo bili na pobočju gore, petsto metrov višje od Triglava. Vsak planinec ima na tolikšni višini drugačna občutja, vsem pa je verjetno skupno veselje nad potjo, nad sabo, nad mirom in nad lepoto.

Z malico smo obnovili zaloge energije, z očmi zajeli prostranstvo, ki se je razgrinjalo pred nami. V dolini Malte so nas opozarjale meglice. Hoja po mokrem in spolzkem granitu je vse prej kot prijetna, ob nenadnem padcu temperature pa se skalovje lahko prevleče z ledeno prevleko in niti pomisliti si nismo upali, kako bi sestopali v takem. Resda smo imeli dereze, ampak hoja z njimi je po skalovju nevarna.

Sicer pa vsaka hoja po gorah zahteva pazljivost. Ko sem bil preveč vznesen nad vzponom in sem preveč vneto ogledoval okolico, sem med hojo po robu Hochalmkeesa zgrešil stopinjo in noga je zatipala v prazno. Refleks me je rešil. Opríjel sem se roba ledenika in rob je vzdržal. Noge so iskale oporo. Pod površino stopljenega snega je bil led. Z vso močjo sem se potegnil navzgor. Lanika in Breda, ki sta bili spredaj, nezgode nista opazili, šele v dolini sem jima povedal zanjo.

Pobrali smo cepine in dereze in bili kmalu na ledenem platoju, kjer smo si natakneli dereze, saj kljub mehkeemu snegu nismo hoteli tvegati. Sestopali smo ritensko, ker je bilo na strmini tako bolj varno. Na ravnem delu snežišča smo pospravili dereze in cepine. Sneg je bil kljub močnemu soncu dovolj trd. Zgrešili smo pot in se znašli pred razpoko. Breda jo je preskočila, Lanika in jaz nisva tvegala in sva poiskala pot naokrog.

Nižje je pot granitna in trdna. Po devetih urah hoje smo se vrnili v kočico, kjer nas je nestrpno čakal Sašo. Planinci, ki so posedali pred kočico in opazovali našo pot na vrh, so nam ploskali, kajti vzpon na Hochalmspitze je pravi alpinistični vzpon, ki ga zmorejo samo pravi in izkušeni gorniki z velikim srcem. Vsem, ki se bodo podali na to pot, priporočam spremstvo vodnika.

Sonce se je počasi spuščalo, mi pa smo si ob hladnem pivu izmenjevali vtise in opazovali steno.

Gora se je otesla obiskovalcev. Prišel bo nov dan in drugi planinci so že prihajali iz doline. Mi smo pobrali šila in kopita, kajti pot domov je bila še dolga.

SONNBLICK (3106 M)

Breda in Sašo potujeta v trope. Ju že zebe. Pa je vendar jesen v gorah najlepša. Macesni se odevajo v pozlato, gorske trate postajajo bakrene, visoko v gorah se blešči nov sneg. Z zmrznjencema ne bo nič, tudi Lanika ima druge načrte. Naj grem sam? Poiskati je treba novo družčino! Za načrtovano turo potrebujem izkušene in zanesljivega gornika. Treba bo čez ledenik. Mrzlično razmišljam in se spomnim Staneta. Telefoniraj mu, doma je in kar takoj pridem z barvo na dan: »Imaš v soboto in nedeljo čas?« ga vprašam. »Grega v Avstrijo, na Sonnblick.« Takoj je za to in odleže mi.

Rekordni čas za Everest

Babu Chiri, 34-letni nepalski alpinist in visokogorski nosač, je dosegel nov hitrostni rekord v hoji in plezanju na Mount Everest (8848 m). Iz baznega tabora je potreboval samo 15 ur in 56 minut, da je prišel na vrh brez uporabe dodatnega kisika in pri dokaj nestabilnem vremenu. Dosedanji rekord je znašal 20 ur in 24 minut.

»Prinesi cepin in dereze, vrv bom imel jaz. Spala bova v bivaku.« mu hitim pripovedovati. Pripravim nahrbtnik in ga odnesem v avto. Vremenska napoved obeta dva lepa dneva.

Že pred šeststo sem pri Avtomontaži, kjer sva se dogovorila, da se dobiva. Tudi Stane ne zamuja.

Na Lipcah popijeva kavi, potem pa sledi vožnja čez Podkoren, mimo Spittala in po dolini reke Moll do Heiligenbluta. Majhna vasica s svojo znamenito cerkvico je stisnjena v zatrepu doline. V ozadju se dviga Grossglockner. Na hitro obhodiava vas, tudi cerkvico, kjer hranijo knjigo umrlih v bližnjih gorah. Nato se odpeljeva na začetek doline Fleiss.

Kljub temu, da je sonce visoko na nebu, sončni žarki še niso segli v dolino. Mraz je, zato pospešiva korak, da se ogrejeva. Po skoraj uri hoje naju pobožajo prvi sončni žarki, v njihovem siju zažarijo jesenske barve v dolini. Počasi grizeva v breg in se pogovarjava, kam vse bi še rada zlezla v bližnji prihodnosti.

Kmalu stopiva na ledenik. Lepo uhojena pot naju in uri in pol pripelje do kočice z observatorijem. O ledeniških

razpokah, opisanih v nekaterih vodnikih, ni ne duha ne sluha. Videla sva jih nekaj sto metrov nižje. Poiščeva delavca na opazovalnici, dá nama ključe bivaka. Lep je in dobro izoliran, celo elektriko ima, vendar ne za kuho. Nekaj malega prigrizneva in zlezeva pod odeje. Večer si krajšava s pripovedovanjem planinskih zgodbic. Tako bo tudi noč krajša.

Ko se mrak še redči, sva pokonci in čakava, da bo vzšlo sonce. Počasi leze izza robov gorá in oblizne vrhove nasproti. Pospraviva in odneseva ključ meteorologu ter plačava štirideset šilingov, kajti v Avstriji ni nič zastoj. Mrzlo je, popijeva še skodelico čaja in se podava čez ledenik. Čezenj ostro brije in Stanetu se zanohta. Ne vračava se po isti poti, po brezpotjih sestopiva do akumulacijskega jezera Zrím. Od tu vodi cesta, namenjena lovcem in delavcem na observatoriju. Eden od lovcev naju vzame v avto in odpeljeva se v dolino.

Tura je bila lepa, morda preveč enostavna. Manjkalo je adrenalinske spodbude.

Domov sva se odpeljala po dolini Drave.

BREZPOTJE PRIPELJE NA MALO OBISKAN DVATISOČAK NAD BOVCEM

VRH KRNICE (2234 M)

IGOR ZLODEJ

S prijatelji smo sedeli pred hotelom Alp v Bovcu. Vsak je pil svojo pijačo in pogovarjali smo se o gorah. Pripovedovali so mi, kaj vse so v dneh dopusta, ki ga preživljajo v Bovcu, že prehodili. Vedno znova občudujem njihova gorniška dejanja, pa tudi ljubezen, ki jih veže do gorá. Že dolga leta se poznamo. Kar nekaj tur smo že opravili skupaj. Vem, da so dobri hodci in da se dobro znajdejo tudi na brezpotju. Vem pa tudi, da si že dolgo želijo na Vrh Krnice. Razmišljam: zakaj me ne vprašajo za spremstvo? Takrat se odločim: predlagam jim, da jih naslednjega dne pospremim na Krnico. Med ogledovanjem te mogočne, precej neznane in malo obiskane gore jim na hitro predstavim pot, povem pa jim tudi, da v zgornjem delu poti ni – in že se dogovorimo za 7. uro pri trdnjavi Kluže.

Jutro ne obeta preveč lepega dne. Na nebu ni tiste značilne modrine, ki je skoraj obvezna, kadar se odpravim v gore, ampak tudi dežja naj ne bi bilo, vsaj tako so napovedali meteorologi. Oblačno vreme je kot nalašč za vzpon na to goro, ki je med drugim značilna tudi po številnih kačah.

Ko si prijatelji dajo opraviti še z zadnjimi pripravami pred odhodom, se misli preselijo v leto 1985, ko sem se prvič odpravil na to goro. Vso pot smo srečevali kače, ki so se dobesedno valjale po stezi; mislim, da smo jih našli preko deset, na vrh pa takrat nismo prišli, saj smo se zaradi bližajoče se nevihte obrnili že pod Malo Krnico.

Ob začetku ceste v Bavšico jim pokažem začetek steze, potem pa se postavim kot zadnji. Po vseh poteh, ki

jih opravi sam, kar nekako ne najdem tistega tempa, ki bi ustrezal tudi drugim, zato jim z veseljem prepustim, da si hitrost hoje izberejo sami.

Po malo uhojeni strmi stezi kar lepo napredujemo in kmalu pridemo do ravnice, kjer stoji opuščena gozdarska kočica. Predlagam krajši počitek, ki ga z veseljem sprejmejo.

Po ogledu kočice in okolice se odpravimo naprej. Steza nas vodi po zloznm pobočju, ki se prične po nekaj

Slišal sem hraste

VINKO HROVATIČ

Šel bom popoldne v nedeljo v Jelenco, slišal bom hraste, ki v vejah šumijo, spet bom šel poti naproti, ki vodi v senco, tam je vse polno čebel, ki brencijo.

Tam je cvetlica povescila cvetje, trava na jasi je vsa izsušena, srna v gozdu si išče zavetje, padla ni kaplja deževna nobena.

Meni pa v srcu le pesem naj poje, mir, zadovoljstvo v Jelenci občutim, vse naokrog bo živeło po svoje, saj bo spet kmalu deževje, ga slutim.

okljukih strmo vzpenjati. Stezo nam kmalu prekriža od vetra polomljeno drevje, ki je tako na gosto preprede- no, da nam ne dovoli prehoda. Po kratkem ogledu se odločim, da to mesto obidemo po desni, kar pa se ka- sneje izkaže za ne najboljše rešitev. Kljub strmemu in vlažnemu pobočju ta del poti nekako obidemo in kmalu smo spet na stezi, po kateri pridemo na greben. Od tukaj pogled prvič seže v dolino Bavšice, ki je zdaj že globoko pod nami: lepa ledeniška dolina, ki je v primer- javi z drugimi v Julijcih kar nekam kratka, vendar kljub temu vredna ogleda.

Še vedno smo v gozdu, ki pa se zmeraj bolj redči. Med redkimi macesni naletimo na maline, ki se jim nekako ne moremo upreti, vendar se preveč tudi ne za- držujemo, saj je pred nami še dobršen del poti. Še zmeraj hodim kot zadnji in do zdaj mi ni bilo potrebno dati še nobenega nasvete glede poti, začutim pa, da bo to kmalu potrebno. Prijatelje na razglednem in polož- nem grebenu ustavim in jim pokažem ozko gredino, po kateri se bomo spustili desno z grebena. Predlagam jim, da pospravijo pohodne palice, saj jih tukaj ne bodo potrebovali.

Zdaj grem naprej, prijatelji pa previdno za mano. V str- mem, s travami in skrotjem poraščenem pobočju, ki se izteče globoko spodaj v Bavšici, iščem prehode, po ka- terih mi sledijo. Uporaba rok je tukaj obvezna in začuda med travami ni nobene kače. Po prečenju izpostavl- jenega pobočja se varno in brez težav povzpemo na- zaj na greben, potem pa po komaj še vidni stezi po levi strani grebena na sedelce, kjer se steza konča.

Pogled se razpre na široke travnate planjave, na katerih opazimo nekaj gamsov, ki pa so nas že opazili in se umikajo. Pogled se usmeri gor proti vrhu, kjer krožita veliki ptici. Skoraj prepričan sem, da sta orla, saj sem enega pred leti tik pod vrhom videl prav od blizu. Prijateljem milostno dovolim malico, da mi ne bi ponov- no očitali, da jim nisem namenil časa za okrepcilo, kot

se je to zgodilo pred časom, ko smo prečili Rombonsko pogorje. Po malici prečimo z visoko travo poraslo po- bočje, kjer opazimo tudi nekaj lepih primerkov planik. Brez večjih naporov pridemo do žleba, ki ga označuje velik rdečerjav krog – znamenje, ki ne sodi v naše gore.

Tukaj je potrebno malo poplezati, kar prijatelji opravijo brez težav. Čaka nas samo še strmo travnato pobočje, po katerem pridemo na greben. Od tam se nam odpre enkratno razgled daleč naokoli, našo pozornost pa pri- tegne velik trop gamsov, ki se pase na zahodnih po- bočjih nekaj sto metrov pod nami. Mislim, da je to največji trop, ki se je ohranil v Julijcih. Lovci iz LD Bo- vec so lahko prav ponosni nanj.

Po hoji po samem grebenu oziroma tik pod njim po šti- rih urah in pol stojimo na Vrhju Krnice. Naj dodam, da sem pred letom vzpon opravil v treh urah in 20 minu- tah, kar pa niti ni prav pomembno.

Po daljšem postanku na vrhu, ki nudi res izjemen raz- gled, se odločimo za sestop. Ker je sestop običajno bolj tvegan kot vzpon, sestopamo previdno. Prijatelje opo- zorim, da je med travami veliko kamenja, ki se rado proži, zato predlagam, da sestopamo v strnjeni skupini. Tudi nekoliko težaven prehod preko strmega pobočja opravimo brez težav in že smo spet na stezi.

Ko prijateljica zavije z grebena proti Izgori, jo ustavim, vse pa povabim do le nekaj metrov oddaljenega lov- skega bivaka na Okroglem, od koder je lep razgled na bovško kotlino. Zjutraj jim ga namenoma nisem poka- zal, sedaj pa povabilo oziroma nenačrtovani postanek z veseljem sprejmejo. Med razgledovanjem po dolini pospravimo še zadnje jedačo in pijačo.

Že čez dobro uro smo v dolini ob hladnem pivu, ki smo si ga pošteno prislužili. Ob posedanju na bovškem trgu prijateljem pogledi ponovno uhajajo gor proti Krnici. Z njihovih obrazov razberem zadovoljstvo po opravljeni poti.

Na Vrhju Krnice sem bil z Ivico, Milojko in Damjanom.

odmevi

izkušnja

Profesionalnost prostovoljnega dela

Včasih pride kakšen terek. Sediš v pisarni društva, majhna pisarna je to, na podstrešju, in čakaš. Zme- njen si z nekom, natančno ob uri, njega pa ni. Morala bi se dogovoriti o nekem projektu – za razvoj mla- dinskega odseka gre. In za razvoj celotnega društva, celo za to. Ampak njega vseeno ni; kot da ne razume pomembnosti svoje nalo- ge, kot da ne razume odgovornosti, ki jo je s tem, ko je projekt predlagal in zasnoval, sprejel. Ja, pobudo je

dal on sam, ti si tukaj zato, da jo pomagaš izpeljati.

Dve uri in pol pozneje se vračaš do- mov. Opravil nisi nič. Jezen si, razočaran, naveličan. Naveličan tega, da si samo ti tisti, ki svojo od- govorno nalogo jemlješ resno. Kot da se drugi ne zavedajo, kaj so, zakaj so, kje so in kdaj so. Če sploh so.

In potem doma prebiraš **Cervante- sa** in razmišljaš, kdo je bolj kihotov- ski – revež iz Manče ali ti sam. Po- glej ga, zlomka, naslednje jutro sonce še vseeno vzide. In začne se nov dan.

Ta prostovoljnost je čudna zadeva. Na eni strani je veliko delovnih ljudi, ki profesionalno in odgovorno opravljajo svoja poslanstva, pri če- mer se to, da delajo prostovoljno,

niti ne opazi. So pa na drugi strani tudi takšni prostovoljci, ki se svoje prosto voljnosti zelo natančno za- vedajo, z njo pa tudi prostovoljnosti svojega dela in produktov le-tega. V bistvu so ti prosto voljci bolj v skladu s prostovoljnostjo samo, saj oni prvi v predmet po nepotrebem vnašajo vse preveč profesionaliz- ma, da o odgovornosti niti ne govo- rimo. Ampak tako pač mora biti: vsaka palica ima dva konca, mi vztrajno dopoveduje oče. Zato je verjetno prav, da imamo v društvih oboje, tako prostovoljce kot tudi prosto voljce. Tako se ohranja rav- notežje, revolucija nam ne grozi, hiše bodo stale, otroci bodo siti.

Je pa neugodno, čisto zate oseben, ko se ti kdaj pa kdaj zazdi, da te ob- dajajo sami prosto voljci. Da je

okrog tebe izrazito več takšnih, ki nekaj pač počnejo, kot pa onih, ki kaj počnejo in celo tudi vedo, zakaj to počnejo. Če je to že res, je bolje, da tega sam ne opaziš in ne razumeš oziroma je bolje, da se pretvarjaš, kot da tega ni. To je včasih toliko bolj težavna naloga, kolikor več prosto voljcev te obdaja. V bistvu bi moral pisati o nečem drugem. O Seminarju za aktivne člane mladinskih odsekov, ki je bil sredi marca v Bavšici. Tam smo bili na sončno soboto in na nekoliko manj sončno nedeljo. Bilo nas je kar nekaj – od Primorca do Prekmurca pa od Gorenjca do Dolenjca. Pa kuhar je bil tudi, o, ja, tudi kuhar je bil!

Pravijo, da je bil takšen seminar v režiji MK organiziran in izveden prvič. Če tako pravijo, bo že res. Pa vendar so zame ti seminarji v tistih bistvenih sestavinah vendarle med sabo zelo podobni, če že ne enaki. Resda je tista z razpisom predpisana vsebina lahko od seminarja do seminarja, od srečanja do srečanja različna: druga poglavja, druge teme, drugačne vrste, okusi in vonj gradiv, drugi ljudje. Drugi ljudje, ne pa drugačni. Saj smo vsi drugačni, vsi in vsak posebej, toda v eni lastnosti smo si enaki: vsi smo tam zato, ker delamo na istem področju, in zato, ker bi radi na tem področju delali dobro. Ker se nam odpirajo podobni problemi, ker treskamo ob svojem delu na podobne težave in ovire.

Vsak od nas je lahko v svojem društvu vrhunski delavec; a četudi so razmere v društvu urejene, četudi nima z najrazličnejšimi strukturami nobenih večjih težav, vseeno se lahko v stiku z drugimi, podobnimi ljudmi veliko nauči.

Nove izkušnje, nove ideje, novi pogledi, pristop in metode.

Moč in energija za nove boje; optimizem in pozitivna naravnost.

Inventura in revizija lastnega dela, lastnih idej, lastnih znanj in poznavanj.

Ne nazadnje: spoznanje o relativnosti lastnega dela; spoznanje, da ni nihče nenadomestljiv, da bo gorništvu preživelo in se razvijalo, se spreminjalo naprej. In to te ne navdaja z malodušjem in občutkom

nesmisla, ne, to je dober občutek, saj ti kaže, da ni nič tako tragično, kot se včasih zdi, da tudi nič ni tako usodno.

V Bavšici je lepo – posebno, če prihajaš z Obale. Ni turistov, ni ljudi, ki poležujejo ob obali in razmišljajo, kaj bodo v naslednjih urah pričakati, sončni vzhod ali sončni zahod, pri tem pa nenehno pazijo, da si ja ne bi zmočili nog. Radoveden sem, kaj bi storil, če bi po pomoti ali pa povsem načrtno in zanalašč na takšen seminar prijezdil don Kihot. Ali bi bil miren in bi pridno sodeloval na seminarju, ali bi se kaj naučil ali se ne bi naučil nič. Ali bi prišel do kakšne nove ideje in zamisli. Ali pa bi enostavno slekel svoj viteški okep, pustil tam Rosinanta in Dulcinejo in se tiho in brez večjega razburjenja vrnil domov.

Pa spet – kam domov bi se vrnil, če bi se res vrnil?

Tomaž Mikelc, Piran

Ob stoletnici Češke koč

Ob predstavitvi knjige Gorenjska 1900–2000, ki jo je v seriji Gorenjski kraji in ljudje izdal Gorenjski glas, je bil v 2. letošnji številki Planinskega vestnika zapisan tudi stavek, da »je premalo poudarjeno delo jezerskih planincev, ki so leta 1900 zgradili Češko koč, devet let pozneje pa Prešernovo koč na Stolu, da Golice sploh ne omenjamo«. **Tone Wraber** je v 4. številki Planinskega vestnika napisal, da »so imeli jezerski planinci z obema kočama v Karavankah opraviti kvečjemu kot obiskovalci«. Kar zadeva Prešernovo koč na Stolu, je v resnici prišlo do napake, kar pa zadeva Češko koč, je prav, da ob letošnjem stoletnem jubileju poudarimo odločilno vlogo Jezerskega pri tej gradnji.

Izgradnja Češke koč je bila odvisna samo od Jezerskega oziroma od jezerskih občinskih mož in od jezerskega župana, ki so odobrili uporabo zemljišča za gradnjo koč. Ni res, kar piše Tone Wraber, da so bili Jezerjani samo obiskovalci, to je lahko celo žaljivo za Jezerjane, saj so prav oni nadelali in uredili ovčje,

pastirske in lovske steze do Spodnjih Ravnih, ki so se leta 1899 še imenovala Dolenje Ravnih. Na tem mestu so že v zgodnjem 18. stoletju postavili ovčarsko koč.

Kar so postorili jezerski hribovci, lovci in gorski vodniki, kaže tudi primer **Frischaufa**, ki so mu Jezerjani pokazali skrivno pastirsko in lovsko stezo iz Zgornjih Ravnih na Mlinarsko sedlo, ki je bila že v davnini bližnjica do južnih pobočij in pašnikov jezerskih ovc na planotah Grintovcev. Res pa je Frischaufova zasluga, da so Jezerjani to pot iz leta 1899 dali v javno uporabo, jo označili in na nekaterih krajih tudi zavarovali. Izvajalci del na tej poti so bili smo Jezerjani: znana in najbolj izurjena jezerska gorska vodnika **Veršnik** in **Mavec, Anton Šenk**, po domače Makekov, in **Muri**, po domače Mlinarjev, oba krepka veleposestniška fanta in lovca. To je opisal tudi **Režek** v knjigi Stene in grebeni.

Za izgradnjo Češke koč so dali Jezerjani osnovne pogoje, to je zemljo, že znana pota in tudi napotke, kar je le mimogrede omenjeno. Jezerjani so pri gradnji opravljali tudi težaška nosaška dela, sekali les, nadelavali kolovoze, posodabljali steze. Vendar že po tradiciji ne omenjajo teh delavcev, ki so ta težaška dela opravljali za malo denarja – ne omenjajo jih, ker so bili za delo pač plačani.

Na Kranjskem, še predvsem na mejnem območju, so gradili planinske postojanke s češkim kapitalom, in sicer pod okriljem Slovenskega planinskega društva. Tako kot nemški kapital je imel tudi češki enake cilje, vendar pod parolo slovenskega bratstva. Delavci tako v tovarni češkega kot nemškega kapitala so enako odgovarjali: vsi so imeli enako namen izkoristiti delavce in kraj in čimveč iztržiti.

Za Čehe so se planinski projekti izgradnje planinske – turističnih postojank v mejnih območjih po prvi svetovni vojni končali. Češka podružnica SPD za tako obsežne gradnje planinskih koč ni imela lastnih sredstev. Na občnem zboru Češke podružnice SPD iz leta 1898 so poročali o 190 članih, tako med njimi kot med ustanovniki podružni-

ce pa ne zasledimo Slovencev iz Prage. Cilji Češke podružnice SPD, v kateri je bila tudi podružnica čeških turistov iz Brna, so bili izgradnja planinsko turističnih alpskih objektov na Kranjskem, v Karavankah in na Mangartu. Leta 1898 so se opredelili za gradnjo v mejnem območju Jezerskih gor. Prvo kočjo so zgradili na sedanjih Spodnjih Ravneh, prva svetovna vojna pa jim je preprečila načrtovano gradnjo na Vadinah/Ledinah.

Druga svetovna vojna je slovenskemu planinstvu povzročila strahovito škodo, predvsem številne požige koč. Prav Jezerjani in še predvsem predvojni, medvojni in povojni oskrbnik Češke kočje **Vinko Tepina**, ki je bil posestnik in župan, so zaslužni, da je Češka kočja ostala nepoškodovana. Leta 1941 so prenesli ves inventar na Jezersko, ga zavarovali in leta 1945 vrnili v kočjo.

Slovenski planinski organizaciji bi bilo mogoče priporočiti, da čimprej celovito prikaže in opiše obseg, vlogo in pomembnost slovenskega planinstva tudi za slovensko državnost in razpoznavnost. Tako bomo naposled lahko postavili na pravo mesto pomembnosti, vloge in delo kraja, domačinov in tudi tujega kapitala.

Franc Ekar

iz planinske literature

Izšel je zbornik PD Dol pri Hrastniku

Iz tiska je izšel zbornik, ki ga je izdalo Planinsko društvo Dol pri Hrastniku. Naslov knjige je »Zbornik 1953–2000«, njegov avtor pa je **Drago Kozole**, ki je gradivo zbral in uredil ter prispeval fotografsko gradivo. Naslovnico je oblikoval **VIZA – Vili Zaletel** iz Hrastnika, prelom in tisk pa je opravila tiskarna PAGAT d.o.o. iz Sedraža. Zbornik je izšel na 194 straneh in v mehki vezavi v nakladi 250 izvodov.

Kakor pravi avtor, je zbornik nastal kar nekaj let, izšel pa ni ob kakem jubileju, ampak iz nekakšne nuje. D. Kozole je namreč še zadnji živi član tega društva, ki je od nastanka pa vse do danes ob lepih in tudi težkih trenutkih spremljal, so doživljal, predvsem pa soustvarjal bogato dediščino tega društva. V društvu se je zvrstilo v vseh letih njegovega obstoja veliko članov, ki so v različnih obdobjih pomagali k rasti in uspešnosti društva, vendar so večinoma iz upravičenih razlogov društvene vrste zapustili bodisi z avtorju zelo pomembni, različnih družinskih zadev ali pa zaradi utrujenosti in še kakšnih drugih vzrokov. Avtor tudi pravi, da je končno treba ugotoviti, da so nastanek, razvoj in delovanje tega društva dejanja, ki so v sedanjih pogojih neponovljiva.

O tem se bo lahko sleherni bralec zbornika prepričal. V njem so namreč opisani ljudje, njihovo delo, tudi denarna in materialna pomoč posameznikov in podjetij, ki so odločilno pripomogli k tako pomembni vlogi, kot so jo imeli dolski planinci pri razvoju planinstva v Hrastniku, v Zasavju, pa tudi v Sloveniji in še kje. Njihov planinski dom v Gorah, katerega graditelj in dolgoletni gospodar je bil tudi avtor zbornika, vključno z vsemi pomožnimi in športnimi objekti tudi po tej plati dokazuje, kako zelo zagnani in uspešni so bili dolski planinci.

Avtorju so bili pri pisanju zbornika zelo v pomoč različni zapisniki iz dela društva. Knjiga spominov, ki jo je o gradnji doma v Gorah pisal **France Klemen**, in društveno glasilo Naš planinec, ki izhaja že 23 let, predvsem pa lastni spomini, saj je bil priča domala vsem dogodkom pri razvoju planinstva na Dolu pri Hrastniku, pa tudi razvoju planinstva v Zasavju in Posavju, delu Meddruštvenega odbora zasavskih planinskih društev in drugod, predvsem še v PZS.

Publikacija je bogat vir različnih in verodostojnih podatkov neprecenljive vrednosti. Avtorju je treba dati vse priznanje za opravljeno delo.

Tine Lenarčič

Gibanje v zahtevnem gorskem svetu

Leta 1994 so v takratnem izletniškem in sedanjem vodniškem odseku PD Ljubljana Matica organizirali eno od prvih tur v brezpotja Martuljkove skupine, na snežišču nad Bivakom I določili mesto za navezovanje in kljub pomoči več vodnikov porabili kar tričetr ure, da so se vsi opremili in navezali tako, kot je bilo potrebno za varno hojo. Po tej izkušnji so organizirali prvi tečaj gibanja v zahtevnem kopnem svetu, naslednje leto še tečaj za gibanje v snegu, še leto pozneje tečaj turnega smučanja. Tečaje so ponavljali, na vsakem so udeleženci dobili tudi pisno gradivo, vsakokrat dopolnjeno in popravljeno – in iz tega je nastala okoli 60 strani debela knjižica »Gibanje v zahtevnem gorskem svetu«, ki so jo pod uredniškim vodstvom **Vladimirja Habjana** ob uredniku pripravili še **Darko Bernik**, **Matjaž Ferjančič**, **Drago Metljak** in **Stane Soklič**, izdal pa vodniški odsek tega planinskega društva. Toda kot je v opozorilu na začetku knjižice posebej poudarjeno, je vsebina priročnika namenjena le udeležencem zahtevnih tur v okviru vodene ture pod vodstvom vodnika in nikakor ne zadostuje za samostojno gibanje. »Gradivo je le okvirni opis veččin, ki jih mora obiskovalec gorá poznati in obvladati za gibanje v zahtevnem gorskem svetu,« je napisano. »Samostojno gibanje odsvetujemo vsem tistim, ki nimajo dovolj izkušenj.«

Knjiga opisuje gibanje na zahtevni kopni in na zahtevni snežni turi, turno smučanje in nevarnosti v gorah. V prvih treh poglavjih je opisana nujno potrebna oprema za takšno udejstvovanje v gorskem svetu z vsemi značilnostmi in opozorili, na kaj je treba posebej paziti pri nakupu take opreme, načini uporabe in gibanje po svetu, za katerega potrebujemo takšno opremo. Poleg tega je natančno opisano, kako naj bi ukrepali v kočljivih situacijah. Poglavje o nevarnostih v gorah pa bi moral takointako prebrati in poznati vsak obiskovalec gorskega sveta ne glede na to, na kakšne gorske

poti ali brezpotja se podaja, saj avtorji med drugim tudi svetujejo, kako naj bi ukrepali, če pride do nesreče.

Čeprav knjižica ni klasičen priročnik (ali pa so se avtorji hoteli zavarovati, da gre le za pripomoček za varnejšo hojo po gorah), je vendarle take vrste literatura, ki naj bi jo prebral in si najpomembnejše odstavke zapomnil vsak obiskovalec gorá. Nedvomno bi se potem preudareje lotil svojih planinskih podvigo ali pa bi marsikaterega celo opustil, ko bi spoznal, kako nevaren je lahko gorski svet.

M. R.

Alpinisti med znamenitimi Slovenci

Založba Forma 7 iz Ljubljane je pod uredništvom **Neve Brun** in **Marjana Remica** pripravila še eno lepo knjigo. V njej sta nam predstavila 140 znamenitih Slovencev, ki so s svojim delom in uspehi želi številna priznanja v tujini in ponesli slavo naše države v svet. Izbor imen, ki bi bil lahko tudi drugačen ali pa vsaj širši, so strokovni sodelavci izbirali med znanstveniki, literati, arhitekti, slikarji, zdravniki, glasbeniki, športniki, ekonomisti in alpinisti. Med slednjimi je kar 15 vrhunskih slovenskih alpinistov, kar predstavlja več kot 10 odstotkov vseh v tej knjigi predstavljenih tudi v svetu znanih imen. Naj alpiniste predstavimo na kratko še na tem mestu.

Ciril Velkovich

Belak Stane-Šrauf, najbolj vsestranski slovenski alpinist, je bil prvi Slovenec na kakem osemtisočaku (Makalu I. 1975).

Česen Tomo, solo plezalec na najvišje vrhove sveta, se je proslavil z vzponom po južni steni Lotseja.

Čop Joža, gorski vodnik in gorski reševalec ter legenda slovenskih alpinistov med obema vojnoma.

Debelak Mira Marko, najsposobnejša evropska alpinistka med obema vojnoma, je bila sprejeta kot prva ženska v Avstrijski alpinistični klub.

Humar Tomaž je leta 1999 s solo vzponom prek južne stene Daulagiri

(8167 m) navdušil ves alpinistični svet.

Grošelji Viki je osvojil deset (največ med Slovenci) osemtisočakov, napisal pa je tudi osem knjig o alpinističnih odpravah.

Jeglič Janez-Johan je bil eden izmed redkih svetovnih alpinistov, ki je enako dobro obvladal gibanje v najvišjih višinah in plezanje X. stopnje v skali kakor tudi tekmovalno plezanje v ledu.

Karo Silvo je izjemno talentiran alpinist z izredno velikim številom vzponov (1600), med katerimi jih je kar 160 prvenstvenih.

Knez Franc-Franček je rekorder v številu vzponov (2900) in v številu prvenstvenih smeri (660).

Kunaver Aleš je bil vodja slovenskih himalajskih odprav v času pionirskega prodora slovenskega alpinizma v svetovni vrh.

Prezelj Marko je odličen plezalec v ledu, snegu in kopni skali, dobitnik najprestižnejšega alpinističnega priznanja – Zlati cepin za leto 1991.

Stanič Valentin je bil najpomembnejši samostojni alpinist Vzhodnih Alp v začetku 19. stoletja.

Svetičič Miroslav-Slavc je bil eden od najdrznejših slovenskih alpinistov s 1200 vzponi, od tega 460 prvenstvenimi.

Škarja Tone je bil vodja številnih jugoslovanskih in slovenskih alpinističnih odprav v Himalajo.

Štremfelj Andrej, dobitnik Zlatega cepina za leto 1991, velja za modernega klasičnega alpinista.

Župnija Vransko

Marsikdo rad pobrska po vodnikih in po drugi literaturi, ki predstavlja določeno deželo, določen kraj. Radi se vprašamo, kako so nekoč predstavljali določena območja. V maju je občina Vransko izdala ponatis knjižice Dogodki v župniji Vransko, ki jo je leta 1888 napisal **Ivan Gabršek**. Prvič je izšla ob 20-letnici uvrstitve Vranskega med »cesarske trge«.

V tej knjižici najdemo odgovor na vprašanje, kako so predstavili določen kraj, določeno župnijo pred več kot 110 leti. Avtor je zapisal, da je okolica trga zdrava. Severno od

trga ležijo Solčavske planine, ki so do 8000 čevljev visoke (okrog 2500 metrov). Zaradi snežne odeje, ki se na teh vrhovih pozno stopi, se prične pomlad zelo pozno. Običajno hladna zima preide v toplo poletje.

To pa ne moti. Milo poletje, dobra pitna voda, lepi gozdovi, čist zrak odtehtajo to, da je pomlad kratka ali pa je sploh ni. Avtor zapiše, da je dosti tekoče, bistro vode, veliko potokov, ki žuborijo proti Bolski in potem skupaj v čisto Savinjo.

Danes opisujemo planinska pota, ki vodijo na vrhove, k planinskim kočam. Nekeoč so opisovali poti, ki so vodile k cerkvam. Prepišimo takšen opis iz knjižice: »Omenjeno je že, da je okolica Vranskega posebno mična, vabljiva krajšim ali daljšim izletom. Če hoče prijatelj narave na pot po zelenem, ravnem polju, si izbere pot do Ločice (vas pri Vranskem). Če hoče uživati v hladnem gozdu, poslušati petje ptic, naj gre k podružnici sv. Martina. Pot je dolga eno uro.« Cerkev je v Godvinu pod Dobrovljami, danes vodi mimo nje cesta proti Bralslovcem. Avtor v knjižici zapiše, da mimo cerkve vodi pot v Braslovče.

Tistim, ki ljubijo vinograde in zmerne griče, je v knjižici priporočen sprehod v Stopnik ali k podružnici sv. Jeronima. V Stopniku je zanimiva cerkev sv. Mohorja. Avtor opozarja na grb **Schratenbachov**, ki je nad glavnim oltarjem, in na dva zvonova, od katerih ima eden letnico 1320. Danes vemo, da je v cerkvi najstarejši zvon na Slovenskem. Cerkev sv. Jeronima stoji na vrhu griča, ki leži severozahodno od Vranskega. Avtor zapiše, da je obdana s starim zidovjem. Danes vemo, da je to taborska cerkev, ki je lepo obnovljena. V tej knjižici in v drugi literaturi preberemo, da naj bi na kraju, kjer stoji cerkev sv. Jeronima, nekoč stal grad, ki je bil močno utrjen in povezan s podzemskim rovom z jamo Škadovnico in naprej z jamo Veternico. Tudi avtor knjižice iz leta 1888 zapiše, da je četr ure od cerkve navzgor velika votlina, ki jo ljudje imenujejo Škadovnica, v njej so kapniki različnih oblik in da ima izhod na Gornjegraški severni strani.

Krepkejšim popotnikom avtor priporoča, da obiščejo podružnično cer-

kev sv. Marije na Črete ali cerkev sv. Katarine. Ti dve podružnici sta visoko v gori, ki se dviga kot mejnik med vranskim in gornjegraškim okrajem. V knjižici je opisan razgled s tega grebena. Veličasten je pogled na Solčavske planine z večnim snegom. Priporočeno je, naj se popotnik dobro obleče, ker s planin »veje ojštra planinska sapa«. Opis razgledov s Črete je primerljiv z opisom razgledov **Jožeta Dobnika** v Vodniku po planinskih postojankah v Sloveniji.

Pri opisu cerkve sv. Marije na Čreti avtor zapiše, da ljudje pripovedujejo, da so iz cerkve ukradli železen jerbias, iz katerega so Turki krмили svoje konje in so ga potem tu pozabili.

Škoda, da ni zapisana pripovedka, da je imela cerkev zvon s čudovitim glasom. Glas se je menda čul vse do Turčije. Turki so hoteli imeti ta zvon, pridrveli so na Čreto, zvon pa se je skrila. Še danes ga niso našli. To pravljico je zapisal **Johan Seidl**, ki je v svojih potopisih v 19. stoletju opisal našo Štajersko.

Drobna knjižica nam odkriva nekdanje opise poti, kot nam odkriva prošnja Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva iz leta 1900, ko so na tem območju markirali planinska pota in hranišnico na Vranskem prosili, da bi jim pomagala pri markiranju prehodov iz Boljske doline v Savsko in Zadrečko dolino.

To je naša zgodovina, mimo nje ne moremo.

Franc Ježovnik

Pod plateno streho ✓

V Planinskem društvu Zabukovica so se pred leti z Osnovno šolo Griže dogovorili, da bodo učenci šole izdelali raziskovalne naloge o planinstvu.

Leta 1993 so izdelali nalogo Planinstvo v našem kraju, leta 1998 nalogo Orientacija in orientacijski rezultati v našem kraju, letos so končali dveletno delo pod vodstvom mentorice **Martine Tominšek** in izdelali 118 strani obsežno nalogo o mladinskih taborih Pod plateno streho – pregled mladinskih taborov PD Zabukovica. Slika na naslovnici ima

svoj pomen: dve ptici letita pod nebo, spodnja ima napis Logarska dolina 1983, zgornja Podvolovljek 1999 – prvi in zadnji opisani tabor. Z nalogo so učenci tekmovali na tekmovanju mladih raziskovalcev Spodnje Savinjske doline.

Nalogo je ocenila **Irena Romih**, dipl. soc. del.

Če polistamo po tej nalogi, vidimo, da nas v opis posameznega tabora popelje risba, ki se navezuje na kraj taborjenja. Že pri prvem taboru je objavljena himna tabora, kar se potem ponavlja skorajda vsako leto. Objavljeni so podatki o taboru, opisane so ture, predavanja iz planinske šole, športna dejavnost, igre ter ostale organizirane dejavnosti. 12. tabor je bil, na primer, na Pokljuki, udeleženci pa so si ogledali Poključsko barje.

14. tabor je bil v Koprivni in udeleženci so si ogledali rudnik svinca in cinka v Mežici ter cerkev sv. Jakoba iz 14. stoletja. 15. tabor je bil v Medvodju, udeleženci so si v Jelendolu ogledali graščino in zbirko fosilov, pod strokovnim vodstvom pa še Dovžanovo sotesko. 16. tabor je bil v Podvolovljeku, kjer so si udeleženci ogledali žagarjev mlin in cerkev sv. Antona, sotesko Brložnico in Snežno jamo pod Raduho.

Tabori niso samo planinski, temveč skušajo v vsakem pokazati naravne in kulturne znamenitosti. To je ena izmed značilnosti dela, ki je lepo razvidna v nalogi.

Recezentka je zapisala: »Za vse tabore so zbrani osnovni podatki o času taborjenja, številu udeležencev, vodstvu tabora, turah in ostalih dejavnostih. Prikazan je tudi pregled aktivnosti po dnevih, zaključno poročilo vodje tabora in vtisi udeležencev tabora. Kot zanimivost lahko v nalogi zasledimo članke, ki so jih o posameznem taboru zapisali različni mediji.«

Naloga je zelo lepo urejena. K temu veliko pripomore fotografski album, o katerem je recenzentka zapisala: »Da bi bralcu lahko pričarali zanimive in nepozabne trenutke z mladinskih planinskih taborov, si lahko na koncu naloge ogledamo strani s planinskega foto albuma, s katerimi naloga pridobi estetsko vrednost in popestri njeno vsebino.«

Ocena je zaključena z besedami: »Naloga je vsebinsko zelo obsežna, saj je v njej podrobno opisanih kar petnajst mladinskih taborov. Kljub njeni obsežnosti, kar prča preko sto strani, pa je naloga zelo pregledna in doseže svojo estetsko, vsebinsko in kronološko vrednost.«

Udeleženci tabora so vsako leto po koncu izdali glasilo tabora. Glasila, ki jih je zadnja leta urejala mentorica **Martina Tominšek**, so veliko prispevala k lažji sestavi naloge.

V nalogi je objavljenih veliko spominov. S tabora na Pokljuki je eden izmed udeležencev zapisal: »Ponoči je z vrha pograda v koči Planika padel Dejan. To pa ni bila njegova edina nesreča. Dva dni pred tem si je ob vračanju z Debele peči poškodoval nogo. Vendar človeška volja ne pozna meja. Po prespani noči je naslednji dan poleg ostalih kričal ob Aljaževem stolpu na vrhu Triglava zaradi krstnih udarcev.«

Prvi tabor iz leta 1983 sta opisala Tina in Martina. Danes sta obe že mami in njuni otroci bodo lahko kmalu šli v tabor.

Vodja vseh 16 taborov je bil **Bogomir Polavder**, ki je o začetkih dejal: »Aktivnost mladih v PD Zabukovica in OŠ Griže je bila v letih 1970 do 1983 izredno pestra in raznolika. Poleg izletništva, planinskih šol, šol v naravi, orientacijskih tekmovanj, pohodov, različnih srečanj in planinske vzgoje smo mladim želeli dodati še nove oblike dejavnosti v naravi.« Ta želja je rodila planinske tabore. Že leta 1983 je bilo osem izmen iz različnih društev, iz PD Zabukovica pa se je tabora udeležilo 14 mladih.

Spominja se obilo zanimivih dogodkov – na Jezerskem so bili soorganizatorji ovčarskega bala in so se vozili s kolesom po dnu jezera.

Objavljeni so spomini mentorice Magde. Tudi njeni spomini so bogati – kako jim je, na primer, leta 1993 na Jezerskem vihar podiral šotore.

Mentorica Martina Tominšek in njeni sodelavci so opravili zelo kvalitetno delo, društvo je ob svoji 50-letnici dobilo zelo lepo darilo mladih.

Franc Ježovnik

Slovenska planinska bibliografija v letu 1999

Vzgojna literatura

Alpinistična šola; zbr., ur. Tone Golnar, 4., popr., razš. izd. Ljubljana, **PZS**, 1999, 210 str. (Planinska založba, 195).
 Goddard Dale, Neumann Udo, Učinkovito skalno plezanje; prev. Martina Čufar in Milan Malej. Jesenice, ELECMA d.o.o., 2000. 302 str.
 Mladina in gore, Trzin 96. Državno tekmovanje, 8. Trzin, PD Onger, 1996. 28 str.
 Ravnik Vlado, Rastlinstvo naših gora. Ikonografija rastlin Julijskih Alp in Kamniško Savinjskih Alp ter Karavank. Ljubljana, Tehniška založba Slovenije, 1999, 111 str.
 Sauvain Philip, Gore (Geografski raziskovalec). Ljubljana, MK, 1999.

Priročniki in dnevniki

Ciciban. Ljubljana, **PZS**, 1999.
 Dnevnik s Slovenske planinske poti. Ponatis. Ljubljana, **PZS**, 1999, 31 str. (Planinska založba, 175)
 Mladi planinec. Ljubljana, **PZS**, 1999.
 Naravne zanimivosti južnega pobočja Bohorja. Slapovi; Anton Ramovš idr., Senovo, Turistično društvo, 2000.
 Planinske akcije in postojanke. Kolarstvo za leto 1999 in 2000. Ljubljana, **PZS**, 1999. 96 str., pril.
 Program aktivnosti 2000. Ljubljana, PD Matica, 1999. 25 str.
 Slovenski dvatisočaki. Ljubljana, SPES, 1999. 90 str.

Vodniki

Bizjak Janez, Lukan Klavžer Tea, Knific Vladimir, Pocarjeva domačija v dolini Radovne. Ljubljana, Uprava RS za kulturno dediščino, 1999. 46 str. (Kulturni in naravni spomeniki Slovenije; 199).
 Golnar Tone, Alpinistična šola. 2. natis. Ljubljana, **PZS**, 1999.
 Habjan Vlado, Manj znane poti slovenskih gora. Ljubljana, Sidarta, 1999. 212 str.
 Jezersko, plezalni vodnik. Ljubljana, **PZS**, 1999. 208 str.
 Kako na Triglav. Napisali Tine Mihelič idr., foto Jože Mihelič idr.,

Ljubljana, **PZS**, 1999. 72 str. (Planinska založba, 192)
 Kamniške in Savinjske Alpe. Jezer-sko (plezalni vodnik); zbr., ur. Tone Golnar, Davo in Drejc Karničar, sheme Aleš Dolenc. Ljubljana, **PZS**, 1999. 176 str. (Planinska založba, 186)
 Kamniške in Savinjske Alpe. Logarska dolina, zahodni del, 2., popr., razš. izd. (plezalni vodnik); zbr., ur. Silvo Babič in Tone Golnar. Ljubljana, **PZS**, 1999. 176 str. (Planinska založba, 194)
 Kozinc Željko, Lep dan kliče: 150 izletov po Sloveniji. Ljubljana, Modrijan, 1999.
 Ljubljansko barje s hribi (sl, it, ne). Vrhnika, Zavod Naš laz, 1999.
 Nosan Aleš, Potepanja za večno. Trzin, Samozal, 1999. 104 str.
 Plezališča brez meja, Trst, Slovensko Primorje, Istra. Ljubljana, Sidarta, 1999. 144 str.
 Slovenia, guida turistica. Slovenien, Reiseführer. Slovenia, The tourist guide. Ljubljana, MK, 1999. 720 str.
 Švab Erik, Janez Skok, Boris Čujič, Plezališča brez meja: Trst, Slovensko Primorje, Istra. Arrampicare senza frontiere: Trieste, Ospe, Istria; risbe Danilo Cedilnik Den. Ljubljana, Sidarta, 1999. 148 str.

Zborniki

10 let PD Onger. 80 let prof. Tineta Orla. Trzin, PD, 1993. 64 str.
 15 let PD Onger. Trzin, PD, 1998. 36 str.
 Alpska konvencija v Sloveniji. Ljubljana, MOP, 1997.
 Brancelj Anton, Planktonski raki v gorskih jezerih. Bled, TNP, 1998. 14 str. (Triglavski razgledi, II, 3, BIOS, 1)
 Gaberščik Alenka, Fizikalne in kemijske lastnosti voda v gorskih jezerih TNP. Bled, TNP, 1998. 8 str. (Triglavski razgledi, II, 2, GE, 1)
 Gorska šola slovenske vojske: Iz tradicije za novo tisočletje (sl, an). Pokljuka: Vadbeni center, 1999. 56 str.
 Jug, dr. Klement, 1898 do 1924; gradivo pogovora ob stoletnici rojstva; ur. Branko Marušič. Nova Gorica, Založništvo Jutro, Goriški muzej, 1999. 102 str.

Kriških 50 planinskih let, 1949/1999; Drago Papler idr. Krize, PD, 1999. 213 str.
 Med tiri in gorami. Ljubljana, PD Železničar, 1999.
 Mrzlica (1122 m), Savinjski in knapovski Triglav; Zbral, prir., ur. Tine Lenarčič ob 100-letnici zgraditve Hausenbichlerjeve kočice na Mrzlici. 1899 do 1999. Trbovlje, PD, 1999. 256 str.
 Muhtagata 1999. Radovljiska alpinistično smučarska odprava, ur. Janez Pretnar. Radovljica, PD, 1999. 35 str.
 Naše jame. Ljubljana, Jamarska zveza Slovenije, 1998.
 Od domicila do Poti kurirjev in vezistov NOV. 30 let. Zbral, ur., Bruno Fras, Ljubljana, Društvo prijateljev Poti kurirjev in vezistov NOV. 1999. 80 str. + pril.
 Pristov Janko in Neva, Župančič Boris, Klima Triglavskega narodnega parka. Bled, TNP, 1998. 60 str. (Razprave in raziskave, 8)
 Slovenski alpinizem '97, ur. Matjaž Wiegele. Ljubljana, **PZS**, 1999. 120 str. (Planinska založba; 185)

Diplomska in doktorska dela

Svoljšak Petra, Italijanska okupacija Posočja od maja 1915 do oktobra 1917 (disertacija). Ljubljana, ZRC SAZU, 1999.

Leposlovje

Budkovič Tomaž, Bohinj 1914 do 1918. Med fronto in zaledjem. Celovec, Mohorjeva družba, Gorenjski muzej, 1999. 229 str.
 Coburn Broughton, Everest, gora brez milosti. Tržič, Učila d.o.o., 1999.
 Klavora Vasja, Monte San Gabriele. Die Isonzofront 1917 (prevod dela Škabrijel). Celovec, Mohorjeva družba, 1998. 296 str.
 Kragelj Jožko, Josip Abram. Koper, Ognjišče, 2000.
 Krišelj Marijan, Lotosov svet. Ljubljana, **PZS**, 1999. 172 str.
 Mahkota Ante, Sfinga, zadnja skrivnost triglavske stene. Risbe Danilo Cedilnik. 3., razš., dop. izd. Ljubljana, Mont, 1999.
 Marušič Branko, Kralj Julijskih Alp in njegov »vazal«. Ljubljana, RS3, 1999.

Strojin Tone, Gornišvo, poti skozi lepote. Ljubljana, Tuma, 1999.
Zupančič Franc Jernej, Dnevnik 1914 do 1918. Ljubljana, Slovenska matica, 1999. 320 str.

Časopisi

Alpinistični razgledi Ljubljana, **PZS**, 1999.
Grif – za raziskovalce nekoristnega sveta. Ljubljana, Mythos d.o.o., 1999. do 27.
Non stop, rekreacijski strežnik: 6/3. Bled drugače. 6/4. Bohinj za srčne može in žene. Ljubljana, Revija Stop, 1999.
Obvestila **PZS**, Ljubljana, **PZS**, 1999.
Planinski vestnik. Ljubljana, **PZS**, 1999.
Žepne križanke. Slovenski alpinisti. Ljubljana, **MK**, 1999. 60.

Društvena glasila

60 let. Dravograd, PD, 1999.
80 let. Prevalje, PD, 1999. 60 str.
Glasilo. Maribor, PD Maribor Matiča, 1999, 3, 4.
Gorski popotnik. Ljubljana, Integral, 1999.
Mladi planinec. Sevnica, PD Lisca, 2000, 30.
Naših petdeset let. Martuljek, PD, 1999.
Ongrički. Trzin, PD, 1999. 9, 1/2, 3/5, 6/8.
Pa spet en gre... (Knjižnica, 1) Trzin, MO PD Onger, 1999. 44 str.
Planinski popotnik. Šoštanj, MO PD, 1999. V, 8.
Pod Prisankom. Ljubljana, PD PT Ljubljana, 1999.
Tura. Vipava, PD, 2000, 7.
Viharnik. Ljubljana, PD Viharnik, 1999. 24, 1, 2, 3, 4/5, 6.

Šolska glasila

Gornik, 5 (1999). Semič, OŠ Belokranjskega odreda, 1999. 80 str.
Medvodje '98. Griže, Braslovče, OŠ, 1999.
Podvolovljek '99. Griže, OŠ, 1999.

Zemljevidi

Bled, turistična karta občine 1:30000, 1. izd. Ljubljana, IGF, 1999 (Debela peč, 2014 m).
Brezovica, turistična karta občine 1:25000, 1. izd. Ljubljana, IGF, 1999 (Krim, 1107 m).

Dobrepolje, turistična karta občine 1:25000. Ljubljana, GZS, 2000 (Stene sv. Ane, 964 m, RSPP, 25).

Dobrodošli doma... tudi pozimi. Lesce, PAN ART, 1999 (Slovenija).
Gorenjska, Bled, Bohinj, Kranjska gora, 1:50000, Ljubljana, GZS, 1999.

Ivančna Gorica, turistična karta 1:50000. Ljubljana, GZS, 1999 (Gradišče, 519 m, RSPP, 24).

Jesenice, turistična karta občine 1:25000, 1. izd. Ljubljana, IGF, 1999 (Velika Golica, 1834 m).

Julijske Alpe, zahod, 1:50000, 2. izd. Ljubljana, **PZS**, GZS, 1999 (Planinska založba, 190).

Ljubljansko barje s hribovitim zaledjem (karikature) (sl, it, an, ne) Brezovica, Naš laz, 1999.

Notranjski Kras, 1:50000, dop., popr. izd. Ljubljana, GZS, 1999 (Izletniška karta, 11a).

Posočje, Posoške Julijske Alpe, 1:50000. Ljubljana, GZS, 1998 (Izletniška karta, 1).

Primorje in Kras, 1:50000, dop., popr. izd. Ljubljana, GZS, 1998 (Izletniška karta, 4a).

Ptuj, turistična karta 1:75000, 2. izd. Ljubljana, GZS, 1999 (Haloze).

Sevnica, karta občine 1:50000, ponatis. Ljubljana, GZS, 1998 (Lisca, 927 m, RSPP, 20a).

Slovenija, turistični zemljevid 1:500.000. 7. izd. Ljubljana, CPTS, IGF, 1999.

Snežnik, 1:50000. Ljubljana, **PZS**, GZS, 1999 (Planinska založba, 183).

Spodnja Savinjska dolina, turistična karta 1:30000. Ljubljana, GZS, 1999.

Trbovlje, turistična karta občine 1:25000. Ljubljana, GZS, 1999 (Kum 1220 m).

Zgornja Savinjska dolina, 1:50000, dop. popr. izd. Ljubljana, GZS, 1999 (Izletniška karta, 6a).

Fotomonografije

Gorenjska 1900 do 2000. Knjiga gorenjske samozavesti. Kranj, Gorenjski glas, Gorenjski muzej, 1999. 711 str. (Gorenjski kraji in ljudje, 14).
Kladnik Bogdan (foto), Marolt Janez (tekst), Gorenjska. (sl, ne, an) Ljubljana, Zaklad, 1999.

Kmecl Matjaž (tekst), Jože Hanc, Stane Klemenc (foto), Slovenija iz zraka, (sl, ne, an) Ljubljana, Mladinska knjiga, 1999. 242 str.

Škamperle Igor (tekst), Matej Mejovšek (foto), Lastovičji let. (sl, an) Ljubljana, ITU d.o.o., 1999. 180 str.

Koledarji

Janežič Peter, Dvatisočaki Slovenije. 2000. Ljubljana, **PZS**, 1999.

Karničar Drejc in Davo, Tisočletni obrazi. 2000. Zgornje Jezersko, Samozal., 1999.

Kladnik Bogdan, Lenarčič Matevž, Narava 2000. Celje, Cetus, 1999.

Klemenčič Fran, Severna stena Triglava (izrez), olje na platnu. Srečno 2000. Ljubljana, Ljubljanska banka, 1999.

Lenarčič Matevž et al, Triglavski narodni park 2000. Bled, TNP, 1999.

Mejovšek Matej, 2000, novo tisočletje. Kranj, Tiskarna Žnidarič, 1999.

Prelep je moj gorenjski svet. 2000. Foto Gregori Janez idr. Begunje, Galerija Avsenik s.p., 1999.

Primožič Boris, 2000. Medvodje, samozal., 1999.

Repina Andrej, Lepote narave. 1999. Litijska, Tiskarna ACO, 1998.

Slapovi. 2000. Ljubljana, Cankarjeva založba, 1999.

Slovenija. 2000. Ljubljana, MOBO, 1999.

Slovenija med zvezdami. 2000 (stenski in namizni). Ljubljana, Tiskarna Jože Moškrič, 1999. 80 str.

Slovenska krajina. 1999. Ljubljana, Alfagraf, 1998.

Slovenske gore. 2000. (foto Mirko Bijuklič et al.). Dvestoletnica rojstva Franceta Prešerna, Ljubljana, **PZS**, 1999.

Tomazin Iztok, Prelesti 2000 – Življenje svetlobe. Zabreznica, Medium, 1999.

Triglavski narodni park. 2000, foto Matevž Lenarčič. Nazarje, EPSI, 1999.

Velkovrh Ciril (foto). Lepote Slovenije. 2000. Ljubljana. Alfagraf. 1999.

Jeseničnik Tomo, Uršlja gora. 5 razgl. Prevalje, PD, 1999.

Klančar R., Julijske Alpe. 6 razgl. Srednja vas, PD, 1999.

Koča na Naravskih Ledinah (1128 m). Ravne na Koroškem, PD, 1999.

Mejovšek Matej, et al, Slovenija. 8 razgl. Ljubljana, Grif, 1999.

Molička planina. Luče, Pašna skupnost Ravne, 1999.

Planinska koča na Jimanci (674 m). 2 razgl. Sežana, PD, 1999.

Poštni dopisnici (Snežnik in Vilharjeva koča v Črnem dolu), (dotis) Ilirska Bistrica, Primorsko numizmatično društvo, 1999.

Slovenija (razglednice). Ljubljana, Sidarta, 1999.

MINIATURA

ISKANJA

UROŠ PODOVŠOVNIK

Sedim. Opit od temnega višnjevega vina poskušam slediti ritmom segrelih teles, zvijajočih se ob zvokih preglasne glasbe. Potem omotičen umaknem pogled in ga usmerim v raznobarvne migetajoče lučke na stropu. Vmes še vedno srkam opojno rdečo tekočino. Drobnji viri svetlobe, ki so še malo prej mirovali, se zdaj zavrtijo v čudnem vrtiljaku. Misli postajajo odmaknjene. Hitijo na milijone koncev, kakor da bi vsaka posebej, vsaka zase iskala rešitev v svojem kotu zakajene sobane. »Vse preveč je teh iskanj,« je kričalo nekje globoko v skriti notranjosti, »vse preveč je izgubljanj med temi iskanji,« se je oglašalo. »Le kje je potem smisel nenehne brskanja za odkritjem lastnega jaza, ko pa se vozil v glavi vsakič le še bolj zaplete?«

Marsikje sem stikal za spoznanjem. Skoraj ni koticčka, kamor ne bi pokukal. Najprej me je zaneslo v gozd za hišo. Tam je skozi miniaturno sotesko tekkel droben potoček. Bil je poln rib in rakov. Drevesa v tem gozdu so bila v mojih očeh nekaj posebnega. Zdela so se mi lepša od vseh drugih. Pod njimi so zaživele skrite otroške fantazije. Med temi zelenimi krošnjami sem bil sposoben preživeti ure in ure, ne da bi zaznal vsaj kapljico dolgočasja. Raziskoval sem tudi najbolj drobne tolmune, močvirja in slapove ter užival na travnikih za gozdom.

Potem smo s prijatelji odkrili nekaj metrov visoko skalo in vso domišljivo vložili v načrte, kako jo preplezati. Takrat so iskanja dobila še eno razsežnost. Gozd je postal premajhen. Korak je zašel na gorske poti, brezpotja in nazadnje v strme skalnate stene, ki so kljub občutenju pritajenega strahu ponudile opoj prej komajda predstavljenih samotnih koticčkov. Gore so postale nov objekt za odkrivanje lastne identitete. V iskanju nečesa, za kar nisem vedel, ali sploh obstaja, sem gazil sneg proti vrhu, kakor da bom tam našel, odkril tisto, česar nisem poznal.

Ležal sem pod zvezdami in občudoval njihovo mnogobarvno trepetanje na temnem nebu. Slutil sem vrtiljak, v katerem se vrtijo že milijone let. Buljil sem v polno luno, ki je sijala nad še s soncem obsijanimi skalnimi stebri gora. In zdelo se mi je, da tudi ona bulji vame enako začudena, s podobnim vprašanjem, kot je moje. Spet in spet sem iskal in odgovor, vsaj tako se mi je zadelo, skorajda našel. Toda vsakič se je od nekod

priplazil dvom, ali tam sploh obstaja pojasnilo za ta večna, neznana tavanja bolnega uma.

Kljub temu sem znova in znova sledil glasu, ki je klical in vodil proti goram. Čudovite kulise so bile balzam za dušo. Čutil sem, kako me v tistem svetu napolnjuje neskončen mir. Napetosti so se sprostile. Od tam sem proti dolini vsakič odhajal močan in prepričan v obstoj iskanega. A ko je korak zabredel po tleh doline, ko so tam spodaj minevali dnevi in so se ti seštelili najprej v tedne ter nato v mesece, je počasi puhtel tudi zanos, pridobljen zgoraj nad sivim vsakdanom. Slutnja je prerasla v gotov občutek, da negativni jaz zmaguje nad onim željenim. Pamet se je zagrnila z umazano meglo in napolnila glavo s praznino, bolj prazno od vsebine vakuumске posode.

Tak sem potem v trmi spet nabasal nahrbtnik, ga vrgel na rame in odločno zakoračil v gozd z upanjem, da tam zgoraj spet najdem svoj mir.

Dlje ko sem hodil, bolj se mi je zdelo, da drevesa ječijo v tihem joku. Bolj ko sem se bližal nebu, bolj krvava se mi je zdela barva silvestrskega večera. Brezglavo sem, kakor v transu, brezciljno, v krogih, ril po gnilem snegu in skušal odgnati duh čarovnice, ki je okupirala pamet in srce. Na koncu je telo hlipajoče klecnilo v obarvano belino in tam za nekaj časa ob molku vetra obmirovalo. Bilo je prvič, ko me tišina ni več napolnjevala in bilo je prvič, da sem se tam med gorami iz minute v minuto počutil vse bolj bedno in osamljeno. Pravi jaz je kričal potrebo po bližini človeka, negativni pa je tiščal telo k tlom in ni dopuščal nobenega premika več. Zaverovanost v gore je splahnela. Grožnja slutenj, da bom nekoč stal na gorskem vrhu izpraznjen, kot saharska roža, brez solz, se je uresničila. S kakšnimi mislimi sem tisti večer pritaval v *toplo zavetje planinske koče, mi bo najbrž ostalo za vekomaj neznanu.*

Zakaj mi po vsem tem misli še vedno uhajajo tja gor? Zakaj še vedno želim in hrepenim, a vseeno trenutno me zmorem storiti koraka v ta svet? Bom sploh kdaj splezal čez tisto steno, preko katere si že dolgo želim? In zakaj, za vraga, me vedno znova boleče in hkrati prijetno zaskeli, ko se spomnim na minule poti in prijatelje, s katerimi smo se skupaj podajali v znano ali neznanu? Morda pa želja in zanos le še nista popolnoma umrla. Morda me že kmalu spet mirnega zanese čez skrite razčlembе in prehode na rob stene. Takrat bom zavriskal, da se bo slišalo daleč v nebo.

Velkovrh Ciril, Naravna in kulturna dediščina ob planinskih poteh. 36 razgl., Ljubljana, samozal., 1999.

Razstave

20. obletnica PD Očnica. Ljubljana, Galerija TR3, 2000.
 20. slikarska kolonija Vrata '99. Jesenice, Dolik, 1999.
 Badjura Metod in Milka, Filmska ustvarjalnost 1926 do 1969. Novo mesto, Dolenjski muzej, 2000.
 Klemenc Stane, Everest 79; ob 20-letnici. Kranj, Gorenjski sejem, 1999.
 Klemenc Stane, Planinska fotografija. London, Fuji Evro Press Photo, 1999.
 Klemenc Stane, Slovenske gore. Kranjska gora, FF, Odd. za geografijo, 1999.
 Klemenc Stane, Utrinki iz Nove Zelandije. Radovljica, Savnikova hiša, 1999.
 Krivi lov v Karavankah; ur. Romana Erhatic Širnik et al. Jesenice, Kosova graščina, 1999.
 Lenarčič Matevž, Tibet (katalog). Ljubljana, Commerce, 2000.
 Od Triglava do treh vrhov sveta z Alešem Kunaverjem. Ljubljana, Muzej novejše zgodovine, 1999.
 Plahuta Helena, Gorski svet. Ljubljana, Delo, Galerija Cicero, 2000.
 Plahuta Helena, Planina. Tam kjer planina šepeta. Duplica, Ob 70-letnici PD Bajtar, 2000.
 Planinska fotografija PD Maribor Matica. Maribor, O.Š. Ludvika Pliberška, 1999.
 Ravnik Vlado, Rastlinstvo naših gora, akvareli. Ljubljana, Biotehniška fakulteta in Gozdarski inštitut, 1999.
 Razstava fotografij upokojencev. Ravne na Koroškem, Dom in Železarna, 1999.
 Razstava slikarske kolonije Tine Horvat '96. Vršič, Poštarski dom, Kranj, Telekom, 1999.
 Slovenija, alpska dežela. Rim, Veleposlaništvo, 1999.
 Šeško Vinko, Planinski utrinki. Sevnica, Gasilski dom, 1999.
 Škarja Tone, Himalaja, gore, dežela, ljudje. Kanal ob Soči, Galerija Rika Debenjaka, 2000.
 Toman Veljko, Hribi in griči. Ljubljana, Mladinska knjiga, 2000.
 Triglavsko likovna galerija. Bled, Festivalna dvorana, 1999.

Velkovrh Ciril, Naravna in kulturna dediščina ob Slovenski planinski poti: Kranj, Šmarjetna gora, Novo mesto, Galerija Krka, Brezje, Galerija Zvon, Vrata, Kapela sv. Cirila in Metoda, Dolenjske Toplice, Zdravilišče Krka, Molička planina, Kocbekovo zavetišče in kapela sv. Cirila in Metoda, Komen, Kapela sv. Cirila in Metoda, Višnja Gora, Župnijska dvorana, Ljubljana, Gostišče »Pod Vrbo«, Ptuj, Minoritski samostan, Tržič; Občina, Dvorana sv. Jožefa, Lenart v Slovenskih goricah, Župna cerkev sv. Lenarta, Maribor; Radvanje, OŠ Ludvika Pliberška, Celje, Duhovno središče sv. Jožefa in Frančiškanski samostani: Brezje. Maribor. Ljubljana. Sv. Trojica v Slovenskih Goricah; Slovensko kulturno in športno društvo »Ivan Cankar«, Canberra, Slovenski klub, Sydney, Slovenski klub Triglav ter Versko in kulturno središče sv. Rafaela, Wallongong, Slovenski klub Planica, Adelaide, Slovenski klub in Versko in kulturno središče sv. Družine. Vode Slovenije. Celje, Gimnazija Center, 1999.
 Voglar Jose, Odmevi šumenja, Pokrajina in narava Venezuele. Brestanica, Krško, Postojna, Ljubljana, Svetovni slovenski kongres, 1999.
 Vrata '99. Mojstrana, Muzej TNP, 1999.
 Zakovšek Nada, Srce na dlani (akvareli skupaj s pesniško zbirko Brigite Ramovž), Galerija pod velbom na Šmarni gori, 2000.
 Zakrajšek Leon, 36 pogledov na goro Fuji (monotipije). Medvode, Knjižnica, 2000.
 Zupan Janez, Slovenske gore. Himalaja (foto). Ljubljana, Galerija Lek, 2000.

Video in filmi

Cajzek Jože, Alpinizem v Andih. Ljubljana, Knjižnica P. Voranc, 1999.
 Everest, območje smrti. Dokumentarna oddaja. Ljubljana, TVS; 2, 1999.
 Keršič Svetel Marjeta, Valentin Stanič (tudi prospekt). Ljubljana, TVS, 1999.
 Likar Igor, Razgledi slovenskih vrhov (tudi brošura). Ljubljana, TVS, 1999, 22 str.

Modri vrtnec. Avstralska dok. odd. (svet pod ledeniki). Ljubljana, TVS, 1999.
 Polnočni klub: Tomaž Humar. Ljubljana, TVS, 1999.
 Roddman Franc, K2. Pustolovski film. Ljubljana, Gajba TV, 1999.
 Ruska cesta (prek Vršiča v 1. svetovni vojni); scenarij in režija Jože Perko, Ljubljana, TVS, 2000.
 Šetina Slavko, Izlet v gore (ob četrkih). Ljubljana, POP TV, 1999.

Glasba in pesmi

25. Lenčev pohod z Vrhniko na Triglav. Ljubljana, RS, 1999.
 Alpski večer. Bled, 1999.
 Hrovatič Vinko, Mrzlica. Hrastrnik, samozal., 1999. 55 str.
 Juvan Miha, Gorske učne poti v TNP. Ljubljana, RGL, 1999, od maja do junija, 6-krat.
 Slap, 1. in 2. del. Literarna zbirka ljudskih piscev Zgornje Savinjske doline; ur. Ivana Žvipej. Luče, Kulturno društvo, 1998, 1999. 144 str.

Drugo

100 let odprtja Hausenbichlerjeve koče na Mrzlici (29. 9. 1999). Trbovlje, PD, 1999 (ovojnica z življenjepisom).
 200 Jahre Erstersteigung der Watzmann Mittelspitze durch Valentin Stanič. Berchtesgaden, Deutscher Alpenverein 1999 (plakat).
 Božič 1999. Novo leto 2000. Bled, TNP, 1999 (voščilnice).
 Dobrodošli v Slovenskih Alpah (sl, ne), Lesce, Pan Art, 1999 (plakat).
 Gost mladinskega odseka (T. Jakofčič, D. Karničar, S. Klemenc, C. Velkovrh, E. Švab) Trzin, PD Onger, 1999.
 Gozdovi. Bled, TNP, 1998.
 Humar Tomaž v steni El Capitana, foto Matej Mejovšek (plakat). Ljubljana, Grif, 1999.
 Kavčič J. idr. Čudoviti svet blagajane in Polhovega Gradca, Polhovo Gradec, TD 1999.
 N'č kej tacga. Taborni časopis '99. Program izletov 2000. Trzin, PD Onger, 2000. 36 str.
 Peter Kozler 1824/1879, 14 sit. Maribor, Pošta Slovenije, 1999 (Znaminiti Slovenci, 1).
 Planinske postojanke v Savinjsko Kamniških Alpah. Celje, PD (1999) (zloženka).

Plezalna oprema BEAL (prospekt). Ljubljana, IGLU, 1999.

Počitniške ideje. Gore in jezera (prospekt) Ljubljana, Center za promocijo turizma, 1999.

Pohorske drče, 1999 (prospekt). Maribor, Športni center Pohorje, 1999.

Postanite član... , Ljubljana, PZS, 1999.

Povabilo v Grintovce. Kamnik, PD, 1999.

Pozor, snežni plaz! (ponatis zloženke) Ljubljana, PZS, MO, 1999. Program izletov 1999. Medvode, PD, 1998.

Ruska kapelica, 1200 m, Vršič, znakma za 1 EU. Ljubljana, Zmago Jelinčič, 1999.

Ruška kočja pri Arehu (1250 m). Ruše, PD (1999).

S kolesom po Sloveniji (prospekt). Ljubljana, CPTS, 1999.

Slomškova pot Bizeljsko–Nova Cerkev (zloženka). Celje, Gorniški klub Savinjske doline, 1999.

Tomaž Humar, foto Matej Mejovšek (plakat). Ljubljana, Grif, 1999.

Trenta z Vršičem. Slovenija (zgi-banka), Solkan, M Art, 1999.

Vodotoki. Bled, TNP, 1998.

Vršič. Trenta (zgi-banka), Ljubljana, Sidarta, 1999.

Živalstvo. Bled, TNP, 1998

***

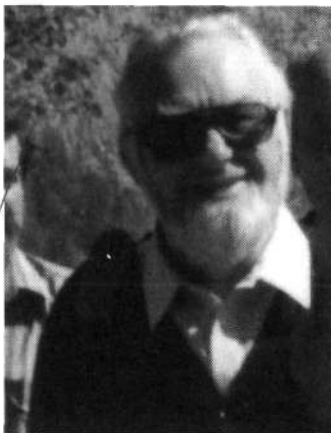
Bogastvo slovenske planinske literature je zares veliko. Tu sem zbral vse, kar je povezano s planinstvom in slovenstvom v najširšem pomenu besede. Zbral sem podatke o publikacijah s slovenskim besedilom, z besedili v kateremkoli jeziku, ki so jih napisali Slovenci v domovini ali tujini, in tudi vsa tista dela, ki so jih napisali tujci o slovenskih gornikih ali o slovenskih gorah. Pri nekaterih delih, ki niso izšla z delovnim naslovom, sem opisal najvažnejše pojasnile za spoznavanje vsebine (npr. pri zemljevidih sem vpisal vsaj eno od najpomembnejših točk: najvišji vrh ali točko Slovenske planinske poti). V seznam uvrščam pomembna in obsežna dela kakor tudi drobne izdaje, vse do najmanjših izdaj – poštinskih znamk. Zavedam se, da brez obvestil založnikov in izdajateljev seznam ne more biti popoln. Najbolj pa pogrešam komplet društvenih glasil in zbornikov, saj

sem vsakokrat prijetno presenečen, ko povsem po naključju dobim kako novo društveno publikacijo. Zato odbornike planinskih društev vlijudno prosim, da mi pošljejo če že ne vsakokratno publikacijo, pa vsaj natančen bibliografski zapis v obliki, kot ga najdete v tem seznamu.

Ciril Velkovrh
1000 Ljubljana, Zihertova 10.
tel. 061 2835 839, 0609 64 00 20
ciril.velkovrh@amis.net

društvene novice

Zoranu Naprudniku v spomin

Zoran Naprudnik, nemirni popotnik v najširšem pomenu besede, se je rodil 30. januarja 1924 v Grižah v Savinjski dolini. V svojo *domačo vas*, kot je rojstni kraj sam imenoval, se je rad vračal, najpogosteje sredi poletja, bodisi na kratek počitek, urejanje osebnega arhiva ali le lastnih misli, nazadnje 18. maja 2000, ko so žaro z njegovim pepelom položili v družinski grob.

Šport, kultura, potovanja in popotovanja so bile njegove velike ljubezni, enakovredne in občasno močnejše od tiste, ki jo je gojil do družine in številnih prijateljev.

Športu se je kot sekretar Atletske zveze Slovenije v več kot dvajsetih letih in kasneje kot sekretar Zveze telesnokulturnih organizacij Slovenije oziroma Športne zveze Slove-

nije ter kot pobudnik in soorganizator vsakoletnih (najprej zamejskih, nato širše) mednarodnih šolskih športnih iger, kot »motor« vsakoletnih pohodov ob žici okupirane Ljubljane in spodbujevalec razvoja hokeja na travi zapisal profesionalno in mu kot zunanji organizator in svetovalec ostal zvest tudi v svojem tretjem življenjskem obdobju.

Kultura je bila njegovo intimno pristanišče, kamor se je zatekal pogosteje kot prenekateri nadpovprečno kulturi predani Slovenec. Od jeseni do pozne pomladi smo ga srečevali na abonmajskih in izvenabonmajskih prestavah v ljubljanskih gledališčih, v operi in na koncertih v Slovenski filharmoniji in v Cankarjevem domu ter ob poletnih večerih na festivalskih predstavah v Krizankah.

Potoval je rad, zasebno in po službeni dolžnosti, pa najsi bo z vlakom, letalom, avtobusom ali s taksijem, še najmanj z osebnim avtomobilom. Ker sam ni nikoli niti poskusil postati voznik (šoferski izpit bi mu namreč »vzel« preveč časa) in je nerad nadlegoval kogarkoli, celo člane svoje družine in prijatelje, je prisegal na potovanja z javnimi prevoznimi sredstvi. Itinerarje z vsemi prestopi, ogledi, srečanji in postanki si je izdelal do minute natančno. Nobeno potovanje mu ni bilo prenaporno in nobena razdalja predolga, nerodno je bilo le, če sta dve potovanji padli v isti termin. Takrat je bil nesrečen in težko je izbral. Potovanjem na strokovna in prijateljska srečanja v domovini in v tujino (ter obisku kulturnih prireditvev) se ni odrekel kljub težkim operacijam in nekajletnemu življenju brez obeh nog na invalidskem vozičku. Tradicionalnega srečanja avstrijskih popotnikov v Gradcu se je udeležil že zelo bolan, le tri tedne preden je dokončno omagal.

Popotništvu se je z vsem svojim bistvom posredno zapisal na svoj petdeseti rojstni dan, ko ga je preobremenjeno telo prvič opozorilo, da z aktivnostmi pretirava. Pešačenje, veliko hoje bo pravšnja terapija za prizadeto srce, so dejali zdravniki. Nasvet je upošteval, ga vzel zares, tako kot je zares in temeljito opravil

vse, česar se je lotil. Le izpregel ni dovolj; profesionalno je bolj, ljubiteljsko in za dušo pa dejavnosti in aktivnosti ni in ni hotelo zmanjkati. Pešačiti po poteh krog Ljubljane in od Griž do Celja ter nazaj, kar je počel že v mladosti, je bilo sicer prijetno, a premalo zahtevno. Sklenil je, da pojde peš od juga na sever Evrope po evropski pešpoti številka 6, in je šel. Zoran Naprudnik je prvi in še vedno edini Slovenec, ki je prepešal Evropo od Jadranskega morja do Baltika in ko so evropsko pešpot E 6 podaljšali še prek Skandinavije bolj na sever, je opravil še s tem delom poti.

Slovenska popotniška srenja, strnjena krog gozdarjev pri Zvezi gozdarskih društev Slovenije in strokovnjakov, zaposlenih na Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo in hkrati povezana z entuziasti na Turistični in Planinski zvezi Slovenije ter prek slednje tudi s popotniki in njihovimi asociacijami v tujini, ki je »kriva«, da se je popotništvo z ureditvijo evropske pešpoti E 6 (leta 1975) prek Slovenije in dela Hrvaške »prijelo« tudi v Sloveniji, je Naprudnikovo naklonjenost popotništvu in njegove izkušnje kaj kmalu s pridom uporabila. Postal je načelnik Komisije za evropske pešpoti pri Planinski zvezi Slovenije, član ko-

misij in drugih pomembnih teles v Evropski popotniški zvezi, organizator mednarodnih popotniških srečanj ljubiteljev popotništva in oskrbnikov poti, soavtor vsakoletnih *Sporočil popotnikom* v slovenskem in nemškem jeziku, dopisnik v interno organizacijsko glasilo *Obvestila o popotniški dejavnosti in gozdnih učnih poteh*, kronist, korespondent, pobudnik in soorganizator podaljška druge evropske pešpoti E 7, ki preči Slovenijo od zahoda proti vzhodu, soavtor preusmeritve poti E 6 (zaradi težav pri prečkanju hrvaške meje) na slovensko obalo in posrednik najrazličnejšega gradiva in popotniških informacij po širnem svetu.

Popotništvo je bilo zadnja leta tudi Zoranova velika bolečina. Z reorganizacijo slovenskega gozdarstva sta v gozdarskih vrstah usahnila navdušenje in možnost za redno vzdrževanje obeh evropskih pešpoti, nekateri dotedanji entuziasti so se iz takšnih in drugačnih razlogov umaknili, novoizvoljeni člani Komisije za evropske pešpoti, ki naj bi nadaljevali Naprudnikovo delo, nikoli niti začeli niso delati. Bilo je nekaj poskusov tudi ob sodelovanju Turistične zveze Slovenije, a žal brez pravega uspeha. On pa je vztrajal, prosil, si dopisoval, skliceval in se udeleževal sestankov in srečanj, tako rekoč iz bolniške postelje. Že zavoljo poguma, navdušenja, vestnosti in energije, ki jo je Zoran Naprudnik poklonil slovenskemu in evropskemu popotništvu, ne bi smeli dovoliti, da bi po toliko letih vztrajnega dela in naporov oba slovenska dela evropskih pešpoti E 6 in E 7 zaraslo grmovje, da bi se izgubila v brezpotju (kjer tudi nesreče niso nemogoče) in žalostno izginila z evropskega popotniškega zemljevida.

Zoran Naprudnik je bil natančnež, do popolnosti in še čez, tudi na področjih, kjer pedantnost ni vselej cenjena vrlina. Vse je bilo urejeno, dokumentirano, vse poti, vsi dogodki, obletnice, rojstni dnevi (tudi vsakoletna srečanja prijateljev *Januarnikov* – rojenih meseca januarja), nobeno pismo ni nikoli ostalo brez odgovora, na nobenem

dopisu nista manjkala evidenčna številka in žig, noben prijatelj ni ostal brez razglednice s potovanja in voščila ob prazniku. Kot imeniten organizator ni prenesel površnosti in ni mogel doumeti, da so tudi ljudje, ki določenih stvari, če jih že sprejmejo, ne speljejo do konca.

Prijatelji in sodelavci so mu dopovedovali, da v svoji natančnosti pretirava, da se preobremenjuje, da ravna večina ljudi drugače in živi bolj sproščeno. Ni maral za ugovore, imel je svoj prav, svoj kompas in svojo smer. Kdo ve, ali je ravnal prav.

Na pot, s katere se, žal, ne bo vrnil, se je odpravil 14. maja 2000 z Onkološkega inštituta v Ljubljani. Za sabo je pustil številne prepoznavne in trajne sledi.

Danica Zorko

Januarnik Zoran Naprudnik

Zoran Naprudnik (rojen januarja 1924) ni nikoli veliko govoril o svoji mladosti. Mladost je jemal kot staž, pripravo za delo, za življenje. Že od mladih nog ga je zanimalo razmerje med naravo in človekom, ki si navidez nasprotujeta, se sovražita, v resnici pa elementarno dopolnjujeta. Ta teza je bila izhodišče njegovemu življenju in delu.

Vse svoje razgibano delovno obdobje, profesionalno in tudi drugače nabit do zadnje minute, je namenjal ljudem in naravi. Zase je rad dejal, da je javni športni ali družbeni telesnokulturni delavec. Zdi se, da je bil na to posebej ponosen. Upravičeno!

Telesno kulturo je razumel in jo tudi interpretiral kot kulturo bivanja, kot nekakšna spravna dejanja dveh nasprotnikov, kot sredstvo vedno nove pomiritev dveh življenjskih antagonizmov. Privrženost telesni kulturi, natančnost, sistematičnost, strokovnost in doslednost – kdo ga ne bi prepoznal! Uredil je kar nekaj športnih arhivov, kronik. Neutrudno je organiziral velike in majhne prireditve. Vse telesnokulturne naloge je opravljal enako zavzeto in prepričano. Najsi je šlo za otroške športne

Jutro

VERA PIPAL

*Mrzla gora.
Nad njo
modro nebo.
Okrešelj globoko
pod njo.*

*Ojstrico in Rinke
že sonce budi.
Matkov kot
še spi.*

*Dolgo na vrhu
gore sem stala,
pozdrave vrhovom
vsem sem poslala.*

igre znotraj in zunaj naše države, ki jim je celo predsedoval, ali če je šlo za športno zvezo hokeja na travi, ali velik meddržavni atletski miting, ali pa shod evropskih popotnikov – vedno je bil gonilo, ki so mu vsi zaupali. Pri tem so ga manj zanimali matematični rezultati, prednost je dajal etičnim in družbenim učinkom telesne kulture: ali ti učinki gradijo neke obče človeške vrednote, ali vodijo v pozitiven odnos človeka do naravnega okolja in do sebe, čemur bomo vedno lahko brez zadržkov rekli (telesna) kultura.

Takšen credo je še posebej uspešno osmišljalo po upokojitvi oziroma ko je prevzel vodenje Komisije za evropske pešpote pri Planinski zvezi Slovenije. V tem okolju je lahko optimalno uveljavljal svoje razumevanje telesne kulture kot integralne človekove potrebe. Ta odnos ne pozna cilja, pozna le pot spoznavanja, kjer je vsak korak cilj in vsako spoznavanje identifikacija človeškega z naravnim. Zveni nekoliko filozofsko, toda Zoran Naprudnik je vse to počel skrajno praktično in učinkovito. Zato se sliši groteskno, da je bil takšen, človeški Zoran Naprudnik osebno okraden od ljudi, ko je bil invalid na vozičku. Toda hkrati veličastno in človeško, ko so mu nemški popotniki za njegov jubilej poklonili električni invalidski voziček. Za otroke v svoji stolpnici je vedno kupoval sladkarije. Do konca je bil član vseh koncertnih abonmajev, opere in baleta. Glasbe ni samo občudoval,bral jo je. Poznali so ga vsi mestni taksisti, saj so ga domala vsak večer vozili na kakšno prireditev. Tudi sam je ogromno predaval. Prehojena pot od Baltika do Jadrana (edini Slovenec doslej) E-6 ga je kar silila med ljudi. Slovenija kot samostojna država je bila »zakoličena« v Evropski popotniški zvezi EWW po njegovi zaslugi. Tudi sicer je bil v tej zvezi zelo cenjena osebnost. Zbirki nekaj tisoč razglednic in diapozitivov sta mu dopolnjevali spomin, ki ga je vedno bolj oblikoval kot humanista in esteta. O tem ni govoril. Hotel je videti srečne otroke, zadovoljne in prijazne sosede, hvaležne in zagnane sodelavce, zadovoljne

evropske popotnike – temu je podrejal vse, samega sebe.

Vsi ti ga bomo pogrešali. Pogrešal pa bi tudi on njih, če...

Velikemu krogu Slovencev bo ostal nepozaben in s priznavanjem se ga bodo spominjali.

Marko Kmecl

Izpopolnjevanje vodnikov PZS v kopnih razmerah

MDO Ljubljana je organiziral področno izpopolnjevanje vodnikov PZS v kopnih razmerah v času, kot je bil potrjen na odboru PLV in tudi objavljen v Koledarju akcij za leto 2000.

Izpopolnjevanje je bilo 14. 5. 2000 v Domu v Kamniški Bistrici. Program izpopolnjevanja je bil sprejet na Odboru za kategorizacijo leta 1999 in je bil prvič izvajan na republiškem izpopolnjevanju septembra 1999 v Bavšici. Po tem programu bodo potekala vsa izpopolnjevanja za vodnike PZS – kopne kategorije – v letih 2000, 2001 in do jeseni 2002 ne glede na to, kdo jih organizira. Izpopolnjevanja se je udeležilo 30 vodnikov, in sicer 16 vodnikov iz PD MDO Ljubljane in 14 iz MDO Gorenjske, MDO Kamniško-bistriške, MDO Primorsko-notranjske in MDO Notranjske. Bilo je 11 vodnikov s kategorijo B, 6 vodnikov s kategorijo A ter kar 13 vodnikov, ki niso registrirani za leto 2000 in so si z aktivno udeležbo na izpopolnjevanju pričeli nabirati pogoje za registracijo v letu 2001. Organizacijski vodja je bila **Marinka Koželj Stepic**, tehnični vodja pa **Drago Metljak**.

Zjutraj je voditeljica predstavila odškodninsko odgovornost vodnikov PZS. To je le segment iz predavanj o odgovornosti vodnika, ki postaja v spremenjenem družbenem redu vedno bolj pomemben. Vodnik mora vedeti kaj tudi o zavarovanju, o pogojih za nastanek odškodninske odgovornosti, o razmerju med kazensko in odškodninsko odgovornostjo, o povrnitvi škode, o primeru, da škodo povzroči več ljudi in ne nazadnje o novem zakonu o pravnem postopku.

Po kratkem odmoru je **Bojan Pol-lak** osvežil znanje iz orientacije, in sicer o hoji po azimutu. Hojo po azimutu mora vodnik obvladati zlasti v primeru, če nas zajame megla na slabo označenih poteh, ki vodijo po planotastem ali kraškem svetu ali po širnih gozdovih. Za vsakega udeleženca je pripravil karto Kamniške Bistrice z vrisanimi posameznimi točkami. Udeleženci so se razdelili v pet skupin, vsaka pa je morala v gibanju po azimutu najti določene točke v naravi ter jih določiti s karto in kompasom. Z vsako skupino je bil inštruktor, ki je skrbel, da je bila naloga v celoti izvedena. Ob 12.30 so se vse skupine vrnile na kosilo, nato pa je **dr. Anda Perdan** nadaljevala predavanje o bolezenskih stanjih, ki jih nosimo v gore. Pomembno je, da vsak vodnik določene bolezni prepozna in planincu zna svetovati oziroma nuditi prvo pomoč. Vedno več ljudi zahaja v gore po priporočilu osebnega zdravnika, a nosijo s seboj različna bolezenska stanja.

Nato je Drago Metljak teoretično prikazal prečenje houdourniških grap oziroma rek. Ta tema je novost v našem izobraževanju, vendar smo jo dodali zaradi poenotenja programa s programi drugih alpskih dežel. S problematiko premagovanja vodnih ovir se dejansko največkrat srečujemo v divji, nekultivirani pokrajini oziroma okolju, kjer so doma ledeniki in kjer vode zaradi taljenja ledu v popoldanskem času močno narastejo. Pri nas se srečujemo z naraslimi vodami po močnem deževju ali po hudih nali-vih. Nato so tečajniki na terenu delali v dveh skupinah. V prvi so bredli vodo, v drugi pa so preko struge napeljali pravcato žičnico in se po njej vozili na drugi breg.

Na koncu so izpopolnjevanje skupaj analizirali in ugotovili:

- udeleženci so zelo pohvalili izvedbo izpopolnjevanja v enem samem dnevu in zelo dobro organizacijo;
- udeleženci so izrazili željo, da bi prejeli gradivo že ob prijavi oziroma vabilu na izpopolnjevanje. Organizator je obljubil, da bodo gradivo prejeli na domačo naslov;
- teme so bile primerne, zanimive in potrebne. Predlagajo, da bi bilo

tudi v prihodnje izpopolnjevanje en sam dan, morda v soboto;

- prečenje vodá je bila dobra preizkušnja. Željijo, da bi žičnico delali sami v manjših skupinah;

- udeleženci si želijo v prihodnje slišati še kaj o psihologiji vodenja otrok.

Kot inštruktorji praktičnega dela so sodelovali **Marko Jurič** – IGRS, **Marinka Koželj Štepic** – IPV, **Drago Metljak** – AI, **Bojan Pollak** – GV in **Daniilo Škerbinek** – GV.

Marinka Koželj Štepic

Področno izpopolnjevanje vodnikov PZS SMDO

Letošnje izpopolnjevanje vodnikov Savinjskega MDO se je pričelo z novim triletnim programom, ki predpisuje obnovo znanja iz moralne in pravne odgovornosti, prve pomoči, orientacije in prečenja vodnih ovir, kar je novost v učnem programu. Udeležilo se ga je 28 vodnikov iz 12 PD. Po seznamu jih je ostalo še 20, ki morajo to opraviti ali so morda opravili že drugje, če žele biti registrirani za naslednje triletno obdobje.

Pri izpopolnjevanju so sodelovali **Manica Cigale** (moralna in pravna odgovornost), **Miha Zajec** (prva pomoč), **Božo Jordan** (orientacija) in **Jože Bobovnik** (prečenje vodnih ovir) kot člani IOT, ki jih je potrdil Odbor za kategorizacijo. Pomagali so še **Dragi Baloh**, **Franc Gričar**, **Franc Korpar** in **Franci Kumer**. Kraj za delo je bil zadovoljivo izbran v dolinici Potočnice, ker je potrebno upoštevati možnost gibanja in parkiranja, saj je bilo pri Bolski že skoraj problematično.

Za orientacijo so bile pripravljene tri proge po planinsko povsem neobiskanem svetu. Že prvo določanje azimuta na taborsko cerkev za določanje stojišča ni povzročalo težav, le malo pa jih je vedelo za bližnjo jamo Škadavnico, kjer sta se potepala Angleža davnega leta 1737 (PV 1998/411). Dvignili smo se na Plešnikov vrh (736 m) in spuстили čez prelaz na 700 metrov visoko travnato razgledno slame. Drugi so šli na Blednik (659 m) čez preval do istega cilja – pod dišeči cvetoči lipnik. Pri delu je bilo opaziti zainte-

resiranost, le poznavanje okolice v tako neznanem predelu je bilo malo težje. Za širše spoznavanje nam je služila stara karta Posavja (1986, Založniški odbor razmišlja o posodobitvi ali o drugem merilu), na kateri lepo piše Velika planina in ima zapisan V. vrh (1184 m), pred njo je hrbet Kozice (965 m) in med njima je za 200 metrov previsoko zapisan prelaz Presedle – tod naj bi menda šla rimska cesta – katerega višina je drugje zapisana 740 metrov. S Presedel drži v osmih ključih navzgor Pot kurirjev in vezistov, prej pa tudi Savinjska planinska pot. S pomočjo topografske karte (list Litija, 1:50.000) se zlahka ugotovi smučišče nad Prvinami na pobočju Jelenovega roga (1033 m) in Tolsti vrh (1173 m), pod katerim je planinski dom nad Čemšeniško planino. Najvišji vrh je Črni vrh (1204 m) in malo vzhodneje je trigonometar Veliki vrh, ki pa tu žal ni zapisan. Z njega je lep razgled na jug. Na Črnem vrhu je stala Tinetova koča (leta 1934 do 1943), kot se razbere s spominskega obeležja, odkritega 26. 6. 1988 (PV 1988/505). Stoji tudi koča radioamaterjev. Na tem vrhu je točka Savinjske planinske poti, ki se spušča po vzhodnem pobočju v neposredni bližini Krežetove planine. Le z malo dvomi smo odkrili cerkev na Zasavski gori. Lepo sta vidni cerkvi sv. Jošta in višje obnovljena sv. Gervazija in Protazija na pobočju Šentjoškega vrha (1077 m) ter celotna Dobroveljska planota. Le malokdo je vedel za Goli vrh (sedaj ima skrinjico z žigom in vpisno knjigo, PD Nazarje), ki je res gol – le travnat, če si dobro gledal. Lep pogled je na del nove avtoceste, ki poteka ob kraju doline.

Na takem srečanju se časa praktičnega dela ne da natančno predvideti; nekaterim je treba povedati več, drugim pa manj. Bila je pripomba, da to ni dobro, ker morajo tako nekateri čakati. Ali res ne sme biti nekaj časa za klepet? Toda za analizo dela je potrebno počakati vse. Vsak bi se moral zavedati, ko je prevzel to svobodno odločitev prostovoljnega vodništva, da to tudi spada v prostovoljno obveznost.

B. J.

Slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje

Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije je v sodelovanju z Mladinskim odsekom PD Maribor Matica pripravila in izvedla Slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje (SPOT 2000), ki je potekalo na območju Mariborskega Pohorja. V soboto, 6. maja, in v nedeljo, 7. maja, se je po pohorskih gozdovih orientiralo 59 ekip iz skoraj celotne Slovenije. Tekmovali so v kar osmih kategorijah. Tekmovanje je bilo sestavljeno iz orientacije na terenu, praktičnih planinskih nalog in teoretičnih nalog iz snovi Planinske šole.

Zmagovalci pri najmlajših, to je učencih do 6. razreda osnovnih šol, so postali mladi planinci iz Braslovč pred mladimi planinci Jakoba Aljaža iz Maribora in Mojstrančani. V kategoriji starejših osnovnošolcev so tesno zmagali mladi planinci iz Poljčan pred Mozirjani in Braslovčani. V mladinski skupini je na koncu slavila ekipa PD Domžal pred ekipo PD Gornje Radgone in PD Vitanjem. Mlajši člani so bili bolj maloštevilni, zmagala je ekipa PD Poljčan pred ekipo PD Ljubno ob Savinji in PD AT Podčetrtek. Ekipa PD Boč iz Kostrivnice pa je bila najboljša pri starejših članih, in sicer pred ekipo PD Ljubno ob Savinji in PD AT Podčetrtek. Pri družinah, ki so tekmovali v posebni kategoriji, je slavila ekipa PD AT Podčetrtek pred ekipama PD Braslovče in PD Zabukovica.

V okviru tekmovanja sta bili razpisani tudi dve odprti kategoriji. Tako je v lažji odprti kategoriji zmagala ekipa PD Ptuj in v težji odprti kategoriji ekipa Aljaž iz Maribora.

Vsi rezultati tekmovanja so dostopni na spletni strani HYPERLINK »<http://mypage.goplay.com/spot-2000/>«.

Organizatorji so v pripravo in izvedbo tekmovanja vložili veliko časa in truda, tako da je tekmovanje odlično uspelo. Že vreme je bilo oba dneva zelo naklonjeno tekmovanju in je mnogo planincev iz vse Slovenije na Mariborskem Pohorju preživelo dva prijetna dneva.

Bojan Rotovnik

Predsedstvo Savinjskega meddruštvenega odbora

Foto: Ciril Sem

Pregled meddruštvene dejavnosti *objavila? ✓*

Predstavniki 28 planinskih društev Savinjskega meddruštvenega odbora planinskih društev so se tokrat sestali na Vrnskem. V imenu gostitelja, občine Vrnsko, jih je pozdravil podžupan **Vlado Reberšek**.

Na območju Savinjskega MDO se še vedno soočajo s problemi, povezanimi s planinskimi potmi. Gre za nekakšno nedorečenost, saj se pri PZS od leta 1995 ne omenja več komisija za evropske pešpote. Še naprej ostaja neurejeno financiranje meddruštvenega odbora, nekatera društva namreč »pozabljajo« na finančno obveznost. Prav bi bilo, da se sestankov udeležujejo tudi mlada društva, je kritično ugotovil predsednik **Martin Aubrecht**. S sprejetjem v planinsko organizacijo je zadoščeno potrebnim formalnostim, z delom, tudi v meddruštvenem odboru, pa se krepki medsebojna povezanost pripadnikov planinske organizacije, je še dodal predsednik Aubrecht.

Edi Mavrič

Markacisti iz savinjske skupine *objavila? ✓*

Savinjska območna markacijska skupina je organizirala in izvedla tečaj za markaciste PZS leta 1998 (PV 1998/283). Od konca tečaja do aprila letos so kandidati za markaciste opravili pripravništvo, ki je predpisano v dvehletnem časovnem obdobju. Bilo je nekaj zapletov z značkami in tako je bila podelitev

določena za 25. maj 2000. Zbrali smo se pri planinskem domu na Brnici (457 m). Podeljeno je bilo 29 značk (od 514 do 542, 25 za savinjsko in 4 za zasavsko-posavsko skupino). Prejeli so jih le oni, ki so poslali ustrezna poročila o svojem delu Komisiji za pota pri UO PZS v Ljubljano. Za ocenjevanje teh poročil bo s pridobljenimi izkušnjami potrebno posodobiti obrazec in napisati ustrezna navodila za enotno ocenjevanje kot tudi pogoje za pridobitev naziva. S tem bodo določeni enotni pogoji za vsakega ocenjevalca, ki bo moral to zahtevno delo opraviti. Sedaj je to opravil **Božo Jordan**. Trije tega niso opravili in niso napisali poročila (9,3 %).

Značke sta podelila načelnik KZP **Tone Tomše** in vodja območne savinjske markacijske skupine **Florjan Nunčič**. Novi markacisti so tako postali **Slavko Jevšnik** in **Evgen Tomižek** (ŠD Andraž) in člani PD Šoštanj **Ivan Fece**, **Ciril Kajba**, **Drago Pokleka**, **Viktor Pungertnik**, **Stanislav Rajšter** in **Leon Štrban**, **Matjaž Krznar** in **Tomaž Ošlak** (Vitanje), **Vojko Vranič** (Tabor), **Aleš Založnik** (Liboje), **Grega** in **Srečko Kolar**, **Davorka** in **Željko Lamut** ter **Roman Toplak** (Grmada), **Franci Čulč** in **Anton Šitar** (Vrnsko), **Jure Vasle** in **Jože Zajc** (Dobrovlje Braslovče), **Franc Arnšek** (Žalec), **Marjan Bačovnik** (Šmartno ob Paki) in člani novega društva Nazarje **Martin Dušič** in **Srečko Uzar**.

V imenu tečajnikov se je za delo s tečajem **Franci Čuk** zahvalil vsem, ki so pri tem sodelovali, zahvalil se

je tudi za prijeten sprejem in malico PD Liboje in predsedniku **Francu Čretniku**.

S tem se je število markacistov povečalo in upajmo, da se bo tudi izboljšalo stanje na planinskih poteh. V letu 2001 načrtujejo nov tečaj za tista planinska društva, ki imajo planinske poti, pa še nimajo markacistov. Vsem želimo uspešno delo pri vzdrževanju naših planinskih poti, da bodo obiskovalci varno hodili po njih in prišli na željeni cilj brez pripombe, da se je na razpotjih težko znajti. Naš nestor markacije **Knafelc** je zapisal, da se mora z razpotja videti vsaj dve »očesci«.

B. J.

Dva tisoč članov za drugo tisočletje *objavila? ✓*

V PD Prevalje so ponosni na članstvo, saj je vsak četrti krajan v članjen v društvo. Glede na absolutno število članov se prevaljsko društvo uvršča na četrto mesto v državi. Lani je bilo vanj vključenih 1845 članov, do letošnjega marca jih je članarino plačalo 1778, a prizadevni aktivisti še niso bili obiskali vseh članov. Mnogi so v društvu že dolgo: letos bodo osemtridesetim podelili zahvale za 25 let članstva, 25 jih bo pohvaljenih za 40 let zvestobe, 27 članov s 50-letnim stažem pa bodo povabili na družabno srečanje. V društvu tudi nadaljujejo akcijo za dva tisoč članov v drugem tisočletju.

Lansko leto je bilo v znamenju praznovanja 80-letnice društva. Odbornike so zelo zaposlovala aktivnosti, s katerimi so proslavili ta jubilej. Pripravili so proslavo in izdali jubilejno brošuro. Vsem, ki so pri organizaciji prireditve pomagali s prostovoljnimi delom, je društvo podelilo priznanja; prejemnikov je bilo kar 68.

Prevaljski planinci so bili aktivni tudi na drugih področjih. Od 22 načrtovanih izletov so jih izpeljali 16, udeležilo pa se jih je 470 pohodnikov. Mladinski odsek je skupaj z vrčema izvedel planinski tabor v Kranjski Gori in nekaj izletov v okolico. Tudi delo s šolsko mladino dobro poteka: MO je organiziral dva zimska pohoda na Uršljo goro, so-

deloval je v šoli v naravi na Kopah, izvedel je planinsko šolo na Uršlji gori in otroke pospremil na spomladansko ter jesensko orientacijsko tekmovanje na Pikovo oziroma na Naravske ledine ter na kviz na Peco.

V društvu deluje 12 planinskih vodnikov, dva od njih sta tečaj A opravila lani. Tudi med vzgojiteljicami v vrtcih sta dve novi mentorici. Pet gorskih stražarjev, še bolj pa tisti, ki so se usposabljali za varstvo narave že pred časom, je pogrešalo obnovitveni tečaj, saj ustreznega komisija pri PZS ne dela, kot bi bilo treba. Markacisti so lani obnovili poti na Uršljo goro, označili so tudi dostop na Volinjak, kjer je v jeseni potekalo prvo medobčinsko srečanje občanov Mežice in Prevalj, skupaj z markacisti iz drugih PD MDO Koroške pa obnavljajo nekdanjo Koroško mladinsko planinsko transverzalo in jo podaljšujejo v Koroško planinsko pot.

Lani se je v vpisno knjigo društvene postojanke vpisalo 12.461 obiskovalcev, vendar to niso vsi, ki so prišli na vrh Uršlje gore. Dоследneje se vpisujejo tujci; lani se jih je na Goro povzpelo 185. Manj so v društvu zadovoljni s številom nočitev.

V društvu so nasploh ponosni na dosežke (brez težav se odvijajo tudi tradicionalna kulturna srečanja in srečanja družin na Uršlji gori), ni pa jim uspelo razviti novega prapora. To bodo skušali uresničiti ob prihodnji okrogli obletnici društvene delovanja.

Andreja Čibron-Kodrin

Občni zbor PD PT Maribor

Tretje »poštarsko« planinsko društvo v Sloveniji, PD PT Maribor, se sicer ne more pohvaliti s tolikšnimi uspehi ko bratsko društvo iz Ljubljane, a tudi to ima na občnem zboru kaj pokazati. Društvo deluje že od leta 1957, ima več kot 600 članov od Črne na Koroškem do Lendave, letno priredi deset do petnajst izletov in ne nazadnje vzorno skrbi za svojo postojanko, Poštarski dom pod Plešivcem 362 (805 m).

Društvo že tri leta vodi **Ivan Ajtnik** iz PE Telekoma Maribor. Predsednik Ajtnik je na občnem zboru, ki je bil 11. marca na turistični kmetiji v okolici Maribora, na zanimiv način poročal o društveni dejavnosti v preteklem letu, še prej pa je – zaradi čakanja na sklepčnost – pripravil zanimivo predavanje s prikazom diapozitivov o pohorski botaniki oziroma flori. Presenetil nas je kot razmeroma dober poznavalec tudi tega področja.

Na občnem zboru se nas je zbralo sicer manj, kot smo pričakovali – bilo nas je nekaj več kot 60 – a prišla je tudi kar številna delegacija iz Prekmurja in gostje iz PD PTT Celje in PT Ljubljana.

Sicer pa je iz poročil razvidno, da je društvo dobro gospodarilo. Zaradi tega smo bili vsi navzoči zelo zadovoljni. Še večje zadovoljstvo in kanček zabavnega večera pa sta nam nudila odlična glasbenika, ki sta goste ob okusni večerji in dobri pijači zabavala do jutranjih ur.

B. F., Poštni razgledi

Obalni planinci na Boč in Donačko goro

Primorski planinci radi zapôjemo »Pojd' mo na Štajersko...«, a resnici na ljubo se bolj redko podamo na štajerske hribe, ki so za nas res malce daleč, za nekatere pa tudi manj privlačni kot alpski vršaci. Za drugi vikend v maju pa se nas je iz Kopra odpravil poln avtobus planincev s ciljem: na Donačko goro in Boč. Organizacija in izvedba dvodnevne izleta je bila odlična, vreme pa v povprečju dobro, saj je ob odhodu iz Kopra lilo kot iz škafo, pri povratku pa nas je Koper sprejel skoraj preveč toplo. Pohod je vzorno organizirala in vodila predsednica komisije za izletništvo **OPD Vladka Stranščak** s pomočnico **Barbaro Raičič**, med potjo pa smo dobili še domačinsko okrepitev. Pridružila se nam je predsednica prijateljskega Planinskega društva **Jakov Aljaž** iz Maribora **Slavica Tovsak**, ki nam je razkazala ta del Slovenije in nam približala te prijazne kraje in ljudi.

V starodavnem Rogatcu smo si ogledali častljivo trško arhitekturo,

v tamkajšnjem muzeju na prostem pa še stavbno dediščino s kmetov; občudovali smo, kako domiselno, gospodarno in s kakšnim okusom in smislom so si znali naši predniki urejati bivanje in življenje.

Ves dan smo se spogledovali z markantno Donačko goro (882 m), od Rimljanov cesarsko povzdignjeno v Monte Claudius, pri nas včasih znano tudi kot Rogaška gora, okoliški ljudje pa jo imajo tako za svojo, da ji preprosto pravijo le Gora. Med vožnjo in postanki smo opazovali, kako spreminja svojo podobo: z mariborske strani se kaže kot valovit greben, ki se kmalu spotegne v ploščato »mizo«, na rogaški strani se prelevi v koničast stožec, ki precej spominja na Svinjak – »bovški Matterhorn«, s prleške strani pa se kaže s tremi vrhovi in ji zato pravijo tudi štajerski Triglav.

Popoldne se končno lotimo gore in se v dolgi koloni pričenjamo vzpenjati po gozdnatem pobočju. Skozi spomladansko mlado listje bukev se preceja svetloba, ki ima sprva nežno zelenkast pridih, a se višje v vse bolj mogočnem pragozdnem kompleksu stoletnih bukev zgošča v turkizno modrozeleni polmrak. Pod vrhom nam je malce adrenalina pognala po žilah skalnata pregrada, a smo jo mimo-grede »preskočili«, saj je bila pot preko nje dobro nadelana in varovana z jeklenicami.

V tem delu Slovenije sta samo Boč in Pohorje višja od Donačke gore, ki je zato odlična razgledna točka, saj je v čistem ozračju po kakšni nevihti menda mogoče uzreti celo Triglav in Snežnik. Pod nami je Dravsko polje in valovito haloško gričevje z vinskimi goricami in gozdnimi zaplatami, v oblačnem vremenu pa je videti le še razpotegnjeno Pohorje in postavni Boč, naš jutrišnji cilj. Razgiban gričevnat svet okoli nas se obetajoče izvija iz podeževnih meglic, ki se še pasejo po hribočkih in zazdi se mi, kot da gledam od tramontane razburkano morje s penecimi se grebeni valov.

Z vrha se spustimo do Rudijevega doma na Polazarjevi jasi, kjer smo prav po kraljevsko sprejeti in postreženi. Ne bi bilo slabo, ko bi to prijaznost in potrežbo videl in se-

veda posnemal marsikateri oholi gostinec, ki podcenjujoče gleda na planince. Resnici na ljubo, »kraljevsko« se je ponoči odrezal tudi naš smrčalni orkester z nekaj močnimi solisti, tako da nas je blagozvočni jutranji ptičji koncert bolj uspaval kot predramil.

A lepo jutro že kliče na pot, nebo je brez oblaka, čisto kot ribje oko, narava pa kot umita in v bujni spomladanski praznični preobleki. Ob živahni ptičji spremeljavi se dramijo in odpirajo rože, na travnatih bilkah se lesketajoče pozibava na tisoče rosnih kapljic, po grmovju se čipkasto razpredajo in biserno iskrijo pajčevine, krošnje dreves pa kot da bi v rahlem pišu šepetale jutranjo molitev... Pot nas v glavnem vodi po gozdu, ki se tu pa tam malo razpre, da lahko občudujemo prijazne oblike goric, sredi katerih sijajo nove hiše kakor beli dvori, ljubke zidanice pa se zdijo kot pravljina liliputanska bivališča palčkov. Tega dne vodi pohod **Ciril Tovšak**, saj nam je zaradi nujne zadržanosti gospa Slavica za ta dan prijazno »posodila« moža in pod njegovo taktirko kar krepko spešimo korak.

Po slabih petih urah hoje pridemo do planinskega doma in brez počitka takoj naskočimo Boč (979 m). Ta čokati kopasti hrib nekako samcat stoji sredi polj in goric in po njihovih obronkih »pase« vinograde in sadovnjake. Med vzponom na vrh naletimo med vrtačami in drugimi kraškimi pojavi tudi na dve votlini nekdanje štajerske raubarkomande. Z 20-metrskega razglednega stolpa se nam nudi podoben razgled kot z Donačke gore in tega dne je vidljivost precej boljša. Pred nami se razgrinja pisana preproga Dravskega polja, ki ga oklepajo kraljica Haloz Donačka gora, Slovenske gorice in Pohorje, dlje proti zahodu pa se v lepem dnevu sončijo še pobeljeni vrhovi Savinjskih Alp.

Boč pa ni znan le po odličnem razgledu, ampak tudi po bujni, pestri in zanimivi vegetaciji, najbolj seveda po edinstveni velikonočnici. Izkopane luknje na njenih rastiščih pa kažejo, da opozorilni napisi, kot kaže, bolj privabljajo kot odvrtačo lakomne in brezobzirne uničevalce

narave. Vsekakor bi veljalo oživiti gorsko stražo in jo narediti učinkovito – in to ne samo za ta primer.

Po vzorno urejeni gozdni učni poti se lotimo še zadnjega dela poti k avtobusu, ki nas, glej ga šmenta, kot da bi ne bili že dovolj segreti in »pečeni« od celodnevne hoje po soncu, čaka prav v vasi Pečici.

Preživeli smo dva čudovita dneva s prijaznimi štajerskimi hribi in ljudmi in doživeli veliko lepega in dotlej neznanega in nedoživetega. Občutili smo in v mnogočem spoznali in doumeli dušo in duha te lepe zelene dežele in dobrih ljudi.

Po tem pohodu še bolj razumem planince, ki trdijo, da ni vse v višini, prepadnem skalovju in podobno. Tudi popotovanje po valovitem zelenem gričevju nudi globoka in bogata doživetja.

Pavel Pavlovec

Usposabljanje oskrbnikov planinskih postojank

Gorenjski meddruštveni odbor planinskih društev je v drugi polovici maja pripravil strokovni tečaj – usposabljanje o pravilni uporabi gasilnega aparata in gasilnih sredstev za oskrbnike in oskrbnice planinskih postojank ter gospodarje planinskih društev. Ob požaru v planinski postojanki ali v njeni bližini mora oskrbnik pravilno ravnati in znati uporabiti sredstva in pripomočke za gašenje. Usposabljanja se je udeležilo skoraj 30 oskrbnikov, oskrbnic in gospodarjev iz 11 gorenjskih planinskih društev. Strokovno usposabljanje in praktični prikaz je izvedla Gasilsko reševalna služba Kranj, ki je usposabljanje tudi v celoti financirala, za kar se ji gorenjski planinci zahvaljujemo.

Franc Ekar

Potepanje po Jelovici

Pohodniška sekcija krajevne skupnosti Lancovo je to pomlad že nekajkrat organizirala pohode po Jelovici. **Marjan Šinkovec** in **Gabrijel Pesjak** sta gavna pobudnika in organizatorja teh pohodov, ki jih domačini z veseljem sprejemajo. Zbrali smo se 7. maja zjutraj pri vaški kapelici in Spodnji Lipnici in

se z gasilskim avtomobilom odpeljali po Lipniški dolini. Kamna gorica nas z gručo velikih hiš ob hitri Lipnici opozarja, da ni kmečka vas, še bolj pa se svojski značaj naselja vidi v Kropi, ki je že od 15. stoletja dalje veljala za trg. Kropa je zgnete na pod strmine Jelovice v tesno grapo, ki jo je izjedla Kroparica. Ali veste, da ime Kropa pomeni močan izvirek? Ko so ime vode prenesli na naselje, so vodo začeli imenovati Kroparica.

Za nastanek naselja v tem kotlu, kamor pozimi ne posije sonce in kjer ni zemlje za obdelovanje, so se združile tri okoliščine: obilna vodna moč, nahajališča železove rude in prostrani gozdovi, ki so dajali oglje za taljenje rude. Mogočne kroparske hiše so v dveh vrstah razporejene po klancu. Kraj je imel dve fužini in dvajset vigenjcev. Pet stoletij so živeli Kroparji sami zase, delali v fužinah in kovali v vigenjcih ter tvorili žeblje v bariglah po svetu. Potem pa ročno kovaštvo ni več zmoglo tekme z industrijo. V Kropi se je naselilo mrtvilo in mnogo ljudi se je odselilo.

Nad Kropo se cesta vije in ovinkih, da ima človek občutek, kot da se vzpenja na Vršič. Daleč zgoraj, malo pred Jamnikom, smo izstopili iz gasilskega avtomobila in jo po kolovozni poti ubrali desno navkreber. Skozi zeleneče bukve in smreke se je vsake toliko časa lepo prikazal pod nami travnat greben, na katerem stoji slikovita cerkev sv. Primoža. Trinajst nas je bilo in prijazen pes je bil za štirinajstega, a nesrečnemu številu je napravila konec še ena družina, ki nas je dohitela v bujno zelenečem bregu.

Jelovica se dviga nad Kropo in Kamno gorico, sega do Bohinjske in Selške doline in je vzhodni skrajnik Julijskih Alp. Apnenčasto površje je zakraselo in brez vode, le tu in tam teče krajši potoček. Celotno planoto pokriva gozd, v kotanjah in suhih dolinah pa ležijo planine, ki so jih že zdavnaj izkrcile vasi z blejske in radovljiške strani. Včasih so na mnogih krajih kopali železno rudo in kuhali oglje. Med okupacijo je bila Jelovica pogosto prizorišče hudih bojev, na kar opozarjajo mnogi spomeniki.

Še smo grizli kolena v precejšnji strmino, a kar nekajkrat nas je na razglednih pomolih, kjer se je drevje umaknilo le za ped, premamil čudovit razgled. Kako lep pogled je s ptičje perspektive na Kropo! Hiše so zložene tesno druga ob drugi kot vžigalice. Še višje se je odprl pogled na celotno Deželjo, ki je kot rahlo zamrenjena ležala pod nami v majskem soncu. Karavanke na nasprotni strani so ležale zabrisane kot na kakšni impresionistični sliki, le Storžič je s svojo piramidasto obliko jasno izstopal iznad vsega drugega.

Pohodniška skupina pred Partizanskim domom na Vodiški planini, kjer kuhar z belo kapo kuha tako dober ričet.

Vesel zaključek pohoda v koči na Goški ravnini

Sopiham v breg, noge so čedalje težje, kot bi imeli moji čevlji cementne podplate, sapa mi pada hropé nazaj v pljuča, a kljub vsemu še lahko občudujem naravo in zbiram popotne vtise. Maj je pomladi na stečaj odprl vrata. S čudovitimi odtenki zelene barve je ogrnil visoke bukve, leskovje, jesenje, ko stanje, z jetrnikom in vetrnicami je posul bregove. Mahovje se je na parobkih razvleklo in pokrilo trhlo nagoto. Nežni, še zasmoljeni lističi odpirajo popke in dihajo pomlad. V lesu nad posekami je šumel veter, dramil vrhove jelk in božal bukve.

Po približno dveh urah hoje smo prišli do Partizanskega doma na Vodiški planini, ki stoji na višini 1118 metrov prav na kraju, kjer je nekdaj stala planšarska kočica in je bila med obema vojnoma zbirališče

komunistov s celotne Gorenjske. Tudi v času NOB je bil ta kraj na Jelovici zelo pomemben, saj je bil tu sprejet sklep za začetek vstaje na Gorenjskem, v bližini je bila julija 1941 ustanovljena Jelovška četa, avgusta 1941 pa Cankarjev bataljon.

Glede na pomembnost Vodiške planine za predvojno revolucionarno gibanje in za NOB so leta 1961 ob 20-letnici vstaje odprli na Vodiški planini velik in lepo urejen Partizanski dom. Upravlja ga Združenje borcev NOV, ima elektriko in telefon, odprt je od 1. maja do konca oktobra. Sem se pride tudi po transversalni poti kurirjev in vezistov iz Dražgoš, lahko pa tudi iz Kamne gorice, iz Radovljive prek Lancovega in iz Bohinja prek Rovtarice in Martinčka ter iz Petrovega

brda prek Soriške planine. Tu smo si oddahnili, se okrepčali in se seveda tudi slikali z oskrbnikom – kuharjem, ki mu je pred domom v velikem kotlu brbotal dišeč ričet.

Nadaljevali smo pot proti Goški ravnini. Okoli Vodiške planine so prostori smrekovi gozdovi, ki jih prekinjajo goličave, planine in jase. Jelovica je prepolna globač, kotanj, pa tudi stezic in poti, na katerih bi se človek lahko kaj hitro izgubil.

Obiskali smo tudi veliko jamo neda-leč od kočice na Goški ravnini. Tam blizu je sicer naselje vikend hišic, a se zdi, da obiskovalci tega naravnega bisera še niso odkrili v prevelikem številu. Ko smo se spustili po strmih, zaraslih pobočju in smo se približali jami, smo začutili hlad, ki je vel iz nje. Vhod ima na dnu globoke vrtače sredi gozda, kamor le redko posije sonce in zato se v njej zadržuje zelo mrzel zrak. V hladni polovici leta so tam nastale velike količine ledu, ki se niti čez poletje ne stopijo. Kdor še ni videl čudovite podzemске ledenice, ne more razumeti, koliko ledu je shranjenega v nekaterih takih krajih, ki so le pod nekaj deset metrov debelimi sloji apnenca, na katere morda v istem času, ko spodaj vise velike ledene sveče, sije vroče majsko sonce. Še posnetek za spomin pred jamo: zadaj temno, grozeče žrelo, v rokah pa kos ledu, ki se hitro topi.

Kočica na Goški ravnini ima nadmorsko višino 1001 meter. Za dobro oskrbo obiskovalcev skrbi **Petra Pesjak**. V letošnjem letu so uvedli posebno knjigo, kjer imajo stalni obiskovalci svojo stran, na katero

se ob vsakem obisku podpišejo. Neverjetno, koliko zagnancev se je že letos podpisalo vanjo! Tam smo se okrepčali, za dobro voljo pa nam je zaigral harmonikar. Vendar to še ni bil čisto pravi zaključek naše poti. Treba se je bilo spustiti navzdol do Spodnje Lipnice (490 m), da smo dokončno zašpilili našo pohodniško klobaso. Spuščali smo se po komaj zaznavni stezici, ki ji pravijo Jelenova pot. Odkrili so jo pozimi po jelenovih sledovih, saj bi človek tako optimalno pot s svojimi čutili le težko odkril.

Ivanka Korošec

Spominski pohod na Travnik

Planinsko društvo Ljubno ob Savinji je 21. maja organiziralo že 21. spominski pohod na Travnik. Tega pohoda se je udeležilo okrog 300 planincev. Še sreča, da nam je bilo vreme naklonjeno, sicer bi bilo še manj udeležencev.

Pohod se prične v Rastkah pri Ljubnem. Planinci se najprej ustavijo v partizanski bolnišnici Celje, ki je bila zgrajena 1944. leta. Danes je ohranjena še ena baraka, v kateri je razstavljen slikovni material o delovanju te bolnišnice. Ranjene partizane so zdravili znani zdravniki **dr. Peter Deržaj, Virgil Krasnik, Robert Kukovec in Dušan Seber**. Skupno naj bi bilo v tej bolnici zdravljenih okrog 300 partizanov.

Cilj spominskega pohoda je planinska kočica na Travniku, žal pa drugi del poti ni več spominski. Ob koči ni bilo nobenega predstavnika občinskega odbora ZB z Ljubnega, ki bi pozdravil pohodnike. Tudi programa s partizansko vsebino ni bilo. Zato zame to ni več spominski, temveč pol spominski in pol planinski pohod.

Ko sem ob mizi omenil, da bom o pohodu napisal članek, se mi je predstavil gospod **Rudi-Dolf Gradišnik** z Rečice ob Savinji. Dejal mi je, da je bil ranjen 22. oktobra 1944 na Črnicu pri Novi Štifti. Bil je kontraobveščevalec za Celje, obveščal pa je štab IV. operativne cone.

Moram posebej pohvaliti predstavnika Planinske zveze, ki sta se ude-

ležila tega pohoda. To sta **Adi Vidmajer**, podpredsednik Planinske zveze Slovenije, in predsednik Meddruštvenega odbora Savinjska **Martin Aubreht**.

Ob koncu moram kljub vsemu pohvaliti Planinsko društvo Ljubno za dobro organizacijo. Tudi postrežba v koči je bila zelo dobra. Menim, da so bili tudi ostali udeleženci tega spominsko-planinskega pohoda izredno zadovoljni.

Milan Gombač

Viharniki na Poreznu

Koprski »viharniki« se ponavadi ne udeležujemo množičnih planinskih pohodov, saj nam – zvestim svojemu imenu in značaju viharikov – prijajo bolj samotne poti. Tako smo za april – nekaj tednov po letošnjem spominskem pohodu – načrtovali naš obisk na Poreznu, in sicer iz Hudajužne. Poznamo poti z gorenjske in primorske strani, a po poti iz Hudajužne ni hodil še nihče od nas.

Zato sva se v nedeljo, 9. aprila, z našim planinskim vodnikom Matjažem podala na »oglede«. Slikovita Baška grapa se je v meglenem jutru komaj prebujala, ko sva v Hudajužni vzela pot pod noge. Pot je v tem svetu soteski in grap strma, a v jutranjem hladu še kar hitro ubirava korake, ki nama jih upočasnijo še hudo strm Durnik (1151 m). Na njegovem vrhu zadihana posedeva in molče uživava prelesti gozdnega in gorskega sveta. Goro ovijajo koprenaste meglice, iz katerih se luščijo sanjske prikazni mogočnih krivenčastih in razbrzdanih stoletnih bukev, zaplate kopnečega snega se zlivajo z belino neizmerne števila zvončkov, v blagodejni tišini je slišati ženitveno žvrgolenje in frotanje ptic, iz bližnje grape pa žuboreno potoka. To blagodejno idilo vidno požlahti še ljubek par srnjadi. Kmalu se prične iz meglic svetlikati razpršen pramen svetlobe, bleščeča koprenasta zavesa meglic se redči in razgrinja, nad golimi krošnjami bukev se že nakazuje sonce, ki čez čas pokuka iz megle, sprva bolj podobno blede luni, dokler polnokrvno ne zažari v modrini

jasnine. V tej čarobni svetlobi, podobi in samoti zaslutim nadčasovnost, brezmejnost, univerzum in utelešenje sveta.

Po prihodu iz gozda na planjavi razpotja proti Jesenici in v Baško grapo uživava razgled, ki se razpira na vse strani: pod elegantnimi linijami ovršja Porezna se daleč tja proti morju guba primorske gorovje, ob Trnovskem gozdu in prek Banjščic zaplava pogled proti Furlaniji, onstran Baške grape se beli dolg venec tolminsko-bohinjskih gora, izza Črne prsti, preprežena s sledmi plazov, pa zvedavo gleda konica očaka Triglava.

Sestopiva v Podbrdo in se na štrop vrneva k avtu. Enotnega mnenja sva, da bi bila pot iz Hudajužne na Porezen za pohod skupine na strmem Durniku prezahtevna in prenevarna. Ta pot ima 1300 metrov višinske razlike in je celo bolj težavna kot znana »Kalvarija« iz Lokavca na Čaven.

Tako se nas je 33 »viharnikov« v soboto, 15. aprila, napatilo na Porezen po transverzalnemu potu s Petrovega brda. Na prvem kopnem delu poti so nas pozdravljale velike preproge zvončnic, ki pa so se kmalu izgubile v snegu. Zadnji v naši dolgi koloni smo imeli posebno srečo: le kakšnih deset metrov od poti se je kraljevsko šopiril mogočen divji petelin s pavovsko razčeperjenim repom in kovinsko blestečo glavo in trupom. Začuda, kazal ni nobenega strahu, dostojanstveno se je sprehajal sem ter tja po snegu, kot da bi mu kdo zaval; verjetno ga je že dajal spomladanski ženitveni zanos. Prizor za bogove, doživetje par excellence! Človek bi kar gledal in se čudil, a politeti smo morali za prvimi v koloni.

Med počitkom pri koči pod vrhom se nam je pridružil »cel avtobus« novomeških planink in planincev. Žal smo bili prikrajšani za razgled, saj je bil dan meglen in kdaj pa kdaj je tudi malo porosilo. Zato smo kar hitro pobrali »šila in kopita« in se s Porezna spustili v Podbrdo. Na zgornjem delu poti ni bilo konca vesolja in smeha, ko se nam je v južnem gnilem snegu vdiral do popka in smo drug drugega vlekli iz udorin ter se kotalili proti dolini.

Polnokrvno smo doživeli sebe in naravo, ta čudoviti svet gozda in gora, sotesk in grap, flore in favne. Bil je nekakšen planinski pohod med zimo, ki se še zadržuje na vrhovih, in prebujajočo se pomladjo, ko vse brsti, kipi, oživlja in se prenavlja – v naravi in v nas. Da, prav spomladansko smo se počutili, napolnjeni z lepoto in pozitivno energijo.

Pavel Pavlovec,
Koper

Pohod v Bistriški vintgar

V četrtek, 27. aprila, smo planinci PD »Boč« Kostrivnica ta praznični dan obeležili s pohodom v Bistriški vintgar.

V meglenem jutru smo se zbrali v Kostrivnici. Tudi narava se je odločila, da nam polepša praznik in kmalu je posijalo toplo sonce. Pot nas je vodila do Slovenske Bistrice in kmalu smo prispeli v sotesko. Takoj nas je očarala kristalno čista, preko ogromnih skal penča se reka Bistrica. Verjetno nobena soteska pohodnikom ne nudi toliko zanimivosti. Zelo lepo vzdrževana pot nas je vodila mimo še vedno vidnih ostankov mlinov in žag. Videli smo rimski kamnolom, kjer so pridobivali beli marmor. Prekrasen je slap Šum, ki mogočno pada v globino, res prekrasen! V soteski smo videli jelko, ki verjetno v tem delu Evrope nima primerjave. V višino meri 43 metrov, njen obseg pa znaša 605 centimetrov. Tudi kijastolistna praprot, ki raste tod, je silno redka.

Zapustili smo praviljično sotesko in se napotili k 1181 metrov visokim Svetim trem kraljem. Med potjo smo lahko gledali Dravsko polje, Boč, Donačko goro... Na vrhu smo si odpočili in pomalicali. Po počitku smo se odpravili še na ogled Črnega jezera, v katerega se stekajo štiri potoki. Prav zanimivo je, tudi zaradi svoje barve. Med potjo so nas razveseljevale prve pomladne cvetlice in mogočne smreke, vmes pa so nas pozdravljali ponosni viharniki.

Ko smo se vrnili h koči, smo polni vtisov zapeli nekaj lepih domačih pesmi. Z avtobusom smo se nato veseli odpeljali v dolino.

To je bil lep začetek praznikov in naš pohod bi lahko primerjali s son-

cem, ki nas je razveseljevalo čez dan – najprej nekaj žarkov, potem sonce v največjem sijaju in nato veličasten zaton.

Eta Kozlevčar

Slovenski železarji na Golici

Prvi letošnji pohod slovenskih železarjev so pripravili organizatorji z Jesenic, železarska družba Acroni pa je bila pokroviteljica pohoda, ki je za udeležence priskrbelo malico in spominsko majico.

V soboto, 27. maja, se je na izhodišču – v vasi Planina pod Golico – zbralo kar 259 pohodnikov. Prišli so iz vseh železarskih središč: največ (120) je bilo domačinov, z Raven je prispelo 82 planincev, iz Štor in Celja 40, iz Ljubljane 13 ter iz Kroke in Lesc 4 udeleženci. Pot jih je vodila do Koče pod Golico (1582 m), od koder so se po krajšem počitku povzpeli na 1835 metrov visoki vrh. Pot so v vetrovnem, a sončnem vremenu nadaljevali do sedla Kočna in naprej do Belske planine, kjer so začeli sestopati »za Mavre«. Zaključek dolgega pohoda je bil pri Domu na Pristavi na Javornškem rovtu (975 m), kjer je sledilo družabno srečanje. Pohodnike sta pozdravila jeseniški župan **Boris Bregant** in direktor Acronija **Vasilij Prešeren**, ob zvokih harmonike pa so se na plesišči zavrteli mnogi pari. Nekateri so si ogledali tudi Zoisov park v bližini.

Andreja Čibron-Kodrin

Planinski tabor Kofca 2000

Od 19. do 23. in od 26. do 30. junija so bili cicibani planinci že osmič na planinskem taboru VVZ Tržič. Žal tokrat ni bilo med njimi **Irene Puhar**, ki je bila vsa leta najbolj prizadevna, da je tabor sploh zaživel in da smo planinsko dejavnost v vrtcih razvijali še v drugih smereh (cicibanove planinske urice, pohodi s starši...).

Mentorice Vesna, Anka in Erna bomo Irenino delo nadaljevale, saj bi bila neizmerno škoda, če bi prenehali.

Odrasli se pogosto odpravimo v planine zaradi potrebe po gibanju, sprostitvi, zaradi občudovanja lepote ali pa zaradi konkretnih ciljev, ki so namenjeni določenim vrhovom.

Pri otrocih ne moremo pričakovati, da jim bo hoja sama po sebi v veselje, estetski čut se jim šele razvija, postavljanje ciljev je skorajda brez pomena, ker otroci to drugače doživljajo kot odrasli. Pri vodenju otrok v planine si moramo zastaviti drugačne cilje in poti do njih so prilagojene otrokovi starosti in razvojnim značilnostim.

Najvažneje je, da smo mi sami dobre volje in polni navdušenja, saj potem tudi otroci postanejo takšni. Pomagamo jim s stalnim spodbujanjem, zbujanjem pozornosti za odkrivanje drobnih zanimivosti in lepote ob poti.

Na planinskem taboru so nas obiskali lovec, gospod **Primožič**, vodnik reševalnih psov s svojimi varovanci, gospod **Tišler**, gorski reševalci, ki so nam pomagali pri hoji na Veliki vrh, ki je visok več kot 2000 metrov.

PD Tržič nam omogoči spanje brez plačila, kar pomeni, da starši plačajo res le najnujnejše stroške, zato naj se vsem ob tej priložnosti zahvalimo za pomoč in sodelovanje, tudi pri prevozu otrok in opreme.

Kogar je tiste dni zanesla pot na planine pod Košuto, je nemara srečal skupino razigranih mladih planincev in slišal tudi njihovo himno, ki jo je že za prvo skupino v letu 1993 napisala Irena Puhar. Veselo so jo in jo bodo prepevale vse skupine mladih planincev na planinskih taborih na Kofcah.

Himna cicibanov planincev v planinskem taboru na Kofcah se glasi: (Poje se na melodijo La cucaracha)
*Mi smo na Kofcah,
mi smo na Kofcah,
kjer široko je nebo;
pod žarki sonca,
pod žarki sonca,
imamo se zares lepo!*

*Za zdravje svoje mi skrbimo,
ko zjutraj miške krepimo,
in na pohode hodimo,
gorski svet spoznavamo.*

Cicibani planinci so na taboru z odprtimi usti poslušali dobre poznavalce gorskega sveta.

*Tu, kjer krave še se pasejo,
rožice prelepe rasejo,
a mi jih ne nabiramo,
v najlepšem šopku v travi so!*

*Mi smo na Kofcah,
mi smo na Kofcah,
kjer široko je nebo;
pod žarki sonca,
pod žarki sonca,
imamo se zares lepo!*

Ravnateljica VVZ Tržič
Erna Anderle

Ljubezen do gora že v vrtcu

Ljudem je dano hoditi. Tudi otrokom, čeprav mnogi starši menijo, da so predšolski otroci premajhni za večje napore. Avtorja **Urška in Andrej Stritar** v knjigi *Z otroki v gore* (Družinski izleti) ugotavljata, da so otroci od tretjega do šestega leta odlični in potrpežljivi hodci. Ponosni so nase, kadar osvojijo načrtovan cilj, s tem pa si krepijo voljo in osebnostno rastejo.

V šolskem letu 1998/99 sva se z vzgojiteljico **Nado Srša** odločili, da bova v našem vrtcu Studenci uvedli dodatno dejavnost Ciciban planinec pod imenom Cicibanove stezice. Otroci so člani PD Jakob Aljaž, pod okriljem katerega izvaja to dejavnost več vrtcev v Mariboru. Naš vodnik je **Jože Pernak**.

Izlete in pohode organiziramo tako, da se jih udeležijo starši in otroci. Starši so spremljevalci in pomagajo skrbeti za varnost svojih otrok. Izleti so priložnost, da preživijo dan sku-

paj z otrokom v naravi. Cilji naših izletov so doživljanje narave, pridobivanje zaupanja vase ob doseženem cilju in večanje fizične zmogljivosti.

Planinsko društvo nam omogoča, da otroci naredijo prve varne in samostojne korake v gorski svet. Otroci in starši spoznajo, da je hoja najpreprostejša in najcenejša dejavnost, s katero lahko obogatimo svoj prosti čas.

Izleti so pripravljeni tako, da otroci in starši začutijo stik z naravo, občutijo njeno lepoto, raznolikost in bogastvo. Staršem in otrokom skušamo privzgojiti ljubezen in spoštovanje do narave in zakonov, ki vladajo v njej. To je dediščina, ki jih bo spremljala vse življenje. Današnja družina živi hitro. Le konec tedna se čas nekoliko umiri in to je priložnost, ko si lahko vzamemo čas drug za drugega, se naučimo poslušati, pogovarjati, se smejati ter deliti dobrote iz nahrbtnika. Po izletu staršem ni nikoli žal za porabljen čas in napore.

Starši in vzgojitelji so otrokom zgled, da v najnežnejšem obdobju spoznajo red in zakonitosti, ki vladajo v gorskem svetu. Smeti odnašamo v dolino, prisluhnemo tišini, hodimo po stezah in poteh ter upoštevamo pravila planinskih postojank. Tako prispevamo k temu, da bodo tudi zanamci uživali pristno naravno okolje.

Kot se za prave planince spodobi, imamo tudi svoja srečanja. Že lani smo vsi vrtci, ki delujejo v okviru PD Jakob Aljaž, organizirali prvo srečanje planincev mariborskih vrt-

cev. Pobudo je dala ravnateljica vrtca Pobrežje **Marjeta Rebernik**. Srečanja potekajo na snežnem stadionu pod Pohorjem. Na naša srečanja povabimo tudi otroke in starše, ki niso člani Cicibanovih stezic, da jih seznanimo z delovanjem naše dejavnosti in jim vzbudimo željo po nadaljnjem sodelovanju. Letos smo predstavili tudi glasilo našega vrtca Studenci Cicibanove stezice, v katerem so prikazane dejavnosti naše planinske skupine.

Po krajšem izletu po gozdnih poteh Pohorja se skupine vrnejo na izhodiščno točko – snežni stadion. Tako je bilo tudi letos v soboto, 13. maja, ko smo se dobili že na drugem srečanju Cici planincev mariborskih vrtcev. Letos je naše srečanje poleg športnih padalcev – Parakričev, ki so nas razveselili že lani, popestril še balon, s katerim so se lahko mladi planinci dvigali in spuščali, ter klovn, na katerem so se lahko po mili volji naskakali. Otroke pa so vabile tudi gugalnice in vrtljaka, ki so na tem prostoru stalno postavljeni. Za prijetno vzdušje je poskrbela glasba, pa tudi dobrot, ki so nam jih pripravili naši sponzorji, ni manjkalo.

In zakaj je lepo biti cici planinec? Zato, ker si mamica in očka vzame ta enkrat na mesec čas samo zame in gremo v naravo.

Zato, ker je lepo biti med prijatelji. Zato, ker je malica v naravi slajša kot doma.

Zato, ker sem rad v naravi.

Zato, ker rad hodim.

Zato, ker spoznavam nove kraje, rastline in živali.

Zato, ker premagam utrujenost in nadaljujem pot, da dosežem cilj.

Zato, ker nas vzgojiteljica Nada na vsakem izletu razveseli s čim novim.

Jasna Kostanjevec

Planinci OŠ Škofljica na Krasu

Tokrat smo se planinci OŠ Škofljica odpravili na Kras. Naš cilj je bil Trstelj in vrhovi v njegovi neposredni bližini (Stol, Stolovec in Vrtovka). Proti Krasu smo se odpeljali v soboto, 15. aprila 2000. Avtobus je bil zaseden do zadnjega sedeža. Z nami je bilo tudi nekaj staršev.

Pot nas je vodila mimo Sežane, Dutovelj in Tomaja. Opazovali smo prelepo kraško pokrajino. Pogled se nam je pomudil na slikovitem mestecu Štanjel. Hiteli smo dalje proti vznožju Trstelja. Tu se je že oglasila lakota. Privoščili smo si le nekaj grizljajev, saj smo vedeli, da je malica na cilju okusnejša.

Dolga kolona pohodnikov je »zagrizla kolena« v breg. Lepa gozdna pot nas je v kratkem času pripeljala do razglednega vrha. Tokrat ni bilo pravega razgleda, vendar nam kljub temu ni zmanjkalo dobre volje. V Dnevniko mladega planinca smo zabeležili nov izlet, pritisnili žige in pripisali komentar.

Pohiteli smo na Stol. Nestrpno smo pričakovali, kje bomo zagledali sledi, da je na tem ozemlju res divjala prva svetovna vojna. Naslednji vrh je bil Stolovec. Odkrili smo strelske jarke in kaverne. Oboroženi s svetilkami smo se podali v eno izmed njih. Radovednost nas je gnala dalje proti Vrtovki.

Še bi raziskovali, a smo se morali vrniti v dolino. Vendar se naš izlet

Udeleženci planinskega izleta na Trstelj pred Predjamskim gradom

še zdaleč ni končal. Najprej smo se ustavili v Štanjelu. Sprehodili smo se po njem in si ogledali umetnine arhitekta **Fabianija**.

Naš naslednji cilj je bil Predjamski grad. Visoko v steni, pod naravnim skalnim obokom, smo ob vходу v veliko votlino zagledali mogočni grad. Po kamnitih stopnicah smo se podali v nadstropja. Z velikim zani-

manjem smo prisluhnili gospe, ki nas je vodila po njem. Še bi poslušali, spraševali, si ogledovali, a morali smo se odpraviti domov.

Že med potjo na Škofljico smo sklenili, da gremo kmalu še na eno turo in se tako uspešno pripravimo na poletni planinski tabor v Trenti.

Draga Košak,
OŠ Škofljica

20% popusta

STARO ZA NOVO

Zdaj lahko v Planikinih trgovinah svoje ponošene gojzarje zamenjate za nove pohodniške čevlje iz programa Planika Trekking in prihranite 20 odstotkov.

Člani PZS imajo 10 odstotni popust pri nakupu čevljev iz programa Planika Trekking.

Popusti se ne sestevajo.

Pred vami je še dolga pot.

PLANIKA

MAMMUT - EDEN VODILNIH SVETOVNIH PROIZVAJALCEV GORNIŠKE, OUTDOOR IN
TREKING OPREME; 130 LET INOVACIJ, KVALITETE, IZKUŠENJ, TRADICIJE IN ZAUPANJA KUPCEV

MAMMUT OPREMA USTREZA EN, CE, UIAA, ISO 9001 NORMAM

MAMMUT

Foto: Esben Hardt - North of Tinitiglag, Greenland

UVOZNIK IN DISTRIBUTER

TERRA.

GORNIŠKA OPREMA
MOUNTAINEERING EQUIPMENT
SI 2000 Maribor, I. Internacionale 22, Slovenija
Tel.: +386 62 227 613, 109 53 20
Fax: +386 62 109 53 21

NA VAŠO ŽELJO VAM POŠLJEMO BREZPLAČEN KATALOG; ZA DRUŠTVA, ORGANIZACIJE IN USTANOVE POSEBNE UGODNOSTI.

PLANINSKI KOLEDARJI 2001

ZA LETO 2001 STA V PRODAJI DVE IZVEDBI TRADICIONALNEGA PLANINSKEGA KOLEDARJA:

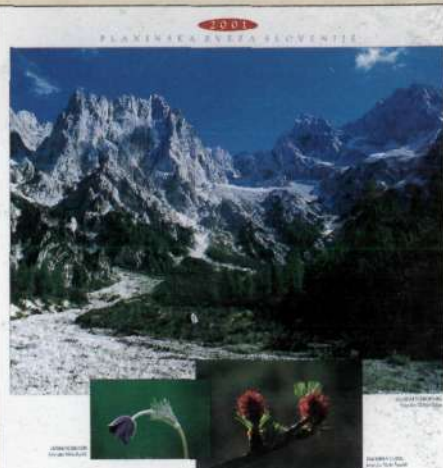
PO GORSKIH POTEH 2001

Glavni motivi 12 koledarskih listov so naš gorski svet od Štajerske prek Gorenjske in tja do Primorske, na 24 dopolnilnih posnetkih pa so biseri iz življenja narave. Na zadnjem listu je povzetek oziroma kratek oris pristopov na vrhove in koč.

Format je pokončen 33 × 48 + 5 cm (za dotisk), koledar je vložen v papirnato vrečko.

Cena do 20. 9. 2000 je 750 SIT za izvod. Popusti ob nakupu večje količine 10, 15 in 20 %.

Po 10. točki 26. člena Zakona o davku na dodano vrednost smo kot registrirani davčni zavezanec oproščeni obračuna DDV

J U N I J - J U N E							
PROSTOR ZA IMENI	1	2	3	4	5	6	7
28	29	30	31	1	2	3	22
4	5	6	7	8	9	10	23
11	12	13	14	15	16	17	24
18	19	20	21	22	23	24	25
25	26	27	28	29	30	1	26
2	3	4	5	6	7	8	27

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
 DVORŽAKOVA 9, 1000 LJUBLJANA
 PRIPOROČAMO SE ZA NAROČILO

RAZGLEDI PO SLOVENSKIH GORAH 2001

dec. prosinac JANUAR january feb.

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

To je avtorski koledar priznanega planinskega fotografa Petra Janežiča. Ob odličnih posnetkih ga odlikuje razviden koledarski del s prazniki, luninimi menami itd. Koledar dopolnjuje 12 manjših fotografskih posnetkov ter preglednica preteklega in prihodnjega meseca. Je odlična kombinacija umetniškega in poslovnega koledarja. Zadnja stran prinaša risbe in opis najpomembnejših planinskih koč.

Format je dvojen, torej 42 × 30 cm, v visečem položaju 42 × 60 + 5 cm dodatka za dotisk.

Cena do 20. 9. 2000 je 780 SIT za izvod. Popusti ob nakupu večje količine 10, 15 in 20 %.

Po 10. točki 26. člena Zakona o davku na dodano vrednost smo kot registrirani davčni zavezanec oproščeni obračuna DDV.

Vabimo Vas, da se obrnete na nas, saj že vrsto let pripravljamo značilne, vedno lepe in vedno drugačne koledarje. Sporočite nam svoje želje o količini in roku dobave ter dotisku firme. Koledarje si lahko ogledate in jih naročite pri g. Franju ZUPANČIČU (tel.: 01/434 30 22 ali 434 30 23/interna 104, faks: 01/43 22 140) na Planinski zvezi Slovenije, Dvoržakova 9, Ljubljana.